

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

I OSA. **Yleiset periaatteet, perustaminen, yhtiöjärjestys ja osakkeet**

1 luku. **Osakeyhtiön toiminnan keskeiset periaatteet ja lain soveltaminen**

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi osakeyhtiön toiminnan keskeisistä periaatteista ja lain soveltamisesta. Lisäksi lain soveltamisalaa koskevassa 1 §:ssä säädettäisiin soveltamisesta yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin, soveltamisesta muualla laissa säänneltyihin erityisiin osakeyhtiöihin, kuten liikepankkeihin, sekä lain kansainvälisyksityisoikeudellisesta soveltamisesta.

Tässä luvussa, samoin kuin osakeyhtiölaissa yleisemminkin, säännellään osakkeenomistajien, velkojien ja yhtiön johdon asemaa ja keskinäisiä suhteita. Osakeyhtiön toiminnan keskeisillä periaatteilla tarkoitetaan siten yhtiöoikeudellisesti merkittävien oikeussuhteiden kannalta keskeisiä periaatteita. Muita yhteiskunnan kannalta keskeisiä yritystoiminnan reunaehtoja säännellään erityislainsäädännössä, kuten vero-, ympäristö- ja työlainsäädännössä. Yritysten yhteiskunnallinen vastuu toteutuu yhtäältä erityislainsäädännön ja toisaalta yleisen mielipiteen välityksellä. Yleinen mielipide on yritystoiminnan kannalta merkittävä, joskus ratkaisevakin toiminnan reunaehto.

Toiminnan keskeisten periaatteiden kirjaaminen lakiin ja säännösten kokoaminen yhteen lain alussa sijaitsevaan lukuun korostaa näiden periaatteiden merkitystä osakeyhtiöoikeudessa. Osakeyhtiön toiminnan keskeisten periaatteiden sijoittaminen lain alkuun helpottaa myös lain kokonaisuuden ymmärtämistä. Keskeisten periaattei-

den kirjoittaminen lakiin saattaa auttaa yksittäisen lainkohdan sisällön ja merkityksen arvioinnissa, koska lain yksityiskohtainen sääntely koskee pääosin tässä luvussa kuvattujen periaatteiden soveltamista yksittäisessä tilanteessa. Erityisesti pienten osakeyhtiöiden toiminnan kannalta on katsottu tarpeelliseksi esittää heti lain alussa ne periaatteet, joille myöhempi sääntely perustuu.

Toiminnan keskeisillä periaatteilla on merkitystä lain yksityiskohtaisten säännösten tulkinnassa. Tulkintaa ohjaavan vaikutuksen voidaan katsoa olevan sitä voimakkaampi, mitä heikommin lain yksityiskohtaiset säännökset normittavat tiettyä oikeusongelmaa. Keskeisten periaatteiden tulkintaa ohjaava vaikutus on suuri yhtiöiden toimintaympäristön muuttuessa siten, etteivät yksityiskohtaiset säännökset enää yksiselitteisesti ohjaa yhtiön osakkeenomistajien tai johdon toimenpiteitä. Käytettäessä keskeisiä periaatteita lain tulkinnan apuvälineinä on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että lain yksityiskohtaiset määräykset lähtökohtaisesti tulevat sovellettaviksi yleisten periaatteiden sijasta. Toisaalta on selvää, että esimerkiksi muodollisesti lain vaatimukset täyttävä päätös voi olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen ja siten pätemätön.

Keskeisiä periaatteita on arvioitava kokonaisuutena suhteessa toisiinsa ja suhteessa lain yksityiskohtaiseen sääntelyyn. Esimerkiksi osakkeiden luovutusrajoituksia arvioitaessa on vapaan luovutettavuuden vastapainona kiinnitettävä huomiota sekä siihen, että osakkeen vapaata luovutettavuutta voidaan rajoittaa laissa tarkoitetulla tavalla, että lain tahdonvaltaisuuteen.

Toiminnan keskeisiä periaatteita koskevilla säännöksillä on myös välittömiä oikeusvaikutuksia. Esimerkik-

si ehdotettu 5 §:n säännös yhtiön toiminnan tarkoituksesta voi vaikuttaa yhtiön tekemien oikeustoimien pätevyyden arviointiin ja yhtiön johdon toiminnan vahingonkorvausoikeudelliseen arviointiin. Luvun 7 §:ssä säädettyllä yhdenvertaisuusperiaatteella on keskeinen merkitys osakeyhtiöoikeuden vähemmistönsuojajärjestelmässä. On selvää, että päätöksen tai muun toimenpiteen yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuuteen voidaan vedota tuomioistuimissa. Edellä mainittu koskee myös ehdotetun 8 §:n säännöstä johdon toimintavelvollisuuksista.

Säännökset vastaavat pääosin voimassa olevan oikeuden sisältöä.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädetäisiin lain soveltamisalasta. Säännökset koskevat soveltamista yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin, näiden välistä keskeistä eroa, lain soveltamista muualla laissa säänneltyihin erityisiin osakeyhtiöihin, kuten liikepankkeihin, sekä lain kansainvälisyksitysoikeudellista soveltamista. Viimeksi mainitusta ei ole säännöstä voimassa olevassa laissa. Oikeustila on lain kansainvälisyksitysoikeudellisen soveltamisen osalta epäselvä.

Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovelletaan sekä yksityiseen että julkiseen osakeyhtiöön. Se, onko yhtiö yksityinen vai julkinen osakeyhtiö, käy ilmi yhtiön yhtiöjärjestyksestä, erityisesti yhtiön toiminimestä. Toiminimestä säädetään toiminimilaissa (128/1979).

Osakeyhtiölain säännökset koskevat kumpaakin osakeyhtiömuotoa, jollei jostakin tietystä lainkohdasta muuta ilmene. Jäljempänä 2 luvussa julkisia osakeyhtiöitä koskevat erityissäännökset on sijoitettu erillisinä luvun loppuun. Arvo-osuusjärjestelmää koskevat säännökset soveltuvat periaatteessa kumpaankin osakeyhtiömuotoon, mutta käytännössä arvo-osuusjärjestelmään on liittynyt lähinnä vain julkisia osakeyhtiöitä. Toisaalta käytännössä

lähes kaikki julkiset osakeyhtiöt ovat liittyneet arvo-osuusjärjestelmään.

Momentissa säädetään myös osakeyhtiölain kansainvälisyksitysoikeudellisesta soveltamisesta. Osakeyhtiö on osakeyhtiölain soveltamisen näkökulmasta suomalainen silloin, kun yhtiö on rekisteröity Suomen lain mukaisesti. Säännöksessä on siten valittu keskeiseksi kansainvälisyksitysoikeudelliseksi liittymäksi rekisteröinti, eli Suomessa sovelletaan näiltä osin rekisteröintimaan periaatetta. Merkitystä ei tässä arvioinnissa annettaisi sellaisille seikoille kuin missä yhtiön johto toimii tai missä pääosa yhtiön toiminnasta tapahtuu.

Momentin 2 virkkeen mukaan osakeyhtiölakia sovelletaan erityisiin osakeyhtiömuotoihin, kuten liikepankkeihin, vain niiltä osin kuin asianomaisissa erityislaeissa ei toisin säädetä.

Yksityisen ja julkisen osakeyhtiön välinen keskeinen ero käy ilmi pykälän 2 momentista. Voimassa olevan lain 1 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaavasti vain julkisen osakeyhtiön osakkeita voidaan ottaa arvopaperimarkkinalain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteeksi. Voimassa olevan lain 1 luvun 2 §:n 3 momentin säännös yleisölle tarjoamisesta on tarkoitus siirtää arvopaperimarkkinallisiin.

2 §. *Oikeushenkilöllisyys ja osakkaan rajoitettu vastuu.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi osakeyhtiön oikeushenkilöllisyydestä. Oikeushenkilöllisyys sisältää sekä oikeuskelpoisuuden, jolla tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia, että oikeustoimikelpoisuuden, jolla tarkoitetaan osakeyhtiön kykyä itse määrätä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö ja sen varallisuusmassa on erillään osakkeenomistajien varallisuudesta. Osakkeenomistajien velkoja ei siten voida periä

osakeyhtiöltä, eikä osakeyhtiön velkoja osakkeenomistajilta. Erillinen oikeushenkilöllisyys heijastuu myös osakeyhtiön päätöksentekoa ja toimielimiä koskeissa säännöksissä.

Osakeyhtiö osakkeenomistajista erillisenä oikeushenkilönä syntyy rekisteröinnillä. Ennen rekisteröintiä yhtiön lukuun tehdyistä toimista syntyvät oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat tällaisista toimista päättäneille tai toimiin osallistuneille. Tällaiset oikeudet ja velvollisuudet voivat siirtyä yhtiölle yhtiön rekisteröinnillä. Rekisteröinnistä, sen oikeusvaikutuksista ja ennen yhtiön rekisteröintiä tehdyistä toimista säädetään 2 luvun 10-15 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan osakeyhtiön osakkeenomistajat eivät osakeyhtiölain nojalla ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, eikä yhtiön velkoja voida periä osakkeenomistajilta. Osakeyhtiössä osakkaan taloudellinen riski rajoittuu lähtökohtaisesti sijoitetun pääomapanoksen menettämiseen, jollei osakkeenomistaja ole yhtiösuhteen ulkopuolella mennyt sitoumukseen yhtiön velvoitteesta. Säännös ei estä muussa laissa, kuten asianajajista annetussa laissa (496/1958), asettamasta osakeyhtiön osakkeenomistajille vastuuta yhtiön velvoitteista.

Osakkeenomistajalle voidaan kuitenkin yhtiöjärjestyksessä asettaa velvollisuus suorittaa yhtiölle erityisiä maksuja. Tämäntapaiset määräykset ovat säännönmukaisia asunto-osakeyhtiöissä sekä useissa periaatteiltaan osuustoiminnallisiksi luettavissa osakeyhtiöissä, kuten tennis- ja golfyhtiöissä. Osakkeenomistajan lisämaksuvelvollisuus voidaan ottaa yhtiöjärjestykseen ja velvollisuutta voidaan laajentaa ehdotetun 5 luvun 29 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan vain osakkeenomistajan suostumuksella.

Voimassa olevan lain mukaan osakkeenomistajan lisämaksuvelvolli-

suus voi olla voimassa vain yhtiön toiminnan aikana. Ehdotetun säännöksen sanamuoto on kuitenkin laajempi ja sallii muun muassa lisämaksuvelvollisuuden yhtiön konkurssissa. Tällainen lisämaksuvelvollisuus tunnetaan osuuskuntalaissa (1488/2001) ja erilaisia vakuutusyhteisöjä koskevista laeista. Osakeyhtiölain mukainen lisämaksuvelvollisuus kohdistuu yhtiöön, joten velkoja ei voi suoraan vaatia tietyn saatavan suorittamista sellaiselta osakkeenomistajalta, joka on sitoutunut lisämaksuvelvollisuuteen.

3 §. *Pääoma ja sen pysyvyys.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiöllä pitää olla osakepääoma. Säännöksessä ei voimassa olevan lain tapaan todeta, että osakepääoma jakautuu osakkeisiin, koska ehdotuksessa on lähtökohtaisesti luovuttu osakkeiden nimellisarvoon perustuvasta pääomajärjestelmästä. Tästä syystä on riittävää, että 7 §:ssä todetaan kaikkien osakkeiden tuottavan yhtiössä yhtäläiset oikeudet.

Pykälässä asetetaan osakepääoman vähimmäismääräksi yksityisissä osakeyhtiöissä 8 000 euroa ja julkisissa osakeyhtiöissä 80 000 euroa. Määrät vastaavat voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentissa säädetään osakeyhtiön sidotun pääoman suojan kannalta keskeisestä periaatteesta, eli siitä, että yhtiön varoja voidaan jakaa osakkeenomistajille vain tässä laissa säädetyllä tavalla. Tarkemmat säännökset varojen jakamisesta ja velkojiensuojasta ovat 13 ja 14 luvuissa. Periaate vastaa voimassa olevaa oikeutta.

4 §. *Osakkeen luovutettavuus.* Osakeyhtiöoikeuden lähtökohtana on osakkeenomistajan mahdollisuus luovuttaa osakkeensa. Osakkeen vapaa luovutettavuus tekee mahdolliseksi omistuksen muuttamisen rahaksi tilanteessa, jossa sijoituksen palauttamista yhtiöstä on 3 §:n mukaisesti rajoitettu. Oikeuden hankkia osakkeita

on katsottu sisältyvän vapaan luovutettavuuden periaatteeseen.

Oikeutta luovuttaa ja hankkia osakkeita voidaan rajoittaa yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Yhtiöjärjestykseen ei kuitenkaan voida ottaa muita varsinaisia luovutus- ja hankintarajoituksia kuin tämän lain 3 luvun 7 §:ssä tarkoitettu lunastuslauseke ja 8 §:ssä tarkoitettu suostumuslauseke. Periaate vastaa voimassa olevaa oikeutta.

5 §. *Toiminnan tarkoitus.* Yhtiön toiminnan tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Säännös vastaa pääasiallisen sisältönsä osalta voimassa olevan lain 12 luvun 1 §:n 2 momenttia.

Säännös ei tarkoita velvollisuutta tuottaa mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja lyhyellä aikavälillä, vaan voiton tuottamista tarkastellaan pidemmällä aikavälillä. Mahdollista on siten esimerkiksi yhtiön tuotantokoneiston uudistaminen, tuotekehitystoiminnan tai henkilöstön kouluttaminen taikka muiden vastaavien investointien tekeminen silloin, kun tällaisten toimenpiteiden voidaan katsoa olevan yhtiön ja sitä kautta osakkeenomistajien edun mukaisia. Eri-laisten investointien ja muiden pitkävaikutteisten toimien tulee luonnollisesti tähdätä yhtiön voitontuottamiskyvyn parantamiseen. Yhtiön voitontuottamiskyvyn paraneminen lisää yhtiön arvoa, mikä puolestaan näkyy toimivilla markkinoilla osakkeen arvon kohoamisena.

Voiton tuottaminen pitkällä tähtäimellä ja osakkeen arvon kasvattaminen edellyttävät usein yhteiskunnallisesti hyväksyttävien menettelytapojen noudattamista sellaisissakin tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei sellaisten noudattamiseen pakota. Esimerkiksi yhtiön julkisella kuvalla saattaa olla keskeinen merkitys yritystoiminnan ja yhtiön osakkeiden arvon kannalta. Voiton tuottamisen tarkoituksen mu-

kaista onkin usein myös yhtiön toimintaan liittyvä hyväntekeväisyystoiminta ja tavanomaisten lahjojen antaminen. Voiton tuottamista tulee arvioida eri toimenpiteiden muodostaman kokonaisuuden perusteella. Täysin liiketoimintaan liittymättömistä ja siten aidosti vastikkeettomista lahjoituksista säädetään 13 luvun 9 §:ssä.

Voiton tuottaminen osakkeenomistajille voi tapahtua varojen jaon sijasta tai ohessa myös pyrkimällä mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon. Esimerkiksi osingonjaosta pidättäytyminen voi kuitenkin olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Pyrkimys mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon liittyy lähinnä pörssiyhtiöihin, joissa osakkeenomistaja voi muuttaa osakkeensa rahaksi myymällä sen.

Yhtiöjärjestyksessä toiminnan tarkoitukseksi voidaan määritellä muukin kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Määräykset voinevat liittyä kahteen seikkaan, yhtäältä voiton tuottamiseen ja toisaalta siihen, kenelle mahdollinen voitto jaetaan. Määräykset voinevat olla myös näiden väli- muotoja, jolloin tarkoituksena on tuottaa jonkin verran voittoa, joka jaetaan muille kuin osakkeenomistajille.

Jos tarkoitus ei ole voiton tuottaminen, se voi esimerkiksi olla yleishyödyllinen, kuten tietyn yhdistyksen tai säätiön toiminnan tukeminen. On myös olemassa yhtiöitä, jotka eivät pyri tuottamaan voittoa yhtiölle itselleen, vaan toimivat niin sanotusti omakustannusperiaatteella tavoitteenaan edullisten tuotannontekijöiden takaaminen osakkeenomistajille. Yhtiöjärjestyksessä voidaan myös määrätä, että yhtiön voittovarot jaetaan muille kuin osakkeenomistajille. Tällöinkin johdon tulee lähtökohtaisesti pyrkiä tuottamaan mahdollisimman suuri taloudellinen ylijäämä.

Yhtiön toiminnassa on kaikissa tilanteissa tavoiteltava laissa ja yhtiöjärjestyksessä määritellyn tarkoituksen toteuttamista sekä pyrittävä toiminnan jatkuvuuteen, mikä puolestaan turvaa myös velkojien oikeuksia.

6 §. *Enemmistöperiaate.* Pykälässä todettaisiin osakeyhtiöissä yleensä noudatettava enemmistöperiaate, toisin sanoen se, että osakkeenomistajat päättävät yhtiön asioista äänten enemmistöllä, jollei laista tai yhtiöjärjestyksestä johdu muuta. Säännös on lähinnä informatiivinen. Päätöksenteon tarkempi sääntely sisältyy 5 lukuun.

7 §. *Yhdenvertaisuus.* Osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden on yleisesti katsottu olevan yksi osakeyhtiöoikeuden keskeisistä periaatteista. Yhdenvertaisuusperiaatteen päällimmäisenä tarkoituksena on suojata vähemmistöosakkeenomistajia. Periaatteen noudattaminen ei estä enemmistövalan käyttämistä, mutta se estää enemmistöosakkeenomistajien suosimisen vähemmistön kustannuksella. Yhdenvertaisuusperiaate soveltuu tyypillisesti muttei yksinomaan varojen jakamista koskeviin tilanteisiin. Yhdenvertaisuusperiaatteen merkitystä osakeyhtiöoikeuden vähemmistösuoja-järjestelmässä korostaa osakeyhtiöiden monimuotoisuus ja yhteiskunnan nimenmukaistuminen sekä se näistä tekijöistä johtuva seikka, että yhtiöiden toimintaa ei voida kattavasti normittaa yksityiskohtaisilla säännöksillä.

Pykälän 1 virkkeeksi on otettu voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n säännös, jonka mukaan osakkeet tuottavat yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Osakkeenomistajalla on siten oikeus lähtökohdaisesti luottaa siihen, että hänen osakkeensa tuottavat samat oikeudet kuin muutkin osakkeet. Toisaalta säännös merkitsee myös sitä, että osakkeenomistajat voivat luottaa yhtiöjärjestyksensä määräyksestä johtuvien erilaisten osakeoikeuksien pysyvyyteen. Osake-

oikeuksia voidaan kuitenkin lain salimin keinoin muuttaa. Muutostilanteissa on yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta keskeistä kiinnittää huomiota omistuksen arvon säilymiseen.

Pykälä 2 virkkeeseen on yhdistetty voimassa olevan lain 8 luvun 14 §:n ja 9 luvun 16 §:n niin sanotut yleislausekkeet vähäisin sanonnallisina muutoksin. Säännöksessä kielletään epäoikeutetun edun antaminen osakkeenomistajalle tai muulle yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Säännös koskee yhtiökokouksen ja yhtiön johdon päätöksiä sekä yhtiön johdon tekemiä muitakin toimenpiteitä, kuten tiettyä osakkeenomistajaa suosivia liiketoimia. Säännöksellä kielletään kaikenlaisen epäoikeutetun taloudellisen edun suorittaminen esimerkiksi enemmistöosakkaalle vähemmistöosakkaan kustannuksella. Tällainen etu voi olla esimerkiksi tiettyä osakkeenomistajaa suosiva hinnoittelu suunnatussa osakeannissa, osakkeenomistajaa hyödyttävä ja yhtiön kannalta epäedullinen liiketoimi tai henkilöosakkaan hyväksi tehty kohutuon eläkesopimus. Yhdenvertaisuusperiaatteesta ei toisaalta johdu kieltoa tehdä osakkeenomistajan kanssa tämän kannalta edullisia liiketoimia, jos liiketoimet ovat myös yhtiön edun mukaisia. Lain muotomääräysten mukaan tehty, kaikkiin osakkeenomistajiin muodollisesti samalla tavalla kohdistuva päätös tai toimi saattaa myös tosiasiallisten vaikutustensa takia olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen.

Epäoikeutetun edun antaminen muulle henkilölle viittaa muun muassa osakkeenomistajan lähipiirille osakkeenomistajan sijasta tehtyihin suori-tuksiin. Yhtiön toiminnan tarkoituksen vastaisia toimia, ulkopuolisille tehtyjä puhtaita lahjoituksia, arvioidaan myös yhtiön toiminnan tarkoitusta koskevan 5 §:n säännösten valossa.

Yhdenvertaisuusperiaate voi tulla sovellettavaksi siinäkin tapauksessa,

että yhtiökokouksen päätös on tehty määräenemmistöllä. Päätöksen tekeminen määräenemmistöllä saattaa kuitenkin osoittaa, että päätöstä pidetään yleisesti osakkeenomistajien etujen mukaisena. Mahdollisuus vedota muihin osakkeenomistajien vähemmistöä suojaaviin säännöksiin ei estä yhdenvertaisuusperiaatteen soveltamista.

Säännöksen sanamuodon mukaan yhdenvertaisuusperiaatetta sovelletaan yhtiön osakkeenomistajaan. Vastaavia periaatteita on kuitenkin sovellettava myös esimerkiksi sulautuvan yhtiön osakkeenomistajaan tilanteessa, jossa sulautumisesta on päätetty, mutta tästä ei vielä ole tullut vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajaa. Myös osakkeen merkitsijään on sitovan merkintätoimen jälkeen sovellettava vastaavia periaatteita siinä laajuudessa, kuin se osakkeen merkitsijän asema huomioon ottaen on mahdollista. Periaatteet ovat vastaavalla rajauksella ulotettavissa myös optio-oikeuden haltijaan. Optio-oikeuden haltijoiden osalta on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että näiden asemaa voidaan turvata option liikkeeseenlaskuehdoissa. Edellä mainittujen tahojen osalta yhdenvertaisuusperiaatetta vastaavien periaatteiden soveltuminen on katsottu tarkoituksenmukaiseksi jättää oikeuskäytännön varaan.

Säännös vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevaa oikeutta. Ehdotuksessa johdon jäsenillä ei kuitenkaan tarkoiteta toiminimenkirjoittajia, mikä käy ilmi 6 luvun säännöksistä.

8 §. *Johdon tehtävä.* Pykälässä määritellään yhtiön johdon yleinen tehtävä. Määritelmä on kaksiosainen. Se sisältää ensiksi velvollisuuden toimia huolellisesti ja toiseksi velvollisuuden toimia yhtiön edun mukaisesti. Jälkimmäinen sisältää niin sanotun lojaliteettivelvollisuuden suhteessa yhtiöön ja sen kaikkiin osakkeenomistajiin.

Yhtiön johtoon kuuluvat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja mahdollisen hallintoneuvoston jäsenet. Säännös koskee yhtiön johdon jäsenen toimintaa nimenomaisesti tässä ominaisuudessa.

Johdon huolellisuusvelvollisuudella on merkitystä erityisesti johdon jäsenen vahingonkorvausvastuun arvioinnissa. Huolellisuuden ja yhtiön edun mukaisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota johdon tehtäviin, joista säädetään 6 luvussa, sekä erityisesti 5 §:ssä tarkoitettuun yhtiön toiminnan tarkoitukseen.

Johdon jäsenen on toimittava huolellisesti. Huolellisuusvelvollisuuden vastaisena voidaan pitää myös sitä, että jokin toimi jätetään kokonaan tekemättä. Huolellisuutta arvioidaan objektiivisista lähtökohdista, ei johdon jäsenen omien kykyjen perusteella tai sen perusteella, miten johdon jäsen hoitaa omia asioitaan. Johdon jäsenen on toimittava siten kuin huolellinen henkilö toimisi vastaavissa olosuhteissa. Vaadittavan huolellisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että liiketoiminnassa päätöksiä on usein tehtävä epävarmuuden vallitessa. Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että riskin ottaminen kuuluu yritystoimintaan. Huolellisuuden vaatimus korostuu päätökseen tai toimeen liittyvän riskin kasvaessa sekä silloin, kun vastapuolena on henkilön lähipiiriin kuuluva taho.

Riittävänä huolellisuutena voidaan yleensä pitää sitä, että ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto, sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai muu toimi eivätkä päätöksen tai muun toimen tekoon ole vaikuttaneet johdon jäsenten eturistiriidat.

Toimiminen yhtiön edun mukaisesti merkitsee yhtiön johdolle asetettua lojaliteettivelvollisuutta yhtiötä ja viimekädessä kaikkia osakkeenomistajia kohtaan. Yhtiön edun mukaan toimi-

minen sisältää luonnollisesti toimimisen yhtiön tarkoituksen mukaisesti. Jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, tarkoituksena on, että yhtiön liiketoiminta tuottaa osakkeenomistajilleen etua yhtiön välityksellä. Toimiminen pelkästään tietyn omistajan tai omistajaryhmän välittömien etujen mukaisesti ei ole sallittua. Vain tietyn omistajan etujen mukaisesti toimiminen ei ole sallittua silloinkaan, kun hallituksen jäsen on nimetty tämän omistajan toimesta.

Säännöstä ei tule tulkita liian suppeasti. Yhtiön toiminnan aikana saat- ta olla tilanteita, joissa yhtiön johdon huolellisuusvelvollisuus ja velvollisuus toimia yhtiön, viime kädessä kaikkien osakkeenomistajien etujen mukaisesti kohdistuu yhtiön sijasta välittömästi osakkeenomistajien omistuksen arvoon. Tähän viittaa muun muassa yhtiön toiminnan tarkoitus koskevan 5 §:n sanamuoto sekä yleisemminkin yhtiön johdon asema, jossa voidaan nähdä piirteitä osakkeenomistajien asiamiehen asemasta ja asiainhuollosta. Esimerkiksi sulautumisessa tai yhtiön osakkeiden tullessa julkisen ostotarjouksen kohteeksi yhtiön johdolla on velvollisuus pyrkiä osakkeenomistajien kannalta parhaaseen lopputulokseen. Sulautumisneuvotteluissa tämä tarkoittaa mahdollisimman arvokasta sulautumisvastiketta ja julkisessa ostotarjouksessa sellaista toimintaa, joka on tarpeen mahdollisimman hyvän tarjouksen aikaan saamiseksi.

9 §. *Tahdonvaltaisuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajien oikeudesta yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestykseen ei kuitenkaan edelleenkaan voitaisi ottaa tämän lain, muun pakottavan lainsäädännön tai hyvän tavan vastaisia määräyksiä. Säännös on pääasiallisesti informatiivinen.

Lain yksityiskohtaisten säännösten pakottavuus ilmenee säännösten sanamuodosta tai on tulkittava säännöksen tarkoituksen perustella. Pakottavat säännökset liittyvät pääasiassa velkojen suojaan, osakkeenomistajien vähemmistön suojaan sekä erilaisiin viranomaisiin suuntautuviin toimiin.

Tahdonvaltaisuus sallii monenlais- ten yhtiöjärjestysmääräysten laatimisen. Poikkeukselliset yhtiöjärjestyksen määräykset voivat tulla soviteltaviksi tai jäädä ottamatta huomioon varallisuus- oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 36 §:n nojalla. Kuten oikeuskäytännössä ja oikeus- kirjallisuudessa on todettu, mainitun säännöksen soveltamisen on kuitenkin oltava hyvin poikkeuksellista. On myös ajateltavissa, että poikkeukselliseen yhtiöjärjestyksen määräykseen vetoaminen on saman lain 33 §:n tarkoittamalla tavalla kunnianvastaista ja arvotonta.

2 luku. Perustaminen

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi osakeyhtiön perustamisesta ja yhtiöjärjestyksestä. Sääntelyn lähtökohtana on, että yhtiön osakkeenomistajat ovat tiedossa perustamistoimien alkaessa (simultaaniperustaminen). Koska kaikki osakkeenomistajat ovat perustamis- hetkellä tiedossa, voidaan voimassa olevan lain perustamiskirjaa ja perustamiskokouksen pöytäkirjaa koske- vasta sääntelystä luopua ja yhdistää perustamisasiakirjat yhdeksi perustamis- missopimukseksi. Koska yhtiön johto valitaan ehdotuksen mukaan perustamis- missopimuksen allekirjoituksella, ei erillisiä säännöksiä perustajista tarvita. Johdon valinta perustamishetkellä te- kee mahdolliseksi muun muassa rauennutta perustamista seuraavan mer- kintähinnan palauttamisvastuun aset- tamisen yhtiön hallitukselle.

Yhtiön perustajaosakkeenomistaji- en välisiin suhteisiin sovelletaan ennen

yhtiön rekisteröimistä pääasiassa sopimusoikeudellisia periaatteita. Tämä koskee esimerkiksi perustamissopimuksen tai siihen liittyvien asiakirjojen, kuten yhtiöjärjestyksen muuttamista.

Yhtiöjärjestyksessä välttämättömiä määräyksiä ovat yhtiön toiminimi ja kotipaikka. Mikäli muita määräyksiä ei ole, voidaan mainitut seikat todeta perustamissopimuksessa, eikä erillistä yhtiöjärjystä laadita. Jos taas muita määräyksiä on, tulee nykyiseen tapaan laatia erillinen yhtiöjärjestys, joka otetaan tai liitetään perustamissopimukseen. Muista seikoista, joista voimassa olevan lain mukaan on määrättävä yhtiöjärjestyksessä, on ehdotuksessa oletettavissa säännökset. Tähän lukuun sisältyvien oletettavissa säännösten mukaan yhtiön toimialan oletetaan olevan niin sanottu monitoimiala, jolle ei muuta ole määrätty, ja yhtiön tilikauden oletetaan olevan kalenterivuosi.

Ehdotuksessa apportiomaisuutta koskevia säännöksiä on kevennetty. Erillistä riippumatonta asiantuntijaa ei enää mainita, vaan hyväksytty tilintarkastaja lausuu apportiomaisuudesta samassa yhteydessä kuin osakkeiden maksamisesta yleensäkin. Apportiomaisuuden osalta lausunto perustuu hallituksen laatimaan apporttiselvitykseen. Muista niin sanotun kvalifioidun perustamisen tilanteista ei säädetä.

Pääomadirektiiviin perustuvat ja vain julkisia osakeyhtiöitä koskevat säännökset on sijoitettu erikseen luvun loppuun. Mainittuja säännöksiä tarvitaan käytännössä hyvin harvoin.

1 §. *Perustamissopimus*. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi perustamissopimuksesta, joka korvaa voimassa olevan lain perustamiskirjan ja perustamiskokouksen pöytäkirjan. Koska varsinaista perustamiskokousta ei pidetä, edellytetään että kaikki osakkeenomistajat ovat perustamisesta yksimielisiä ja allekirjoittavat perus-

tamissopimuksen. Osakkeenomistajien perustamistahto käy ilmi siitä, että he allekirjoittavat perustamissopimuksen. Tilanne, jossa yksi perustajaosakkeenomistajista ei allekirjoitakaan perustamissopimusta, jää arvioitavaksi yleisten periaatteiden mukaan. Yleensä lienee tarkoitettu, että perustaminen raukeaa tällaisessa tilanteessa. Yleisten periaatteiden mukaan ratkaistaan myös tilanne, jossa allekirjoitusten välissä on kulunut pitkä aika. Perustamissopimuksen muuttamista arvioidaan sopimusoikeuden periaatteiden mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan osakkeenomistajat merkitsevät ja sitoutuvat maksamaan yhtiön osakkeet perustamissopimuksesta ilmenevin ehdoin. Sitoutuminen osoitetaan perustamissopimuksen allekirjoituksella.

Laissa ei säädetä siitä, mitä ehtoja perustamissopimukseen voidaan ottaa tai mitä ehtoja perustamissopimukseen on 3 §:ssä säädettyjen perustietojen lisäksi pakko ottaa. Poikkeuksen muodostaa 7 §:ssä tarkoitettu apportiomaisuus, jota koskeva ehto on otettava perustamissopimukseen, jotta se olisi tehokas. Muista kuin apporttia koskevista ehdoista voidaan siten sopia suullisesti ja niitä voidaan ottaa myös muihin asiakirjoihin. Tämä käy ilmi myös ehdotetun 11 §:n 2 momentin sanamuodosta.

Osakkeen merkitsijä voi tehokkaasti peruuttaa merkintänsä niin kauan kunnes kaikki osakkeet on merkitty. Osakkeenomistajat voivat kuitenkin perustamissopimuksessa määrätä, ettei peruuttaminen ole lainkaan mahdollista tai että peruuttaminen on mahdollista kaikkien osakkeiden merkinnän jälkeenkin. Perustamissopimuksen ulkopuolisiinkaan ehtoihin vedoten merkintää ei voida peruuttaa enää sen jälkeen kun kaikki osakkeet on merkitty tai, milloin asiasta ehto perustamissopimuksessa, perustamissopimuksesta ilmenevän myöhemmän ajankohdan jälkeen. Säännös ei estä kaik-

kia osakkeenomistajia yksimielisinä päättämästä, että perustamisesta luovutaan.

Pykälän 3 *momentin* mukaan lain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti valittavat ja perustamissopimuksessa yksilöidyt johdon jäsenet ja tilintarkastajat katsotaan valituiksi, kun perustamiskirja on allekirjoitettu. Yleisistä periaatteista johtuu, että johdon jäseniltä ja tilintarkastajalta on ennen valintaa saatava suostumus toimeen ryhtymiseen.

2 §. *Merkintähinta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta merkitä osa osakkeiden merkintähinnasta osakepääoman sijasta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Pykälä sisältää oletettasäännön, jonka mukaan yhtiölle tuleva osakkeiden merkintähinta merkitään osakepääomaan. Oletettasäännös vastaa voimassa olevan lain pakottavaa säännöstä osakkeiden merkintähinnan merkitsemisestä sidottuun omaan pääomaan. Perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että merkintähinta merkitään osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Pykälässä viitataan myös siihen mahdollisuuteen, että kirjanpitolaisissa edellyttäisiin merkintähinnan merkitsemistä vieraaseen pääomaan. Kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista saattaa johtua, että tietyntylaiset lunastusehtoiset osakkeet katsotaan vieraaksi pääomaksi. Tällaisen vieraaseen pääomaan sovellettaisiin kuitenkin osakeyhtiöoikeudellisesti osakepääomaa koskevia säännöksiä. Osakepääomaksi katsottava määrä ei voi alittaa 1 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäisosakepääomaa eikä yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti olevaa osakepääoman vähimmäismäärää.

3 §. *Perustamissopimuksen sisältö.* Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi perustamissopimuksen vä-

himmäissisällöstä. Momentin 1 *kohdan* mukaan sopimuksesta on aina käytävä ilmi sopimuksen päivämäärä. Jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettu perustamisen kolmen kuukauden määräaika lasketaan tästä päivämäärästä. Päivämäärällä saattaa 1 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla olla merkitystä myös osakemerkinnän peruuttamisen kannalta. Sopimuksen päivämäärä tarkoittaa sen viimeisen allekirjoituksen päivämäärää.

Momentin 2 *kohdan* mukaan perustamissopimuksessa on yksilöitävä kaikki osakkeenomistajat. Yleensä yksilöinti tapahtuu ottamalla sopimukseen nimen lisäksi henkilötunnus. Momentin 3 *kohdan* mukaan on mainittava se, kuinka monta osaketta kukin osakkeenomistaja merkitsee. Ehdotetun 4 *kohdan* mukaan on mainittava osakkeen merkintähinta. Perustamissopimukseen on 2 §:n mukaan otettava erillinen ehto, jos halutaan, että osakkeiden merkintähinnasta osa merkitään osakepääoman asemesta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tällainen ehto voi olla myös yhtiöjärjestyksessä. Osakepääomaan merkittävän määrän on luonnollisesti vastattava vähimmäisosakepääomaa koskevia vaatimuksia. Edellä 2 §:ssä viitataan myös siihen mahdollisuuteen, että merkintähinta on joiltakin osin tai kokonaan merkittävä vieraaseen pääomaan.

Momentin 5 *kohdassa* säädetään osakkeen maksuaikaa koskevan ehdon ottamisesta perustamissopimukseen. Koska osakeyhtiö on rekisteröitävä kolmessa kuukaudessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta ja koska osakkeiden on oltava täysin maksettuja rekisteröintihetkellä, ei maksuaikaa voida määritellä kovinkaan pitkäksi.

Momentin 6 *kohdassa* säädetään yhtiön hallituksen jäsenten mainitsemisesta. Erityisiä vaatimuksia hallituksen jäsenten yksilöintitavasta ei ehdoteta. Rekisteröintiä varten tarvitaan

kuitenkin kaupparekisterilain 3 a §:ssä tarkoitettut henkilötiedot, jotka sisältävät täydellisen nimen, henkilötunnuksen, osoitteen ja kansalaisuuden. Ulkomaalaisesta ilmoitetaan henkilötunnuksen sijasta syntymäaika. Perustamissopimuksessa voidaan mainita myös hallituksen puheenjohtaja, jolle tämän valintaa haluta jättää hallituksen tehtäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan perustamissopimuksessa on mainittava yhtiön toiminimi ja kotipaikkana oleva Suomen kunta, mikäli yhtiö ei 4 §:n mukaan ole velvollinen laatimaan yhtiöjärjestyksestä eikä myöskään laadi sellaista vapaaehtoisesti. Mainitun pykälän mukaan yhtiöjärjestyksestä ei tarvitse laatia, jos siinä ei määrätä muista asioista kuin juuri toiminimestä ja kotikunnasta. Jos yhtiöjärjestykseen kuitenkin tulee muita määräyksiä, esimerkiksi 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimialamääräys, on joko perustamissopimukseen otettava tai siihen liitettävä erillinen yhtiöjärjestykseksi yksilöitävä osuus tai asiakirja.

Pykälän 3 momentissa säädetään niistä seikoista, jotka perustamissopimuksessa on tarvittaessa mainittava. Näitä ovat 1 kohdan mukaan mahdollinen toimitusjohtaja ja mahdolliset hallintoneuvoston jäsenet. Kohdan mukaan on myös tarvittaessa ilmoitettava tilintarkastaja. Tilintarkastaja on valittava, jollei yhtiöjärjestyksessä 7 §:n 2 momentin mukaisesti toisin määrätä. Rekisteröintiä varten tarvittavista tiedoista säädetään kaupparekisterilaissa. Momentin 2 kohdan mukaan perustamissopimukseen on otettava 7 §:ssä tarkemmin säännellyt apportiethdot. Momentin 3 kohdassa edellytetään, että perustamissopimuksessa mainitaan velvollisuudesta korvata muita yhtiön perustamiseen liittyviä kuluja kuin julkiset maksut ja tavanomaiset palkkiot perustamisasiakirjojen laatimisesta. Lisäksi on mainittava näiden epätavallisten kulujen ja palk-

kioiden määrä. Momentin 3 kohdan säännös vastaa voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Yhtiöjärjestys

4 §. *Yhtiöjärjestyksen vähimmäissisältö.* Ehdotus on laadittu siten, että yhtiöjärjestyksestä muodostuu, jos osakkeenomistajat niin haluavat, mahdollisimman suppea. Toiminnan harjoittaminen kokonaan ilman yhtiöjärjestystäkin on mahdollista, mikä johtuu siitä, että yhtiöjärjestyksessä voimassa olevan lain mukaan mainittavista seikoista on ehdotukseen otettu olettamassäännökset. Voimassa olevassa laissa edellytetyistä yhtiöjärjestysmääräyksistä varsinaisessa yhtiökokouksessa käsiteltävistä asioista säädetään 5 luvun 3 §:ssä, yhtiökokouksen toimittamisesta 5 luvun 20 §:ssä, hallituksen jäsenten lukumäärästä 6 luvun 9 §:ssä ja toimikaudesta 6 luvun 12 §:ssä sekä tilintarkastajan toimikaudesta 7 luvun 4 §:ssä. Määräykset osakepääoman määrästä ja osakkeen nimellisarvosta eivät ehdotuksen mukaan ole välttämättömiä. Nimellisarvotonta järjestelmää on kuvattu edellä yleisperusteluissa. Osakkeenomistajat voivat luonnollisesti halutesaan ottaa yhtiöjärjestykseen muitakin määräyksiä, kuten määräyksen korkeimmasta sallitusta osakkeiden lukumäärästä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöjärjestyksen vähimmäissisällöstä ja mahdollisuudesta ottaa vähimmäissisältöä vastaavat määräykset perustamissopimukseen, jolloin yhtiöjärjestyksestä ei lainkaan tarvitse laatia. Yhtiöjärjestyksen vähimmäissisältö muodostuu yhtiön toiminimestä ja kotipaikasta. Kotipaikaksi on ilmoitettava Suomessa oleva kunta kuten nykyäänkin. Ehdotuksen 5 luvun 16 §:n mukaan yhtiön yhtiökokous on pääsäännön mukaan pidettävä yhtiön kotipaikassa, joskin yhtiöjärjestyksessä voi-

daan määrätä muustakin paikkakunnasta. Toimivaltainen tuomioistuin määräytyy yhtiön kotipaikan perusteella siten kuin 24 luvun 1 §:ssä säädetään.

Momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettäväksi, että mahdollisesti perustamissopimukseen otettuihin yhtiön toiminimeen ja kotipaikkaan sovelletaan, mitä yhtiöjärjestyksessä määrätään. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminimeä ja kotipaikkaa muutetaan samalla tavalla kuin yhtiöjärjestyksessäkin.

Pykälän 2 momentissa on yhtiön toimialaa koskeva olettam säännös, jonka mukaan yhtiö voi toimia kaikilla toimialoilla, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Toimialamääräyksellä on merkitystä yhtiön edustamisen kannalta ja siitä säädetään tarkemmin 6 luvun 30 §:ssä. Momentin toisen olettam säännöksen mukaan yhtiön tilikausi on kalenterivuosi, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.

Pykälän 3 momentissa on lukemisen helpottamiseksi viittaussäännös yhtiöjärjestyksen muuttamista koskeviin 5 luvun säännöksiin. Mainittuja säännöksiä sovelletaan yhtiön rekisteröimisen jälkeen. Jos yhtiöjärjestyksestä halutaan muuttaa ennen rekisteröintiä, se on yleensä tehtävä perustamiseen osallistuvien yksimielisenä päätöksenä.

5 §. *Perusyhtiöjärjestys*. Ehdotuksen mukaan oikeusministeriö voi antaa asetuksen perusyhtiöjärjestyksestä. Säännös vastaa muuten voimassa olevan lain 2 luvun 3 §:n 3 momenttia, mutta ehdotuksen mukaan asetuksella voitaisiin antaa sekä yksityisiä että julkisia osakeyhtiöitä koskeva perusyhtiöjärjestys. Perusyhtiöjärjestys ei millään tavoin rajoita yhtiöiden oikeutta määrätä omasta yhtiöjärjestyksestään.

Osakkeen maksaminen

6 §. *Rahamaksu*. Pykälässä säädetäisiin rahassa suoritettavan osakkeen merkintähinnan tarkemmasta maksutavasta. Voimassa olevan lain 2 luvun 9 §:n 3 momentista poiketen ehdotetaan sallittavaksi merkintähinnan maksaminen myös ulkomailla olevalle tilille. Tilin tulee kuitenkin vastata Suomessa olevan talletuspankin tai talletusten vastaanottamiseen oikeutetun ulkomaisen luottolaitoksen tiliiä. Vastaavuusvaatimuksella tarkoitetaan lähinnä sitä, että ulkomaisen tilinpitäjän tulee olla Suomessa toimivia tilinpitäjiä vastaavalla tavalla julkisen valvonnan alainen. Yleensä tällaisena tilinpitäjänä voidaan pitää toisen OECD-maan lainsäädännön alaisia pankkeja ja muita luottolaitoksia. Säännös koskee sekä osakepääomaan merkittävän että vapaaseen omaan pääomaan merkittävän määrän maksamista.

7 §. *Apportti*. Pykälä sisältää säännökset apporttiomaisuudella eli muulla omaisuudella kuin rahalla tapahtuvasta osakkeen maksamisesta. Pykälän säännökset vastaavat pääpiirteiltään voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n säännöksiä. Ehdotukseen ei sen sijaan ole katsottu aiheelliseksi ottaa voimassa olevan lain 2 luvun 4 a §:n kaltaisia säännöksiä erityisestä apporttiomaisuutta koskevasta riippumattoman asiantuntijan lausunnosta, joka liitetään perustamiskirjaan tai -sopimukseen. Säännökset perustamissopimuksessa mainittavista seikoista on laadittu siten, että ne täyttävät pääomadirektiivin 10 artiklan määräykset apporttiomaisuuden johdosta annettavan asiantuntijalausunnon sisällöstä. Hyväksytyn tilintarkastajan 10 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaisesti antama todistus osakeyhtiölain osakkeiden maksamista koskevien säännösten noudattamisesta täyttää näin ollen direktiivin vaatimuksen riippumattoman asiantuntijan lausunnon antamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan osakkeen maksaminen apportiomaisuudella edellyttää, että tätä koskeva ehto on otettu perustamissopimukseen. Ehto voi oikeuttaa tai velvoittaa merkitsijän apportiomaisuudella suoritettavaan maksuun. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohtaa, jonka mukaan apporttiehto on otettava perustamiskirjaan. Säännöksen perusteena on ennen kaikkea se, että kaikilla merkitsijöillä tulee olla tieto tällaisesta ehdosta.

Momentin 1 kohdan mukaan apporttiehdossa on nykyiseen tapaan mainittava, ketä ehto koskee. Momentin 2 kohdan mukaan apporttiehtoon tulee sisältyä kuvaus apportiomaisuudesta. Omaisuus on toisin sanoen yksilöitävä siten, että sen arvostaminen on mahdollista. Momentin 3 kohdan mukaan ehdossa on puolestaan mainittava apportiomaisuuden taseeseen merkittävä arvo. Tämä on samalla määrä, josta omaisuus luetaan osakkeen maksuksi. Kohdan säännös täydentää luvun 2 §:n ja 3 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöksiä, joiden mukaan perustamissopimuksessa on aina mainittava muun muassa osakkeesta maksettava määrä sekä siitä osakepääomaan ja mahdollisesti muuhun rahastoon merkittävä määrä.

Jos säännöksiä ehdon ottamisesta perustamissopimukseen edellä mainitulla tavalla ei ole noudatettu, osaketta ei momentin mukaan voida maksaa muulla omaisuudella kuin rahalla. Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 5 momentin kaltaista säännöstä, jonka mukaan vain yhtiö voisi vedota laiminlyöntiin. Siten yhtiöltä merkitsijä ei tällöin voi täyttää maksuvelvollisuuttaan apportiomaisuuden luovuttamisella, eikä toisaalta yhtiökään voi vaatia apportiomaisuuden luovuttamista. Muutoksen perusteena ovat ennen kaikkea selkeyssyyt. Osakemerkinnän ja perustamissopi-

muksen sitovuus ennen yhtiön rekisteröintiä ratkeaa yleisten sopimusoikeudellisten sääntöjen mukaan. Rekisteröinnin jälkeen noudatetaan 11 §:n 2 momenttia, jonka mukaan osakkeenomistaja ei voi vedota ehdon toteutumatta jäämiseen. Yhtiö voinee kuitenkin vain poikkeuksellisesti tulla rekisteröidyksi tällaisessa tilanteessa, koska rekisteröintiä edeltää hallituksen ja tilintarkastajan selvitys siitä, että osakkeet on maksettu. Merkinnän jäädessä sitovaksi osake on maksettava rahassa. Jos merkitsijä on jo luovuttanut apportiomaisuuden yhtiölle, hänellä on luonnollisesti oikeus saada apportiomaisuus takaisin.

Pykälän 2 momentissa säädetään apporttiehdon yhteydessä annettavasta taloudellisesta informaatiosta. Kuten momentin sanamuodosta 1 momenttiin verrattuna ilmenee, näiden säännösten laiminlyömisestä ei seuraa apporti määräyksen tehottomuutta. Sen sijaan säännösten noudattamatta jättäminen voi johtaa esimerkiksi hallituksen jäsenten ja tilintarkastajan velvollisuu-teen korvata mahdollinen vahinko, jos nämä säännösten laiminlyönnistä huolimatta antavat 10 §:n 3 momentissa tarkoitetun vakuutuksen ja todistuksen.

Momentin mukaan perustamissopimuksessa on ensinnäkin oltava selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa apportiomaisuuden arvoa. Tämä vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä. Perustamissopimuksessa on myös oltava selvitys noudatetuista apportiomaisuuden arvostusperusteista. Asiallisesti vastaava vaatimus koskee nykyään voimassa olevan lain 2 luvun 4 a §:n 2 kohdan mukaan riippumattoman asiantuntijan antamaa erillistä lausuntoa.

Edelleen momentin mukaan perustamissopimukseen on liitettävä tai merkitsijöiden nähtävänä pidettävä apportiomaisuuden arvostamisen kanalta merkitykselliset asiakirjat, kuten

kirjalliset sopimukset. Tätä pääasiallisesti vastaava säännös on voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 3 momentissa.

Jos apporttiomaisuutena on liike, on vastaavasti annettava selvitys liikkeen taloudellisesta asemasta. Liikkeellä tarkoitetaan mitä tahansa omaisuutta, joka muodostaa liiketoiminnallisen kokonaisuuden. Kysymys voi olla yksityisen elinkeinonharjoittajan liikeyrityksestä, mutta myös esimerkiksi osakeyhtiön tai muun yhteisön liiketoiminnasta, joka luovutetaan perustettavalle yhtiölle. Säännöksen mukainen selvitys voi vastata esimerkiksi 5 luvun 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilinpäätösinformaatiota. Osittain vastaava säännös on voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 3 momentissa. Ehdotus on kuitenkin tältä osin laadittu nykyistä lakia joustavammaksi ja yleisluontoisemmaksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ensinnäkin selvyiden vuoksi, että apporttiomaisuudella on oltava 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu taloudellinen arvo yhtiölle. Lisäksi säädettäisiin, että työsuoritusta tai palvelun suorittamista koskeva sitoumus ei voi olla apporttiomaisuutena, vaikka sillä olisikin taloudellista arvoa. Säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta, pääasiassa voimassa olevan lain 2 luvun 4 §:n 4 momenttia. Jos momentin edellytykset eivät täyty, merkitsijä voi olla velvollinen maksamaan merkintähinnan tai siitä vajaan määrän rahassa vastaavasti kuin edellä 1 momentin kohdalla on esitetty.

Pykälän 4 momentti sisältää täydentävän säännöksen, jonka mukaan apporttiomaisuutta koskevia säännöksiä sovelletaan silloinkin, kun merkintähintana on rahaa, mutta merkintään liittyy edellytys, että yhtiö hankkii vastiketta vastaan omaisuutta tai palveluja. Tällaisissa tilanteissa on tosiasiassa kysymys osakkeen maksamisesta apporttiomaisuudella ja vain

muodollisesti rahassa. Luvun 17 §:n säännökset yhtiön perustamisen jälkeen perustamissopimuksen allekirjoittajalta tehtävistä hankinnoista tulevat tämän ohella julkisissa yhtiöissä sovellettaviksi silloinkin, kun ei voida osoittaa, että hankintaa on edellytetty jo osaketta merkittäessä.

8 §. *Periminen ja seuraamukset.* Pykälä sisältää säännökset merkintähinnan perimisestä, osakkeen niin sanotusta kadusoimisesta ja tähän liittyvästä vahingonkorvausvastuusta. Säännökset vastaavat pääperiaatteiltaan voimassa olevan lain 2 luvun 12 §:ää. Säännöksiin ehdotetaan kuitenkin erinäisiä muutoksia.

Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen on viipymättä perittävä viivästynyt merkintähintaa. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 2 luvun 12 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan hallitus voi maksun viivästyttyä todeta oikeuden osakkeeseen menetetyksi, jos merkintähintaa mahdollisine viivästyskorkoineen ei ole maksettu sen eräännyttyä eikä hallitus ole antanut merkitsijälle lisää maksuaikaa. Säännös poikkeaa voimassa olevan lain 2 luvun 12 §:n 1 momentissa olevasta säännöksestä siten, että menettämisseuraamus voidaan määrätä heti eikä vasta kuukauden kuluttua eräpäivästä. Toisaalta nimenomaisesti todettaisiin, että hallitus voi myös myöntää merkitsijälle lisää maksuaikaa. Hallituksen on normaaliin tapaan arvioitava, mikä ratkaisu on yhtiön edun mukainen.

Edelleen momentin mukaan hallitus voi oikeuden menetetyksi todettuaan antaa osakkeen merkittäväksi toiselle henkilölle, jonka on heti suoritettava osakkeesta maksettavaksi erääntynyt määrä. Hallituksen on ennen yhtiön rekisteröimistä mitätöitävä osakkeet, joita ei ole täysin maksettu. Asiallisesti vastaavat säännökset ovat voimassa olevan lain 2 luvun 12 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan se, jonka oikeus osakkeeseen on 2 momentin nojalla todettu menetetyksi, on velvollinen suorittamaan yhtiölle mahdollisten perimiskulujen lisäksi kolmasosan osakkeesta maksettavasta määrästä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 2 luvun 12 §:n 3 momenttia muuten, mutta korvausvelvollisuus ei enää olisi riippuvainen osakkeen mitätöinnistä. Lisäksi ehdotuksesta käy nimenomaisesti ilmi, että tämän niin sanotun taksoitetun vahingonkorvauksen lisäksi merkitsijä voi olla velvollinen korvaamaan yhtiön perimiskulut.

9 §. *Merkintähintasaaminen.* Pykälän säännökset merkintähintasaamista koskevasta luovutus- ja panttauskiellosta sekä saamisen kuulumisesta konkurssipesään vastaavat voimassa olevan lain 2 luvun 11 §:n 3 momentin säännöksiä. Säännökset eivät rajoita yhtiövarallisuuden käyttöä, esimerkiksi rahavarojen panttaamista, sen jälkeen, kun maksu on tullut yhtiölle.

Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 2 luvun 11 §:n 2 momentin kaltaisia merkintähintavelan kuittaamista koskevia säännöksiä, koska yhtiöllä ei voi olla velkaa ennen sen perustamista.

Rekisteröiminen ja sen oikeusvaikutukset

10 §. *Yhtiön rekisteröiminen.* Pykälässä säädetään yhtiön rekisteröinnistä. Pykälän 1 *momentti* poikkeaa voimassa olevan lain 2 luvun 9 §:n 1 momentista siten, että ehdotuksen mukaan rekisteröinnin olisi tapahduttava kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoituksesta. Päivämäärällä tarkoitetaan perustamissopimuksen mukaista viimeisen osakkeenomistajan allekirjoitusta. Nykyistä lyhyempi määräaika johtuu siitä, että perustaminen tapahtuu aina simul-

taaniperustamisena. Lyhyt määräaika lyhentää myös oikeudellista välitilaa, joka vallitsee perustamistoimien alkamisen ja yhtiön rekisteröimisen välillä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan osakkeiden on rekisteröitäessä oltava täysin maksettuja. Tämä koskee sekä osakepääomaan että vapaaseen omaan pääomaan merkittäviä määriä. Osakepääomaksi rekisteröidään se määrä, joka perustamissopimuksen tai yhtiöjärjestyksen mukaan on merkittävä osakepääomaan. Koska vain täysin maksettuja osakkeita voidaan rekisteröidä, ei lakiin tarvita erillistä mainintaa mitätöidyistä osakkeista. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 9 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 *momentti* sisältää rekisteri-ilmoituksen liitteitä koskevia säännöksiä, jotka vastaavat voimassa olevan lain 2 luvun 9 §:n 4 momenttia jäljempänä mainituin muutoksin.

Momentin 1 *kohdan* mukaan rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä hallituksen jäsenten ja mahdollisen toimitusjohtajan vakuutus siitä, että yhtiön perustamisessa on noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä. Koska rekisteriin ilmoitettavien osakkeiden tulee olla täysin maksettuja, sanottuun sisältyy myös vakuutus osakkeiden maksamisesta. Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 2 luvun 9 §:n 3 momentin ja 4 momentin 1 kohdan nimenomaisia säännöksiä osakkeista maksettavan määrän olemisesta yhtiön omistuksessa ja hallinnassa, vaan maksun tulemista yhtiölle arvioitaisiin yleisten sääntöjen mukaisesti. Tavallisesti, kuten tilille 6 §:n mukaan suoritettavan rahamaksun kysymyksessä ollessa, asian arviointi on yksinkertaista. Apporttiomaisuuden osalta tilanne voi olla monimutkaisempi. Esimerkiksi käytettäessä pantattuun omaisuuteen liittyvää ylivakuutta apporttina, osakkeen maksu tapahtuu omaisuutta hallinnassaan pitävälle pantinhaltijalle toimitetulla siirtoilmoituksella, jolla

yhtiö saa suojan muun muassa maksajan muita velkojia vastaan. Jos taas esimerkiksi apporttiomaisuutena luovutetaan oikeus patenttiin, osakkeen maksu katsotaan vastaavasti tapahtuneeksi, kun luovutuksesta on tehty merkintä patenttirekisteriin.

Momentin 2 kohdan mukaan rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä hyväksytyn tilintarkastajan todistus siitä, että osakeyhtiölain osakkeen maksamista koskevia säännöksiä on noudatettu. Säännös vastaa voimassa olevan lain 2 luvun 9 §:n 4 momentin 2 kohtaa muuten, mutta se koskee myös osakkeesta muuhun kuin osakepääomaan merkittävän määrän maksamista. Kuten edellä on todettu, säännöksellä täytetään myös pääomadirektiivin 10 artiklan vaatimukset riippumattoman asiantuntijan lausunnon antamisesta silloin, kun osake maksetaan apporttiomaisuudella.

11 §. *Rekisteröimisen oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiö syntyy rekisteröinnillä. Momentissa todetaan myös voimassa olevan lain 2 luvun 14 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla, että yhtiön puolesta perustamissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen mutta ennen rekisteröintiä tehdystä toimesta vastuu siirtyy yhtiölle rekisteröinnillä. Myös perustamissopimuksessa yksilöidyistä toimista, kuten kiinteistön hankinnasta, aiheutuneet velvoitteet siirtyvät yhtiölle rekisteröinnillä. Edellytyksenä kuitenkin on, että toimet on tehty korkeintaan vuotta ennen perustamissopimuksen allekirjoittamista. Säännös tekee mahdolliseksi pitkään noudatetun, perustettavan yhtiön lukuun hankkimista koskevan käytännön jatkamisen. Tällaisesta menettelystä aiheutuvaa epävarmuutta pyritään rajoittamaan asetetulla vuoden määräajalla. Määräaika on yhteensopiva maakaaren (540/1995) 2 luvun 4 §:ssä asetetun, perustettavan yhtiön

lukuun tehtyjä kauppvoja koskevan kahden vuoden määräajan kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan osakkeenomistaja ei rekisteröinnin jälkeen voi osakemerkinnästä vapautumisen perusteeksi vedota siihen, että perustamiseen liittyvä ehto ei ole toteutunut. Säännöksellä suojataan ennen kaikkea sivullisten luottamusta kaupparekisteriin merkittyihin seikkoihin. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 2 luvun 5 §:n 3 momenttia muuten, mutta se on kirjoitettu yleisemmäksi koskemaan muitakin perustamiseen liittyviä kuin perustamissopimukseen otettuja ehtoja. Säännöksen sanamuotoa on muutenkin hieman täsmennetty. Ehtoon vetoamista ennen yhtiön rekisteröintiä arvioidaan yleisten sopimusosoikeudellisten sääntöjen mukaisesti.

12 §. *Oikeuskelpoisuus.* Osakeyhtiöstä tulee oikeuskelpoinen ja oikeustoimikelpoinen vasta rekisteröinnillä. Ennen rekisteröintiä yhtiö ei voi hankkia omaisuutta eikä tehdä sitoumuksia. Yhtiö ei myöskään voi olla asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa ennen yhtiön rekisteröintiä. Esimerkiksi perustettavan yhtiön lukuun hankittu omaisuus on ulosmitattavissa yhtiön lukuun toimineen velasta. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 2 luvun 14 §:n 1 momenttia.

13 §. *Vastuu toimista ennen rekisteröintiä.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 2 luvun 14 §:n 2 momentin 1 virkettä vastaavasti siitä, että ennen yhtiön rekisteröintiä tehdyistä toimista vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Toimen suorittaja voi olla myös oikeushenkilö. Säännöksen sanamuotoa on selkeytetty siten, että päättäjät ja tekijät ovat yhteisvastuussa tehdyistä toimista. Momentissa viitataan selvyiden vuoksi 11 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan vastuu voi siirtyä yhtiölle.

Pykälän 2 momentin mukaan hallitus voi ilman henkilökohtaisen vastuun uhkaa ryhtyä toimenpiteisiin yhtiön rekisteröimiseksi ja osakkeista suoritettavan maksun saamiseksi. Säännös poikkeaa voimassa olevan lain 2 luvun 14 §:n 1 momentista ainoastaan sanamuotonsa puolesta.

14 §. *Oikeustoimet rekisteröimätömän yhtiön kanssa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yhtiön sopimuskumppanin oikeudesta vetäytyä sopimuksesta, mikäli rekisteröimistä ei ole haettu määräajassa tai jos hakemus on hylätty. Jos sopimuskumppani ei tieninyt, että yhtiötä ei vielä ole rekisteröity, hän voi vetäytyä sopimuksesta rekisteröimiseen asti. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 2 luvun 14 §:n 3 momenttia.

15 §. *Perustamisen raukeaminen.* Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 2 luvun 10 §:ää. Säännöksen sanamuotoa on kuitenkin merkittävästi yksinkertaistettu. Sanamuodon muutoksella ei ole tarkoitettu puuttua niihin periaatteisiin, joiden mukaisesti rekisteriviranomainen tutkii ja ratkaisee rekisteröitävän asian.

Pykälän 2 momenttiin on otettu voimassa olevan lain 2 luvun 10 §:n säännös hallituksen jäsenten velvollisuudesta palauttaa osakkeista maksettu määrä ja sille saatu tuotto. Hallituksen jäsenet saavat vähentää varoista 13 §:n 2 momentissa tarkoitetuista toimista aiheutuneet kulut. Säännös ei ole vahingonkorvaussäännös, minkä vuoksi momentissa tarkoitettussa tilanteessa palautusvelvollisuutta ei esimerkiksi voida sovitella.

Julkisia osakeyhtiöitä koskevat erityiset säännökset

16 §. *Erityiset edut ja kustannukset.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 2 luvun 2 §:n 2 momentin 5 kohta ja pääomadirektiivin 3 artiklan j kohtaa vastaavalla tavalla julkisten

osakeyhtiöiden perustamisen yhteydessä perustamissopimuksessa annettavista tiedoista.

17 §. *Perustamisen jälkeen tehdyt merkittävät hankinnat.* Pykälässä säädetään periaatteiltaan voimassa olevan lain 2 luvun 15 §:ää ja pääomadirektiivin 11 artiklaa vastaavalla tavalla eräistä perustamisen jälkeen tehdyistä hankinnoista. Sääntely poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että sen soveltamisala on pyritty supistamaan pääomadirektiivin tarkoittamaan vähimmäismäärään. Säännös koskee sen vuoksi vain julkisia osakeyhtiöitä ja ainoastaan perustamissopimuksen allekirjoittajilta tehtyjä hankintoja. Lisäksi säännöstä sovelletaan 19 luvun 2 §:ssä olevan viittauksen nojalla silloin, kun yksityinen osakeyhtiö muutetaan julkiseksi osakeyhtiöksi.

Säännös tulee sovellettavaksi tämän luvun 7 §:n 4 momentin ohella. Tarkoituksena on, että tilanteet, joissa apporttisääntelyä pyritään kiertämään, tulevat mainitun lainkohdan soveltamisalaan. Nyt käsillä olevan pykälän mukainen sääntely koskee vain sellaisia hankintoja, joista ei ollut sovittu jo osakkeiden merkintähetkellä.

Säännös poikkeaa voimassa olevan lain 2 luvun 15 §:stä myös seuraamusten osalta. Säännöksen vastaisesta menettelystä mahdollisesti aiheutuneet vahingot on korvattava 22 luvussa tarkoitettulla tavalla.

3 luku. Osakkeet

Luku sisältää yleiset säännökset muun muassa osakkeiden tuottamista oikeuksista ja niiden käyttämisestä, osakkeiden vaihdannasta, osakeyhtiöoikeudellisista arvopapereista sekä yhtiön osakkeistaan ja osakkeenomistajistaan pitämistä luetteloista. Osa luvun säännöksistä koskee kaikkia osakeyhtiöitä. Osaa ei sen sijaan sovelleta arvo-osuusjärjestelmään kuulu-

viin yhtiöihin, joita koskevat erityissäännökset ovat ehdotuksen 4 luvussa.

Luvun säännökset vastaavat pääosin nykyisiä säännöksiä, jotka sisältyvät suurimmaksi osaksi voimassa olevan lain 3 lukuun. Säännökset on kuitenkin pyritty esittämään nykyistä selkeämmässä järjestyksessä ja muutenkin selkeämmin kuin voimassa olevassa laissa. Lisäksi ehdotettuun lukuun sisältyy useita aineellisia muutosehdotuksia.

Ehdotukseen ei ensinnäkään ole otettu voimassa olevan lain säännöstä siitä, että osakkeen äänimäärä ei saa olla suurempi kuin kaksikymmentä kertaa toisen osakkeen äänimäärä, tai muuta vastaavaa rajoitusta. Tällaiset rajoitukset voidaan katsoa mielivaltaisiksi ja tarpeettomasti sopimusvapautta rajoittaviksi. Voimassa olevan lain rajoitus on myös epäjohdonmukainen siihen nähden, että kokonaan äänivallattomat osakkeet on sallittu. Äänivallat erot vaikuttavat luonnollisesti osakkeiden arvoon ja halukkuuteen sijoittaa erilaisiin osakkeisiin sekä siihen, millaisia hintoja sijoittajat ovat osakkeista valmiita maksamaan.

Äänivallattomaan osakkeeseen ei enää olisi, toisin kuin voimassa olevan lain 3 luvun 1 a §:n 2 momentin mukaan, pakko liittää erityistä taloudellista etuutta yhtiön varoja jaettaessa. Sanottu edellytys on puhtaasti muodollinen ja rajoittaa tarpeettomasti sopimusvapautta. Äänivallattomasta osakkeesta ei näin ollen laissa enää käytettäisi nimitystä etuosake.

Ehdotuksen lunastuslauseketta koskeva sääntely on pyritty kirjoittamaan siten, että lunastuslausekkeen puutteellisuus ei oikeuskäytännössä nykyään omaksuttuun tapaan aiheuttaisi lunastusoikeuden raukeamista.

Osake- ja osakasluetteloiden julkisuutta ehdotetaan luvussa rajoitettavaksi nykyisestä. Tämän muutoksen perusteluja on käsitelty laajemmin edellä.

Ehdotettuun lukuun sisältyy myös useita vähäisempiä muutoksia nykyiseen lakiin verrattuna. Näitä on käsitelty asianomaisten pykälien perusteissa.

Yleiset säännökset

1 §. *Osakkeiden yhtäläisyys ja erilajisuus.* Pykälä sisältää osakkeenomistajien keskinäisiä suhteita koskevia perussäännöksiä.

Pykälän 1 momentissa toistetaan jo 1 luvun 7 §:stä ilmi käyvä periaate, jonka mukaan kaikki osakkeet tuottavat lähtökohtaisesti yhtäläiset oikeudet yhtiössä. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään osakkeiden erilaisuudesta. Vastaavasti kuin voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä, että osakkeet tuottavat yhtiössä erilaiset oikeudet. Tällaiset osakkeet ovat ehdotuksen mukaan erilaisia osakkeita. Jos yhtiöjärjestyksessä on määrätty osakkeenomistajille erityisiä velvollisuuksia, kuten 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu velvollisuus maksujen suorittamiseen yhtiölle, myös eroavuudet osakkeisiin perustuvissa velvollisuuksissa aikaansaavat osakkeiden erilaisuuden. Voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentin mukaan erilaisia ovat ainoastaan osakkeet, jotka poikkeavat toisistaan äänimäärän tai yhtiön varojen jakamista koskevien oikeuksien suhteen taikka jotka on muuten yhtiöjärjestyksessä määrätty erilaisiksi. Muutos selkiyttää lakia ja helpottaa osakkeiden välisten erojen havaitsemista.

Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 1 momentin säännöstä siitä, että yhtiöjärjestyksessä on mainittava toisistaan poikkeavien osakkeiden lukumäärät tai vähimmäis- ja

enimmäismäärät. Tämä on johdonmukaista sen kanssa, että yhtiöjärjestyksessä ei ehdotuksen mukaan muutokseen ole pakko määritellä yhtiön osakkeiden lukumäärää. Yhtiöjärjestykseen voitaisiin kuitenkin jatkossakin ottaa tätä koskevia määräyksiä. Yhtiön osakkeiden lukumäärä ilmenee joka tapauksessa kaupparekisteristä.

Pykälän 3 momentissa säädetään osakkeen muuntamisesta yhtiöjärjestykseen otetun muuntolausekkeen perusteella. Momentin säännökset vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 4 momentin säännöksiä. Samuotoa on kuitenkin hieman muutettu sen osoittamiseksi, että muuntaminen voi tapahtua muussakin suhteessa kuin muuntamalla yksi osake yhdeksi toisenlajiseksi osakkeeksi. Yhtiöjärjestyksessä voidaan siten määrätä esimerkiksi yhden A-lajin osakkeen muuntamisesta kahdeksi B-lajin osakkeeksi.

2 §. *Osakeoikeuksien käyttäminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi yleiset säännökset osakkeen tuottamien oikeuksien eli osakeoikeuksien käyttämisestä. Nämä vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 13 §:n säännöksiä. Säännökset on niiden merkityksen korostamiseksi sijoitettu luvun alkuosaan. Pykälän 1 momentissa todettaisiin selvyuden vuoksi, että arvo-osuusjärjestelmään kuuluvassa yhtiössä, jossa muun muassa ei pidetä käsillä olevan luvun 15 §:n tarkoittamia luetteiloita eikä anneta osakekirjoja, sovelletaan momentin sijasta ehdotuksen 4 luvun 2 §:n säännöksiä.

Osakkeen tuottama äänivalta ja äänivallattomat osakkeet

3 §. *Äänivalta.* Pykälä sisältäisi osakkeen tuottamaa äänivaltaa koskevat säännökset. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 3 luvun 1 a §:n 1 momenttia, lukuun ottamatta nykyisin voimassa olevaa rajoitusta,

jonka mukaan osakkeen äänimäärä ei saa olla suurempi kuin kaksikymmentä kertaa toisen osakkeen äänimäärä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiössä voisi nykyiseen tapaan olla myös äänivallattomia osakkeita eli osakkeita, jotka tuottavat äänioikeuden vain yhtiöjärjestyksessä määrätyissä asioissa. Ehdotuksen säännökset äänivallattomista osakkeista poikkeavat kuitenkin voimassa olevan lain 3 luvun 1 a – 1 c §:n äänivallatonta eli etuosaketta koskevista säännöksistä. Keskeinen muutos on se, että äänivallattomaan osakkeeseen ei enää olisi pakko liittää voimassa olevan lain 3 luvun 1 a §:n 1 momentissa ja 1 c §:n 1 momentissa tarkoitettua yhtiön varojen jakamista koskevaa erityistä taloudellista etuutta. Erityisen taloudellisen etuuden, kuten osinkoetuoikeuden, kytkeminen äänivallattomaan osakkeeseen olisi tietenkin jatkossakin mahdollista.

4 §. *Äänivallattomia osakkeita koskevia olettamassäännöksiä.* Äänivallattomien osakkeiden käytön helpottamiseksi pykälään ehdotetaan otettavaksi eräitä äänivallattomia osakkeita koskevia olettamassääntöjä, jotka tulevat sovellettaviksi, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä.

Pykälän 1 kohtaan ehdotetaan olettamassäännöstä, jonka mukaan äänivallaton osake tuottaa äänioikeutta lukuun ottamatta samat oikeudet kuin muutkin osakkeet. Tätä lähtökohtaa voidaan puoltaa ennen kaikkea selkeyssyillä. Jos äänivallattoman osakkeen halutaan muilta oikeuksiltaan poikkeavan äänivallattomista osakkeista, asiasta on siis määrättävä nimenomaisesti yhtiöjärjestyksessä. Äänivallattoman osakkeen omistajalla on lähtökohtaisesti muun muassa oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja käyttää siellä muita osakkeenomistajan oikeuksia kuin äänioikeutta. Samoin äänivallaton osake tuottaa yhtiön varoja jaettaessa samat oikeudet kuin muukin

osake, jollei tästä ole yhtiöjärjestykseen otettu erityisiä määräyksiä.

Äänivallattoman osakkeen tuottamien muiden oikeuksien rajoittaminen yhtiöjärjestyksessä voi tapahtua samoilla edellytyksillä kuin yleensäkin osakkeen tuottamien oikeuksien rajoittaminen. Sellaisia oikeuksia, jotka perustuvat lain pakottaviin säännöksiin, ei näin ollen voida äänivallattomienkaan osakkeiden kysymyksessä ollessa rajoittaa. Lain säännösten pakottavuus arvioidaan samojen periaatteiden mukaan kuin yleensäkin. Esimerkiksi osakkeenomistajan keskeiset oikeussuojakeinot, kuten oikeus yhtiökokouksen päätöksen moittimiseen ja vahingonkorvauskanteen ajamiseen, ovat sillä tavoin pakottavia, ettei niiden käyttämistä voida yhtiöjärjestyksen määräyksellä evätä. Yleisistä kanteoikeutta koskevista periaatteista voitoin esimerkiksi johtua, ettei äänivallattoman osakkeen omistajalla yksittäistapauksessa katsota olevan oikeudellista intressiä kanteen ajamiseen. Vastaavasti esimerkiksi ehdotuksen 9 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan julkisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä ei yleensä voida rajoittaa osakkeenomistajan etuoikeutta osakeannissa. Säännös koskee lähtökohtaisesti myös äänivallattomia osakkeita. Poikkeuksena ovat kuitenkin sellaiset äänivallattomat samoin kuin muutkin osakkeet, jotka yhtiöjärjestyksen mukaan tuottavat rajoitetun oikeuden yhtiön voittoon tai varoihin yhtiötä purettaessa. Näiden osalta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, ettei osake tuota lainkaan etuoikeutta osakeannissa. Viimeksi mainittu vastaa osittain voimassa olevan lain 3 luvun 1 c §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 kohdan mukaan äänivallaton osake tuottaa äänioikeuden kaikissa asioissa, jos sille jakopäätöksestä riippumatta maksettava osinko tai muu vapaa oma on maksamatta vielä kahdeksan kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Äänivallattomiin osak-

keisiin voidaan tyypillisesti liittää yhtiöjärjestysmääräyksiä sellaisesta osingosta tai muusta vapaasta omasta pääomasta, jonka jakaminen ei ole riippuvainen jakopäätöksestä. Olettamassäänös tehostaa tällaisen osakkeen omistajan asemaa. Säännös vastaa osittain voimassa olevan lain 3 luvun 1 b §:n 2 momentin etuosaketta koskevaa säännöstä. Erona on kuitenkin muun muassa se, että ehdotettava säännös on täysin tahdonvaltainen.

Pykälän 3 kohdan olettamassäänöksen mukaan äänivallattonta osaketta ei asiassa, jossa se ei tuota äänioikeutta, lueta mukaan yhtiökokouksen päätöksen edellyttämää enemmistöä laskettaessa. Jos yhtiöjärjestyksestä ei muuta johdu, äänivallattonta osaketta ei siis yleensä lueta mukaan, kun ehdotuksen 5 luvun 27 §:ää ja 28 §:ää sovellettaessa lasketaan kokouksessa edustettuja osakkeita. Äänivallattomia osakkeita ei luonnollisestikaan voida laskea myöskään äänestykseen osallistuneiksi osakkeiksi. Sen sijaan äänivallattomat osakkaat luetaan mukaan esimerkiksi määritettäessä erinäisten vähemmistön oikeussuojakeinojen edellyttämää osuutta yhtiön tai tietyn osakelajin kaikista tai yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista. Samoin äänivallattomat osakkeet luetaan mukaan esimerkiksi ehdotuksen 18 luvun mukaisen vähemmistöosakkeiden lunastuksen edellytyksiä arvioitaessa.

Nimellisarvo

5 §. *Nimellisarvo.* Kuten edellä yleisperusteluissa on esitetty, ehdotuksen osakkeita ja osakepääomaa koskevat säännökset rakentuvat osakkeiden nimellisarvottomuudelle. Tämä sallii nykyistä joustavamman sääntelyn heikentämättä kuitenkaan osakkeenomistajien tai yhtiön velkojien suojaa nykyisestä. Nimellisarvottomassa järjestelmässä osakkeilla ja yhtiön taseessa velkojien hyväksi sidotun pääoman

määrällä eli osakepääomalla ei ole yhteyttä keskenään. Siltä varalta, että jotkin yhtiöt esimerkiksi tottumuksista yhä haluavat säilyttää yhtiöjärjestyksessään määräyksen osakkeiden nimellisarvosta, käsillä olevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi tätä koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä yhtiön osakkeille nimellisarvo. Tällöin yhtiön kaikilla osakkeilla on oltava sama nimellisarvo. Asiallisesti vastaavat säännökset ovat voimassa olevan lain 1 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentissa. Sen sijaan ehdotukseen ei sisälly säännöksiä kirjanpidollisesta vasta-arvosta, johon voimassa olevan lain 1 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan säännönmukaisesti sovelletaan, mitä nimellisarvosta säädetään. Jos yhtiöjärjestyksessä ei ole nimellisarvoa koskevaa määrystä, nimellisarvoa koskevat säännökset eivät siten ehdotuksen mukaan tule miltään osin sovellettaviksi. Sanottu koskee muun muassa niitä yhtiöitä, jotka jo voimassa olevan lain aikana ovat luopuneet nimellisarvosta. Vasta-arvosta luopuminen suoraan lain nojalla näissä yhtiöissä ei heikennä kenenkään asemaa, koska vasta-arvon materiaallinen merkitys rajoittuu käytännössä alikurssikieltoon, jonka merkitykseltömyyttä on käsitelty edellä yleisperusteluissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään nimellisarvon aineellisesta merkityksestä. Nimellisarvoa koskevan sääntelyn keskeisenä sisältönä on niin sanottu alikurssikielto. Yhtiötä perustettaessa osakepääomaan on kunkin osakkeen osalta merkittävä vähintään nimellisarvon määrä, mikä samalla merkitsee, että osakkeen merkintähinta ei voi olla nimellisarvoa alhaisempi. Vastaavasti uusia osakkeita osakeantilla tai optio-oikeuksien nojalla annettaessa osakepääomaa on korotettava vähintään kunkin osakkeen nimellisarvon määrällä. Korotukseen voidaan

käyttää osakkeiden merkintähintaa, jolloin merkintähinta ei voi alittaa nimellisarvoa. Jos osakeanti on maksuton, osakepääomaa on samalla korotettava osakkeiden yhteenlaskettua nimellisarvoa vastaavalla rahastokorotuksella, mikä kokonaisuutena vastaa voimassa olevan lain tarkoittamaa rahastoantia. Myös voidaan menetellä siten, että merkintähinta ja siihen perustuva osakepääoman korotus kattaa vain osan nimellisarvosta ja loppuosa nimellisarvoa vastaavasta osakepääoman korotuksesta toteutetaan rahastokorotuksena, mikä vastaa nykyisen lain sääntelemää niin sanottua sekaemissiota. Voimassa olevan lain 4 luvun 2a §:n 1 momentin ja 12 §:n 2 momentin mukaan yhtiökokouksen hallitukselle antama valtuutus ei tosin voi koskea sekaemissiota, ja lisäksi sekaemissiosta eräissä tapauksissa on päätettävä erityisellä yhdeksän kymmenesosan määräenemmistöllä. Viimeksi mainittuja vastaavia säännöksiä ei sisälly ehdotukseen.

Momentissa säädettäisiin vielä, että osakepääoman tulee aina olla vähintään osakkeiden yhteenlasketun nimellisarvon suuruinen. Osakepääomaa ei siten voitaisi koskaan myöskään alentaa niin, että osakepääoma alittaisi osakkeiden yhteenlasketun nimellisarvon. Sen sijaan osakepääoma voisi olla osakkeiden yhteenlaskettua nimellisarvoa korkeampi. Erotus vastaisi voimassa olevan lain mukaista ylikurssia. Kuten ehdotuksen 8 luvusta ilmenee, erillistä ylikurssirahastoa ei kuitenkaan enää olisi.

Osakkeen luovutettavuus

6 §. *Vaihdannanrajoituslausekkeet.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säilytettäväksi voimassa olevan lain 3 luvun 2 §:stä ilmenevä periaate, jonka mukaan vain laissa nimenomaisesti säännellyt vaihdannanrajoituslausekkeet voidaan ottaa yhtiöjärjestykseen.

Vaihdannanrajoituslausekkeet merkitsevät poikkeusta ehdotuksen 1 luvun 4 §:ssä ilmaistusta osakkeen vapaan luovutettavuuden periaatteesta. Vaihdannanrajoituslausekkeitä koskevan niin sanotun tyyppipakkoperiaatteen säilyttämistä puoltavat ennen kaikkea selkeys ja pyrkimys tulkintavaikeuksien välttämiseen. Mainituista syistä ehdotetaan myös, että jatkossakin sallittuja olisivat vain voimassa olevassa laissa säänneltyt lausekkeet eli lunastuslauseke ja suostumuslauseke.

Edellä yleisperusteluissa on käsitelty ehdotuksen suhdetta niin sanottuihin myrkkypillerilausekkeisiin ja ehdotettu, että yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä arvopaperimarkkinain 6 luvun mukaisen lunastusvelvollisuuden aikaansaavan ääniosuuden alentamisesta. Säännös asiasta otettaisiin arvopaperimarkkinain 6 lukuun. Käsillä olevan pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi asiaa koskeva viittaus.

7 §. *Lunastuslauseke.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lunastuslausekkeen vähimmäissisällöstä säännökset, jotka vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 1 momentin säännöksiä.

Pykälän 2 momentti puolestaan sisältää olennaisen muutoksen voimassa olevaan lakiin verrattuna. Oikeuskäytännössä (KKO 1984 II 170 ja 1992:8) on katsottu, että jos lunastuslauseke ei sisällä kaikkia lain edellyttämiä määräyksiä, yhtiössä ei ole lainkaan lunastusoikeutta. Tällaista seuraamusta voidaan pitää osakkeenomistajien kannalta varsin yllättävänä. Sen vuoksi ehdotetaan, että jos lunastuslausekkeeseen ei ole lainkaan otettu jotain 1 momentissa tarkoitettua määräystä, tässä suhteessa sovelletaan 2 luvun 5 §:n nojalla annetun perusyhtiöjärjestyksen asianomaista määräystä. Laissa edellytetyn määräyksen poisjättäminen katsottaisiin siten tässä tapauksessa osittaiseksi viittaukseksi perusyhtiö-

järjestykseen. Perusyhtiöjärjestyksen määräykset eivät luonnollisesti tule momentin nojalla sovellettaviksi silloin, kun yhtiöjärjestykseen ei ole otettu lainkaan lunastuslauseketta.

Jos lunastuslausekkeeseen on otettu asianomainen määräys, mutta sen sisältö on vastoin lain pakottavia säännöksiä, yhtiöjärjestysmääräyksen sijasta sovelletaan lain säännöksiä. Jos siis esimerkiksi lunastusvaatimuksen esittämisen aika tai lunastushinnan suorittamisen aika on määritelty laissa säädettyä pidemmäksi, sovelletaan lain sallimaa enimmäisaikaa.

Pykälän 3 momentti sisältää muita lunastuslausekkeen oletettua sisältöä koskevia säännöksiä. Jos määrätynlaisia saantoja ei lausekkeessa ole suljettu sen soveltamisalan ulkopuolelle, lunastuslauseke koskee kaikenlaisia saantoja. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan lopussa olevaa säännöstä. Lisäksi momentti sisältää säännöksen siitä, että kaikki samalla saannolla hankitut osakkeet on lunastettava, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa.

Pykälän 4 momentti sisältää voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 4 momenttia pääosin vastaavat säännökset osakkeeseen perustuvista oikeuksista lunastuksesta johtuvan välitilan aikana. Johdonmukaisuussyistä säännös on kuitenkin laajennettu koskemaan kaikkia varojen jakamisen ja etuoikeudella toteutettavan osakeannin tilanteita.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 5 momentin alkua asiallisesti vastaava säännös, jonka mukaan yhtiö voi käyttää lunastukseen vain vapaata omaa pääomaa. Ehdotukseen ei ole otettu säännöksiä muulla omalla pääomalla tapahtuvasta lunastuksesta, koska tähän liitettävää velkojien-

suojamenettelyä ei ehdittäisi käymään läpi lunastusmenettelyn aikana.

Yhtiön päätöksenteossa sovellettaisiin nykyiseen tapaan samoja säännöksiä kuin osakkeita yhtiölle yhtiöjärjestyksen mukaisen lunastusehdon nojalla lunastettaessa. Momentissa viitattaisiin näin ollen siihen, mitä ehdotuksen 15 luvun 11 §:n 3 momentissa julkisen osakeyhtiön päätöksenteosta säädetään.

Yhtiölle tulleita osakkeita koskevat yleiset säännökset ovat ehdotuksen 15 luvussa. Yleisten periaatteiden mukaisesti osakkeet eivät yhtiön itsensä hallussa ollessaan tuota osakeoikeuksia yhtiössä, kuten oikeutta osinkoon tai oikeutta saada osakkeita osakeannissa. Tätä koskevia erityisiä säännöksiä on myös yhtiökokousta koskevan 5 luvun 9 §:ssä, sulautumista koskevan 16 luvun 17 §:n 2 momentissa ja jakautumista koskevan 17 luvun 17 §:n 2 momentissa.

Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 2 momentin säännöstä lunastushintaa koskevan yhtiöjärjestyksen määräyksen sovittelusta, koska nykyään katsotaan vakiintuneesti, että yhtiöjärjestyksen määräyksiä voidaan sovittaa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n nojalla (KKO 1990:171 ja 1999:42). Pykälään ei myöskään ehdoteta otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 3 momentin säännöksiä lunastusriitojen käsittelystä, koska asiasta säädetään ehdotuksen 24 luvussa.

8 §. *Suostumuslauseke.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi suostumuslauseketta koskevat voimassa olevan lain 3 luvun 4 §:ää vastaavat säännökset. Voimassa olevan lain 3 luvun 4 §:n 2 momentti ehdotetaan selvyiden vuoksi jaettavaksi kahdeksi eri momentiksi.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi suostumuslausekkeen sisältöä koskeva olettamasaännös, jon-

ka mukaan kysymys suostumuksen antamisesta on ratkaistava kaikkien samalla saannolla hankittujen osakkeiden osalta yhtenäisesti, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Säännös on vastine 7 §:n 3 momentin säännökselle, joka koskee kaikkien samalla saannolla hankittujen osakkeiden lunastamista.

Vastaavasti pykälää ehdotetaan täydennettäväksi 4 momentin säännöksellä, jossa 7 §:n 4 momenttia vastavasti säädettäisiin, ettei luovutuksensaajalla ennen suostumuksen antamista ole yhtiössä muuta oikeutta kuin oikeus voittoon ja etuoikeus osakeannissa. Tämä vastaa nykyistä oikeustilaa sellaisten osakkeiden osalta, joista on annettu osakekirja ja joihin liittyviä niin sanottuja varallisuuspitaisiä oikeuksia käytetään 2 §:n 1 momentin 2 virkkeen mukaisesti. Osakekirjattomien osakkeiden osalta säännös laajentaa luovutuksensaajan oikeuksia nykyisestä, koska varallisuuspitaisiä oikeuksia voitaisiin tällöinkin käyttää, vaikkei luovutuksensaajaa olekaan merkitty osakeluetteloon luvun 2 §:n 1 momentin 1 virkkeen mukaisesti tai osakasluetteloon ehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti.

Jos suostumus evätään, luovutuksensaaja voi luovuttaa osakkeen edelleen tai tyytyä varallisuuspitaisien oikeuksien käyttämiseen yhtiössä. Etuoikeuden nojalla saatu osake ei momentin mukaan ilman yhtiön suostumusta tuota sekään muuta oikeutta kuin oikeuden käyttää varallisuuspitaisiä oikeuksia. Osakkeen luovutuksensaajan oikeus purkaa saantonsa perusteena oleva kauppa tai muu luovutus toimi sillä perusteella, että yhtiö on evännyt suostumuksen, määräytyy yleisten sopimusoikeudellisten sääntöjen mukaisesti.

Osakekirja, väliaikaistodistus ja muut osakeoikeuksiin liittyvät todistukset

9 §. *Osakekirjan antaminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 7 §:n 1 momenttia asiallisesti vastaava säännös siitä, että yhtiön hallitus on – edellyttäen, että yhtiön osakkeita ei ole 4 luvussa tarkoitetulla tavalla liitetty arvo-osuusjärjestelmään – velvollinen antamaan osakeluetteloon merkityn osakkeenomistajan pyynnöstä osakekirjat tämän osakkeista. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, ettei osakekirjaa saa antaa ennen kuin yhtiö ja osake on rekisteröity. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 luvun 5 §:n 1 momentissa. Koska vain täysin maksetut osakkeet voidaan rekisteröidä, ehdotuksessa ei kuitenkaan ole erikseen mainittu osakkeen maksusta osakekirjan antamisen edellytyksenä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 7 §:n 2 momentin säännökset osakekirjan jakamisesta, yhdistämisestä ja muusta vaihtamisesta. Yhdenmukaisuuden vuoksi voimassa olevan lain maininta kohtuullisesta maksusta on korvattu yhtiön kulujen korvaamista koskevalla maininnalla, jota käytetään myös esimerkiksi luvun 17 §:n 4 momentissa.

10 §. *Osakekirjan sisältö.* Pykälän säännökset osakekirjan sisällöstä vastaavat asiallisesti voimassa olevan lain 3 luvun 5 §:n säännöksiä. Säännösten sanamuotoa on kuitenkin ajanmukaistettu ja säännökset on muutenkin pyritty kirjoittamaan nykyistä selkeämiksi.

11 §. *Osakekirjaan eräissä tapauksissa tehtävät merkinnät.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan osakkeen mitätöinnistä, josta säädetään ehdotuksen 15 luvussa, on viipymättä tehtävä merkintä osakekirjaan. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 luvun 6 §:n 1 momentissa.

Momentin muut kohdat koskevat tilanteita, jossa osakkeenomistajan niin

sanottuja varallisuuspitoisia oikeuksia käytetään luvun 2 §:n 1 momentin 2 virkkeessä säädetyllä tavalla esittämällä osakekirja. Momentin 2 kohdan mukaan osakekirjaan on tehtävä merkintä myös osakeantiin osallistumisesta, jos tämä tapahtuu esittämällä osakekirja. Kohta ei siten koske osakeantilippua tai osakeantitodistusta käyttämällä tapahtuvaa osakeantiin osallistumista. Momentin 3 kohdan mukaan osakekirjaan on vastaavasti tehtävä merkintä osakeantitodistuksen tai muun 12 §:n 2 momentissa tarkoitetun todistuksen antamisesta. Osakeantiin osallistumisen ja osakeantitodistuksen antamisen osalta asiallisesti vastaavat säännökset ovat voimassa olevan lain 4 luvun 3 §:n 2 momentissa.

Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 3 luvun 6 §:n 1 momentin säännöksiä siitä, että osakekirjaan on tehtävä merkinnät osakkeen lunastamisen tai yhtiön purkamisen johdosta osakkeenomistajalle suoritetuista maksuista. On epä johdonmukaista, että vain tietyistä maksuista osakkeenomistajalle tehdään merkintä osakekirjaan. Maksun suorittaminen voidaan osoittaa muulla tavoin. Osakkeen lunastaminen yhtiölle tai yhtiön purkaminen taikka näiden yhteydessä osakkeenomistajalle suoritettu maksu ei sinänsä merkitse, että osake tai osakekirja mitätöityisi tai muutenkaan tulisi merkityksettömäksi.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaava säännös osakekirjaan otettavasta maininnasta, jos osakekirja on annettu kuolettamisen yhteydessä toisen sijaan.

12 §. *Väliaikaistodistus ja muut osakeoikeuksiin liittyvät todistukset.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 luvun 8 §:ää vastaavat säännökset vä-

liaikaistodistuksesta, jonka yhtiö voi antaa ennen osakekirjan antamista.

Pykälän 2 *momentti* sisältäisi puolestaan voimassa olevan lain 4 luvun 3 §:n 1 momentin ja 12 a §:n 1 momentin osakeanti- ja optiotodistuksia koskevan sääntelyn korvaavat säännökset. Sääntelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi ja johdonmukaistettavaksi nykyisestä. Momentin mukaan yhtiö voi antaa arvopaperiluonteisen todistuksen merkintäoikeudesta maksullisessa osakeannissa eli osakeantitodistuksen tai vastaavan todistuksen optio-oikeudesta eli optiotodistuksen. Voimassa olevasta laista poiketen osakeantitodistuksen antaminen olisi yhtiön harkinnassa samoin kuin optiotodistuksenkin antaminen. Optiotodistuksen antamisesta ei voimassa olevasta laista poiketen tarvitsisi määrätä optio-oikeuksien ehdoissa. Momenttiin ei myöskään ole katsottu tarpeelliseksi ottaa säännöksiä optio-oikeuden merkinnästä muuten annettavasta todistuksesta. Ehdotuksen 10 luvun 5 §:ssä säädetään siitä, että optio-oikeuksien merkinnän tulee tapahtua todisteellisesti.

Momentti sisältää voimassa olevaan lakiin verrattuna sen uutuuden, että yhtiö voisi antaa myös muuta vastaavanlaista oikeutta osoittavan todistuksen. Yhtiö voisi esimerkiksi toteuttaa omien osakkeiden hankinnan siten, että osakeomistusten suhteessa laskeaan liikkeeseen niin sanottuja myyntioikeuksia, jotka oikeuttavat tietyn osakemäärän myymiseen yhtiölle ja joilla voidaan käydä kauppaa. Myyntioikeuksien siirrettävyyttä voitaisiin edesauttaa käyttämällä momentissa tarkoitettuja arvopaperiluonteisia todistuksia. Paperimuotoisten todistusten käyttämisen sijasta liikkeeseenlasku voisi tapahtua myös arvo-osuusjärjestelmässä siitä annetussa laissa säädettyjen edellytysten mukaisesti.

Pykälän 3 *momentissa* todettaisiin, että osakeanti voidaan toteuttaa myös

osakekirjoihin liittyviä osakeantilippuja käyttämällä. Voimassa olevan lain 4 luvun 3 §:n 1 momentista poiketen lippujen käyttämisestä ei tarvitsisi määrätä osakeantipäätöksessä, vaan hallitus voisi päättää asiasta osakeannin täytäntöönpanon yhteydessä. Ehdotuksen 9 luvun 7 §:n säännökset osakkeenomistajien informoimisesta merkintätavan ja -ajan suhteen koskisivat muun muassa mahdollista osakeantilippujen käyttämistä. Osakeantilippuja käytettäessä ei osakeantitodistuksia luonnollisesti anneta. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös myös mahdollisuudesta käyttää osinkolippuja varoja jaettaessa.

13 §. *Velkakirjalain säännösten soveltaminen osakekirjaan, väliaikaistodistukseen ja muihin todistuksiin.* Pykälä sisältää säännökset, jotka koskevat velkakirjalain juoksevaa velkakirjaa koskevien säännösten soveltamista edellä mainittujen osakeyhtiöoikeudellisten arvopapereiden vaihdannassa. Säännökset vastaavat olennaisilta osin voimassa olevan lain 3 luvun 9 §:ää.

Pykälän 1 *momentin* osakekirjaa tai väliaikaistodistusta koskevat säännökset vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 9 §:n 1 momentin säännöksiä. Momentin osakeantitodistusta ja optiotodistusta koskevat säännökset vastaavat puolestaan voimassa olevan lain 3 luvun 9 §:n 2 momentin kyseisiä todistuksia koskevia säännöksiä. Lisäksi viimeksi mainittuihin on momentissa rinnastettu 12 §:n 2 momentissa tarkoitettut vastaavanlaisia oikeuksia osoittavat muut todistukset. Pykälän 2 ja 3 *momentin* osakeantilippua ja osinkolippua koskevat säännökset puolestaan vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 9 §:n 2 ja 3 momentin kyseisiä lippuja koskevia säännöksiä.

14 §. *Yhtiön pakkokeinot.* Pykälä sisältää säännökset yhtiön pakkokeinoista tilanteissa, joissa osakekirjaa ei esitetä yhtiölle lain edellyttämän mer-

kinnän tekemistä tai yhtiöjärjestyksestä johtuvaa osakekirjan vaihtamista varten. Säännös vastaa voimassa olevan lain 3 luvun 14 §:ää muuten, mutta yhtiön käytettävissä olevia keinoja ehdotetaan tehostettavaksi siten, että yhtiö voisi kokonaan evätä paitsi oikeuden saada varoja yhtiöstä myös oikeuden osakkeiden saamiseen. Pykälään ei myöskään ole katsottu aiheelliseksi ottaa voimassa olevan lain mainintaa yhtiökokouksen päätökseen perustuvasta osakkeen jakamisesta, koska osakkeen jakaminen ehdotuksen mukaan voidaan nimellisarvottomassa järjestelmässä toteuttaa antamalla uusia osakkeita maksutta. Asialla ei juuri ole merkitystä niissäkään yhtiöissä, jotka jatkossakin haluavat käyttää nimellisarvoa, koska osakkeen jakaminen tulee käytännössä kysymykseen ennen kaikkea arvo-osuusjärjestelmään kuuluvissa noteeratuissa yhtiöissä ja koska osakekirjan vaihtaminen useampaan lisäksi yleensä on osakkeenomistajan omassa intressissä.

Osake- ja osakasluettelo

15 §. *Osake- ja osakasluettelo.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi osake- ja osakasluetteloa koskevat säännökset, jotka asiallisesti vastaavat voimassa olevan lain 3 luvun 14 §:ää. Viimeksi mainitun pykälän 4 momentin säännös luetteloiden pitämisestä luotettavan irtolehti- tai korttijärjestelmän muodossa tai automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka muulla vastaavalla tavalla on ehdotetun pykälän 3 momentissa korvattu yleisemmällä säännöksellä, jonka mukaan luetteloita on pidettävä luotettavalla tavalla.

16 §. *Saannon merkitseminen osake- ja osakasluetteluihin.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi asiallisesti lähes täysin voimassa olevan lain 3 luvun 11 §:ää vastaavat säännökset saannon merkitsemisestä osake- ja osakasluetteloon. Ehdotuksessa osakeyhtiölakiin

ei kuitenkaan ole katsottu aiheelliseksi ottaa säännöksiä, joiden tarkoituksena on kontrolloida osakkeen luovutuksesta maksettavan varainsiirtoveron suorittamista.

17 §. *Luetteloiden julkisuus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset, joilla osakeomistuksen julkisuutta rajoitetaan nykyisestä. Muutoksen taustaa on käsitelty yleisperusteluissa.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan yksityisessä yhtiössä osakkeenomistajalla on oikeus tutustua osake- ja osakasluetteloon yhtiön pääkonttorissa. Niin sanottu osakasjulkisuus olisi siis jatkossakin yksityisessä yhtiössä rajoittamaton. Sen sijaan muilla kuin osakkeenomistajilla ei momentin mukaan olisi oikeutta tutustua luetteluihin. Poikkeuksena ovat kuitenkin tapaukset, joissa yhtiössä on vain yksi osakkeenomistaja. Tällöin osakasluettelo olisi yleisöjulkinen, eli kenellä tahansa olisi oikeus tutustua siihen. Poikkeussäännöksellä täytetään yhdenmiehen rajavastuuyhtiötä koskevan direktiivin 3 artiklan vaatimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan julkisessa osakeyhtiössä osakasluettelo olisi lähtökohtaisesti yleisöjulkinen kuten nykyäänkin. Pienten osakeomistusten julkisuutta rajoittaa kuitenkin ehdotettava säännös, jonka mukaan julkisuus koskisi vain sellaisia osakkeenomistajia koskevia tietoja, joilla luetteloiden perusteella on vähintään yksi tuhannesosa yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamista äänistä. Osakkeenomistajalla olisi aina oikeus saada luettelosta itseään koskevat tiedot.

Pykälän 3 momentti täydentää 1 ja 2 momentin säännöksiä. Momentin mukaan kenellä tahansa olisi kuitenkin oikeus saada tietoja osake- ja osakasluetteloista, jos hän osoittaa oikeutensa todennäköisesti siitä riippuvan. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun osakkeen omistuksesta on riitaa ja luetteloiden tiedoilla on todennäköisesti merkitystä asian selvittämisen kannal-

ta. Samoin voidaan ajatella, että eräissä tapauksissa esimerkiksi osakeyhtiö-oikeudellisen vahingonkorvausvastuun toteuttaminen edellyttää tietoja siitä, ketkä ovat yhtiön osakkeenomistajia. Säännös edellyttää, että tiedon pyytäjän oikeus on todennäköisesti tiedosta riippuvainen. Tarkoitus ei ole, että kuka tahansa, jolla on jokin liittynyt yhtiöön – esimerkiksi aikomus hankkia yhtiön osakkeita – olisi oikeutettu saamaan yhtiön osakeomistuksesta tietoja. Sen, onko tiedonsaantiin lain tarkoittama peruste, ratkaisisi ensi kädessä yhtiön hallitus. Viime kädessä tuomioistuini voisi kanteesta velvoittaa yhtiön antamaan luetteloista tietoja, jos se katsoo momentin edellytysten täytyvän.

Edelleen momentissa säädettäisiin, että viranomaisella on aina oikeus saada tehtäviensä toteuttamista varten tarpeelliset tiedot. Tätä viranomaisjulkisuutta ei siis ehdotuksessa millään tavalla rajoitettaisi.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan oikeuteen tutustua luetteloon tai saada siitä tietoja nykyistä vastaavaan tapaan liittyisi oikeus saada jäljennös luettelosta tai sen osasta yhtiön kulujen korvaamisesta vastaan.

4 luku. Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvat osakkeet

Luku sisältää arvo-osuusjärjestelmään kuuluvia osakkeita koskevat säännökset. Nämä korvaavat arvo-osuusjärjestelmään kuuluvissa yhtiöissä ehdotuksen 3 luvun osakekirjoja sekä osake- ja osakasluetteloita koskevat säännökset. Muita 3 luvun säännöksiä sovelletaan myös arvo-osuusjärjestelmään kuuluvissa yhtiöissä laskella olevan luvun säännösten ohella.

Lukuun ehdotettavat säännökset vastaavat pääosin voimassa olevan lain 3 a luvun säännöksiä. Säännökset on

kuitenkin ryhmitelty uudelleen siten, että yleisemmät säännökset ovat luvun alussa ja arvo-osuusjärjestelmään liittymistä sekä sieltä poistumista koskevat säännökset vasta tämän jälkeen. Säännökset on pyritty muutenkin kirjoittamaan nykyisiä selkeämmiksi.

Arvo-osuusjärjestelmään kirjautumattomien osakkeenomistajien eli niin sanottujen yhteistililäisten oikeuksia ehdotetaan rajoitettavaksi nykyisestä. Ehdotuksen mukaan kaikkien osakeoikeuksien käytön edellytyksenä olisi osakeomistuksen kirjaaminen arvo-osuusjärjestelmään. Tämä selkeyttää järjestelmää ja yksinkertaistaa sen hallinnointia. Myös yhteistililäisten passiivisuuteen perustuvaa oikeuden menettämistä koskevaa sääntelyä yksinkertaistettaisiin olennaisesti nykyisestä. Lisäksi osakkeen arvo-osuusjärjestelmästä poistamista tarkoittavaa yhtiökokouksen päätöstä koskevasta erityisestä yhdeksän kymmenesosan määränemmistövaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Päätös voitaisiin tehdä samalla määränemmistöllä kuin päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta yleensäkin. Osakeomistuksen julkisuutta koskevat edellä ehdotetut muutokset koskisivat myös arvo-osuusjärjestelmään kuuluvia osakkeita. Lukuun ehdotetaan myös eräitä vähäisempiä muutoksia, joita käsitellään asianomaisten pykäliden perusteluissa.

Luku sisältää pääasiallisesti vain osakkeita koskevaa arvo-osuussääntelyä. Muiden oikeuksien, esimerkiksi optio-oikeuksien, suhteen on lähdetty siitä, että erityinen arvo-osuussääntely osakeyhtiölaissa ei ole tarpeen, vaan arvo-osuusjärjestelmää koskevan lain säädännön yleiset säännökset riittävät. Yleensä yhtiön hallitus voi päättää siitä, lasketaanko tietty instrumentti liikkeelle arvo-osuusjärjestelmässä vai muulla tavoin.

Yleiset säännökset

1 §. *Kuuluminen arvo-osuusjärjestelmään.* Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön osakkeiden kuulumisesta arvo-osuusjärjestelmään määrättäisiin yhtiöjärjestyksessä. Määräyksen tulee käsillä olevan momentin samoin kuin arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain (826/1991) mukaan koskea yhtiön kaikkia osakkeita. Tätä voidaan puolttaa ennen kaikkea järjestelmän selkeydellä. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 a luvun 1 §:ssä.

Arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 25 §:n 1 momentin mukaan sellaisen osakeyhtiön, jonka liikkeeseen laskema osake on otettu arvopaperimarkkina-alaissa tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteeksi, on pakko liittää osakkeensa arvo-osuusjärjestelmään, jollei rahoitustarkastus erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Toisaalta arvopaperikeskus voi saman pykälän 2 momentin mukaan yhtiön hakemuksesta hyväksyä arvo-osuusjärjestelmään liitettäväksi muunkin kuin julkisen kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen.

Viimeksi mainitussa tapauksessa yhtiöjärjestysmääräystä koskevaan rekisteri-ilmoitukseen, joko perus- tai muutosilmoitukseen, on käsillä olevan pykälän 2 momentin mukaan oheistettava arvopaperikeskuksen suostumus. Vastaava säännös, joka tosin nimenomaisesti koskee vain muutosilmoitusta, on voimassa olevan lain 3 a luvun 1 §:n 2 momentissa. Viimeksi mainitussa lainkohdassa säädetään myös velvollisuudesta tehdä muutosilmoitus ilman aiheutonta viivytystä. Tätä asiallisesti vastaava velvollisuus seuraa ehdotuksen 5 luvun 30 §:stä.

Arvo-osuusjärjestelmään liitetyistä osakkeista ei anneta asiakirjamuotoisia arvopapereita, mikä ilmenee ehdotuksen 3 luvun 9 §:n 1 momentista ja arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 2 §:n 2 momentista. Arvopaperin korvaavat tilimerkinnot. Esimerkiksi ehdotuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin

mukaan osakekirjalle merkittävät osaketta yksilöivät tiedot sekä maininnat osaketta koskevista erityisistä yhtiöjärjestysmääräyksistä käyvät tällöin ilmi arvo-osuustililtä arvo-osuustileistä annetun lain (827/1991) 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaisesti.

2 §. *Osakeoikeuksien käyttäminen.* Pykälä sisältää säännökset osakeoikeuksien käyttämisestä osakkeen kuulussa arvo-osuusjärjestelmään.

Pykälän 1 momentin mukaan osakkeen saajalla ei ole oikeutta käyttää osakkeenomistajalle yhtiössä kuuluvia oikeuksia, ennen kuin hänet on merkitty 4 §:ssä tarkoitettuun arvopaperikeskuksessa pidettävään osakasluetteloon. Momentti vastaa pääosin voimassa olevan lain 3 a luvun 9 §:ää. Toisin kuin voimassa olevan lain 3 a luvun 4 §:n 2 momentin mukaan, johon saman luvun 9 §:ssä viitataan, osakkeenomistaja ei kuitenkaan voisi ennen arvo-osuusjärjestelmässä pidettävään osakasluetteloon merkitsemistä koskaan käyttää muitakaan kuin niin sanottuja varallisuuspitoisia oikeuksiaan. Esimerkiksi yhtiökokoukseen osallistuminen ennen käsillä olevan luvun 4 §:ssä tarkoitettuun arvopaperikeskuksessa pidettävään osakasluetteloon merkitsemistä ei siis olisi sallittua, vaikka osakkeenomistaja olisi ennen arvo-osuusjärjestelmään liittymistä ollut merkittynä ehdotuksen 3 luvun 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuun osakeluetteloon.

Pykälän 2 momentti sisältää tarkempia säännöksiä niin sanottujen varallisuuspitoisten oikeuksien käyttämisestä arvo-osuusjärjestelmässä. Se, kenellä on oikeus saada suoritus varoja jaettaessa tai etuoikeus osakeannissa, määräytyy jako- tai osakeantipäätöksessä määrättävän tietyn päivän eli erityisen täsmäytyspäivän tilanteen mukaisesti. Täsmäytyspäivän tarkoituksena on helpottaa osingonjakojen ja osakeantien teknistä toteuttamista. Täsmäytyspäivää määrättäessä

on otettava huomioon 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate. Itsestään selvää on, ettei täsmäytyspäivää esimerkiksi voida määrätä jakopäätöstä tai osakeantipäätöstä varhaisemmaksi päiväksi. Käytännössä yhtiöitä sitovat arvopaperikeskuksen sääntöjen tarkat määräykset siitä, miten täsmäytyspäivä on määrättävä.

Toisin kuin voimassa olevan lain 3 a luvun 10 §:n mukaan, arvo-osuusjärjestelmään liittyneen yhtiön ei tarvitsisi kopioida yhtiöjärjestykseensä lain määräyksiä täsmäytyspäivästä, vaan täsmäytyspäivän käyttö seuraisi suoraan laista. Täsmäytyspäivä on ratkaiseva ajankohta myös arvo-osuustileistä annetun lain 29 §:n maksusuoja koskevaa säännöstä sovellettaessa. Tämän vuoksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 §:ään on tarpeen tehdä teknisiä muutoksia, kuten edellä yleisperusteluissa on todettu.

Pykälän 3 momentti sisältää vastaavasti tarkempia säännöksiä oikeudesta osallistua yhtiökokoukseen. Samansäältöiset säännökset on voimassa olevan lain 3 a luvun 11 §:n 1 momentissa. Viimeksi mainitun momentin säännös osakasluettelon julkisuudesta on ehdotettavan luvun 5 §:n 1 momentissa. Voimassa olevan lain 3 a luvun 11 §:n 2 momentin kokouskutsua koskeva säännös on ehdotuksen 5 luvun 19 §:n 1 momentissa.

Pykälän 4 momentti sisältää puolestaan säännökset osakeoikeuksien käyttämisestä silloin, kun osake on hallintarekisteröity. Momentin viittaus arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 28 §:n 2 momenttiin samoin kuin säännös osakkeenomistajan tilapäisestä merkitsemisestä osakasluetteloön yhtiökokoukseen osallistumista varten vastaavat säännöksiä, jotka sijaitsevat voimassa olevan lain 3 a luvun 9 §:ssä sekä 11 a §:ssä. Jos hallintarekisteröidyn osakkeen omistaja haluaa tätä laajemmin käyttää osakeoikeuksia, esimerkiksi moittia yhtiökokouksen

päätöksiä, hänen tulee kirjautua normaaliin tapaan osakasluetteloön suoraan omalla nimellään.

Osakeantiin perustuvat oikeudet

3 §. *Osakeantiin perustuvat oikeudet.* Pykälä sisältää eräitä erityissäännöksiä osakeantiin perustuvista oikeuksista arvo-osuusjärjestelmässä. Osittain vastaavia säännöksiä on voimassa olevan lain 3 a luvun 12 ja 16 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, osittain voimassa olevan laista poikkeavasti, osakeantiin perustuvien merkintä- ja muiden oikeuksien kirjaamisesta edellä 2 §:n 2 momentissa mainittujen oikeudenhaltijoiden arvo-osuustileille oikeuden syntyessä. Merkintäoikeudet maksullisessa osakeannissa kirjattaisiin arvo-osuustileille merkinnän alkaessa, kuten voimassa olevan lain 3 a luvun 12 §:n 1 momentissa säädetään. Ehdotuksen mukaan kuitenkin myös merkinnän jälkeinen, mutta osakkeen rekisteröintiä edeltävä oikeus osakkeeseen kirjattaisiin arvo-osuustilille. Tällainen tili-merkintä vastaisi ehdotuksen 3 luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua väliaikaistodistusta. Vastaavasti maksutonomassa osakeannissa annettava osake kirjattaisiin voimassa olevan lain 3 a luvun 16 §:n 2 momentista poiketen automaattisesti oikeudenhaltijan arvo-osuustilille silloin, kun ilmais-osakkeen vastaanottamiseen ei liity erityisiä toimia, kuten osakkeen saajan hyväksyntää. Viimeksi mainitusta voidaan määrätä osakeantipäätöksessä, jossa muutenkin voidaan määrätä osakeannin toteuttamisessa muulla kuin edellä mainitulla tavalla.

Pykälän 2 momentin säännökset osakeantipäätökseen perustuvien niin sanottujen jaottomien oikeuksien käsittelemisestä vastaavat pääpiirteiltään voimassa olevan lain säännöksiä. Ehdotus poikkeaa kuitenkin voimassa

olevasta laista muun muassa siinä, että se sallii merkintäoikeuksien myymisen sijasta niitä vastaavien omien osakkeiden luovuttamisen, jolloin oikeudenhaltijoille tilitettäväksi tulee luovutushinnan ja merkintähinnan erotus. Verojen maksamisen ja muun käsittelemisen osalta sovellettaisiin vastaavia säännöksiä kuin yhdistettäessä osakkeita ehdotuksen 15 luvun 10 §:n mukaan. Koronlasku alkaisi käsillä olevassa tapauksessa osakeantiin perustuvien oikeuksien syntymisestä eli siitä ajankohdasta, jolloin oikeus 1 momentin pääsäännön mukaan olisi kirjattu siihen oikeutetun arvo-osuustilille.

Osakas- ja odotusluettelo

4 §. *Osakasluettelo.* Pykälän 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 a luvun 6 §:ää pääosin vastaavat säännökset arvopaperikeskuksessa pidettävästä osakasluettelosta.

Pykälän 2 momentin 2 virkkeen maksuosoitetta koskevaan säännöksen sisältyy eräitä muutoksia. Voimassa olevan lain 3 a luvun 6 §:n 3 momentin mukaan hallintarekisteröityjen samoin kuin sellaisten osakkeiden osalta, joiden osalta muu kuin osakkeenomistaja on arvo-osuustilin merkintöjen mukaan oikeutettu vastaanottamaan osakkeeseen perustuvat suoritukset, maksuosoitteeksi on merkittävä omaisuudenhoitotilin tilinhaltija taikka tilinhoitajayhteisö. Ehdotuksessa sanamuotoa on väljennetty siten, että esimerkiksi osakkeen ollessa kaupintatilillä maksuosoitteeksi voidaan merkitä kaupintatilin tilinhaltija. Koska ehdotuksen sanamuoto ei velvoita käyttämään maksuosoitteena yksinomaan tilinhaltijaa tai tilinhoitajayhteisöä, estettä ei ole sillekään, että hallintarekisteröidyn osakkeen osalta maksuosoitteeksi merkitään suoraan osakkeenomistajan rahatili.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisin voimassa olevan lain 3 a luvun 11 a §:ssä olevat säännökset edellä 2 §:n 4 momentissa tarkoitetun tilapäisen osakasluettelomerkinnän sisältämistä tiedoista.

5 §. *Osakasluettelon julkisuus.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan ensinnäkin viittaussäännöstä, jonka mukaan arvo-osuusjärjestelmässä pidettävän osakasluettelon tiedot olisivat julkisia 3 luvun 17 §:ssä säädetyillä edellytyksillä. Ehdotuksen 3 luvun 17 §:n 4 momentissa tarkoitetut yhtiön kulut korvataan tällöin käytännössä arvopaperikeskukselle, joka suorittaa asianomaiset toimenpiteet yhtiön lukuun. Koska osakasluettelo pidetään yhtiön lukuun, on selvää, että yhtiön hallituksella on aina oikeus saada osakasluettelosta kaikki tiedot.

Lisäksi momentti sisältää säännöksen siitä, että edellä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua osakasluettelo eli luettelo, jonka mukaan oikeus osallistua yhtiökokoukseen määräytyy, koskee vastaava julkisuus aina yhtiökokouksen päättymiseen asti. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 a luvun 11 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentti sisältää voimassa olevan lain 3 a luvun 8 §:n 2 momenttia vastaavat säännökset. Näiden mukaan eräät yksityisyyden suojan piiriin kuuluvat tiedot on rajattu kokonaan julkisuuden ulkopuolelle. Tietoon siitä, minkä tilinhoitajayhteisön hoidossa olevalle arvo-osuustilille osakkeet on kirjattu, sovelletaan puolestaan samoja säännöksiä kuin arvo-osuustilin tietojen julkisuuteen arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 a §:n mukaan.

6 §. *Odotusluettelo.* Pykälän säännökset odotusluettelosta vastaavat osittain voimassa olevan lain 3 a luvun 7 §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiötä perustettaessa tai uusia osakkeita annettaessa se, jolla on oikeus osak-

keeseen, on merkittävä odotusluetteloon, kunnes yhtiö ja osake on rekisteröity. Osakkeen saajan kohdalle luetteloon on tehtävä merkintä osakkeesta suoritetusta maksusta. Säännökset vastaavat asiallisesti voimassa olevan lain 3 a luvun 7 §:n 4 momentin säännöksiä. Koska vain täysin maksetut osakkeet voidaan rekisteröidä, osakkeen maksamisesta ei kuitenkaan ole erikseen mainittu osakasluetteloon merkitsemisen edellytyksenä.

Pykälän 2 momentin mukaan odotusluetteloon kirjataan lisäksi lunastus- ja suostumuslausekkeiden alaiset saannot, kunnes kysymys osakkeen lunastamisesta on ratkennut tai suostumus on annettu. Asiallisesti vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 a luvun 7 §:n 3 momentissa.

Välitilan aikaisiin osakeoikeuksiin sovelletaan 3 luvun 7 §:n 4 momentin ja 8 §:n 4 momentin säännöksiä silloinkin, kun kysymys on arvo-osuusjärjestelmään kuuluvasta osakkeesta. Viimeksi mainittu säännös merkitsee suostumuslausekkeen alaisen arvo-osuusjärjestelmään kuuluvien osakkeiden osalta muutosta verrattuna voimassa olevan lain 3 a luvun 7 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan osake ei ennen suostumuksen antamista tuota luovutuksensaajalle lainkaan oikeutta yhtiötä kohtaan.

Ehdotuksessa ei ole katsottu tarpeelliseksi, että odotusluettelo olisi luvun 4 §:ssä tarkoitetun osakasluettelon tavoin julkinen. Tämä ei kuitenkaan rajoita viranomaisen oikeutta saada tehtäviensä toteuttamista varten tarvittavat tiedot, mikä todetaan pykälän 3 momentissa.

Pykälään ei ole katsottu aiheelliseksi sisällyttää voimassa olevan lain 3 a luvun 7 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä siitä, että arvo-osuustileistä annetun lain 18 §:n 1 momentin mukainen väliaikainen kirjaus pääsääntöisesti johtaa luovutuksensaajan ja saantomiehen merkitsemiseen odo-

tusluetteloon, kunnes kirjaushakemuksen lopullinen kohtalo on ratkennut. Asianmukaisena ei voida pitää sitä, että sellainen kirjaushakemus, jota ei heti voida hyväksyä, automaattisesti estää osakasluetteloon merkittyä osakkeenomistajaa käyttämästä osakeoikeuksia. Ehdotuksen mukaan väliaikainen kirjaus ei vielä aiheuttaisi muutoksia luettelomerkintöihin. Muun muassa kysymys yhtiön maksusuojusta tällaisessa tilanteessa ratkeaisi ehdotuksen mukaan arvo-osuustileistä annetun lain 29 §:ssä säädettyjen yleisten sääntöjen mukaisesti. Väliaikainen kirjaus arvo-osuustilille ei vielä itsessään merkitse, että yhtiö on tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää, ettei luetteloon merkitty henkilö ollut oikea maksunsaja, vaikka näin myöhemmin osoittautuisikin.

Osakkeiden liittäminen arvo-osuusjärjestelmään yhtiöjärjestystä muuttamalla

7 §. *Päätös liittämisestä.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan päätettäessä osakkeen arvo-osuusjärjestelmään liittämistä koskevasta yhtiöjärjestyksen muutoksesta yhtiökokouksen on samalla määrättävä ilmoittautumisaika eli aika, jonka kuluessa osakkeet liitetään arvo-osuusjärjestelmään. Ilmoittautumisaajan määrääminen voidaan jättää myös hallitukselle, joka muutenkin huolehtii yhtiökokouksen päätöksen täytäntöönpanosta. Asiallisesti lähes vastaavat säännökset on voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotuksessa kuitenkin säädetään ilmoittautumisajasta eikä sen päättymisajankohdasta eli ilmoittautumispäivästä. Ehdotuksessa ei myöskään voimassa olevan lain tavoin käytetä hallituksen valtuuttamisen käsitettä. Hallituksen kysymyksessä oleva, paljolti teknisluonteinen päätöksenteko ei siten esimer-

kiksi lukeudu tilanteisiin, joita tarkoitetaan ehdotuksen 21 luvun 3 §:ssä.

8 §. *Päätöksestä ilmoittaminen.* Pykälä sisältää liittymispäätöksestä ilmoittamista koskevat säännökset, jotka vastaavat vähäisin muutoksin voimassa olevan lain 3 a luvun 5 §:n säännöksiä. Jotta laissa ei tarpeettomasti olisi eri pituisia määräaikoja, voimassa olevan lain neljän kuukauden määräaika on ehdotuksessa lyhennetty kolmeksi kuukaudeksi. Lisäksi ilmoittamismenettelyä ehdotetaan hieman kevennettäväksi siten, että ilmoituksen julkaiseminen yhtiön kotipaikalla leviävässä sanomalehdessä ei enää olisi tarpeen.

9 §. *Oikeuksien kirjaaminen.* Pykälän säännökset oikeuksien kirjaamisesta vastaavat pääosin voimassa olevaa oikeutta. Säännösten kirjoitustavassa on voimassa olevasta laista poiketen otettu huomioon myös sellaiset osakkeet, joista ei ole annettu osakekirjoja.

Pykälän 1 momentin mukaan osakkeenomistaja voi vaatia oikeutensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, kun 7 §:ssä tarkoitettu päätös on rekisteröity ja ilmoittautumisaika on alkanut. Jos osakkeenomistaja ei kirjaudu arvo-osuusjärjestelmään ilmoittautumisajan kuluessa, osakeoikeuksien käyttö estyy 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Arvo-osuusjärjestelmään kirjautuminen on kuitenkin momentin mukaan ilmoittautumisajan päätyttyäkin mahdollista. Tämä vastaa voimassa olevan lain 3 a luvun 3 §:n 3 momentin säännöstä.

Momentissa säädettäisiin, että kirjaamisen tulee tapahtua sellaisella arvopaperikeskuksen hyväksymällä tavalla, jossa jokaisen osakkeen yhteys arvo-osuustilille tehtyyn kirjaukseen voidaan selvittää. Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 3 a luvun 3 §:n 2 momentin säännöstä erillisen luettelon laatimisesta niistä osakkeenomistajista, jotka eivät hae kirjaamista

määräajassa. Tällaisia luetteloita ei käytännössä ole laadittu.

Ehdotukseen ei, kuten ei voimassa olevaan lakiinkaan, sisälly määräystä tilinhoitajayhteisöille luovutettujen osakekirjojen säilyttämisestä. Siten laista ei seuraa suoranaista estettä myöskään osakekirjojen hävittämiseksi. Käytännössä osakekirjojen säilyttämiseen ei ole syytä suhtautua eri tavoin kuin muidenkaan saantoselvitystä koskevien asiakirjojen säilyttämiseen.

Pykälän 2 momentin säännökset pantinhaltijan ja muun oikeudenhaltijan oikeuden kirjaamisesta vastaavat voimassa olevan lain 3 a luvun 2 §:n 2 momentin säännöksiä.

10 §. *Ilmoittautumisajan päättymisen vaikutus.* Pykälän 1 momentin mukaan osakkeenomistaja, joka ei ole kirjautunut arvo-osuusjärjestelmään, ei ilmoittautumisajan päätyttyä voi käyttää oikeuksiaan yhtiössä. Tämä vastaa osakkeenomistajan niin sanottujen varallisuuspitoisten oikeuksien osalta voimassa olevan lain 3 a luvun 4 §:n 1 momenttia. Sen sijaan ehdotus poikkeaa osakkeenomistajien niin sanottujen hallinnoimisoikeuksien osalta voimassa olevan lain 3 a luvun 4 §:n 2 momentista, jossa eräin edellytyksin sallitaan tällaisten oikeuksien käyttäminen, esimerkiksi yhtiökokoukseen osallistuminen, ilman arvo-osuusjärjestelmään kirjautumista. Muutosta on selostettu myös edellä 2 §:n 1 momentin perusteluissa.

Vasta ilmoittautumisajan päätyttyä yhtiön voidaan katsoa kokonaisuudessaan siirtyneen arvo-osuusjärjestelmään. Ilmoittautumisajan kuluessa yhtiön pitämiin osake- ja osakasluetteloihin sekä mahdollisiin osakekirjoihin perustuvaa järjestelmää ja toisaalta arvo-osuusjärjestelmää joudutaan soveltamaan rinnakkain. Ilmoittautumisaikaa ei siksi yleensä käytännön syistä ole mielekäästä määrätä kovin pitkäksi eikä esimerkiksi sillä tavoin, että il-

moittautumisajan kuluessa joudutaan pitämään yhtiökokouksia tai jakamaan osinkoja.

Pykälän 2 *momentin* mukaan ilmoittautumisajan päätyttyä tapahtuneeseen osakekirjan luovutukseen tai panttaukseen ei sovelleta niitä velkakirjalain juoksevaa velkakirjaa koskevia säännöksiä, joihin viitataan ehdotuksen 3 luvun 13 §:ssä. Kuten voimassa olevan lain 3 a luvun 4 §:n 3 momentin mukaan, osakekirjan luonne arvopaperina lakkaa ilmoittautumisajan päättyessä. Ehdotukseen ei toisaalta ole otettu voimassa olevan lain 3 a luvun 5 §:n 3 momentin säännöksiä velkakirjalain tavallista velkakirjaa koskevien säännösten soveltamisesta, vaan selkeämpänä on pidetty sitä, että osakkeen vaihdantaan liittyvät suojamuodot määräytyvät ilmoittautumisajan päätyttyä yksinomaan arvo-osuuksia koskevan lainsäädännön mukaisesti. Jos osake esimerkiksi otetaan pantiksi ilmoittautumisajan päätymisen jälkeen, pantinsaaja ei ehdotuksen mukaan saisi suojaa osakkeenomistajan muita velkojia vastaan velkakirjalain 31 §:n 1 momentin mukaisella yhtiölle tehtävällä ilmoituksella, vaan vasta osakkeen arvo-osuusjärjestelmään kirjaamisen kautta ja arvo-osuustileistä annetun lain 26 §:n mukaisesti.

Osakekirjalla on ilmoittautumisajan päätyttyäkin se merkitys, että osakekirjan luovuttaminen on arvo-osuusjärjestelmään kirjautumisen edellytys. Tämän vuoksi osakekirja voidaan momentin mukaan ilmoittautumispäivän jälkeenkin kuolettaa. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 3 a luvun 4 §:n 3 momentissa.

11 §. *Yhteistilille kirjattavat osakkeet.* Pykälän 1 *momentin* mukaan arvopaperikeskuksen on viimeistään ilmoittautumisajan päättyessä avattava yhtiön nimiin yhteinen arvo-osuustili niiden osakkeenomistajien lukuun, joiden oikeuden kirjaamista arvo-

osuusjärjestelmään ei ole vaadittu ilmoittautumisajan kuluessa. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 3 a luvun 3 §:n 1 momenttia. Ehdotuksen kirjoitustavassa on kuitenkin otettu huomioon myös osakkeet, joista ei ole annettu osakekirjaa. Samoin on otettu huomioon se, että kirjaamista voi 9 §:n 2 momentin mukaan vaatia muukin kuin osakkeenomistaja.

Pykälän 2 *momenttiin* ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 3 a luvun 3 a §:n säännöksiä olennaisesti yksinkertaisemmat säännökset passiivisuuteen perustuvasta oikeudenmenetyksestä. Ehdotuksen mukaan arvo-osuusjärjestelmään kuuluvan yhtiön yhtiökokous voi päättää, että oikeus osakkeeseen on menetetty, jollei kirjaamista ole vaadittu, vaikka kymmenen vuotta on kulunut ilmoittautumispäivästä. Sama koskee liitännäisesti myös osakkeeseen perustuvia oikeuksia, kuten oikeutta osinkoon tai maksuttomassa osakeannissa annettua osaketta, vaikka oikeus muuten olisi-kin vielä voimassa. Oikeuden kirjaamista voidaan vaatia siihen asti, kun yhtiökokous päättää asiasta. Yhtiökokouksen päätöksen jälkeen osakkeeseen sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä.

Osakkeiden poistaminen arvo-osuusjärjestelmästä yhtiöjärjestyä muuttamalla

12 §. *Päätös poistamisesta.* Pykälän 1 *momentin* mukaan päätettäessä osakkeiden poistamisesta arvo-osuusjärjestelmästä on samalla mainittava päivä, jona poistaminen tapahtuu. Vastaavasti kuin ilmoittautumisaika luvun 7 §:n mukaan, päivä voidaan jättää myös hallituksen päätettäväksi. Pykälä koskee ainoastaan yhtiöjärjestyä muuttamalla tapahtuvaa osakkeiden arvo-osuusjärjestelmästä poistamista eikä esimerkiksi tilanteita, joissa poistaminen johtuu yhtiön purkautu-

misesta tai sulautumisesta toiseen yhtiöön.

Ehdotuksen mukaan päätös tehtäisiin 5 luvun 27 §:ssä säädettyllä määräenemmistöllä, kuten päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta yleensäkin. Ehdotusta laadittaessa ei ole nähty perusteita sille, että osakkeen arvo-osuusjärjestelmästä poistamista koskisi voimassa olevan lain 3 a luvun 14 §:n 1 momentissa säädettyä vastaava tai muu erityinen määräenemmistövaatimus.

Kuten edellä 1 §:n perusteluissa on todettu, sellaisen yhtiön, jonka osake on julkisen kaupankäynnin kohteena, on arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 25 §:n 1 momentin huomioon ottaen mahdollista irtautua arvo-osuusjärjestelmästä ainoastaan rahoitustarkastuksen myöntämällä poikkeusluvalla. Käsillä oleva pykälän 2 *momentin* mukaan poikkeuslupa on tällaisessa tapauksessa oheistettava yhtiöjärjestyksen muutosta koskevaan rekisteri-ilmoitukseen.

13 §. *Päätöksestä ilmoittaminen.* Pykälän säännökset poistamispäätöksestä ilmoittamisesta vastaavat soveltuvin osin 8 §:n säännöksiä liittämispäätöksestä tehtävästä ilmoituksesta. Voimassa olevan lain 3 a luvun 14 §:ssä on asiallisesti vastaavasti viitattu saman luvun 5 §:n säännöksiin.

14 §. *Luetteloiden laatiminen ja osakekirjojen antaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin selvyiden vuoksi siitä, että kun osakkeet on poistettu arvo-osuusjärjestelmästä, yhtiön on viivytyksettä laadittava ehdotuksen 3 luvun 15 §:n mukaiset osake- ja osakasluettelot.

Voimassa olevan lain 3 a luvun 14 §:n 2 momentista poiketen ehdotuksessa lähtökohdaksi on otettu, että osakkeista, jotka poistetaan arvo-osuusjärjestelmästä, ei automaattisesti anneta osakekirjoja. Arvo-osuusjärjestelmästä irtautuminen tapahtuu usein tilanteissa, joissa osakkeenomistajia on

vähän ja joissa osakekirjojen antaminen ei siten usein ole tarkoituksenmukaista. Sellaisten oikeudenhaltijoiden suojaamiseksi, joilla on osakkeenomistajan sijasta oikeus saada osakkeesta annettava osakekirja haltuunsa, pykälän 2 *momentissa* kuitenkin säädettäisiin, että osaketta ei saa poistaa arvo-osuusjärjestelmästä ennen osakekirjan antamista tällaiselle osakekirjaan oikeutetulle. Sanotun kaltaisia oikeudenhaltijoita ovat esimerkiksi pantinhaltijat. Osakekirja luonnollisesti asetetaan tällöin osakkeenomistajalle, vaikka sen hallinta luovutetaan muulle henkilölle.

Lisäksi momentissa todettaisiin selvyiden vuoksi, että vaikka osakekirjoja ei annetakaan automaattisesti, osakkeenomistajalla on aina oikeus vaatia osakekirjan antamista siten kuin ehdotuksen 3 luvun 9 §:ssä säädetään.

II OSA. **Hallinto ja tilinpäätös**

5 luku. **Yhtiökokous**

Yhtiökokousta koskevat säännökset eivät aineellisesti poikkea olennaisesti voimassa olevan lain 9 luvun säännöksistä. Osittain tämä johtuu siitä, että yhtiökokouksen pitämistä koskevia aineellisia säännöksiä modernisoitiin uudella lailla 1158/2000. Esimerkiksi tarkempia säännöksiä yhtiökokouksen päätöksenteosta ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa lakiin.

Keskeinen ero voimassa olevaan lakiin nähden on yhtiökokouksen toimivallan tarkempi sääntely sekä sen sääntely, miten erityisesti hallituksen tehtäviä voidaan siirtää yhtiökokoukselle. Osakkeenomistajien kyselyoikeutta koskevaa sääntelyä on hieman yksinkertaistettu, mikä käytännössä merkitsee palaamista ennen vuonna 1997 vallinneeseen tilanteeseen. Erityisiä määräenemmistöä koskevia voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n

säännöksiä on hieman yksinkertaistettu. Pieniä muutoksia on tehty esteellisyttä, varsinaista yhtiökokousta, yhtiökokouksessa läsnä olevia ja kokouspaikkaa koskeviin säännöksiin. Voimassa olevan lain säännökset valtakirjamenettelystä, 9 luvun 2 a–2 c §, on poistettu tarpeettomina.

Säännöksiä on uudistettu teknisesti pyrkimyksenä lukemisen helpottaminen. Uudistaminen koskee sekä säännösten sijoittamista että jakamista pykäliin. Lukuun on myös otettu erityisesti yhtiökokouskutsua koskevia viittaussäännöksiä muihin lukuihin, jotta kokousjärjestelyihin liittyviltä muotovirheiltä voitaisiin välttää.

Yleisiä säännöksiä

1 §. *Osakkeenomistajien päätöksenteko.* Pykälässä säädettäisiin osak-

keenomistajien päätösvalan käyttämisestä. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 1 §:n 1 momentin ja 1 a §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan pääsääntönä olisi, että päätösvaltaa käytetään yhtiökokouksessa. Ehdotetussa 2 momentissa säädetään poikkeuksena 1 momentin säännöksestä, että yhtiökokouksen päätettävissä oleva asia voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella päättää erillistä kokousta pitämättä. Tällaiset päätökset tulee kirjata, päivätä ja allekirjoittaa. Usean osakkeenomistajan yhtiössä vähintään kahden on allekirjoitettava päätös. Päätöksiä ei välttämättä olisi kirjattava pöytäkirjan muotoon. Kirjattuun päätökseen sovellettaisiin muuten, mitä yhtiökokouspöytäkirjasta säädetään. Tämä koskee muun muassa päätöksen säilyttämistä ja osakkeenomistajan oikeutta saada jäljennös siitä. Rinnastus pöytäkirjaan merkitsee myös sitä, että tässä momentissa tarkoitettu kirjattu päätös on ensisijassa todisteluasiakirja, eikä lopullisesti

osoita tehdyn päätöksen sisältöä. Erillistä ääniluetteloa ei tarvitse laatia, koska äänestykset eivät voi tulla kysymykseen. Oikeuteen osallistua päätöksentekoon sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään. Säännös ei vaikuta siihen yhtiökäytäntöön, joka on syntynyt voimassa olevan lain 9 luvun 10 §:n osalta. Viimeksi mainittua säännöstä vastaa ehdotettu 15 §.

2 §. *Yhtiökokouksen toimivalta.* Säännöksessä määrättäisiin niistä asioista, joissa yhtiökokouksella on toimivalta. Lähtökohtana on, että yhtiökokous voisi päättää vain sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista asioista. Yleinen toimivalta yhtiön päätöksenteossa kuuluu voimassa olevan lain tapaan hallitukselle. Pykälässä säädetään kuitenkin käytännössä suhteellisen tavallisesta toimivallan siirtämisestä toimielimeltä toiselle. Pykälän säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että yhtiökokoukselle voidaan yhtiöjärjestyksen määräyksellä siirtää päättäväksi hallituksen ja toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvia asioita. Hallituksen yleistoimivalta on määritelty 6 luvun 2 §:n 1 momentin 1 virkkeessä yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtimiseksi. Toimitusjohtajan yleistoimivalta on määritelty 6 luvun 18 §:n 1 momentin 1 virkkeessä kattamaan yhtiön juoksevan hallinnon hoitaminen. Mahdollisuus siirtää päätöksenteko yhtiökokoukselle ei koske muita osakeyhtiölakiin perustuvia tehtäviä.

Tehtävien siirtäminen yhtiökokoukselle ei vaikuta yhtiön edustamiskelpoisuuteen. Yhtiön edustajana toimii siten tällaisissakin tilanteissa edustamiseen yleensä kelpoinen henkilö tai toimielin. Toimivallan siirto ja yhtiökokouksen päätös vaikuttavat ainoastaan edustajan toimivaltaan.

Yhtiöjärjestyksen toimivallan siirtämistä koskevan määräyksen vastainen menettely vaikuttaa johtoon kuuluvan toiminnan vahingonkorvaus oikeudelliseen arviointiin. Menettelyn yhtiöjärjestyksen vastaisuudella on merkitystä 22 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuna vastuuperusteena. Toimiohjeen vastainen menettely voi tulla arviotavaksi myös yleisen huolellisuusvelvollisuuden kautta. Jäljempänä 22 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetään tuottamusolettamasta tilanteesta, jossa johtoon kuuluva on toiminut muun muassa yhtiöjärjestyksen määräyksen vastaisesti. Yhtiöjärjestyksestä johtuva toimivallan siirto ja päätöksenteko voi toisaalta synnyttää osakkeenomistajalle 22 luvun 2 §:ssä tarkoitetun vahingonkorvausvastuun. Yhtiön johto ei myöskään tämän säännöksen tarkoittamassa tilanteessa saa panna täytäntöön yhtiökokouksen lain tai yhtiöjärjestyksen vastaista päätöstä.

Pykälän 2 momentissa säädetään hallituksen mahdollisuudesta viedä yhtiön hallintoon kuuluvia asioita yhtiökokouksen päätettäväksi. Tällaisia asioista saattaa liittyä esimerkiksi yritysjärjestelyihin. Sulautumisissa on suhteellisen tavallista lisätä yhtiökokouksen hyväksyttäväksi tulevaan sulautumissuunnitelmaan ehtoja, joita siihen ei lain mukaan ole välttämätöntä kirjata. Myös erilaisissa monivaiheisissa päätöstilanteissa voidaan haluta tuoda puhtaaseen yhtiöoikeudelliseen päätösmenettelyyn kuulumattomia, mutta järjestelyn kannalta merkittäviä seikkoja yhtiökokouksen päätettäväksi. Kokonaiskuvan saaminen järjestelystä saattaa edellyttää tällaista menettelyä.

Yhtiökokouksella ei ole velvollisuutta tehdä päätöstä hallituksen sen päätettäväksi viemässä asiassa. Yhtiökokouksen asiassa tekemän päätöksen oikeusvaikutukset vastaavat pitkälti edellä 1 momentin yhteydessä lausuttua. Päätöksen tekeminen yhtiökokouksessa ei välittömästi vaikuta kelpoi-

suuteen edustaa yhtiötä, mutta yhtiökokouksen päätöstä on pidettävä toimivallan rajoituksena. Hallituksen jäsenet voivat olla asiassa vahingonkorvausvastuullisia täytäntöönpanijoina. Hallituksen jäsenelle saattaa syntyä vastuu myös yhtiökokoukselle tehdyn ehdotuksen perusteella. Osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuu määräytyy 22 luvun 2 §:n mukaisesti.

Momentin 2 virkkeen mukaan kaikki osakkeenomistajat voivat yksimielisinä tehdä päätöksen sellaisessakin asiassa, jota hallitus ei ole tuonut yhtiökokouksen päätettäväksi. Yksimielisyysvaatimus johtuu jo siitäkin, että asia ei ole ollut kokouskutsussa. Tällaisen päätöksen oikeusvaikutukset vastaavat edellä 1 virkkeen osalta esitettyjä.

Yhtiöjärjestykseen perustuva toimivallan siirtäminen poikkeaa yhtiökokouksen omasta aloitteesta päätettäväksi ottamasta asiasta siinä, että yhtiön sopimuspuolen on helpompi tulla tietoiseksi yhtiön edustajan toimivallan ylityksestä. Erona johtoon kuuluvan asemaa toimivallan ylitystilanteessa arvioitaessa on myös se, että 22 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vastuuperuste ja 3 momentissa tarkoitettu tuottamusolettama on liitetty nimenomaan yhtiöjärjestyksen vastaisiin menettelyihin.

Ehdotetussa 22 luvun 6 §:n 1 momentissa on erityissäännös, jonka mukaan yhtiökokous voi päättää asiasta, joka koskee yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen.

3 §. *Varsinainen ja ylimääräinen yhtiökokous.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain tapaan, että varsinainen yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Lain vastaista ei luonnollisestikaan ole se, että tilinpäätöksen hyväksymistä koskeva asia siirretään 24 §:n 2 momentin mukaisesti jatkokokoukseen. Myös muu

asian siirtäminen jatkokokoukseen on mahdollista.

Ehdotetun 2 *momentissa* säädetään varsinaisessa yhtiökokouksessa päätettävistä asioista. Ehdotuksen mukaan varsinaisessa yhtiökokouksessa ei enää ole pakko päättää vastuuvapaudesta. Tällaisten päätösten käytännön merkitys on yhtiökokoukselle annettujen ylimalkaisten tietojen takia ollut olematon. Menettely on myös kansainvälisesti poikkeava.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä taseen osoittaman voiton käyttämisestä. Jos yhtiö on tuottanut tappiota, siirretään tappio tilikauden voitto/tappio tilille ilman eri päätöstä. Emoyhtiössä on lisäksi vahvistettava konsernitilinpäätös. Vaikka konsernitase ei ehdotuksen mukaan olekaan voitonjaon kannalta määrävissä asemassa, on konsernin tiedoilla sekä osakkeenomistajille että yhtiön sidosryhmille suuri merkitys. Konsernitiedoilla on varoja jaettaessa merkitystä myös yhtiön maksukykyisyyttä arvioitaessa.

Säännös poikkeaa voimassa olevan lain 9 luvun 5 §:n 2 momentista siten, että vahvistamisen kohteena on tilinpäätös eikä pelkästään tuloslaskelma ja tase. Tilinpäätöksen sisältö määräytyy kirjanpitolain mukaan. Siihen kuuluu kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n mukaisesti yleensä tuloslaskelma, tase, taseen liitetiedot ja toimintakertomus. Tilinpäätökseen liittyy kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaan myös konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätökseen viittaankin säännöksessä vain selvyiden takia. Muualla laissa tilinpäätöksen katsotaan käsittävän konsernitilinpäätöksen ilman erityistä viittausta.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa on päätettävä hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien valinnasta, mikäli asiasta ei ole osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä määrätty toisin. Ehdotuksen 6 ja 7 lukujen olettamasaan-

nösten perusteella hallituksen ja tilintarkastajan toimikausi on julkisessa osakeyhtiössä yksi vuosi ja yksityisessä osakeyhtiössä toistaiseksi jatkuva, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Yhtiöjärjestyksessä voi olla määräys niin sanotusta valintayhtiökokouksesta, jolloin mainitut valinnat tehdään luonnollisesti tässä kokouksessa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hallitus, osakkeenomistaja 4 §:n mukaisesti ja hallintoneuvosto, mikäli sille on annettu yhtiöjärjestyksessä oikeus päättää asiasta, voivat saada ylimääräisen yhtiökokouksen koolle. Yhtiökokouksen koolle kutsuminen on tarpeen myös silloin, kun tätä edellytetään yhtiöjärjestyksessä.

Osakkeenomistajan aloiteoikeus

4 §. *Oikeus vaatia ylimääräistä yhtiökokousta.* Pykälässä säädettäisiin osakkeenomistajien vähemmistön oikeudesta vaatia ylimääräisen yhtiökokouksen koolle kutsumista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 6:n 2 momenttia. Jäljempänä 17 §:ssä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen velvollisuudesta kutsua kokous koolle silloin, kun sitä ei ole tehty lain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti.

5 §. *Oikeus saada asia käsiteltäväksi.* Pykälässä säädettäisiin osakkeenomistajan oikeudesta saada tietty asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi voimassa olevan lain 9 luvun 7 §:n mukaisesti. Vaatimuksen voidaan yleensä katsoa tulleen ajoissa ainakin silloin, kun se on saapunut viikkoa ennen aikaisinta kokouskutsun toimittamisajan kohtaa.

Yhtiökokoukseen osallistuminen

6 §. *Osallistuminen.* Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajien oikeudesta osallistua yhtiökokoukseen. Oikeus osallistua yhtiökokoukseen koskee myös

äänivallattomia osakkeita, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin mainita. Jäljempänä 9 §:ssä säädetään, ettei yhtiön hallussa olevilla osakkeilla kuitenkaan voida osallistua yhtiökokoukseen. Säännös ei sisällä voimassa olevan lain mainintaa oikeudesta käyttää puhevaltaa yhtiökokouksessa, koska tämän on katsottu liittyvän niin elimellisesti osallistumisoikeuteen, ettei sitä ole tarvinnut erikseen mainita. Toisaalta puhevallan käyttö voi olla rajoitettua silloin, kun osakkeenomistajat voivat osallistua yhtiökokoukseen teknisen apuvälineen avulla.

Ehdotetussa 2 momentissa säädetään osallistumiselle asetettavista edellytyksistä. Säännöksen sisältö vastaa voimassa olevaa lakia. Yleensä osallistumisen edellytyksenä on joko asianmukainen merkintä osakeluettelossa tai se, että osakkeenomistaja ilmoittaa yhtiölle saantonsa ja esittää siitä 3 luvussa tarkoitetun selvityksen. Jälkimmäisestä vaihtoehdosta säädetään voimassa olevan lain 3 luvun 13 §:n 1 momentissa. Arvosuusjärjestelmään liitettyssä yhtiössä edellytyksenä on se, että osakkeenomistaja on merkittynä osakasluetloon kymmenen päivää ennen yhtiökokousta. Osakkuudessa tämän jälkeen tapahtuvat muutokset eivät vaikuta osakkeenomistajan oikeuteen osallistua yhtiökokoukseen tai hänen äänimääräänsä.

Pykälän 3 momentissa säädetään hallituksen ja toimitusjohtajan oikeudesta olla läsnä yhtiökokouksessa. Yhtiökokous voi tosin päättää, että tällaista osallistumisoikeutta ei ole. Hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan velvollisuudesta osallistua yhtiökokoukseen ehdotetaan myös säädettäväksi. Säännöksen mukaan hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on oltava läsnä yhtiökokouksessa, mikäli osakkeenomistajan kyselyoikeuden käyttäminen sitä edellyttää. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että yhtiökokouksessa on

oltava paikalla johtoon kuuluvia sillä tavoin, että osakkeenomistajien kysymyksiin voidaan vastata. Usein toimitusjohtaja ja esimerkiksi hallituksen puheenjohtaja pysyvät vastaamaan esitettäviin kysymyksiin, jolloin koko hallituksen ei tarvitse saapua paikalle. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain sisällöstä kirjallisuudessa esitettyä kantaa.

7 §. *Ilmoittautuminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 9 luvun 1 §:n 2 momentin 3 virkettä vastaava säännös osakkaalle yhtiöjärjestyksessä asetettavasta ilmoittautumisvelvollisuudesta. Säännöksen sanamuotoa on hieman muutettu.

8 §. *Asiamies ja avustaja.* Osakkeenomistajalla olisi ehdotuksen mukaan edelleen oikeus käyttää asiamiestä. Asiamiehen on esitettävä valtakirja tai muu luotettava osoitus oikeudestaan edustaa osakkeenomistajaa. Muuhun luotettavaan osoitukseen oikeudesta edustaa osakkeenomistajaa voidaan turvautua erityisesti silloin kun ulkomaalainen osakkeenomistaja on valtuuttanut omaisuudenhoitajan toimimaan puolestaan. Koko valtuutusketjun läpi ulottuvaa kirjallista valtakirjaa ei tällöin aina ole saatavilla. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia (HE 186/2000 vp).

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että siinä ei enää rajoiteta valtakirjan voimassaoloaikaa korkeintaan kolmeksi vuodeksi sen antamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole valtuutuksen uudistamista koskevaa kieltoa, joten käytännössä on ollut mahdollista järjestää jatkuvasti voimassa oleva valtuutus. Jos valtuutuksen voimassaoloa ei enää rajoiteta korkeintaan kolmeen vuoteen, on esimerkiksi osakkeita panttauksen nojalla hallitsevalle nykyistä helpommin järjestettävissä oikeus äänestää yhtiökokouksessa. Yleisistä siviilioikeudellisista periaatteista johtuu, että valtuutus on aina peruutettavissa, silloinkin kun

valtuutetun ja valtuuttajan välillä olisi sovittu toisin.

Pykälän 2 momentin mukaan sekä osakkeenomistajalla että asiamiehellä saa edelleenkin olla yhtiökokouksessa avustaja.

9 §. *Yhtiön omat osakkeet.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaisesti siitä, ettei yhtiölle tai sen tytäryhteisölle kuuluvalla osakkeella voi osallistua yhtiökokoukseen ja että tällaista osaketta ei oteta lukuun kun lasketaan pätevän päätöksen syntymiseen tai tietyn oikeuden käyttämiseen vaadittavaa kaikkien osakkaiden tai osakkaiden määräosan suostumusta. Ehdotuksen mukaan tytäryhteisön käsite pitää sisällään yhtiön määräysvallassa olevat säätiöt. Säännöksen 2 virke koskee esimerkiksi tilannetta, jossa erityisen tarkastuksen tai vähemmistöosingon vaatimisen yhteydessä lasketaan osakkeiden yhden kymmenesosan vähemmistöä.

10 §. *Ulkopuoliset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yhtiökokouksen oikeudesta päättää, että yhtiökokouksessa voi olla läsnä myös muita henkilöitä kuin osakeyhtiölain tai muun lain nojalla läsnäoloon oikeutettuja. Tämän luvun 6 §:n nojalla yhtiön hallituksen jäsenillä ja toimitusjohtajalla on oikeus ja tietyissä tilanteissa velvollisuus olla kokouksessa läsnä. Sama koskee tilintarkastuslain mukaan tilintarkastajaa. Julkisen osakeyhtiön yhtiökokouksessa on kokousjärjestelyjen takia säännönmukaisesti läsnä ulkopuolisia. Mikäli tämä on riittävän selvästi havaittavissa, voidaan yhtiökokouksen katsoa hyväksyneen asian ilman erillistä päätöstäkin.

Pykälän 2 virkkeessä viitataan tarkemmin 16 §:ssä säänneltävään mahdollisuuteen osallistua yhtiökokoukseen teknisen apuvälineen avulla. Viittauksella halutaan korostaa sitä, että erilaiset kokouspaikan ulkopuolelta tapahtuvan osallistumisen keinot

saattavat pitää sisällään sen, että kokousta seuraavat myös muut kuin osakkeenomistajat. Päätettäessä tällaisesta etäosallistumisesta tullaan joissakin tilanteissa samalla päättäneeksi siitä, että ulkopuoliset voivat ainakin seurata kokouksen kulkua.

Yleistä päätöksenteosta

11 §. *Päätettävät asiat.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti, että yhtiökokouksessa voidaan päättää vain asiasta, joka on mainittu kokouskutsussa tai joka yhtiöjärjestyksen mukaan on käsiteltävä yhtiökokouksessa. Tämän lisäksi varsinaisessa yhtiökokouksessa on päätettävä 3 §:ssä säädetyistä seikoista ja voidaan päättää 7 luvun 5 ja 7 §:ssä tarkoitetuista asioista. Edelleen yhtiökokous voi päättää 2 momentissa luetelluista seikoista. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeustilaa.

Ehdotetusta 15 §:stä johtuu, että yhtiökokous voi, jos läsnä ovat kaikki osakkeenomistajat ja he suostuvat menettelyyn, päättää muustakin seikasta.

12 §. *Äänimäärä.* Pykälään on selvyyden vuoksi otettu säännös, jonka mukaan osakkeenomistaja saa äänestää edustamiensa osakkeiden koko äänimäärällä, jos yhtiöjärjestyksessä ei määrätä toisin. Osakkeenomistajan oikeutta äänestää voidaan siis rajoittaa vain yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Tällaiset määräykset voivat olla, kuten nykyäänkin, esimerkiksi äänileikkureita tai erilaisia äänestysasteikkoja, joissa osakkeiden tuottama äänimäärä ei muutu yhdenmukaisesti osakkeiden lukumäärän muutoksen kanssa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 1 §:n 3 momenttia.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi edellä mainitun lainkohdan 2 virkettä, jossa rajoitetaan eri osakelajien osakkeiden tuottamaa suurinta mahdollista äänivaltaeroa. Suurimman mahdollisen äänivaltaeron rajoittamiseen johonkin

tiettyyn suhdelukuun, kuten nykyään yhden suhde kahteenkymmeneen, ei ole nähty riittäviä perusteita.

13 §. *Yhdenvertaisuusperiaate.* Säännöksessä viitattaisiin selvyiden vuoksi ja periaatteen korostamiseksi edellä 1 luvun 7 §:ssä säänneltyyn yhdenvertaisuusperiaatteeseen.

14 §. *Esteellisyys.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajan esteellisyydestä. Momentti vastaa pääosin voimassa olevan lain 9 luvun 3 §:n 2 momentin säännöstä. Merkittävin ero voimassa olevaan lakiin nähden on se, että asiamiehen mahdolliseen esteellisyyteen ei enää kiinnitettäisi huomiota. Säännöksestä on tämän vuoksi poistettu sen viimeinen lause. Poistettu säännös poikkeaa jossakin määrin yleisistä valtuutusta koskevista periaatteista, joissa ei yleensä vastaavalla tavalla kiinnitetä huomiota valtuutetun henkilöön: myös esimerkiksi oikeustoimikelpoisuutta vailla oleva voi toimia toisen henkilön asiamiehenä. Voimassa olevan lain säännös ei myöskään ole koskenut lakimääräistä edustamista, minkä takia esimerkiksi yhtiön hallituksen jäsen on voinut äänestää omasta vastuuvapaudestaan osakkeenomistajan lakimääräisen edustajan ominaisuudessa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi kirjallisuudessa esitettyä kantaa vastaava säännös, jonka mukaan esteellisyyteen ei kiinnitetä huomiota, mikäli kaikki ovat esteellisiä. Säännöksen lähtökohtana on se, että tällaisessakin tapauksessa yhtiön on voitava tehdä tarpeelliset päätökset.

15 §. *Muotovaatimusten sivuuttamisen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa 9 luvun 10 §:n säännöstä osin muistuttava, mutta sanonaltaan huomattavasti laajempi säännös muotovaatimusten sivuuttamisesta. Säännöksen tarkoituksena on osoittaa, että osakkeenomistajien suojaksi säädetyt muotomääräykset voidaan kaik-

kien osakkeenomistajien suostumuksella sivuuttaa. Jos muotomääräyksiä noudattamisessa on vain tiettyjä osakkeenomistajia koskevia puutteita, voidaan puutteet sivuuttaa näiden osakkeenomistajien suostumuksella. Voimassa olevan lain suppea sanamuoto on osittain ongelmallinen, koska yhtiökäytännössä on tehty pykälän sanamuotoa pidemmälle meneviä johtopäätöksiä mahdollisuudesta poiketa lain muotomääräyksistä.

Säännöksessä viitataan asian käsittelyssä noudatettavaan menettelyyn, eli siis muotomääräyksiin. Koska säännöksessä viitataan niiden osakkeenomistajien suostumukseen, joita virhe koskee, on selvää, että säännös ei koske velkojien suojaksi säädettyjä tai määrättyjä menettelyjä. Vaikka säännöksen sanamuoto onkin huomattavasti nykyistä sanamuotoa laajempi, on todennäköistä, että säännöstä sovelletaan pääasiassa kokouskutsuihin liittyviin menettelyvirheisiin.

Säännös ei merkitse sitä, että mainitun suostumuksen puute johtaisi automaattisesti päätöksen mitättömyyteen. Tämä johtuu päätöksen pätemättömyyttä ja mitättömyyttä koskevista 21 luvun säännöksistä.

Kokousmenettely

16 §. *Kokouspaikka ja osallistumisen teknisen apuvälineen avulla.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yhtiökokouksen pitopaikasta. Säännös vastaa pitkälti voimassa olevaa 9 luvun 4 §:ää. Lähtökohtana ehdotuksessa on, että yhtiökokous pidetään yhtiön kotipaikassa. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä muustakin kokouspaikkakunnasta. Toisin kuin voimassa olevan lain mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä kokouspaikkakunnaksi myös ulkomaille oleva paikkakunta. Paikkakunta on mainittava vastaavalla tarkkuudella kuin yhtiön kotipaikka. Yh-

tiöjärjestyksen muuttaminen siten, että yhtiökokouspaikkakunta siirretään ulkomaille osakkeenomistajien osallistumisen vaikeuttamiseksi voi luonnollisesti olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Momentin 2 virkkeessä säädetään voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla, että kokous voidaan erittäin painavista syistä pitää muullakin paikkakunnalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään teknisten apuvälineiden käyttämisestä yhtiökokoukseen osallistuttaessa. Säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevan lain 9 luvun 4 §:n 2 momenttia (HE 186/2000 vp). Tekninen apuväline voi olla muun muassa reaaliaikainen kuva- ja ääniyhteys tai tietoverkkoyhteys. Esteenä menettelyn käyttämiselle ei ole, että osakkeenomistajat eivät voi apuvälineen välityksellä käyttää täysimääräisesti puhevaltaansa, jolla yhtiöoikeudessa tarkoitetaan esimerkiksi kysely- tai puheoikeutta. Tämä johtuu siitä, että osakkeenomistajilla on aina mahdollisuus osallistua kokoukseen henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä. Koska mainittujen oikeuksien puuttuminen on poikkeus lain osoittamasta pääsäännöstä, siitä on ehdotuksen mukaan mainittava kokouskutsussa. Teknisen apuvälineen avulla tapahtuvasta osallistumisesta voidaan ottaa tarkempia määräyksiä yhtiöjärjestykseen.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan on selvää, että asiasta voidaan määrätä yhtiöjärjestyksessä. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kieltää hallitukselta mahdollisuus teknisen apuvälineen käyttämiseen. Jos kieltä ei ole, voi hallitus tehdä päätöksen teknisen apuvälineen käytöstä.

17 §. *Koolle kutsuminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain tapaan, että hallitus kutsuu yhtiökokouksen koolle. Jos yhtiössä kuitenkin on hallintoneuvosto, tämä oikeus voidaan yhtiöjär-

jestyksessä osoittaa hallintoneuvostolle. Mikäli yhtiöjärjestyksessä on tällainen määräys, voitaneen lähtökohtaisesti tulkita hallintoneuvostolla olevan koolle kutsumisessa hallituksen kanssa rinnakkainen toimivalta, koska lähtökohtana on hallituksen oikeus kutsua kokous koolle.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi menettelystä silloin, kun hallitus tai mahdollisesti hallintoneuvosto eivät kutsu yhtiökokousta asianmukaisesti koolle siitä huolimatta, että kutsu olisi lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan toimitettava. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun kutsua varsinaiseen yhtiökokoukseen ei lainkaan toimiteta sekä myös silloin, kun vähemmistöosakkaiden vaatimusta ylimääräisestä yhtiökokouksesta ei toteuteta. Ehdotuksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen tulee toimittaa kutsu, jos sitä on vaatinut joku pykälässä tarkoitetuista hakijoista. Patentti- ja rekisterihallitus toimittaa kokouskutsun itse ja omalla kustannuksellaan, mutta on oikeutettu perimään kutsun toimittamisesta aiheutuvat kustannukset myöhemmin yhtiöltä. Voimassa olevan lain mukaan lääninhallitus voi oikeuttaa hakijan toimittamaan kutsun yhtiön kustannuksella. Hakijalla on kuitenkin tällöin kutsuun liittyvä kuluriski. Viranomaista koskevaa muutosta on käsitelty yleisperusteluissa.

18 §. *Kokouskutsun sisältö.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi osittain voimassa olevan lain 9 luvun 9 §:n 3 momenttia vastaava säännös kokouskutsun sisällöstä. Kokouskutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat. Kokouksessa voidaan käsitellä kutsussa mainitsemattomia asioita vain 11 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Jos tarkoituksena on muuttaa yhtiöjärjестystä, on muutoksen pääasiallinen sisältö selostettava kokouskutsussa. Muiden päätösasioiden osalta

pääasiallista sisältöä ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan enää tarvitse esittää.

Pykälän 2 momentissa mainittaisiin lain käyttämisen helpottamiseksi ne lainkohdat, joissa on erityisiä kokouskutsun sisältöä koskevia määräyksiä.

19 §. *Kutsuaika.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kokouskutsun toimittamisajasta. Kutsu on yksityisen yhtiön osalta voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla toimitettava aikaisintaan kahta kuukautta ja viimeistään viikkoa ennen yhtiökokousta. Jos yhtiön yhtiöjärjestyksessä on 7 §:ssä tarkoitettu ilmoittautumispäivä, lasketaan määräajat kuitenkin viimeisestä ilmoittautumispäivästä. Jos yhtiö on liitetty arvo-osuusjärjestelmään, lasketaan määräajat 4 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua osakeluetteloon merkitsemispäivästä, joka on kymmenen päivää ennen yhtiökokousta. Voimassa olevasta laista poiketen julkinen osakeyhtiö voisi toimittaa kutsun aikaisintaan kolme kuukautta ennen mainittuja määräajan laskemishetkiä.

Pykälän 2 momentissa on lain käyttämisen helpottamiseksi lueteltu ne lainkohdat, joissa on kokouskutsuaikaa koskevia erityisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädetään kokouskutsun toimittamisesta silloin, kun päätöksen pätevyyden edellytyksenä yhtiöjärjestyksen mukaan on päätöksen tekeminen kahdessa yhtiökokouksessa. Tällöin kutsua jälkimmäiseen kokoukseen ei saa toimittaa ennen kuin ensimmäinen kokous on pidetty. Kutsussa on myös mainittava ensimmäisessä kokouksessa tehty päätös. Kokousten välisen ajan on tällöin oltava riittävän pitkä, jotta kokouskutsu ehditään toimittaa lain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Momentti vastaa voimassa olevan 9 luvun 9 §:n 1 momentin kahden viimeisen virkkeen säännöksiä.

20 §. *Kutsutapa.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi oletta-

masäännös siitä, miten kokouskutsu toimitetaan. Säännöksen mukaan kutsu on toimitettava kirjallisesti, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Kutsut on toimitettava vain niille osakkeenomistajille, joiden osoitteet ovat yhtiön tiedossa. Yhtiöllä voidaan katsoa olevan velvollisuus kohtuullisessa määrin selvittää osoitteita esimerkiksi silloin, kun osakkeenomistajan henkilöllisyydestä ei ole epäselvyyttä ja osoite on helposti löydettävissä. Sähköpostin käyttämisen voidaan katsoa täyttävän kirjallisuuden vaatimuksen, mutta edellytyksenä on pidettävä, että osakkeenomistaja on ilmoittanut sähköpostiosoitteensa yhtiölle tällaista tarkoitusta varten. Arvioitaessa säännöstä pienten yhtiöiden näkökulmasta on muistettava, että osakkeenomistajat voivat yksimielisinä sivuuttaa lain ja yhtiöjärjestyksen kokouskutsuun liittyvät muotosäännökset.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa kaikille osakkeenomistajille on aina toimitettava kirjallinen kokouskutsu sen lisäksi, mitä yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti määrätään. Jos yhtiöjärjestyksessä siis edellytetään kutsun toimitamista lehti-ilmoituksella, niin kutsu on lisäksi näissä tilanteissa toimitettava kirjallisena. Jos kirjallisen kutsun vaatimus johtuu jo suoraan 1 momentista tai yhtiöjärjestyksestä, ei toista kirjallista kutsua tarvitse tämän lainkohdan perusteella toimittaa. Voimassa olevan lain 9 luvun 9 §:n 2 momentissa säädettyihin vaatimuksiin nähden kirjallisen kutsun vaatimus on poistettu omien osakkeiden hankkimisen ja lunastamisen osalta. Kirjallista kutsua ei enää vaadittaisi myöskään päätettäessä julkisen osakeyhtiön muuttamisesta yksityiseksi osakeyhtiöksi.

21 §. *Kokousasiakirjat, niiden nähtävänä pitäminen ja lähettäminen.* Pykälässä säädettäisiin kokousasiakirjojen nähtävänä pitämisestä ja lähettämisestä osakkeenomistajille. Eh-

dotetun 1 momentin mukaan hallituksen päätösehdotukset ja, milloin kokouksessa käsitellään tilinpäätöstä, myös tilinpäätöstä koskevat asiakirjat on vähintään viikkoa ennen kokousta pidettävä osakkeenomistajien nähtävänä. Kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n mukaan tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, liitetiedot ja toimintakertomuksen. Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaan tilinpäätös sisältää konsernitilinpäätöksen, milloin yhtiö on velvollinen sellaisen laatimaan. Voimassa olevasta laista poiketen asiakirjat voisivat olla pääkonttorin sijasta nähtävänä yhtiön internet-sivuilla. Edellytyksenä on, että internet-sivut ovat osakkeenomistajien yleisesti tuntemat ja ne toimivat asianmukaisesti. Asiakirjat olisi edelleen viivytyksettä lähetettävä osakkeenomistajille, jotka sitä pyytävät. Asiakirjojen tulee olla nähtävänä yhtiökokouksessa.

Pykälän 2 momentissa säädetään osakeannin, optio-oikeuksia koskevan annin sekä omien osakkeiden hankkimisen ja lunastamisen yhteydessä 1 momentin mukaisesti annettavista tiedoista silloin, kun kokouksessa ei käsitellä tilinpäätöstä. Säännös vastaa aineelliselta sisällöltään pitkälti voimassa olevan lain 9 luvun 9 §:n 4 momentin ja 4 luvun 4 a §:n säännöksiä. Viimeksi mainittuihin viitataan voimassa olevan lain 4 luvun 12 b §:n 1 momentissa, 6 luvun 3 §:n 2 momentissa ja välillisesti 7 luvun 3 §:ssä. Tilinpäätöksellä tarkoitetaan myös esimerkiksi varojen jakoa varten kesken tilikautta laadittua tilinpäätöstä. Tilintarkastajan lausuntoa hallituksen selostuksesta tilinpäätöksen tai osavuosikatsauksen jälkeisistä yhtiön asemaan olennaisesti vaikuttavista seikoista ei kuitenkaan enää tarvitsisi pitää nähtävänä, eikä siten myöskään enää hankkia. Sama koskee hallintoneuvoston lausuntoa. Nähtävänä olisi ehdotuksen mukaan pidettävä mahdolliset varojen jakoa koskevat päätökset.

Pykälän 3 momentissa on lain käyttämisen helpottamiseksi lueteltu ne lainkohdat, joissa on asioiden nähtävänä pitämistä ja lähettämistä koskevia erityisiä säännöksiä.

22 §. *Poikkeus nähtävänä pitämisestä ja lähettämisestä.* Ehdotettavan pykälän mukaan edellä 21 §:ssä tarkoitettuja tilinpäätöstietoja ei tarvitse pitää nähtävänä ennen yhtiökokousta eikä toimittaa osakkeenomistajalle, jos tilinpäätös on julkistettu arvopaperimarkkina-alueella tarkoitettulla tavalla. Poikkeus ei koske yhtiökokouksessa nähtävänä pitämistä. Arvopaperimarkkina-alueella osakkeenomistajalla on muun muassa oikeus saada kopio tilinpäätöstiedoista.

23 §. *Puheenjohtaja, ääniluettelo ja pöytäkirja.* Pykälän 1 momentin mukaan yhtiökokous valitsee kokouksen puheenjohtajan. Yhtiöjärjestyksessä voi kuitenkin olla määräys puheenjohtajan henkilöstä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 11 §:n 1 momenttia.

Ehdotetussa 2 momentissa säädetään yhtiökokouksen puheenjohtajan velvollisuudesta laatia ääniluettelo, johon otetaan osakkeiden lukumäärä ja äänimäärä. Osakkeiden lukumäärätieto on olennainen silloin, kun päätöksiä tehdään määräenemmistöllä, koska tällöin enemmistö lasketaan paitsi annetuista äänistä myös edustetuista osakkeista. Luetteloon on merkittävä kaikki läsnä olevat sellaiset osakkeenomistajat, joilla on oikeus osallistua yhtiökokoukseen. Myös äänivallattomien osakkeiden omistajat merkitään ääniluetteloon, jos heillä on oikeus olla läsnä yhtiökokouksessa ja jos heidät osakkeeseen liittyvien yhtiöjärjestyksessä määräysten nojalla otetaan huomioon määräenemmistöä laskettaessa. Jos puheenjohtajasta äänestetään, luettelon laatimisesta huolehtii kokouksen avaja. Kokouksessa on myös oltava nähtävänä osakasluettelo. Momentti

vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 11 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 *momentin* mukaan puheenjohtaja vastaa pöytäkirjan pitämisestä yhtiökokouksessa. Pöytäkirja on todiste niistä päätöksistä ja muista toimista, joita yhtiökokouksessa on tehty. Pöytäkirjaan on merkittävä tehdyt päätökset ja äänestysten tulos. Puheenjohtajan ja yhden pöytäkirjantarkastajan on allekirjoituksellaan vahvistettava pöytäkirja. Ääniluettelo tulee joko sisällyttää pöytäkirjaan tai ottaa sen liitteeksi. Momentti vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 11 §:n 2 momentin neljää ensimmäistä virkettä.

Pykälän 4 *momenttiin* on otettu yhtiökokouksen pöytäkirjan julkisuutta koskevat säännökset. Pöytäkirja on kahden viikon kuluessa kokouksesta pidettävä nähtävänä yhtiön pääkonttorissa sekä sen kopio maksutta toimitettava sitä pyytävälle osakkeenomistajalle. Pöytäkirjan mahdollisesti laajojenkin liitteiden kopioista sitä vastoin voidaan pyytää yhtiölle aiheutuvia kuluja vastaava korvaus. Muilla ei ole oikeutta saada pöytäkirjaa, mutta yhtiön johto voi luonnollisesti toimittaa pöytäkirjan muullekin taholle, jos se on yhtiön edun mukaista. Pöytäkirjan toimittaminen muulle taholle on luonnollisesti välttämätöntä silloin, kun se on rekisterimerkinnän edellytys. Pöytäkirja on säilytettävä luotettavalla tavalla. Mitään määräaikaa säilyttämiselle ei ole. Säilyttämisvelvollisuus kattaa ainakin yhtiön toiminnan ajan ja toiminnan loputtua vähintään kirjanpitoaineiston säilyttämistä vastaavan ajan.

24 §. *Jatkokokous*. Pykälän 1 *momenttiin* ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi maininta siitä, että yhtiökokous voi päättää minkä tahansa asian siirtämisen käsiteltäväksi jatkokokoukseen.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään voimassa olevan lain 9 luvun 5 §:n 3 momentissa tarkoitettusta vähem-

mistön oikeudesta siirtää varsinaisen yhtiökokouksen tilinpäätöksen hyväksymistä koskeva asia jatkokokoukseen.

Pykälän 3 *momentissa* olisi sekä 1 että 2 momentissa tarkoitettuja tilanteita koskeva säännös kokouskutsun toimittamisesta jatkokokoukseen. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 9 luvun 9 §:n 1 momentissa olevaa sääntelyä.

25 §. *Kyselyoikeus*. Pykälässä säädettäisiin osakkeenomistajan oikeudesta esittää hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajille kysymyksiä yhtiökokouksessa sekä näiden velvollisuudesta vastata esitettyihin kysymyksiin. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 9 luvun 12 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä. Pykälään ei ehdoteta lailla 145/1997 pykälään otettuja 3 ja 4 momentin säännöksiä vastaavaa sääntelyä. Käytännössä voimassa olevan lain 3 momentin säännöksiä ei juurikaan ole käytetty. Voimassa olevan lain 4 momentin säännökset ovat myöskin jääneet vähämerkityksisiksi. Ne ovat lisäksi ongelmallisia, koska niissä ei tehdä eroa pienten ja suurten yhtiöiden välillä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan kyselyoikeutta käytetään yhtiökokouksessa. Kysymykset voivat voimassa olevan lain tapaan koskea seikkoja, joilla voi olla vaikutusta kokouksessa käsiteltävän asian arviointiin. Tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä voidaan esittää yleisemminkin yhtiön taloudellista asemaa koskevia kysymyksiä. Tämä pitää sisällään konsernin taloudelliseen asemaan ja konserniyhtiöiden välisiin suhteisiin liittyvät seikat. Vaikka esimerkiksi suunnattua osakeantia koskevan päätöksen yhteydessä ei käsiteltäisi tilinpäätöstä, on osakkeenomistajalla kuitenkin oikeus esittää yhtiön taloudelliseen asemaan liittyviä kysymyksiä, jos nämä ovat merkityksellisiä merkintähinnan määrittelyn suhteen, koska tällaiset tiedot ovat päätettävän asian kannalta merkityksellisiä. Voi-

massa olevan lain tapaan säädettäisiin, ettei tietoja saa antaa, jos antaminen tuottaisi yhtiölle olennaista haittaa.

Vaikka säännöksen sanamuotoa on yksinkertaistettu, kyselyoikeus kattaa samat seikat kuin voimassa olevassa laissakin.

Päätöksentekovaatimukset

26 §. *Enemmistöpäätös.* Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 9 luvun 13 §:ää. Yhtiökokouksen päätökset tehdään yleensä annettujen äänten enemmistöllä.

Päätöksenteossa noudatettavaa menettelyä ei ole pyritty tarkemmin sääntelemään. Puheenjohtajalla olisi edelleen, hyvän kokouskäytännön asettamissa rajoissa, mahdollisuus ehdottaa, mitä menettelyä esimerkiksi äänestyksissä noudatetaan. Päätösvalta menettelytapakysymyksissäkin on kuitenkin viime kädessä yhtiökokouksella. Puheenjohtajan asemaa arvioitaessa saattaa olla syytä kiinnittää huomiota ehdotettuun 22 luvun 3 §:n säännökseen yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvastuusta.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiökokouksen päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut yli puolet annetuista äänistä. Muualla laissa, erityisesti 27-29 §:ssä, on kuitenkin erityisiä säännöksiä vaadittavasta enemmistöstä. Pykälän 2 momentista käy ilmi, että enemmistövaatimusta voidaan korottaa, muttei lieventää yhtiöjärjestyksessä. Vaalien osalta pääsääntönä on, että eniten ääniä saanut valitaan. Kokous voi kuitenkin ennen vaalia päättää, että valituksi tulee yli puolet äänistä saanut. Tasatilanteet ratkaistaan arvalla, jollei asiasta ole määrätty toisin yhtiöjärjestyksessä. Puheenjohtajalla ei lain nojalla olisi enää ratkaisovaltaa.

27 §. *Määräenemmistöpäätös.* Pykälässä säädetään tilanteista, joissa päätös on tehtävä määräenemmistöllä. Jäljempänä 28 §:ssä säädetään tilan-

teesta, jossa enemmistövaatimus on vieläkin korkeampi, ja 29 §:ssä suostumuksen vaatimisesta.

Määräenemmistöllä tarkoitetaan 1 momentin mukaan sitä, että ehdotusta on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Enemmistön laskeminen kokouksessa edustetuista osakkeista merkitsee sitä, että myös passiiviset osakkeenomistajat vaikuttavat äänestyksen lopputulokseen pelkällä läsnäolollaan. Tämä vastaa Suomessa perinteisesti sovellettua käytäntöä sekä myös pääoma-, sulautumis- ja jakautumisdirektiiveissä omaksuttua päätöksentekotapaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä päätöksistä, jotka on tehtävä määräenemmistöllä. Säännös on kaikkien muiden kohtien paitsi 1 kohdassa mainitun yhtiöjärjestyksen muutoksen osalta puhtaasti lukemista helpottava, sillä määräenemmistöllä tapahtuvasta päätöksenteosta säädetään myös asiaomaisissa luvuissa. Momentissa ei ole erikseen viitattu hallituksen valtuutuspäätöksiin. Momentista käy yhdessä pykälän 4 momentin kanssa ilmi, että yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä korkeammasta määräenemmistöstä.

Pykälän 3 momentissa luetellaan ne tilanteet, joissa päätöksenteon edellytyksenä on määräenemmistön saavuttaminen kussakin osakelajissa. Osakelajikohtaista äänestystä edellytetään pääasiassa samoissa tilanteissa kuin voimassa olevassa laissakin. Uutena päätöstilanteena on julkisissa osakeyhtiöissä suunnattu omien osakkeiden hankkiminen, joka edellyttää voimassa olevan lain mukaan käytännössä kaikkien osakkeenomistajien suostumusta.

28 §. *Osakelajien yhdistäminen.* Päätös osakelajien yhdistämisestä tehtäisiin ehdotuksen mukaan määräenemmistöllä. Lisäksi vaaditaan päätöksen hyväksymistä kaikissa osakelajeissa määräenemmistöllä. Edelleen vaaditaan, että saadaan sellaisten osa-

kelajien määräenemmistön suostumus, joiden oikeudet vähenevät. Päätöksentekovaatimukset ovat käytännössä hyvin lähellä voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n 3 momentissa osakelajien oikeuksia vähentävästä päätöksestä säädettyä. Säännös koskee kuitenkin vain osakelajien yhdistämistä, koska ei ole nähtävissä perusteltua syytä erikseen säätää tietyn osakelajin oikeuksien heikentämisestä. Tällaisia päätöksiä ei juurikaan ole tehty irrallaan osakelajien yhdistämisestä.

Edellä 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate on keskeisessä asemassa osakelajien yhdistämisestä päätettäessä.

29 §. *Suostumuksen vaatiminen.* Ehdotuksen mukaan päätökseen on saatava osakkeenomistajan suostumus silloin, kun päätöksellä on osakkeenomistajan kannalta 1 momentissa luetellut vaikutukset. Tilanteet, joissa suostumusta vaaditaan, vastaavat hyvin pitkälle voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n 1 momentin 1–4 kohtien säännöksiä. Voimassa olevan lain tapaan myös ehdotettavat säännökset koskevat lähtökohtaisesti jo annettuja osakkeita. Erotuksena voimassa olevasta laista esitettyihin kantoihin säännös on kuitenkin kirjoitettu siten, että päätökseen on saatava osakkeenomistajan suostumus myös sellaisessa poikkeuksellisessa tapauksessa, jossa päätös ei muodollisesti kohdistu osakkeeseen, vaan osakkeenomistajaan. Tällainen päätös saattaisi esimerkiksi olla osakkeenomistajan henkilöön liittyvän äänileikkurimääräyksen ottaminen yhtiöjärjestykseen. Pykälään ei sisälly voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n 2 momenttia vastaava säännöstä. Voimassa olevan pykälän 3 momenttia tarkoitukseltaan vastaava säännös on ehdotetussa 28 §:ssä.

Ehdotetulla säännöksellä ei ole aivan samaa merkitystä kuin voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n säännöksillä, koska säännöksen vastainen me-

nettely ei ehdotetun 21 luvun 2 §:n nojalla johda automaattisesti siihen, että päätös olisi mitätön. Oikeusseuraamuksia selostetaan tarkemmin 21 luvun säännösten yhteydessä.

Pykälän 1 momentin 1 kohta vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 15 §:n 1 momentin 1 kohtaa ja kohdistuu yhtiön tarkoitusta koskevan määräyksen ottamiseen yhtiöjärjestykseen. Momentin 2 kohdassa säädetään voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla tilanteesta, jossa osakkeenomistajan maksuvelvollisuutta yhtiötä kohtaan lisätään, ja 3 kohdassa tilanteesta, jossa yhtiöjärjestykseen otetaan osakkeeseen kohdistuva lunastus- tai suostumuslauseke. Momentin 4 kohdan säännös vastaa pääasiallisesti voimassa olevan momentin 3 a kohtaa. Kohdassa säädetään tilanteesta, jossa yhtiöjärjestykseen otetaan osakkeeseen kohdistuva lunastus- tai hankintalauseke. Koska asianomainen 15 luvun 11 §:n säännös on laajempi kuin voimassa olevan lain 6 luvun 9 §:n säännös, on kohta kuitenkin sisällöltään voimassa olevasta laista poikkeava. Momentin 5 kohdassa säädetään tilanteesta, jossa samanlajisten osakkeiden keskinäisiä oikeuksia muutetaan ja muutos koskee osakkeenomistajan osakkeita. Muutos koskee osakkeenomistajan osakkeita silloin, kun osakkeenomistajan oikeudet huonontuvat suhteessa muihin osakkeenomistajiin. Kohta vastaa voimassa olevan momentin 4 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään 15 luvun 6 §:ää vastaavalla tavalla, että suunnattua omien osakkeiden lunastamista koskevaa päätöstä ei voida tehdä ilman niiden osakkeenomistajien suostumusta, jonka osakkeita lunastetaan. Säännöksessä viitataan myös 19 luvun 5 §:ssä olevaan yritysmuodon muutoksia koskevaan yksimielisyysvaatimukseen. Säännöksen tarkoituksena on helpottaa lukemista. Säännöksen vastaisen menettelyn suhde päätöksen pätemättömyyteen ja mitättö-

myyteen ratkeaa 21 luvun säännösten perusteella. Sikäli kun lunastaminen loukkaa muun kuin lunastettavan osakkeen omistajan oikeuksia, tulee erityisesti yhdenvertaisuusperiaate noudatettavaksi.

Pykälän 3 momentissa todetaan, että yhtiö saa tehdä yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisen päätöksen vain päätöksestä kärsivän osakkeenomistajan suostumuksella. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Muita säännöksiä

30 §. *Yhtiöjärjestyksen muutoksen rekisteröiminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 9 luvun 14 §:n 2 momentin säännös muuttamattomana. Säännöksen ensimmäisessä virkkeessä säädetään velvollisuudesta ilmoittaa yhtiöjärjestyksen muutos rekisteröitäväksi viivytyksettä sekä siitä, ettei muutosta saa, eikä voi, panna täytäntöön ennen muutoksen rekisteröintiä.

Myös säännöksen loppuosa otettaisiin lakiin muuttamattomana siitä huolimatta, että säännöksiä osakeanneista ja osakepääoman korottamisesta sekä osakepääomasta yhtiöjärjestykseen otettavasta määräyksestä ehdotetaan olennaisesti muutettavaksi. Jos yhtiöllä kuitenkin on tässä pykälässä tarkoitettuja yhtiöjärjestysmääräyksiä, on tarkoituksenmukaista, että mahdollinen osakepääoman korottamiseen johtava toimenpide rekisteröidään samanaikaisesti yhtiöjärjestysmuutoksen kanssa.

31 §. *Päätöksen pätemättömyys.* Pykälässä viitattaisiin lukemisen helpottamiseksi 21 luvussa oleviin päätöksen pätemättömyyttä koskeviin säännöksiin.

6 luku. Johto ja edustaminen

Luvussa säädettäisiin voimassa olevan lain 8 luvun tapaan hallituksesta,

toimitusjohtajasta ja hallintoneuvostosta sekä yhtiön edustamisesta.

Lukemisen helpottamiseksi säännökset esitetään toimitusjohtajan ja toimitusjohtajien käsittelyä aloitetaan toimitusjohtajan tehtävistä, ei valinnasta. Valittu sääntelytekniikka on lisännyt pykälien lukumäärää lisäämättä kuitenkaan varsinaisesti sääntelyn määrää.

Luvussa määritellään yhtiöoikeudellinen johdon käsite. Voimassa olevaa oikeutta selkeytetään siten, että muihin kuin johtoon kuuluviin edustajiin ei sovellettaisi johtoa koskevia säännöksiä.

Yhtiöiden hallintorakennetta on pyritty selkiyttämään siten, että hallintoneuvosto ei enää osallistuisi toimielinten jäsenten valintaan. Tässä suhteessa vastuuketju olisi lähtökohtaisesti selkeä: yhtiökokous valitsee hallituksen, joka puolestaan valitsee toimitusjohtajan. Luvussa säänneltäisiin voimassa olevan oikeuden periaatteiden mukaisesti tehtävien siirtäminen yhtäältä toimitusjohtajalta hallitukselle ja toisaalta hallitukselta yhtiökokoukselle.

Ehdotuksessa on luovuttu jaosta niin sanotusti pieniin ja isoihin yhtiöihin. Samalla on poistettu yhtiöoikeudellinen kielto, jonka mukaan hallituksen puheenjohtaja ei saa toimia toimitusjohtajana. Hyvän hallinnon periaatteet saattavat kuitenkin edellyttää näiden tehtävien eriyttämistä. Eriyttäminen on luontevaa myös siksi, että hallituksen keskeisiin tehtäviin kuuluu toimitusjohtajan valvominen.

Tarpeettomaksi byrokratiaksi koetut johdon jäsenten kirjalliset suostumukset toimeen on ehdotuksessa poistettu. Muotovaatimus ei ole estänyt epärehellistä yrittäjää ilmoittamasta kaupparekisteriin henkilöitä, jotka eivät ole tehtäviin suostuneet. Sama koskee voimassa olevan lain vaatimuksia kirjallisista eroilmoituksista.

1 §. *Yhtiön johto.* Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi yhtiön johto osakeyhtiöoikeudellisena käsitteenä. Pykälän 1 momentin mukaan johto muodostuu hallituksesta, joka yhtiöllä on aina oltava, sekä mahdollisesti toimitusjohtajasta ja hallintoneuvostosta. Ehdotuksen mukaan yhtiön johtoa koskevia säännöksiä ei miltään osin sovellettaisi muihin kuin yhtiön johtoon kuuluviin edustajiin, kuten voimassa olevassa 8 luvussa tehdään. Tällaiset muut edustajat katsotaan yhtiön edustajiksi samaan tapaan kuin prokuristit ja muutoin valtuutuksen nojalla yhtiötä edustavat.

Tässä pykälässä tarkoitetut yhtiön johtoon kuuluvat eivät ole työsuhteessa yhtiöön, eivätkä lähtökohtaisesti kuulu työoikeudellisen lainsäädännön soveltamisalaan. Johtoon kuuluvan henkilön ja yhtiön väliset muut kuin yhtiöoikeudelliset oikeudet ja velvollisuudet määritellään yleensä tarkemmin erillisessä toimi- tai palvelussopimuksessa.

Pykälän 2 momentissa viitataan lukemisen helpottamiseksi 1 luvun 8 §:ssä säädettyyn johdon huolellisuusvelvollisuuteen, joka sisältää myös niin sanotun lojaliteettivelvollisuuden, sekä 22 luvun vahingonkorvusta koskeviin säännöksiin.

Hallituksen tehtävät ja päätöksenteko

2 §. *Hallituksen yleiset tehtävät.* Hallituksella olisi nykyiseen tapaan toimivalta niissä yhtiön hallintoon liittyvissä asioissa, joita ei ole nimenomaisesti osoitettu yhtiökokoukselle tai mahdolliselle hallintoneuvostolle. Tämä toimivalta voi olla osin jaettu, mikäli yhtiöllä on toimitusjohtaja, joskin hallitus voi päättää myös toimitusjohtajan yleiseen toimivaltaan kuuluvasta asiasta.

Hallituksen tehtävien määrittely vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 8 luvun 6 §:n 1 momentissa sää-

dettyä. Säännöksen sanamuotoa on kuitenkin hieman muutettu. Pykälän 1 momentissa on määritelty hallituksen yleistoimivallan käsite. Käsitteellä on merkitystä säänneltäessä tehtävien siirtoa toimielimeltä toiselle 5 luvun 2 §:ssä sekä tämän luvun 8 ja 23 §:ssä.

Hallituksen tehtävän määrittely on tarkoituksellisesti edelleen jätetty yleisluontoisen säännöksen varaan. Voimassa olevan lain määritelmä on osoittautunut suhteellisen toimivaksi. Määritelmän yleisluontoisuutta puoltaa se, että yhtiöt ja niiden toimialat ovat varsin erilaisia, minkä vuoksi kovin täsmällistä tehtävän määrittelyä ei kuitenkaan olisi saatavissa aikaan. Lisäksi käsitys hallituksen asianmukaisesta toiminnasta muuttuu ajan kuluessa, mikä puoltaa yleisluontoisen määritelmän ottamista lakiin.

Pykälän 1 momentin mukaan hallitus siis huolehtii yhtiön hallinnosta sekä sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Oikeuskirjallisuudessa on kiinnitetty erityistä huomiota hallituksen niin sanottuun valvontavastuuseen, eli velvollisuuteen jatkuvasti seurata ja arvioida yhtiön ja konsernin taloudellista asemaa sekä huolehtia tätä arviointia koskevan raportoinnin järjestämisestä. Tähän liittyy myös momentin asiallisesti voimassa olevaa lakia vastaava säännös, jonka mukaan hallituksella on vastuu kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Valvontavelvollisuuden toteuttaminen saattaa esimerkiksi suuressa yhtiössä edellyttää erityisen sisäisen tarkastuksen järjestämistä. Sellaisessa pienessä yhtiössä, jossa ei ole tilintarkastajaa, johdon on kiinnitettävä erityistä huomiota kirjanpidon ja tilinpäätöksen antaman kuvan asianmukaisuuteen.

Ehdotetusta 18 §:stä käy ilmi, että hallituksen on ohjattava toimitusjohtajan toimintaa sellaisin ohjein ja määräyksin kuin yhtiön toiminnan kannalta on tarpeellista. Tämä on yksi

keskeinen hallituksen tehtävä ja liittyy hallituksen valvontavastuuseen.

Pykälän 2 momentissa viitataan lükemisen helpottamiseksi edustamista koskeviin säännöksiin, joista käy ilmi hallituksen oikeus edustaa yhtiötä.

3 §. *Hallituksen päätöksenteko.* Pykälän 1 momentin mukaan päätökset hallituksessa tehdään enemmistöpäätöksinä, jollei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty määräenemmistöstä. Tällainen määräys voi koskea tiettyjä asioita tai kaikkia asioita. Myös erityislainsäädännöstä saattaa johtua määräenemmistövaatimuksia. Tasatilanteessa ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa arpa. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain 8 luvun 8 §:n 1 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään hallituksen kokouksen päätösvaltaisuudesta. Päätösvaltaisuuden edellytyksenä on, että paikalla on yli puolet jäsenistä. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin edellyttää suurempaakin määrää. Päätösvaltaisuus lasketaan esteettömien jäsenten perusteella.

Päätöstä ei saa tehdä, jollei kaikille jäsenille ole varattu mahdollisuutta osallistua asian käsittelyyn. Lakiin ei sisälly tarkempia kokouskutsua koskevia säännöksiä. Olennaista on, että kutsuajat ovat kohtuullisia ja kokoukset pyritään muutenkin järjestämään siten, että mahdollisimman moni hallituksen jäsen voi niihin osallistua. Osalle jäsenistä voidaan myös järjestää mahdollisuus osallistua kokoukseen teknisten apuvälineiden avulla. Estyneen jäsenen sijaan on pyrittävä saamaan mahdollinen varajäsen. Selvää kuitenkin on, että kiireellisessä tapauksessa on tärkeämpää saada päätösvaltainen hallitus koolle kuin pyrkiä varmistamaan jokaisen jäsenen osallistuminen. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain 8 luvun 9 §:n 1 momenttia.

Momenttiin ehdotetaan selvyiden vuoksi lisättäväksi virke, jossa tode-

taan mahdollisuus tehdä päätöksiä varsinaista kokousta pitämättä. Tämä voi tarkoittaa niin sanotun puhelinkokouksen järjestämistä, päätöksen tekemistä esimerkiksi sähköpostikirjeenvaihdon perusteella tai päätöspöytäkirjan kierrättämistä jäsenten allekirjoitettavana. Tällaisestakin päätöksestä on aina tehtävä asianmukainen pöytäkirja, johon voi olla syytä dokumentoida päätöksentekotapa. Tällaiset muut päätöksentekomenettelyt on katsottu hyväksyttäväksi myös voimassa olevan lain perusteella. Muun päätöksentekomenettelyn käytämiselle ei ole asetettu erityisiä muotovaatimuksia, kuten kaikkien jäsenten osallistumista. Muussa menettelyssä sovelletaan näiltäkin osin yleisiä periaatteita, joiden mukaan kaikille on pyrittävä antamaan tilaisuus osallistua kokoukseen.

Hallituksen päätös voi olla menettelyvirheen johdosta pätemätön kuten nykyäänkin. Pätemättömyyteen vetoamiseksi ei ole säädetty määräaika. On katsottu, että osakkeenomistaja, jonka oikeutta päätöksen täytäntöönpano välittömästi koskee, voi omalta osaltaan ajaa kannetta pätemättömyyden toteamiseksi. Yleistä oikeutta tuomioistuimessa moittia hallituksen päätöksiä ei kuitenkaan ole, mistä tosiasiallisen poikkeuksen muodostaa ehdotetun 21 luvun 3 §:n yhtiökokouksen antamiin valtuutuksiin liittyvä ja selvään yhdenvertaisuuden loukkaukseen perustuva mitättömyys. Jos yhtiön sopijapuoli ei ollut päätöksen syntyneen osalta vilpittömässä mielessä, on mahdollista, että pätemättömän päätöksen seurauksena syntynyt oikeustoimi ei sido yhtiötä. Muotomääräysten vastaisen päätöksen tekeminen ja täytäntöön paneminen saattaa johtaa mukana olleiden vahingonkorvausvastuuseen. Myös muu kuin yhtiön johtoon kuuluva yhtiön edustaja saattaa yleisten vahingonkorvausoikeudellisten perusteiden nojalla joutua yh-

tiötä kohtaan korvausvelvolliseksi, jos hän toimii päätöksen mukaisesti, vaikka tiesi päätöksen tekotapaan liittyvistä merkittävistä virheistä.

4 §. *Hallituksen kielletyt toimenpiteet.* Pykälän 1 momentissa viitataan lukemisen helpottamiseksi ja periaatteen merkityksen korostamiseksi 1 luvun 7 §:ssä säänneltyyn yhdenvertaisuusperiaatteeseen. Viittaus muuhun toimenpiteeseen kattaa hallituksen toimenpiteet laajasti ja pitää sisällään voimassa olevan lain 8 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettut oikeustoimet. Säännös koskee hallitusta ja hallituksen jäseniä silloin kun he toimivat yhtiön edustajina. Säännös ei kuitenkaan voimassa olevasta laista poiketen koske muita kuin yhtiön johtoon kuuluvia edustajia. Muutosta on perusteltu edellä 1 §:n ja jäljempänä 29 §:n yhteydessä. Jäljempänä 21 luvun 3 §:ssä säädetään eräiden yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisten päätösten mitättömyydestä.

Pykälän 2 momentissa kielletään hallitusta tai hallituksen jäsentä noudattamasta sellaista yhtiökokouksen, hallintoneuvoston tai hallituksen itsensä tekemää päätöstä, joka on pätemättömän osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena. Pykälä poikkeaa osittain voimassa olevasta 8 luvun 14 §:stä. Voimassa olevassa laissa yhdenvertaisuusperiaate on ulotettu niin sanottuihin toiminimenkirjoittajiin ja kiello noudattaa pätemättömyyden päätöstä kaikkiin yhtiön edustajiin. Tämänkin momentin soveltamisalasta on poistettu muut kuin yhtiön johtoon kuuluvat edustajat.

5 §. *Hallituksen esteellisyys.* Pykälässä säädettäisiin pääasiassa voimassa olevan 8 luvun 10 §:n mukaisesti hallituksen jäsenen esteellisyydestä. Käytännössä esteellisyyssäännöksiä on tulkittu verrattain ankarasti. Esteellisyys ei tämän luvun 1 ja 29 §:n perusteluissa esitetyistä syistä tulisi sovel-

lettavaksi muuhun kuin yhtiön johtoon kuuluvaan toiminimenkirjoittajaan.

Säännökseen on otettu viittaus myös muuhun oikeustoimeen kuin sopimukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että hallituksen jäsen on esteellinen päättäessä esimerkiksi optio-oikeuksien myöntämisestä hänelle itselleen.

6 §. *Hallituksen kokoontuminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 8 luvun 8 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla siitä, että hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa. Asianmukainen kokoustiheys riippuu yhtiökohtaisista olosuhteista, eikä sitä voida tarkemmin normittaa. Erityisesti julkisen kaupankäynnin kohteena olevien yhtiöiden osalta on kuitenkin muodostunut käytäntöjä, jotka ovat avuksi silloin, kun tarvittavaa kokoustiheyttä on arvioitava. Momentissa säädettäisiin niin ikään voimassa olevan lain mukaisesti siitä, että hallituksen puheenjohtajalla on velvollisuus kutsua hallituksen kokous koolle, jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset menettelystä silloin, kun puheenjohtaja ei pyynnöstä huolimatta kutsu kokousta lainkaan koolle tai ei tee sitä kohtuullisessa ajassa. Tällöin kutsun voi toimittaa toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen, jälkimmäinen sillä edellytyksellä, että puolet jäsenistä hyväksyy koolle kutsumisen. Hyväksyntä voidaan hankkia vapaamuotoisesti. Säännöksen on tarkoitus helpottaa niitä ongelmia, joita on käytännössä syntynyt puheenjohtajan kieltäytyessä tai ollessa kyvytön kutsumaan hallitusta koolle.

Pykälän 2 momentissa säädetään hallituksen oikeudesta päättää muun henkilön läsnäolosta kokouksessa. Päätösvalta tässäkin asiassa kuuluu hallitukselle, ei esimerkiksi sen puheenjohtajalle yksin. Toimitusjohta-

jalla olisi 19 §:n perusteella edelleen pääsääntöisesti oikeus olla paikalla kokouksessa ja käyttää siellä puhevaltaa. Pykälässä todettaisiin selvyuden vuoksi, että läsnäolosta voitaisiin määrätä myös yhtiöjärjestyksessä. Tilintarkastajalla saattaa tilintarkastuslain 21 §:n nojalla olla oikeus olla läsnä kokouksessa.

7 §. *Hallituksen pöytäkirja.* Pykälässä säädetään kokouspöytäkirjan laatimisesta, allekirjoittamisesta ja säilyttämisestä sekä oikeudesta saada eriävä mielipide merkityksi pöytäkirjaan. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain 8 luvun 8 §:n 3 momenttia.

Pöytäkirja on edelleen lähinnä todisteluasiakirja. Jos pöytäkirjan ovat allekirjoittaneet kaikki hallituksen paikalla olleet jäsenet, kuten usein on tapana, on pöytäkirja hyvin vahva näyttö siitä, mitä kokouksessa on tapahtunut. Jos hallituksessa on ulkopuolinen sihteeri, on pöytäkirjaan silloinkin saatava puheenjohtajan ja muun hallituksen jäsenen allekirjoitus.

Oikeudellisesta näkökulmasta arvioituna pöytäkirjaan tulisi merkitä tehtyjen päätösten lisäksi erityisesti jäsenten eriävät mielipiteet ja mahdollisten äänestysten tulokset, joilla on merkitystä hallituksen jäsenten korvausvastuuta arvioitaessa. Muutenkin päätöksenteon dokumentointi saattaa olla hallituksen jäsenten etujen mukaista, koska näyttökysymyksillä on mahdollisissa vahingonkorvausoikeudenkäynneissä keskeinen merkitys.

8 §. *Tehtävien siirtäminen.* Lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi nimenomaiset säännökset tehtävien siirtämisestä yhtäältä toimitusjohtajalta hallitukselle ja toisaalta hallitukselta yhtiökokoukselle. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain mukaisia periaatteita ja käytäntöjä. Lakiin ei ehdoteta säännöksiä tehtävien jakamisesta hallituksen jäsenten kesken. Lakiin ei näin ollen myöskään ehdoteta säännöksiä erityisistä komite-

oista ja niiden tehtävistä. Mahdolliseen tehtävien jakamiseen sovelletaan oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa muodostuneita periaatteita. Jaolla on katsottu olevan merkitystä esimerkiksi jäsenen korvausvastuun määrää arvioitaessa.

Pykälän 1 momentin mukaan hallitus voi tehdä toimitusjohtajan yleistoimivaltaa kuuluvan päätöksen myös silloin kun yhtiöllä on toimitusjohtaja. Säännös vastaa voimassa olevan lain perusteluissa otettua kantaa. Jos hallitus ottaa tällaisen asian päätettäväkseen, se ottaa myös vastuun päätöksen asianmukaisuudesta. Toimitusjohtajalle saattaa kuitenkin syntyä vahingonkorvausvastuu lain tai yhtiöjärjestyksen vastaisen päätöksen täytäntöönpanosta. Säännöksessä ei ole pyritty määrittelemään sitä, kuinka suuren osan toimitusjohtajan tehtävistä hallitus voi itselleen ottaa. Periaatteessa kaikki toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvat asiat voidaan päättää hallituksessa, joskaan tällaiseen järjestelyyn ei liene mitään käytännöllistä syytä. Säännös ei koske toimitusjohtajan yleistoimivallan ulkopuolelle meneviä tehtäviä. Lähtökohtana on se, että muun kuin toimitusjohtajan yleistoimivallan osalta vastuu säilyy lähtökohtaisesti toimitusjohtajalla siitä riippumatta, että hallitus on mahdollisesti ottanut asian päättäväkseen tai tehtävän hoitaakseen. Momentin mukaan yleistoimivaltaan kuuluvien tehtävien siirrosta voidaan määrätä myös yhtiöjärjestyksessä.

Pykälän 2 momentissa säädetään hallituksen oikeudesta viedä yleistoimivaltaan kuuluva asia yhtiökokouksen päätettäväksi. Asian siirtäminen yhtiökokoukselle vastaa periaatteiltaan kaikessa olennaisessa 1 momenttia. Hallitus voi vapautua vahingonkorvausvastuusta tämän momentin nojalla tapahtuneen tehtävien siirron perusteella, joskin täytäntöönpanovastuu ja mahdollisesti myös esittelijän vastuu

jää hallitukselle. Jos yhtiökokoukselle viedään muita kuin hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvia asioita päätettäväksi, mitä säännös ei koske, vastuu säilyy joka tapauksessa hallituksella. Menettelyä on käsitelty myös 5 luvun 2 §:n perusteluissa. On selvää, että yhtiökokouksella ei ole velvollisuutta tehdä päätöstä asiassa, jonka hallitus tämän momentin nojalla vie yhtiökokouksen päätettäväksi.

Pykälän säännökset eivät vaikuta kelpoisuuteen edustaa yhtiötä. Tehtävien siirrolla on siten lähtökohtaisesti merkitystä vain toimielinten ja niiden jäsenten vastuun kannalta. Jos tehtävien siirto kuitenkin perustuu 1 momentin mukaisessa tilanteessa yhtiöjärjestyksen määräykseen, yhtiö voi vapautua vastoin määräystä syntyneeseen päätökseen perustuvasta oikeustoimesta, jos yhtiön vastapuoli oli vilpillisessä mielessä. Sama koskee luonnollisesti muutakin tilannetta, jossa vastapuoli tiesi toimikelpoisuuteen liittyvästä rajoituksesta.

Ehdotuksessa ei säännellä hallituksen oikeutta delegoida päätöksentekoa esimerkiksi toimitusjohtajalle. Tällainen delegointi on mahdollista. Hallitus ei kuitenkaan voi siirtää vastuuta tehtäviensä hoitamisesta muulle taholle. Käytännössä delegointia saattaa rajoittaa myös esimerkiksi toimitusjohtajan suppeampi edustuskelpoisuus.

Hallituksen jäsenet sekä jäsenyyden alkaminen ja päätyminen

9 §. *Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja puheenjohtaja.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi olettamasäännös hallituksen jäsenmäärästä, jolloin asiasta ei olisi välttämätöntä erikseen määrätä yhtiöjärjestyksessä. Olettamasäännöksen mukaan hallituksessa olisi yhdestä viiteen jäsentä. Momentti poikkeaa hieman voimassa olevan lain 8 luvun 1 §:stä, sillä jakoa

niin sanottuihin isoihin ja pieniin yhtiöihin ei enää tehtäisi.

Voimassa olevan lain tapaan säädettäisiin, että hallituksessa, jossa on yksi tai kaksi jäsentä, on lisäksi oltava ainakin yksi varajäsen. Edelleen voimassa olevan lain tapaan säädettäisiin, että varajäseneen sovelletaan, mitä varsinaisesta jäsenestä on säädetty. Varajäsenellä on kuitenkin hallituksen jäsenen oikeudet ja velvollisuudet vain silloin kun varajäsen on hallituksen jäsenen tilalla hallituksessa. Varajäsen on esimerkiksi vahingonkorvausvastuussa hallituksen päätöksestä vain silloin, kun varajäsen on osallistunut päätöksentekoon. Oikeuskäytännössä on kuitenkin poikkeuksellisissa tilanteissa voitu rinnastaa varajäsen varsinaiseen jäseneseen silloinkin kun varajäsen ei varsinaisesti ole toiminut varsinaisen jäsenen tilalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään velvollisuudesta valita hallitukselle puheenjohtaja siinä tapauksessa, että hallituksessa on useampia kuin yksi jäsen. Puheenjohtaja valitaan hallituksen jäsenten keskuudesta. Valinnan tekee yleensä hallitus, mutta myös valitsijana toimiva yhtiökokous voi päättää puheenjohtajasta. Puheenjohtajasta voidaan määrätä myös yhtiöjärjestyksessä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 8 luvun 8 §:n 1 momenttia.

10 §. *Hallituksen jäsenten valinta.* Ehdotuksen mukaan hallituksen valitsisi aina yhtiökokous. Valintaoikeutta ei voimassa olevan lain 8 luvun 11 a §:n 2 momentin olettamasäännöksestä poiketen enää voitaisi antaa hallintoneuvostolle. Säännös selkeyttää yhtiöoikeudellisia vastuusuhteita. Jäseneltä ei enää tarvittaisi kirjallista suostumusta tehtävään. On kuitenkin selvää, että jäseneltä on saatava suostumus tehtävään.

Pykälän 2 virkkeen mukaan vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä voitaisiin valita muussa järjestyk-

sessä. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 8 luvun 1 §:n 2 momenttia. Säännöksessä käytettäisiin näiltäkin osin sanaa ”valita” voimassa olevan lain ”asettaa” –sanan sijasta, koska laissa muuten viitataan vain valittuihin hallituksen jäseniin. Muutoksella ei ole asiallista merkitystä. Koska pykälän 1 virkkeessä ei viitata hallintoneuvostoon, voi pykälän 2 virkkeessä tarkoitettu muu järjestys tarkoittaa myös hallintoneuvoston toimesta tapahtuvaa valintaa. Yhtiöoikeuden yleisistä periaatteista johtuu, ettei nimeämisoikeutta voida osoittaa hallitukselle tai toimitusjohtajalle. Pykälästä ilmenevää periaatetta, jonka mukaan osakkeenomistajilla on aina oikeus valita hallituksen jäsenten enemmistö, sovelletaan myös silloin, kun työntekijöillä on henkilöstön edustamisesta yritysten hallinnossa annetun lain (725/1990) perusteella oikeus nimetä jäseniä hallitukseen. Jos yhtiöjärjestys on sellainen, että henkilöstön nimeämisoikeuden myötä muiden kuin yhtiökokouksen valitsemien jäsenten määrä ylittäisi tässä pykälässä säädetyn osuuden, on yhtiön muutettava yhtiöjärjestystään tai järjestettävä henkilöstön edustus muulla mainitun lain sallimalla tavalla.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaan lakiin nähden uusi säännös, jonka mukaan yhtiökokous voi suorittaa valinnan, mikäli 2 virkkeessä tarkoitettu muu taho ei tee valintaa. Säännöksellä voidaan ratkaista esimerkiksi nimeäjän kuolemaan tai oikeushenkilön ollessa kysymyksessä purkautumiseen liittyviä ongelmallisia tilanteita. Yhtiökokous voi tehdä valinnan vasta kun on selvää, ettei 2 virkkeessä tarkoitettu muu taho toimi lainkaan tai ei toimi kohtuullisessa ajassa valintatilanteesta tiedon saatuaan. Säännös tekee tarpeettomaksi voimassa olevan lain 8 luvun 2 §:n 4 momenttia vastaavan säännöksen.

11 §. *Hallituksen jäsenen kelpoisuus.* Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 8 luvun 4 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla hallituksen jäsen. Konkurssissa olevalla tarkoitetaan henkilöä sinä aikana kun konkurssimenettely on tuomioistuimessa vireillä. Pykälään ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa erityistä määräystä siitä, että hallituksen jäsenen on oltava luonnollinen henkilö. Tätä on yhtiöoikeudellisessa kirjallisuudessa pidetty itsestään selvänä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti, että vähintään yhden hallituksen jäsenen kotipaikan on oltava Euroopan talousalueella. Poikkeuksen vaatimuksesta voisi edelleen myöntää Patentti- ja rekisterihallitus. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 6 §:n 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalla on aina oltava Suomessa kotipaikan omaava edustaja, joka voi ottaa vastaan haasteita ja muita tiedoksiantoja, mutta jota ei muuten rinnasteta hallituksen jäseneksi.

12 §. *Hallituksen jäsenen toimikausi.* Pykälä sisältäisi olettamasäännökset hallituksen jäsenen toimikauden pituudesta. Yhtiöjärjestyksessä ei siten välttämättä tarvita säännöstä toimikaudesta. Olettamasäännösten mukaan toimikausi on yksityisessä osakeyhtiössä toistaiseksi jatkuva, kun taas julkisessa osakeyhtiössä toimikausi päättyisi valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Yhtiöjärjestyksessä voidaan toimikaudesta päättää toisin. Lain olettamasäännöksestä poikkeava määräys voi koskea sekä toimikauden pituutta että valinnan tekevää yhtiökokousta. Henkilövalinnat voitaisiin siten edelleen osoittaa varsinaisesta yhtiökokouksesta erilliseen yhtiökokoukseen. Toimikausi voisi myös julkisessa osakeyhtiössä jatkua toistaiseksi, kuten voi-

massa olevan lain 8 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetään.

Myös hallituksen jäsentä valittaessa voitaisiin toimikauden pituudesta määrätä toisin. Jos toimikaudeksi tällaisessa tilanteessa määrättäisiin pidempi kuin säännöksen tarkoittama yksi vuosi, eikä asiasta siis olisi määräystä yhtiöjärjestyksessä, olisi varsinaisella yhtiökokouksella 5 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla aina mahdollisuus valita toinen hallituksen jäsen.

13 §. *Hallituksen jäsenen eroaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään hallituksen jäsenen oikeudesta aina erota toimestaan ennen toimikauden päättymistä. Eroamisoikeutta ei voida rajoittaa yhtiöjärjestyksessä tai valintaa koskevassa päätöksessä. Mahdolliset toimi- tai palvelussopimuksessa eroamiselle asetetut rajoitukset voivat johtaa sopimusperusteiseen korvausvastuuseen yhtiötä kohtaan, mutta ne eivät voi estää jäsentä eroamasta tehtävästään.

Pykälän 2 momentin mukaan eroamisesta on ilmoitettava hallitukselle ja, jos valintaa ei ole suorittanut yhtiökokous, myös tälle muulle valitsijalle. Eroamisen oikeusvaikutukset kytkeytyvät jälkimmäisessä tilanteessa hallitukselle ilmoittamiseen. Hallitukselle ilmoittaminen tarkoittaa jollekin toiselle hallituksen jäsenelle ilmoittamista. Ehdotuksen mukaan eroamisesta ei enää edellytetä ilmoitettavaksi kirjallisesti, kuten voimassa olevan lain 8 luvun 2 §:n 1 momentissa. Kirjallisuudessa on katsottu, että eroamisen on voimassa olevan lain nojallakin voinut toteuttaa muuten kuin kirjallisesti. Saattaa tosin olla eroavan hallituksen jäsenen etujen mukaista toteuttaa eroaminen todisteellisesti. Jos hallituksen jäsen tekee ainoastaan ilmoituksen suoraan kaupparekisteriin, voidaan tämän tulkita tulleen kolmansien lisäksi myös yhtiön tietoon joko rekisteröintipäivänä tai melko pian sen jälkeen.

Pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 8 luvun 2 §:n 3 momenttia. Momentissa ei kuitenkaan viitata 5 luvun 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun menettelyyn, jossa mahdollistetaan yhtiökokouksen koolle kutsuminen silloin, kun hallitus ei sitä asianmukaisesti tee. Jos hallitus on päätösvaltainen yksijäsenisenä, on viimeisen jäsenen huolehdittava yhtiökokouksen koolle kutsumisesta tavanomaisia yhtiökokouksen koolle kutsuamista koskevien säännösten mukaisesti. Jos hallitus ei ole päätösvaltainen yksijäsenisenä, jäsenen on haettava kutsun toimittamista ehdotetun 5 luvun 17 §:n 2 momentin mukaisessa menettelyssä. Mainitussa menettelyssä rekisteriviranomainen toimittaa kutsun omalla kustannuksellaan.

14 §. *Hallituksen jäsenen erottaminen.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain 8 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla, että hallituksen jäsenen voi erottaa se, joka hänet on valinnut. Erottamista ei voida estää yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan muun kuin yhtiökokouksen valitseman jäsenen voi erottaa yhtiökokous, jos säännöksessä tarkoitettun muun tahon valintaoikeutta ei enää ole. Valintaoikeus voi päättyä yhtiöjärjestyksen muutoksen takia taikka muun olosuhteiden muuttumisen johdosta. Valintaoikeus on voitu esimerkiksi sitoa tiettyjen erityisehtojen täyttymiseen. Valintaoikeutta ei enää ole siinäkään tapauksessa, että valitsijana oleva luonnollinen henkilö on kuollut tai oikeushenkilö purettu tai on tapahtunut jokin muu vastaava muutos ja yhtiöjärjestyksestä on muutettu vastaamaan muuttunutta asiointilaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään erotetun jäsenen toimikauden päättymisestä. Yhtiökokouksen erottaman jäsenen toimikausi päättyy erottamisesta päättävän yhtiökokouksen päät-

tyessä, jollei yhtiökokous päätä muusta ajankohdasta. Säännöksen sisältämä oletama on yhdenmukainen edellä 12 §:ssä olevan toimikauden päättymistä koskevaa säännöksen kanssa. Yhtiökokous voisi kuitenkin päättää muustakin toimikauden päättymisajasta. Toimikausi voitaisiin määrätä päättyväksi myös kesken yhtiökokouksen. Muun tahon erottaman jäsenen ero astuu ehdotuksen mukaan voimaan välittömästi, jollei erottamisen yhteydestä käy muuta ilmi.

15 §. *Hallituksen täydentäminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 8 luvun 2 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla hallituksen täydentämisestä tilanteessa, jossa jäsen on eronnut, erotettu tai menettänyt jäsenkelpoisuutensa. Säännös vastaa pääosin voimassa olevaa lakia. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siinä, että mikäli hallituksen jäsenen valinta kuuluu yhtiökokoukselle ja hallitus on päätösvaltainen, valintaa voidaan lykätä seuraavaan yhtiökokoukseen. Voimassa olevan lain mukaan lykkäys voidaan tehdä siihen seuraavaan yhtiökokoukseen, jossa jäsenet muutenkin olisi valittava. Ehdotus saattaa muuttaa hallituksen jäsenten valintarytmiä joissakin yhtiöissä, mutta on toisaalta selkeä useimmissa tilanteissa. Nykyinen sanamuoto on ongelmallinen silloin, kun hallituksen jäsen on valittu toimeensa toistaiseksi.

Muita hallitusta koskevia säännöksiä

16 §. *Konsernisuhde.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 8 luvun 7 §:ää vastaavalla tavalla osakeyhtiön velvollisuudesta ilmoittaa tytäryhteisön hallitukselle tai vastaavalle toimielimelle konsernisuhteen syntymisestä sekä tytäryhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen velvollisuudesta ilmoittaa emoyhtiölle konsernitilinpäätöksen laatimisen kannalta tarpeelliset tiedot.

On selvää, että erillistä ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos tieto on tytäryhteisöllä muutenkin. Tytäryhteisön velvollisuus antaa tietoja koskee nimenomaan konsernitilinpäätöksen laatimista. Säännöksellä on merkitystä tytäryhteisön johdon salassapitovelvollisuuden arvioinnin kannalta, koska säännös oikeuttaa antamaan pykälässä tarkoitettut tiedot.

17 §. *Sopimus ainoan osakkeenomistajan kanssa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 8 luvun 6 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla ainoan osakkeenomistajan kanssa tehtävien sellaisten sopimusten ja sitoumusten dokumentoinnista, jotka eivät kuulu yhtiön tavanomaiseen liiketoimintaan. Säännös perustuu yhden miehen rajavastuuyhtiöitä koskevan direktiivin 5 artiklaan.

Toimitusjohtaja

18 §. *Toimitusjohtajan yleiset tehtävät.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 8 luvun 6 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla toimitusjohtajan yleisistä tehtävistä. Säännöksen sanamuotoa on muutettu vastaamaan hallituksen tehtäviä koskevan 2 §:n sanamuotoja, mutta muutoksilla ei ole asiallista merkitystä. Toimitusjohtajan yleistoimivallaksi on määriteltä juoksevan hallinnon hoitaminen. Määritelmällä on merkitystä toimivallan siirtoa koskevien säännösten kannalta. Säännöksessä ei luetella muualla laissa toimitusjohtajalle annettuja erityisiä tehtäviä.

Myös toimitusjohtajan tehtävät on määriteltä yleisluontoisesti. Perusteet ovat samoja kuin hallituksen tehtävien määrittelyn osalta on 2 §:n kohdalla esitetty.

Pykälän 2 momentiksi on otettu voimassa olevan lain 8 luvun 6 §:n 1 momentin loppuosan säännös muuttamattomana. Käytännössä toimitus-

johtajat lienevät vain hyvin harvoin joutuneet ryhtymään lainkohdassa tarkoitettuihin epätavallisiin ja laajakantoisiin toimiin ilman hallituksen antamaa erillistä valtuutusta.

Pykälän 3 momentissa viitataan liikemisen helpottamiseksi edustamista koskeviin säännöksiin.

19 §. *Toimitusjohtajan läsnäolo hallituksen kokouksessa.* Toimitusjohtajalla olisi ehdotuksen mukaan, voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla, oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa hallituksen kokouksissa myös silloin kun hän ei ole hallituksen jäsen. Puhevallan käyttäminen tarkoittaa tässäkin yhteydessä myös oikeutta tehdä aloitteita. Ehdotuksessa on kuitenkin muutettu voimassa olevan lain sanamuotoa siten, että hallituksella on oikeus päättää asiasta toisin muutenkin kuin määrätyssä tapauksessa. Laissa ei ole syytä rajoittaa sitä, miten hallitus työskentelynsä tältä osin järjestää. Käytännössä toimitusjohtajan lienee kuitenkin yleensä syytä olla kokouksissa paikalla.

20 §. *Toimitusjohtajaan sovellettavat säännökset.* Säännöksen mukaan toimitusjohtajaan sovellettaisiin 4 §:n säännöstä kielletyistä toimenpiteistä. Toimitusjohtajakaan ei saisi ryhtyä yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisiin toimiin, eikä saisi panna muun toimielimen pätemätöntä päätöstä täytäntöön. Myös toimitusjohtaja olisi esteellinen samassa tilanteessa kuin hallituksen jäsenkin 5 §:n nojalla. Lisäksi toimitusjohtajan olisi 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla oltava täysivaltainen, eikä hän saisi olla konkurssissa. Toimitusjohtajan on aina asuttava Euroopan talusalueella.

21 §. *Toimitusjohtajan valinta, eroaminen ja erottaminen.* Ehdotuksen mukaan toimitusjohtajan valitsee lähtökohtaisesti hallitus. Voimassa olevan lain 8 luvun 3 §:n 2 momentin mukaista säännöstä, jonka mukaan valintaoikeus voisi olla hallintoneuvostolla,

ei ole otettu ehdotukseen. Lähtökohtana on ollut selkeä hallintorakenne, jossa toimitusjohtaja vastaa hallitukselle ja hallitus yhtiökokoukselle. Yhtiöjärjestyksessä valintaoikeus voidaan kuitenkin antaa yhtiökokoukselle. Tällainen menettely saattaa olla käytökelpoinen lähinnä joissakin pienissä yhtiöissä.

Pykälän 2 momentissa säädetään toimitusjohtajan eroamisoikeudesta. Toimitusjohtajan eroamisoikeus vastaa pitkälti hallituksen jäsenen eroamisoikeutta, jota on käsitelty edellä 13 §:n perusteluissa. Sitä ei voida yhtiöoikeudellisin vaikutuksin estää. Eroaminen saattaa kuitenkin olla toimi- tai palvelussopimuksen vastaista ja johtaa sopimusoikeudellisiin seuraamuksiin.

Pykälän 3 momentissa säädetään toimitusjohtajan erottamisesta. Hallituksella on aina oikeus erottaa toimitusjohtaja tehtävästään. Erottamiselle ei tarvitse antaa mitään syytä. Yleinen luottamus pula riittää aina yhtiöoikeudelliseksi perusteeksi erottaa toimitusjohtaja. Toimi- tai palvelussopimukseen voidaan luonnollisesti ottaa asiaa koskevia määräyksiä, mutta näiden rikkomisella on vain sopimusoikeudellisia vaikutuksia.

Toimitusjohtajalta ei ehdotuksen mukaan tarvittaisi kirjallista suostumusta toimeensa, kuten voimassa olevassa laissa edellytetään. On kuitenkin selvää, ettei toimitusjohtajaksi voida valita ketään ilman tämän suostumusta.

22 §. *Toimitusjohtajan sijainen.* Toimitusjohtajan sijaiseen sovelletaan mitä toimitusjohtajasta säädetään. Säännös koskee lähtökohtaisesti vain sitä tilannetta, jossa sijainen hoitaa toimitusjohtajan tehtäviä tämän ollessa estyneenä. Jos toimitusjohtaja palaa tehtäviinsä ja sijainen on ollut yhtiön työsuhteessa, sijainen tavallisesti palaa työsuhteeseensa ilman erillisiä toimia.

Hallintoneuvosto

23 §. *Hallintoneuvoston tehtävät.* Ehdotuksessa osakeyhtiöiden hallintoa on pyritty selkeyttämään. Tämä on osittain tapahtunut hallintoneuvoston aseman kustannuksella. Hallintoneuvosto ei ehdotuksen mukaan voisi nimittää hallituksen jäseniä tai toimitusjohtajaa eikä myöskään erottaa näitä. Hallintoneuvoston keskeinen tehtävä on pykälän 1 momentin nojalla hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevan yhtiön hallinnon valvonta. Tämä tehtävä vastaa voimassa olevan lain 8 luvun 11 a §:n 1 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentin mukaan hallintoneuvoston muista tehtävistä määrätään yhtiöjärjestyksessä. Yhtiöjärjestyksessä ei kuitenkaan voida antaa hallintoneuvostolle sellaisia tehtäviä, jotka osakeyhtiölain erityisen säännöksen perusteella kuuluvat yhtiökokoukselle, hallitukselle tai toimitusjohtajalle. Toisaalta hallintoneuvostolle voitaisiin antaa hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvia tehtäviä sekä sellaisia tehtäviä, joista ei nimenomaisesti säädetä. Viimeksi mainittuihin voisi kuulua esimerkiksi lausunnon antaminen yhtiökokoukselle tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta. Ilman erillistä säännöstäkin on selvää, että hallintoneuvosto voi antaa neuvoja ja ohjeita hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Ehdotetussa 5 luvun 17 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että hallintoneuvostolle voidaan antaa oikeus kutsua yhtiökokous koolle. Momentissa on selvyiden vuoksi nimenomaisesti todettu, ettei hallintoneuvostolle voida antaa oikeutta edustaa yhtiötä. Säännös tarkoittaa käytännössä sitä, että hallintoneuvostolle voitaisiin antaa voimassa olevan lain 8 luvun 11 a §:n tarkoittamista tehtävistä valtaosa sekä suuri määrä tehtäviä mainitun säännöksen ulkopuolelta.

24 §. *Hallintoneuvoston tiedonsaanti.* Hallintoneuvoston tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin pääosin voimassa olevan lain 8 luvun 11 a §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla. Säännöksen sanamuotoa on kuitenkin muutettu siten, että hallintoneuvostolla on oikeus saada sen tehtävän hoitamisen kannalta objektiivisesti arvioiden tarpeellisia tietoja. Tätä kysymystä ei voida ratkaista pelkästään hallintoneuvoston näkökulmasta, kuten voimassa olevan lain sanamuoto antaisi ymmärtää. Tiedot olisi edelleen pyydettävä hallintoneuvoston kokouksessa. Muutoksella ei ole tarkoitettu varsinaisesti kaventaa hallintoneuvoston tiedonsaantioikeutta.

25 §. *Hallintoneuvoston jäsenet ja puheenjohtaja.* Hallintoneuvostossa tulisi olla vähintään kolme jäsentä. Yhtiöiden liikkumavaraa on lisätty pienentämällä voimassa olevan lain 8 luvun 11 §:n 2 momentin viiden jäsenen vaatimusta. Voimassa olevan lain tapaan säädetään, ettei toimitusjohtaja tai hallitsen jäsen saa olla hallintoneuvoston jäsen. Voimassa olevan lain tapaan hallintoneuvostolle on valittava puheenjohtaja ja valinnan tekee hallintoneuvosto itse, jollei hallintoneuvostoa valittaessa toisin päätetä tai yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä.

26 §. *Hallintoneuvoston jäsenten valinta.* Pykälässä säädettäisiin yhdenmukaisesti voimassa olevan lain 8 luvun 11 §:n 3 momentin kanssa, että hallintoneuvoston valitsee yhtiökokous ja että vähemmän kuin puolet jäsenistä voidaan valita muussa järjestyksessä. Pykälässä säädetään hallituksen jäsenistä säädetyn kanssa yhdenmukaisesti, että yhtiökokous voi suorittaa valinnan, jollei valintaa muussa järjestyksessä ole tehty. Ulkopuolisten valitsemien hallintoneuvoston jäsenten osalta noudatetaan siten samoja periaatteita kuin ulkopuolisten nimeämien hallituksen jäsentenkin

osalta. Näitä periaatteita on selostettu edellä 10 §:n perustelujen yhteydessä.

27 §. *Hallintoneuvostoon sovellettavat säännökset.* Pykälässä viitattaisiin niihin hallitusta koskeviin säännöksiin, jotka tulevat sovellettaviksi sellaisenaan hallintoneuvoston toiminnassa. Nämä säännökset ovat päätöksentekoa koskeva 3 §, kiellettyjä toimenpiteitä koskeva 4 §, esteellisyyttä koskeva 5 §, kokoontumista koskeva 6 §, pöytäkirjan pitämistä koskeva 7 §, kelpoisuutta koskeva 11 §, jäsenten toimikautta koskeva 12 §, jäsenen eroamista koskeva 13 § ja jäsenen erottamista koskeva 14 §. Ehdotus vastaa näiltä osin pääasiassa voimassa olevaa lakia. Tosin mainittuja säännöksiä on niiden perusteluissa osoitulla tavalla muutettu suhteessa voimassa olevan lain 8 luvun 8-10 §:ään, jotka tulevat sovellettavaksi hallintoneuvostoon voimassa olevan lain 8 luvun 11 a §:n 3 momentin viittaussäännöksen perusteella.

Edustaminen

28 §. *Hallituksen ja toimitusjohtajan edustamisoikeus.* Lukuun otettaisiin voimassa olevan lain tapaan yhtiöoikeudelliset edustamista koskevat säännökset. Yhtiö voisi luonnollisesti yhtiöoikeudellisen edustamisen lisäksi käyttää hyväkseen muualla siviilioikeudessa tunnettuja valtuutusmenettelyjä.

Pykälässä säädettäisiin, että hallitus edustaa yhtiötä yleensä ja että toimitusjohtaja voi edustaa yhtiötä niissä asioissa, jotka kuuluvat tämän tehtäviin 18 §:n nojalla. Ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevan lain 8 luvun 12 §:n 1 momentin hallitusta koskevasta säännöksestä siten, että siinä ei viitata toimiminimen kirjoittamiseen. Sama koskee myös muita edustamista koskevia säännöksiä. Viittaaminen toimiminimen kirjoittamiseen ei ole tarpeellista, koska oikeus kirjoittaa toi-

minimi liittyy luonnollisena osana oikeuteen edustaa yhtiötä.

Ehdotettu toimitusjohtajan edustamisoikeus vastaa voimassa olevan lain 8 luvun 13 §:n 1 momenttia. Säännöksellä ei luonnollisesti rajoiteta hallituksen mahdollisuuksia erikseen valtuuttaa toimitusjohtaja edustamaan yhtiötä asiassa, joka menee toimitusjohtajan 18 §:ssä säänneltyjen tehtävien ulkopuolelle, tai antamasta tälle 29 §:ssä tarkoitettua oikeutta.

29 §. *Muut edustajat.* Ehdotettu säännös vastaa osittain voimassa olevan lain 8 luvun 12 §:n 2 ja 4 momenttia. Yhtiöjärjestyksen määräyksellä voidaan antaa hallituksen jäsenelle tai toimitusjohtajalle edustamisoikeus. Tämän edustamisoikeuden on katsottu olevan asemaan sidottu. Se koskee asianomaisen yhtiöjärjestyksen määräyksen mukaisesti hallituksen jäsentä tai toimitusjohtajaa näiden henkilöstä riippumatta. Yhtiöjärjestyksen määräyksellä voidaan myös antaa hallitukselle oikeus antaa edustamisoikeus hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle. Tällaisen edustamisoikeuden on katsottu olevan henkilökohtainen, toisin sanoen kohdistuvan johonkin nimenomaiseen henkilöön. Tämän erottelun selventämiseksi säännöksen 1 virkkeen loppuun on lisätty maininta siitä, että edustamisoikeus annetaan nimenomaiseen nimetylle henkilölle.

Voimassa olevan lain tapaan säännöksessä todetaan hallituksen oikeus peruuttaa edustamisoikeus milloin tahansa. Säännös on yhtiöoikeudellinen, eikä rajoita edustajan oikeutta vaatia vahingonkorvausta mahdollisten erityisten asiaa koskevien sopimusten perusteella.

Ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevasta laista sikäli, että muuhun kuin yhtiön johtoon kuuluvaan edustajaan ei enää sovellettaisi erityisiä kelpoisuusvaatimuksia eikä esteellisyyttä koskevia säännöksiä. Tällai-

sella edustajalla ei olisi myöskään lakiin perustuvaa velvollisuutta noudattaa yhdenvertaisuusperiaatetta. Muutokset perustuvat siihen, että tässä tarkoitettu edustaja ei kuulu yhtiön johtoon, eikä edustajalla ole tässä asemassa varsinaista itsenäistä päätöksentekooikeutta, vaan hänen tehtävänsä rajoittuu yhtiön edustamiseen. Yhtiöoikeudelliset päätökset tehdään yhtiön johdon, pääasiassa hallituksen ja toimitusjohtajan toimesta ja vastuulla. Johto voi luonnollisesti delegoida päätösvaltaa organisaatiossa muillekin tahoille ja usein nimenomaan niille, joilla on samalla oikeus edustaa yhtiötä. Edustaja voi periaatteessa tehdä oikeustoimen myös esimerkiksi esteellisenä, mutta hän vastaa mahdollisesti aiheutuneesta vahingosta niiden periaatteiden mukaan, joita yleisesti sovelletaan asiamiehuhteessa. Nykyäänkään muuhun edustajaan kuin johdon jäseneseen ei ole sovellettu yhtiöoikeudellisia vahingonkorvaussäännöksiä. Yhtiön hallitus on myös voinut antaa yleisvaltakirjan tai prokuralaissa (130/1979) tarkoitetun prokuran, jolloin mainittuja rajoituksia ei ole sovellettu.

30 §. *Edustamisoikeuden rajoitukset.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 8 luvun 12 §:n 3 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan edustamisoikeutta voidaan rajoittaa vain siten, että kahdella tai useammalla henkilöllä on vain yhdessä oikeus edustaa yhtiötä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jossa selvyysden vuoksi mainitaan mahdollisuudesta rajoittaa yhtiön edustajan toimikelpoisuutta yhtiöjärjestyksen toimialamääräyksellä. Edustajan kelpoisuutta ei kuitenkaan voida tehokkaasti rajoittaa tällaisella määräyksellä. Tämä johtuu 31 §:n 2 momentin säännöksestä.

31 §. *Edustajan toimien sitovuus.* Pykälän säännökset vastaavat voimas-

sa olevan lain 8 luvun 15 §:n säännöksiä. Pykälään on kuitenkin tehty 28-30 §:ää vastaavat sanonnalliset muutokset.

7 luku. Tilintarkastus ja erityinen tarkastus

Luvussa säädetään pääasiassa voimassa olevan lain 10 lukua vastaavalla tavalla tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta. Merkittävimmät muutokset liittyvät tilintarkastuspakkoon ja tilintarkastajan kelpoisuuteen. Osakeyhtiön tilintarkastajana voisi vastaisuudessa toimia vain hyväksytty tilintarkastaja. Toisaalta yhtiöt, jotka eivät voimassa olevan tilintarkastuslain mukaan ole velvollisia käyttämään hyväksyttyä tilintarkastajaa, voivat ottaa yhtiöjärjestykseensä määräyksen, jonka mukaan yhtiössä ei valita tilintarkastajaa.

Edellä mainittuihin ehdotuksiin liittyen lisätilintarkastajan ja hyväksytyn tilintarkastajan valintaa koskevat erityiset vähemmistönsuojasäännökset korvataan vähemmistön oikeudella vaatia tilintarkastajan valintaa yhtiössä, joka ei lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan ole tilintarkastusvelvollinen.

Ehdotus sisältää olettamassäännökset tilintarkastajan toimikaudesta.

Lukuun on tehty myös eräitä teknisiä muutoksia. Erityistä tarkastusta koskevia säännöksiä on pyritty kirjoittamaan hieman selkeämmiksi ja täydellisemmiksi. Erityisen tarkastuksen määrää rekisteriviranomainen.

Tilintarkastus

1 §. *Sovellettava laki.* Pykälässä säädettäisiin, että osakeyhtiön tilintarkastukseen sovelletaan ensi sijassa tämän lain ja toissijaisesti tilintarkastuslain säännöksiä. Koska tilintarkastuslaki on yleislaki, jolloin se tulisi toissijaisesti sovellettavaksi joka tapa-

uksessa, on viittauksella ensisijassa asiaa selventävä merkitys.

Osakeyhtiölakiin otetulla nimenomaisella viittauksella tilintarkastuslakiin on kuitenkin myös se merkitys, että tilintarkastuslain vastaisesti suoritettu tilintarkastus on samalla myös osakeyhtiölain vastainen. Tämä puolestaan johtaa muun muassa osakeyhtiölain vahingonkorvausta koskevien säännösten soveltamiseen. Viittauksen käytännön merkitys on kuitenkin vähäinen sen vuoksi, että tilintarkastuslain vahingonkorvaussäännökset pitkälti vastaavat osakeyhtiölain vastaavia säännöksiä ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuun osalta osakeyhtiölaissa viitataan tilintarkastuslain säännöksiin.

2 §. *Tilintarkastajan valinta.* Pykälässä säädetään tilintarkastajan valinnasta ja kelpoisuudesta.

Pykälän 1 momenttiin on otettu voimassa olevan lain 10 luvun 1 §:n 2 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan yhtiökokous valitsee tilintarkastajan. Jos tilintarkastajia on yhtiöjärjestyksen mukaan valittava useita, voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä, että joku tai jotkut valitaan muussa järjestyksessä. Kaikkia ei kuitenkaan voida valita muussa järjestyksessä. Momentissa käytetään sanan ”asettaa” sijasta sanaa ”valita”, kuten edellä 6 luvun vastaavalla tavalla rakennetuissa säännöksissä. Muutoksella ei ole asiallista merkitystä. Kysymyksellä ulkopuolisen oikeudesta asettaa tilintarkastaja ei ehdotuksen mukaan ole vastaavaa merkitystä kuin nykyään, koska tilintarkastajat ja varatilintarkastajat ovat joka tapauksessa hyväksyttyjä tilintarkastajia.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan edelleen säädettäväksi, että osakeyhtiössä voi olla ainoastaan tilintarkastuslain 2 §:ssä tarkoitettu hyväksytty tilintarkastaja. Tällaisia ovat kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja (HTM-tilintarkastaja) ja tilintarkas-

tusyhteisö (HTM-yhteisö) sekä Keskukskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja (KHT-tilintarkastaja) ja tilintarkastusyhteisö (KHT-yhteisö). Tilintarkastuslain 14 §:ssä tarkoitettu julkisen hallinnon tilintarkastaja ei voi toimia osakeyhtiön tilintarkastajana. Myöskään niin sanottujen maallikkotilintarkastajien käyttäminen ei ole mahdollista. Tätä ratkaisua on perusteltu yleisperustelujen yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädetään velvollisuudesta valita tilintarkastaja, joka siis 1 momentin nojalla voi olla ainoastaan hyväksytty tilintarkastaja. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan yhtiöllä pitää aina olla tilintarkastaja, mutta tämä voi pienessä yhtiössä olla niin sanottu maallikkotilintarkastaja.

Säännöksestä ilmenee, että tilintarkastajia voi olla yksi tai useampia. Jos yhtiöjärjestyksessä ei määrätä asiasta mitään, valitaan yleensä vain yksi tilintarkastaja. Jos ainoa tilintarkastaja ei ole tilintarkastusyhteisö, on 3 §:n 1 momentin nojalla valittava varatilintarkastaja. Jos yhtiökokouksen enemmistö niin päättää, ei liene estettä tällaisessa yhtiössä valita useampia tilintarkastajia. Tilintarkastuksesta ei siten ole pakko määrätä yhtiöjärjestyksessä. Säännös vastaa voimassa olevan osakeyhtiölain ja tilintarkastuslain sisältöä.

Yhtiön ei tarvitse valita tilintarkastajaa, jos se ei täytä momentissa asetettua kokorajaa ja jos sen yhtiöjärjestyksessä näin määrätään. Momentissa asetetut kokorajat vastaavat tilintarkastuslain 11 §:n 1 momentissa asetettuja kokorajoja. Jos yhtiöjärjestyksessä määrätään, että yhtiön ei tarvitse valita tilintarkastajaa, mutta yhtiö olisi kuitenkin momentin säännöksen mukaan velvollinen valitsemaan tilintarkastajan, yhtiön on luonnollisesti valittava tilintarkastaja. Jos yhtiö ei nenettele näin, voidaan tilintarkastajan määräämistä hakea tilintarkastuslain

Pykälän mukaan yhtiössä on aina valittava tilintarkastaja, jos osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa kaikista osakkeista tai yksi kolmasosa kokouksessa edustetuista osakkeista sitä vaativat joko varsinaisessa yhtiökokouksessa tai muussa yhtiökokouksessa, jossa asiaa kokouskutsun mukaisesti on käsiteltävä. Jos yhtiökokous ei vähemmistön vaatimuksesta huolimatta valitse tilintarkastajaa, sellainen valitaan tilintarkastuslain 27 §:ssä tarkoitetussa järjestyksessä. Edellytyksenä on, että osakkeenomistaja hakee määräystä kuukauden kuluessa yhtiökokouksesta.

6 §. *Erityinen velvollisuus valita KHT-tilintarkastaja.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 10 luvun 4 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla siitä, että julkisessa osakeyhtiössä vähintään yhden yhtiökokouksen valitseman tilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastaja.

Erityinen tarkastus

7 §. *Erityisen tarkastuksen määrääminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi erityisestä tarkastuksesta voimassa olevan lain 10 luvun 14 §:ää vastaavalla tavalla. Säännöksen samuotoa on kuitenkin jossakin määrin muutettu sen asian osoittamiseksi, että erityinen tarkastus voidaan määrätä vain viranomaisen toimesta ja että yhtiökokouskäsittely ei sinänsä ole hakemuksen kannalta muutoin merkittävä kuin osoittamaan riittävän kannatuksen hankkeelle. Yhtiökokouksen enemmistö ei voi pätevästi päättää toimittaa erityistä tarkastusta. Jos tällainen päätös tehdään, on kysymys jostakin muusta asiasta, mahdollisesti yhtiön tilintarkastajalle annetusta erityistä ohjeesta. Enemmistön päätöksellä ei myöskään ole vaikutusta viranomaisen erityisen tarkastuksen toimittamista kohdistuvaan harkintaan. Yhdenmukaisesti muiden yhtiöoikeudellisten asioiden kanssa pykälässä ehdotetaan erityisen tarkastuksen määräämistä koskevien asioiden siirtämistä rekisteriviranomaiselle, eli Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Pykälän 1 momentin mukaan osakkeenomistajalla on oikeus vaatia rekisteriviranomaiselta erityisen tarkastuksen toimittamista, jos ehdotusta on käsitelty ja kannatettu yhtiökokouksessa 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Momentissa säädetään myös voimassa olevaa lakia vastaavasta kuukauden määräajasta, jossa hakemus on tehtävä.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain 10 luvun 14 §:n 2

momentin mukaisista määrävähemmistöistä. Olennaista hakemuksen tekemisen kannalta on, että säännöksessä tarkoitettu määrä osakkeenomistajia on kannattanut ehdotusta erityisen tarkastuksen toimittamisesta. Kysymystä erityisestä tarkastuksesta voidaan aina käsitellä varsinaisessa yhtiökokouksessa ja sen lisäksi muussa yhtiökokouksessa, jonka esityslistalla asia on ollut. Edellä 5 luvussa säädetään osakkeenomistajan oikeudesta saada asia käsiteltäväksi yhtiökokouksessa sekä osakkeenomistajien vähemmistön oikeudesta saada ylimääräinen yhtiökokous koolle.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 10 luvun 14 §:n 2 momenttia. Erona voimassa olevaan lakiin on kuitenkin se, että tarkastuksen toimittamista haetaan rekisteriviranomaiselta eikä lääninhallitukselta.

8 §. *Erityinen tarkastaja.* Pykälään on otettu voimassa olevan lain 10 luvun 14 §:n 3 momenttia vastaavat säännökset erityisen tarkastajan kelppoisuudesta. Erityiseen tarkastajaan sovelletaan edelleen tilintarkastuslain 15, 21-25 ja 44 §:n säännöksiä. tilintarkastuslain 10 §:ään tehty viittaus on kuitenkin ehdotuksessa kirjoitettu auki lukemisen ja eräiden tulkintaongelmien helpottamiseksi. Erityinen tarkastaja olisi luonnollinen henkilö, jolle erityiseksi tarkastajaksi valittaisi tilintarkastuslain 15 §:ssä tarkoitettua tilintarkastusyhteisöä, jolloin on samalla nimettävä päävastuullinen erityinen tarkastaja. Muukin vaatimukset täyttävä henkilö kuin tilintarkastaja voitaisiin määrätä erityiseksi tarkastajaksi.

Vaikka asiasta ei olekaan erityistä mainintaa laissa, on selvää, ettei konkurssissa tai liiketoimintakiellossa olevaa taikka vajaavaltaista tai henkilöä, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, voida valita erityiseksi tarkastajaksi.

9 §. *Tarkastuslausunto.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa ole-

van lain 10 luvun 14 §:n 4 momenttia vastaava säännös erityisen tarkastajan antamasta lausunnosta. Säännöstä on muutettu vastaamaan ehdotetun 5 luvun 21 §:n 1 momenttia.

10 §. *Palkkio ja muut kustannukset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 10 luvun 14 §:n 4 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan erityisellä tarkastajalla on oikeus saada yhtiöltä palkkio. Oikeustilan selkeyttämiseksi säädetään lisäksi, että yhtiö vastaa muistakin tarkastuksesta aiheutuvista kuluista.

Pykälään ehdotetaan myös säännöstä, jonka mukaan tuomioistuin voisi erityisestä syystä velvoittaa tarkastusta hakeneen osakkeenomistajan osittain tai kokonaan korvaamaan tarkastuksen kustannukset. Säännöstä on tulkittava suppeasti. Sen on tarkoitus tulla sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tapauksissa, lähinnä silloin, kun osakkeenomistaja selvästi käyttää väärin oikeuttaan. Kysymyksessä olisi tavallinen riita-asia.

8 luku. Oma pääoma ja tilinpäätös

Luvussa säädetään pääasiassa voimassa olevan lain 11 luvun mukaisesti osakeyhtiön tilinpäätöksestä. Luvun säännökset koskevat yhtäältä yhtiön oman pääoman eri lajeja ja niiden esittämistä tilinpäätöksessä ja toisaalta sellaisia yhtiön tilinpäätöksen ja emoyhtiön konsernitilinpäätöksen laadintaa ja rekisteröintiä koskevia erityissäännöksiä, joista ei ole tarkoituksenmukaista säätää kaikkia kirjanpitolivollisia koskevassa kirjanpitolainsäädännössä.

Oman pääoman lajeja koskeva sääntely poikkeaa voimassa olevan lain 11 ja 12 luvun sääntelystä. Olenneiset muutokset voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna johtuvat pääomasijoituksia koskevien säännösten muuttumisesta. Ehdotuksen mukaan

sijoitettu pääoma voidaan, sen sijaan että se kirjattaisiin kokonaan sidottuun omaan pääomaan, kirjata joko osakepääomaan tai vapaaseen omaan pääomaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Ehdotuksessa on lähdetty voimassa olevan lain tavoin siitä, että osakeyhtiölaissa voidaan säännellä kirjanpitolainsäädäntöä tarkemmin oman pääoman eristä. Tämä on mahdollista myös niiden yhtiöiden osalta, jotka laativat tilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti, koska IAS-standardit eivät sisällä varsinaisia tasekaavoja. IAS 1 –standardin liitteenä esitetään vain esimerkinomainen taseen esittämistapa. Oma pääoma voidaan standardin vähimmäisvaatimusten mukaan esittää yhtenä eränä taseen vastattavissa. Oma pääoma on kuitenkin liitetiedoissa eriteltävä siten, että erilaiset osakelajit ja rahastot esitetään erikseen.

Tilinpäätöstä koskevissa ehdotuksissa on muutenkin otettu huomioon ne tilinpäätössäännösten muutokset, jotka johtuvat kansainvälisten tilinpäätösstandardien käyttöönotosta ja tilinpäätösdirektiivien muutoksista sekä IAS-sääntelyryhmän ehdotuksista. Näitä muutoksia on käsitelty tarkemmin yleisperusteluissa.

Ehdotus ei sisällä vuosi- ja osavuositarkastuksia koskevia säännöksiä. Velvollisuus katsauksen laatimiseen johtuisi siten yksinomaan arvopaperimarkkina-alaista.

Lukuun ehdotetaan otettavaksi myös konsernin määritelmä. Määritelmä perustuu viittaukseen kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä olevaan määräysvallan käsitteeseen. Asiallisesti konsernimääritelmä ei poikkea kovin paljon voimassa olevan lain määritelmästä. Tytäryhteisön käsite sisältäisi ehdotuksen mukaan myös osakeyhtiön määräysvallassa olevan säätiön. Muutoksen merkitys on kuitenkin käytännössä vähäinen, koska osakeyhtiön

määräysvallassa oleva säätiö on voimassa olevassa osakeyhtiölaissa useissa kohdissa rinnastettu tytäryhteisöön.

Oma pääoma

1 §. *Oman pääoman lajit ja käyttö.* Pykälässä määritellään osakeyhtiön oman pääoman lajit. Ehdotus poikkeaa olennaisella tavalla voimassa olevan lain 11 luvun 6 §:n vastaavasta sääntelystä. Tämä johtuu osaltaan siitä, että muun muassa osakeannissa voidaan ehdotuksen mukaan tehdä sijoituksia suoraan vapaaseen omaan pääomaan. Koska ehdotuksen lähtökohtana on, ettei yhtiön osakkeilla ole nimellisarvoa, ei ehdotus sisällä säännöksiä ylikurssirahastosta. Muutokseen ovat vaikuttaneet myös kansainväliset tilinpäätösstandardit, joiden takia lakiin on otettu uusi käyvän arvon rahasto. Käyvän arvon rahastosta ehdotetaan jakokelpoista, koska IAS-standardien mukaan suurin osa arvon muutoksista tehdään tuloslaskelmassa, josta ne kulkeutuvat vapaaseen omaan pääomaan. Johdonmukaisuussyistä myös arvonkorotusrahasto on siirretty vapaaseen omaan pääomaan.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että osakeyhtiön oma pääoma jakautuu osakepääomaan, joka on sidotun oman pääoman erä, ja vapaaseen omaan pääomaan. Kaikki 2 momentissa tarkoitetut rahastot ovat vapaata omaa pääomaa. Säännös on oman pääoman erien osalta kattava. Ehdotus ei sisällä voimassa olevan lain 12 luvun 2 §:n 1 momentin 1, 1a ja 2 kohdissa tarkoitettuja eriä, jotka on vähennettävä vapaasta omasta pääomasta. Näistä eristä taseeseen aktivoituvat perustamis- ja tutkimusmenot ovat IAS-sääntelyryhmän alustavan kannan mukaan sellaisia, ettei niiden aktivoimista vastaisuudessa sallittaisi. Omien ja emoyhtiön osakkeiden hankintameno, jota tarkoitetaan voimassa olevan lain 11 luvun 6 a §:ssä, vähennettäisiin

vastaisuudessa IAS-standardien mukaisesti suoraan omasta pääomasta. Ehdotuksen varojen jakoa koskevassa 13 luvun 6 §:n 2 momentissa on voimassa olevan lain 12 luvun 2 §:n 1 momentin 3kohtaa vastaava säännös, jonka mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että erää ei saa jakaa.

Jos osakkeesta maksettava määrä on kirjanpitolain mukaan merkittävä vieraaksi pääomaksi, sovelletaan tähän, mitä osakepääomasta säädetään. IAS-standardien mukaan tiettyjä lunastusehtoisia osakkeita käsitellään vieraana pääomana.

Pykälän 2 momentista käy ilmi, että ainoastaan osakepääoma on niin sanotusti sidottua omaa pääomaa. Muut oman pääoman erät ovat vapaata omaa pääomaa. Vapaassa omassa pääomassa on esitettävä erikseen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto, sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, mahdollisesti yhtiöjärjestyksessä määrätty rahasto sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto tai tappio.

Momentin 1 kohdassa säädetään arvonkorotusrahastosta. Ehdotus merkitsee muutosta voimassa olevan lain 11 luvun 6 §:ään, jonka mukaan arvonkorotusrahasto on sidottua omaa pääomaa. 12 luvun 3 b §:n ensimmäisen virkkeen mukaan arvonkorotusrahastoa saadaan käyttää ainoastaan rahastoantiin tai 4 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuun siirtoon osakepääomaan. Muutos perustuu siihen, että vastaisuudessa realisoitumattomia käyvän arvon muutoksia voidaan tilinpäätösperiaatteiden muuttumisen johdosta esittää tuloslaskelmassa ja taseessa, eikä siten ole erityistä perustetta käsitellä arvonkorotusrahastoa muista arvon muutoksista poikkeavalla tavalla. Mahdollisten väärinkäytösten estäminen jää kirjanpitolainsäädäntöä ja tilintarkastusta koskevien säännösten varaan. Väärinkäytösten estäminen on keskeistä myös tilinpäätöksen an-

taman oikean ja riittävän kuvan kanalta.

Aineelliset säännökset arvонkorotusrahastosta ovat kirjanpitolaissa, jonka 5 luvun 17 §:n mukaan pysyviin vastaaviin kuuluvasta maa- tai vesialueesta tai arvopaperista saadaan tehdä arvonkorotuksia. Säännös perustuu tilinpäätösdirektiivin 33 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Arvonkorotusta vastaava määrä tulee merkitä 33 artiklan 2 alakohdan mukaan taseen vastattaviin erityiseen arvonkorotusrahastoon. Tämän mukaisesti arvonkorotus ja sen peruutus tulee kirjata kirjanpitoasetuksen 1 luvun 6 §:n tasekaavan mukaan vastattaviin omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon.

Näiden säännösten lisäksi arvonkorotuksia säännellään voimassa olevan lain 12 luvun 3 b §:n toisessa virkkeessä, jonka mukaan arvonkorotusta peruutettaessa on rahastoon merkittyä pääomaa vastaavasti vähennettävä peruutettavalla määrällä, ja kolmannella virkkeellä, jonka mukaan jos yhtiön osakepääomaa on korotettu käyttämällä hyväksi arvonkorotusrahastoa eikä rahastoon merkittyä pääomaa voida pienentää peruutettavalla määrällä, on vastaava määrä merkittävä vapaan oman pääoman vähennyksenä. Viimeksi mainitut säännökset ovat tarpeettomia. Kirjanpitolain ja –asetuksen edellä mainituista säännöksistä johtuu, että arvonkorotuksen peruutus alentaa arvonkorotusrahastoa. Koska rahasto voi olla myös negatiivinen, peruutus voidaan aina kirjata rahaston vähennykseksi. Negatiivinen oman pääoman rahasto alentaa jo sinänsä omaa pääomaa. Sääntelykohta ei edellytä kirjanpitolakiin otettavaksi nimenomaiset säännökset fair value –direktiivin mukaisesta käyvän arvon rahastosta. Tästä syystä rahastosta ehdotetaan säädettäväksi momentin 2 kohdassa. Direktiivissä ei ole säännöksiä käyvän arvon rahaston käytöstä. Ehdotetun 1

§:n 1 momentin mukaan rahasto olisi vapaata omaa pääomaa ja näin jakokelpoista. Myös käyvän arvon rahasto voi olla negatiivinen ja näin alentaa oman pääoman kokonaismäärää.

Momentin 3 kohdassa mainitaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, jonka tarkemmasta käytöstä säädetään 3 §:ssä. Rahastolla ei ole vastineita voimassa olevassa laissa.

Momentin 4 kohdassa tarkoitettulla mahdollisesti yhtiöjärjestyksessä määrättyllä rahastolla tarkoitetaan kaikkia vapaaehtoisia rahastoja. Säännös vastaa voimassa olevan lain 11 luvun 6 §:ää. Rahastot voivat kuitenkin olla luonteeltaan sellaisia, ettei niitä ole ainakaan välittömästi tarkoitettu jaettavaksi osakkeenomistajille, mikä käy ilmi myös ehdotetusta 13 luvun 6 §:n 2 momentista. Ehdotetussa 14 luvun 7 §:ssä tarkoitettun yhtiöjärjestyksensä määräyksen perusteella tällainen rahasto voidaan saattaa tosiasiallisesti sidotun pääoman luonteiseksi. Momentin 5 kohdassa mainitaan tilikauden ja edellisten tilikausien voitto tai tappio.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi selvyyden vuoksi, että osakepääoman alentamiseen liittyy jäljempänä ehdotuksessa säädetty velkojien suojausmenettely ja että vapaa oma pääoma voidaan jakaa osakkeenomistajille osinkona tai muuten ehdotuksessa säädetyllä tavalla. Ehdotetut säännökset osakepääoman alentamisesta sisältyvät 14 lukuun ja vapaan oman pääoman jakamisesta 13 lukuun.

Rahastot

2 §. *Arvonkorotusrahasto ja käyvän arvon rahasto.* Pykälässä ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettäväksi, että 1 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista arvonkorotusrahastosta ja käyvän arvon rahastosta säädetään kirjanpitolaissa.

3 §. *Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto.* Koska ehdotuksessa on

luovuttu osakkeen nimellisarvosta ja kirjanpidollisesta vasta-arvosta, ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain säännöksiä ylikurssista ja ylikurssirahastosta. Näitä ei 3 luvun 5 §:n mukaan tarvita myöskään yhtiössä, joka haluaa säilyttää nimellisarvon.

Ehdotuksen mukaan se osa merkityistä osakkeista maksettavasta määrästä, jota ei kirjata osakepääomaan, kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Myös optio-oikeuden mahdollinen merkintähinta merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jollei muuta päätetä. Rahastoon merkittäisiin myös sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Esimerkkinä tällaisesta sijoituksesta voidaan mainita niin sanottu vapaaehtoinen pääomansijoitus. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään myös sellainen osakepääoman alentamismäärä, jota ei jaeta osakkeenomistajille eikä käytetä tappion kattamiseen. Kirjanpitosäännökset ratkaisevat sen, merkitäänkö rahastoon myös yritysjärjestelyjen seurauksena yhtiölle tullut pääoman lisäys, jota ei merkitä osakepääomaan tai jota ei voida pitää voittovarojen lisäyksenä. Yhtiöoikeudellisesti tälle ei ole estettä.

Tilinpäätös

4 §. *Kirjanpitolain soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti, että tilinpäätös on laadittava kirjanpitolain ja tämän lain säännösten mukaisesti. Säännös on selventävä. Koska kirjanpitolaissa tullaan IAS-säätelyryhmän ehdotuksen mukaan viittaamaan kansainväliin tilinpäätösstandardeihin, säännös koskee asianmukaisessa laajuudessaan myös niitä. Säännöksen tärkein merkitys liittyy vahingonkorvaussäännöksiin. Kirjanpitolain ja tilinpäätösstandardien vastaisesti laadittu tilinpäätös

on säännöksen perusteella myös osakeyhtiölain vastainen.

5 §. *Liitetiedot.* Pykälässä säädetään kirjanpitolakia täydentävällä tavalla tilinpäätöksen liitetiedoista. Tilinpäätöksen liitetiedoista säädetään kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja kirjanpitoasetuksen 2 luvun 2-11 §:ssä ja 4 luvussa. Ehdotetut säännökset poikkeavat jonkin verran voimassa olevan osakeyhtiölain 11 luvun 6 a, 7 ja 8 §:ssä olevista liitetietoja koskevista säännöksistä.

Voimassa olevan lain 11 luvun 6 a §:n ensimmäisessä virkkeessä säädetty tiedot sisältyvät jäljempänä ehdotettuun 7 §:ään, jonka mukaan tiedot omista osakkeista annetaan toimintakertomuksessa. IAS-säätelyryhmä ehdottanee kirjanpitoasetuksen 2 luvun 8 §:n henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä annettavien liitetietovaatimusten tarkentamista. Mainitussa säännöksessä edellytetään yhtiön johtoon kuuluvien yhtiöltä olevien lainojen ilmoittamista.

Voimassa olevan lain 11 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetään osakepääomaa, pääomalainaa, optio-oikeuksia ja vaihtovelkakirjoja sekä niitä koskevista hallituksen valtuutuksista annettavista liitetiedoista. Liitetietoina on annettava 2 kohdan mukaan tiedot yhtiön osakepääomasta jaoteltuna osakelajeittain ja osakelajia koskevista yhtiöjärjestyksen pääasiallisista määräyksistä ja 3 kohdan mukaan pääomalainasta pääasialliset lainaehdot ja sille maksettavaksi sovittu kuluksi kirjaamaton korko tai muu hyvitys. Ehdotuksen 1 kohta vastaa voimassa olevan lain 2 kohtaa ja 2 kohta voimassa olevan lain 3 kohtaa.

6 §. *Toimintakertomus.* Toimintakertomuksessa annettavia tietoja koskevat säännökset ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen jaettavaksi kolmeen ryhmään. Tähän pykälään ehdotetaan otettavaksi toimintakertomusta koskeva perussäännös. Pykäläs-

sä säädetään voimassa olevan lain 11 luvun 9 §:n 6 momenttia vastaavasti, että toimintakertomuksessa on oltava hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi. Tästä, kuten muualtakin laista, on poistettu velvollisuus erikseen käsitellä tilikauden tappiota. Lisäksi pykälässä viitataan 7 ja 8 §:iin, joissa tarkoitetut tiedot on tarvittaessa otettava toimintakertomukseen.

Voimassa olevat toimintakertomusta koskevat säännökset ovat kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa ja kirjanpitoasetuksessa. Kirjanpitolain 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan emoyrityksen toimintakertomuksessa esitetään 3 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut tiedot myös konsernista.

Kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan kirjanpitovelvollinen saa jättää toimintakertomuksen laatimatta, jos sekä päättyneellä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi kirjanpitolain 3 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetyistä rajoista. Osakeyhtiön tai osuuskunnan on kuitenkin aina esitettävä liitetietoina ne toimintakertomukselta edellytetyt tiedot, jotka osakeyhtiölain tai osuuskuntalain perusteella on ilmoitettava. Tätä voimassa olevan lain momenttia ei 5 momentin mukaan sovelleta julkiseen osakeyhtiöön eikä sellaiseen osakeyhtiöön tai osuuskuntaan, jonka toimintakertomuksen sisällöstä säädetään muualla kuin kirjanpitolaissa, osakeyhtiölaissa tai osuuskuntalaissa.

Osakeyhtiön toimintakertomuksessa annettavista tiedoista säädetään voimassa olevan osakeyhtiölain 11 luvun 9 ja 9 a §:ssä. Voimassa olevan lain 11 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan osakeyhtiön toimintakertomuksessa on annettava selostus, jos yhtiöstä on tullut emoyhtiö tai se on ollut vastaanottavana yhtiönä sulautumisessa tai yhtiö on jakautunut, sekä ilmoi-

tettava yhtiön ulkomaiset sivuliikkeet. Pykälän 4 momentissa ovat säännökset merkintäetuoikeudesta poiketen tehdystä osakepääoman korottamisesta annettavista liitetiedoista. Pykälän 6 momentin mukaan hallituksen on lisäksi toimintakertomuksessa tehtävä esitys yhtiön voittoa tai tappiota koskeviksi toimenpiteiksi. Voimassa olevan lain 11 luvun 9 a §:ssä ovat säännökset yhtiön ja sen tytäryhteisöjen hallussa olevista yhtiön ja emoyhtiön osakkeista annettavista liitetiedoista.

7 §. *Toimintakertomuksessa ilmoitettavat tiedot.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pääasiassa voimassa olevan lain 11 luvun 9 §:ssä säädettävistä seikoista. Säännökset koskevat kuitenkin kaikkia osakeanteja, eivätkä pelkästään maksullista osakeantia eli uusmerkintää, kuten voimassa oleva laki.

Pykälän 1 kohta vastaa voimassa olevan lain 11 luvun 9 §:n 2 momentin 1 virkettä. Pykälän 2 ja 3 kohdat perustuvat voimassa olevan lain 4 momenttiin. Näiden tietojen antamisvelvollisuus koskee nykyisestä poiketen kaikkia osakeanteja. Tiedot ovat luonteeltaan sellaisia, että on perusteltua vaatia yhtiötä antamaan ne toimintakertomuksessaan myös silloin, kun merkintäetuoikeudesta ei ole poikettu. Pykälän 4 ja 5 kohdat vastaavat voimassa olevan lain 11 luvun 8 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohtia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä tiedoista, jotka on annettava, kun osakkeita tai optio-oikeuksia annettaessa on poikettu merkintäetuoikeudesta. Voimassa olevasta laista poiketen tiedot on annettava sekä silloin, kun osakkeet tai optio-oikeudet on annettu yhtiökokouksen päätöksen perusteella että silloin, kun hallitus on antanut ne yhtiökokouksen valtuutuksen perusteella.

Ehdotuksen 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 11 luvun 9 §:n 2 momentin toista virkettä.

8 §. *Toimintakertomuksen tiedot omista osakkeista.* Pykälässä ehdotetaan annettavaksi tiedot yhtiön hallussa olevista omista osakkeista. Säännökset vastaavat osakkeiden nimellisarvottomuudesta johtuvien muutoksien pääosin voimassa olevaa lakia. Lisäksi koska omien osakkeiden pantiksi ottaminen on tehty 15 luvussa mahdolliseksi, on panttina olevia osakkeita koskevat tiedot otettu lakiin mukaan. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 9 a §:n 1 momenttia ja 2 momentin ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä tarkemmista tiedoista, jotka omista osakkeista on annettava. Säännös koskee tilikauden aikana hankittuja, lunastettuja, luovutettuja ja pantiksi otettuja omia ja emoyhtiön osakkeita. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 9 a §:n 2 momentin toista virkettä.

9 §. *Konsernitilinpäätös.* Vaikka ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 12 luvun 2 §:n 3 momenttia vastaavaa konsernin emoyhtiön varojen jakosäännöstä, erityinen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta koskeva säännös ehdotetaan säilytettäväksi osakeyhtiölaissa. Tämä on perusteltua, koska ehdotukseen sisältyy säännös konsernin maksukyvyn arvioinnista varojen jakamisen yhteydessä.

Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus määräytyy kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n säännösten perusteella. Säännöksessä määritellään konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus myös niiden yritysten osalta, jotka laativat konsernitilinpäätöksen kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattaen.

Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 3 momentilla pienten konsernien emoyhtiöt on vapautettu konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Voimassa olevan osakeyhtiölain 11 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan konsernitilinpäätös on kuitenkin aina laadittava, jos

emoyhtiö on julkinen osakeyhtiö taikka sellainen yksityinen osakeyhtiö, joka jakaa varoja osakkeenomistajille, antaa 12 luvun 7 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetun rahallainan tai vakuuden, palauttaa pääomallainan pääomaa tai maksaa sen korkoa tai muuta hyvitystä.

Ehdotuksen 1 momentin mukaan konsernitilinpäätöksen laatimisessa on, sen lisäksi, mitä muualla säädetään, noudatettava tämän luvun säännöksiä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 10 §:n 1 momenttia. Konsernitilinpäätös laadittaisiin siten noudattaen kirjanpitolain ja kansainvälisten tilinpäätösstandardien lisäksi osakeyhtiölain tilinpäätöstä koskevia säännöksiä.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan emoyhtiön on laadittava konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille. Ehdotuksen 13 luvun 3 §:n toisen virkkeen mukaan varoja ei saa jakaa, jos yhtiö on emoyhtiö ja jos jakamisen seurauksena konsernia uhkaksi maksukyvyttömyys. Konsernin maksukyvyn selvittämiseksi on laadittava konsernitilinpäätös, jolla on keskeinen merkitys konsernin maksukyvyn arvioinnissa.

Momentin mukaan emoyhtiön, joka on julkinen yhtiö, on myös aina laadittava konsernitilinpäätös. Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan pienien konsernien konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta koskevaa huojennusta ei sovelleta, jos konserniyrityksen osakkeet tai osuudet ovat arvopaperimarkkinalaissa tarkoitetun julkisen kaupankäynnin tai sitä vastaavan kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä. On edelleen perusteltua, että huojennusoikeuden ulkopuolelle jätetään kaikki julkiset yhtiöt.

Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia muuten, mutta siinä ei mainita pääomallainaa. Pääomallainan pääoman

palauttamista tai koron maksamista ei ole kytketty maksukykyyn.

10 §. *Tilinpäätöksen rekisteröinti.* Ehdotuksen 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia eräin tarkennuksin. Yhtiön on ehdotuksen mukaan ilmoitettava tilinpäätöksensä rekisteröitäväksi kahden kuukauden kuluessa tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta. Velvollisuus koskee myös konsernitilinpäätöstä, koska se kuuluu kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaan emoyhtiön tilinpäätökseen. Voimassa olevan lain 11 luvun 14 §:n erillistä viimeistä virkettä ei siten tarvittaisi.

Ilmoitukseen on nykyään liitettävä jäljennös tilintarkastuskertomuksesta ja konsernitilintarkastuskertomuksesta sekä hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan kirjallinen ilmoitus tilinpäätöksen vahvistamisen päivämäärästä ja yhtiön voittoa koskevasta yhtiökokouksen päätöksestä. Vastaava säännös sisältyy myös ehdotukseen.

Voimassa olevan lain 16 luvun 7 §:n mukaan seuraamuksena tilinpäätösasiakirjojen rekisteröitäviksi ilmoittamista koskevan velvollisuuden täyttämättä jättämisestä on uhkasakko sekä uhka selvitystilaan asettamisesta tai rekisteristä poistamisesta. Voimassa olevan lain 13 luvun 4 §:n 4 kohdan mukaan rekisteriviranomainen määrää osakeyhtiön selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi, jos yhtiö ei ole rekisteriviranomaisen kehotuksesta huolimatta ilmoittanut 11 luvun 14 §:n mukaisesti tilinpäätösasiakirjoja rekisteröitäviksi vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä. Uhkasakkoa koskeva säännös on lukemisen helpottamiseksi siirretty rekisteröintivelvollisuutta koskevan säännöksen yhteyteen. Lisäksi säännöksessä viitataan selvitystilaa ja rekisteristä poistamista koskevaan 20 luvun 4 §:n säännöksen.

11 §. *Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot.* Voimassa olevan lain 11 luvun 13 §:n mukaan kirjanpitolauta-

kunta voi kirjanpitolaissa säädetyllä tavalla antaa ohjeita ja lausuntoja 11 luvun säännösten soveltamisesta. Kirjanpitolain 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kirjanpitolautakunta voi antaa viranomaisten, elinkeinonharjoittajien tai kuntien järjestön taikka kirjanpito-velvollisen hakemuksesta ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta.

Voimassa olevan lain säännöksen alkuperäinen tarkoitus oli varmistaa ennen kaikkea osakeyhtiöiden konsernitilinpäätösten yhtenäinen soveltaminen ja kehitys. Tämä oli tärkeää, koska konsernitilinpäätöksestä säädettiin osakeyhtiölaissa eikä kirjanpitolainsäädännössä. Osakeyhtiölaissa oli myös runsaasti muita tilinpäätössäännöksiä. Vaikka konsernitilinpäätöksen laadintaa säännellään nykyään kirjanpitolainsäädännöllä ja kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla ja osakeyhtiölain 11 luvun aineellisia tilinpäätössäännöksiä on olennaisesti vähennetty, joitakin erityissäännöksiä on tarkoituksemukaista jättää osakeyhtiölakiin. Näiden säännösten tulkinnan yhtenäisyyden varmistamiseksi on perusteltua, että kirjanpitolautakunnalla on edelleen oikeus antaa ohjeita ja lausuntoja myös osakeyhtiölain tilinpäätössäännöksistä.

Säännöksen sanamuotoa on tarkennettu siten, että siinä viitataan nimenomaisesti kirjanpitolautakuntaa koskevaan kirjanpitolain 8 luvun 2 §:ään. On huomattava, että kirjanpitolautakunnan rooli ulottuu ainoastaan tilinpäätössäännöksiin, ei osakeyhtiölain aineellisiin säännöksiin kuten voitonjakoa koskeviin säännöksiin. Tästä syystä säännöksen sanamuotoa on tarkennettu myös siten, että kirjanpitolautakunnan oikeus antaa ohjeita ja lausuntoja koskee ainoastaan osakeyhtiölain tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten soveltamista.

Konserni

12 §. *Konserni*. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi konsernin määritelmästä. Pykälän 1 momentissa oleva konsernin määritelmä perustuu kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n määräysvallan käsitteeseen. Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n 4 momenttia ja voimassa olevan kirjanpitolain 1 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla jaetusta ja välillisestä määräysvallasta. Pykälän 3 momentissa pyritään helpottamaan 1 momentissa olevan viittauksen tulkintaa. Momentin mukaan kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla kirjanpitovelvollisella tarkoitetaan tässä yhteydessä osakeyhtiötä, siis emoyhtiötä. Kirjanpitolain mainitussa pykälässä tarkoitettulla kohdeyrityksellä puolestaan tarkoitetaan toista kotimaista tai ulkomaista yhteisöä tai säätiötä, eli tytäryhteisöä.

Konsernin määritelmä vastaa kirjanpitolain konsernin määritelmää. Asiallisesti määritelmä vastaa myös voimassa olevan osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n konsernin määritelmää. Keskeinen muodollinen eroavaisuus on se, että ehdotettu tytäryhteisön määritelmä kattaa myös säätiöt. Muutoksen käytännöllinen merkitys jää kuitenkin vähäiseksi, koska yhtiön määräysvallassa oleva säätiö on muun muassa voimassa olevan osakeyhtiölain 9 luvun 1 §:n 3 momentissa rinnastettu tytäryhteisöön. Säätiö voi olla osakeyhtiön määräysvallassa esimerkiksi silloin, kun osakeyhtiö voi säätiön sääntöjen mukaan nimittää yli puolet säätiön hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenistä.

Muutoin kirjanpitolain 1 luvun 5 § vastaa pääosin voimassa olevan osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n 2-4 momenttien sisältöä, vaikka kirjanpitolain sanonta onkin hieman tarkempaa kuin osakeyhtiölain.

Konsernimääritelmään ei ehdoteta otettavaksi voimassa olevan osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n 5 momenttia vastaavaa säännöstä, jossa ulkomainen yhtiö rinnastetaan tietyissä tilanteissa emoyhtiöön. Momentissa tarkoitettuja lainkohtia vastaavia säännöksiä ei ehdoteta uuteen lakiin.

III OSA. **Rahoitus**

9 luku. Osakeanti

Ehdotettu luku sisältää osakkeiden antamista eli osakeantia koskevat säännökset. Yleisperusteluissa esitetyllä tavalla luku perustuu osakkeiden nimellisarvottomuuteen, johon liittyen muun muassa osakkeiden antaminen ja osakepääoman korottaminen on erotettu toisistaan. Osakeantiin ei välttämättä liity osakepääoman korottamisesta, eikä osakepääoman korottamiseen välttämättä liity osakkeiden antamista. Osakeantia ja osakepääoman korottamista säänneltäisiin ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti eri luvuissa. Selkeyssyistä myös optio-oikeuksien antaminen säänneltäisiin omassa, käsillä olevasta luvusta erillisessä luvussaan.

Ehdotetun luvun 1–4 §:n yleisissä säännöksissä, jotka koskevat luvussa käytettyjä peruskäsitteitä, päätöksentekoa, osakkeenomistajien etuoikeutta osakkeisiin sekä suunnattua osakeantia, säännellään sekä maksullista että maksutonta osakeantia. Erityisesti maksullista osakeantia koskevat säännökset ovat luvun 5–15 §:ssä ja erityisesti maksutonta osakeantia koskevat säännökset puolestaan 16–19 §:ssä.

Yleisiä säännöksiä

1 §. *Osakeanti*. Pykälä sisältää osakeantia koskevat perussäännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan osakeannilla tarkoitetaan sekä uusien

osakkeiden antamista että yhtiön haluttuun tulleiden omien osakkeiden luovuttamista. Ellei erikseen muuta ilmene, luvun säännökset koskevat samalla tavalla molempia. Rinnastus on perusteltu, koska osakkeenomistajien näkökulmasta on yleensä yhtiöoikeudellisesti samantekevää, kummalla tavalla osakkeiden antaminen tapahtuu. Erottelulla ei ole merkitystä myöskään velkojien näkökulmasta, koska osakkeiden antaminen sinänsä ei vaikuta velkojien asemaan.

Osakkeiden antaminen käyttämällä erityisiä merkintäoikeuksia, optio-oikeuksia, säännellään ehdotuksen 10 luvussa, jossa tosin osittain viitataan käsillä olevan luvun säännöksiin.

Pykälän 2 *momentin* mukaan osakeannissa voidaan antaa osakkeita merkittäväksi vastikkeellisesti tai antaa osakkeita kokonaan vastikkeetta. Näistä käytetään ehdotuksessa nimityksiä maksullinen osakeanti ja maksuton osakeanti.

Pykälän 3 *momentti* sisältää olettamasaännön, jonka mukaan maksullisessa osakeannissa yhtiölle tuleva vastike eli merkintähinta merkitään osakepääoman korotukseksi. Säännös heijastelee ehdotuksen keskeistä uudistusta, siirtymistä aidosti nimellisarvottomaan järjestelmään ja sitä kautta osakeoikeuksien ja sijoitetun pääoman välisen yhteyden katkaisemista myös muodollisesti. Osakepääoman korotuksesta säädetään varsinaisesti 11 luvussa. Nykyinen sääntely ja yhtiökäytäntö huomioon ottaen luvun säännökset on kuitenkin laadittu siten, että jos merkintähinnalla korotetaan

osakepääomaa, tarvittavat oikeusohjeet löytyvät käytännössä käsillä olevasta luvusta.

Momentin olettamasaännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain pakottavia säännöksiä vastikkeen merkitsemisestä osakepääomaan ja ylikurssirahastoon. Ehdotuksen mukaan osake-

pääomaan merkitseminen ei siis kuitenkaan ole pakollista, vaan osakeanti päätöksessä voidaan määrätä, että merkintähinta kokonaan tai osittain merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tästä voitaisiin luonnollisesti määrätä myös yhtiöjärjestyksessä. Lisäksi momentissa on otettu huomioon, että kirjanpitolaissa saatetaan tulevaisuudessa kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti edellyttää eräiden lunastusehtoisten osakkeiden merkintähinnan merkitsemistä taseessa vieraaseen pääomaan.

2 §. *Päätöksenteko.* Pykälä sisältää yleiset säännökset osakeantia koskevasta päätöksenteosta.

Pykälän 1 *momentin* mukaan osakeannista päätetään lähtökohtaisesti yhtiökokouksessa. Kyseessä on lähtökohtaisesti enemmistöpäätös, josta säädetään ehdotuksen 5 luvun 26 §:ssä. Sääntely vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan yhtiökokous voi kuitenkin, kuten voimassa olevan lain mukaan, valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista. Ehdotettu osakeantivaltuutus koskeva sääntely eroaa kuitenkin voimassa olevasta sääntelystä useassa suhteessa.

Osakeantivaltuutuksessa on ehdotuksen mukaan aina määrättävä annettavien osakkeiden enimmäismäärä osakelajeittain. Osakeantivaltuutus ei siis voi olla määrällisesti täysin avoin. Vaatimus vastaa asiallisesti voimassa olevan osakeyhtiölain 4 luvun 5 a §:n 1 kohtaa.

Muuten ehdotuksessa on lähdetty siitä, että hallitus voi valtuutuksen nojalla päättää osakeannista joka suhteessa samalla tavoin kuin yhtiökokouskin voisi siitä päättää, jollei valtuutusta yhtiökokouksen päätöksessä ole erityisesti rajoitettu. Ehdotus poikkeaa tässä suhteessa voimassa olevan lain 4 luvun 5 a §:n 2–4 kohdista, joissa edellytetään, että hallitus nimenomaisesti erikseen valtuutetaan päättämään

annin suuntaamisesta ja merkintähinnan määrityspерusteista sekä että suunnattujen antien mahdolliset käyttötarkoitukset on valtuutuksessa yksilöitävä. Koska osakeantivaltuutuksen konkreettinen käyttötarkoitus ei yleensä valtuutusta annettaessa ole tiedossa, joudutaan valtuutuksen ehdot joka tapauksessa muotoilemaan niin väljiksi, etteivät mainitut voimassa olevan lain vaatimukset käytännössä paranna esimerkiksi vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa, vaan ne ainoastaan hankaloittavat valtuutusmenettelyä. Hallituksen osakeantivaltuutuksen nojalla tekemiä päätöksiä koskee ehdotuksen 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate, samoin kuin käsillä olevan luvun 4 §:n 1 momentin säännös siitä, että suunnattu osakeanti on sallittu vain, jos siihen on yhtiön kannalta painava tai erityisen painava taloudellinen syy. Sitä, onko tällainen syy olemassa, ei kuitenkaan voimassa olevasta laista poiketen tarvitsisi arvioida vielä osakeantivaltuutusta annettaessa, vaan vasta suunnatusta osakeannista päätettäessä.

Ehdotuksen mukaan osakeantivaltuutus koskee, jollei muuta ole päätetty, sekä maksullista että maksutonta osakeantia, kun voimassa olevan lain 4 luvun 2 a §:n mukaan valtuutus ei voi lainkaan koskea rahastoantia tai niin sanottua sekaemissiota.

Hallitus voidaan valtuuttaa päättämään osakeannista kokonaan tai joiltakin osin. Ratkaisevaa ei ole se, onko yhtiökokouksen päätös muodollisesti nimetty osakeantivaltuutukseksi, vaan se, onko päätöksellä annettu hallitukselle itsenäistä harkintavaltaa osakeantipäätöksen sisältöön kuuluvassa seikassa. Osakeantipäätöksen vähimmäissisällöstä säädetään luvun 5 ja 16 §:ssä. Jos yhtiökokous esimerkiksi on päättänyt osakeannin suuntaamisesta ”yhtiön henkilöstölle” siten, että vasta hallitus lähemmin yksilöi, kenelle osakkeita annetaan, kysymys on

valtuutuksesta. Samoin on esimerkiksi silloin, jos hallitukselle annetaan oikeus päättää merkintähinnan määräämisperuste. Jos sen sijaan merkintähinnan määräämisperuste on yksilöity yhtiökokouksen päätöksessä esimerkiksi kytkemällä merkintahinta osakkeen pörssipäivän päätöskurssiin, ei tällöin ole luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdan säännöksenkin huomioon ottaen kyse valtuutuksesta, vaan siitä, että hallitus lopullisen merkintähinnan muodollisesti määritessään ainoastaan panee täytäntöön yhtiökokouksen päätöksen. Rajanveto sen suhteen, milloin hallitus päättää osakeannista valtuutuksen nojalla ja milloin ainoastaan panee täytäntöön yhtiökokouksen osakeantipäätöksen, ei kuitenkaan aina ole selvä.

Osakeantivaltuutus on ilmoitettava rekisteröitäväksi ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua päätöksestä. Nykyisen lain 4 luvun 5 b §:n 2 momentin valtuutus on julkisessa osakeyhtiössä ilmoitettava rekisteröitäväksi kuukauden kuluessa päätöksestä, kun taas yksityisen osakeyhtiön osalta on säädetty ainoastaan, että ilmoituksen tulee tapahtua viipymättä. Selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi ehdotuksessa kaikkiin yhtiöihin sovellettaisiin samaa määräaikaa. Vastaavaa määräaikaa sovelletaan luvun 6 §:n mukaan osakeantipäätöksen rekisteröintiin. Ehdotukseen ei ole katsottu aiheelliseksi ottaa voimassa olevan osakeyhtiölain 4 luvun 5 b §:n mukaista säännöstä siitä, että hallitus ei saa tehdä valtuutuksessa tarkoitettua päätöstä ennen valtuutuksen rekisteröintiä. Sitä, että hallituksen osakeantipäätös tehdään ja ehkä myös pannaan täytäntöön jo ennen valtuutuksen rekisteröintiä, ei voida pitää ongelmallisempänä kuin esimerkiksi sitä, että yhtiökokouksen osakeantipäätös pannaan täytäntöön ennen päätöksen rekisteröintiä. Sanottu merkitsee, että valtuutus, sen nojalla tehty

osakeantipäätös ja mahdollinen uusien osakkeiden rekisteröinti voidaan eräissä tapauksissa ilmoittaa rekisteriin yhdellä kertaa. Toisaalta ilmoitus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Viivytys, sen enempää kuin kuukauden määräajan ylittyminenkään, ei tee valtuutuksesta pätemätöntä mutta voi johtaa esimerkiksi hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuuteen 22 luvun 1 §:n säännösten nojalla tai sakkorangaistukseen yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n 1 momentin nojalla.

Voimassa olevan lain 4 luvun 2 a §:n 1 momentin ja 5 a §:n 5 kohdan säännöksistä poiketen ehdotuksessa ei edellytetä, että valtuutus olisi voimassa enintään yhden vuoden päätöksestä tai että valtuutus muutenkaan olisi määräaikainen. Käytännössä valtuutukset usein uudistetaan vuosittain. Koska toistaiseksi voimassa oleva valtuutuskin voidaan milloin tahansa peruuttaa – ja osakkeenomistajalla ehdotuksen 5 luvun 5 §:n mukaan on oikeus saada tietty asia, esimerkiksi valtuutuksen peruuttaminen, yhtiökokouksen käsiteltäväksi – muutos ei olennaisesti heikennä osakkeenomistajan asemaa. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että jos voimassaoloa ei ole valtuutuksessa ajallisesti rajoitettu, valtuutus on voimassa toistaiseksi. Momentin viimeinen virke sisältää kuitenkin säännöksen, jonka mukaan julkisessa osakeyhtiössä valtuutus voi olla voimassa enintään viisi vuotta päätöksestä. Toisin sanoen jos julkisessa yhtiössä osakeantivaltuutuksen kesto ei ole rajoitettu tai se on määrätty viittä vuotta pidemmäksi, valtuutus lakkaa kuitenkin olemasta voimassa viiden vuoden kuluttua päätöksestä. Säännös johtuu pääomadirektiivin 25 artiklan 2 kohdasta.

Useiden osakeantivaltuutusten päällekkäisyydestä aiheutuvien tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi,

että uusi osakeantivaltuutus kumoaa aikaisemman valtuutuksen, jollei toisin määrätä. Pääsääntöisesti kerrallaan olisi siis voimassa ainoastaan yksi osakeantivaltuutus.

Osakeantivaltuutus, joka oikeuttaa hallituksen päättämään osakeannin ehdoista, koskee myös päättämistä siitä, korotetaanko osakkeiden merkintähinnalla osakepääomaa vai ei. Valtuutuksessa voidaan luonnollisesti rajoittaa hallituksen harkintavaltaa muun muassa tässä suhteessa.

Pykälän 3 momentin viittaussäännöksen mukaan yhtiökokoukseen sekä kokousasiakirjoihin, niiden nähtävänä pitämiseen ja lähettämiseen sovelletaan 5 luvun 18–22 §:n säännöksiä. Esimerkiksi erityisestä taloudellisesta informaatiosta, joka on pidettävä osakkeenomistajan nähtävänä ja pyynnöstä lähetettävä osakkeenomistajalle, säädettäisiin 5 luvun 21 §:n 2 momentissa. Toisin kuin voimassa olevan lain 4 luvun 4 b §:ssä, ehdotuksessa ei edellytetä, että yhtiökokouksessa olisi esitettävä hallituksen päätösehdotuksen pääasiallinen sisältö, vaan myös osakeantia koskevan päätösehdotuksen osalta noudatetaan yleisiä ehdotuksen nähtävänä pitämistä ja lähettämistä koskevia säännöksiä. Käsillä olevan luvun 4 §:n 2 momentti kuitenkin sisältää suunnattujen osakeantien osalta erityisiä yhtiökokouksien ja hallituksen päätösehdotusten sisältöä koskevia säännöksiä.

3 §. *Etuoikeus osakkeisiin.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajien etuoikeudesta uusia osakkeita annettaessa tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita luovutettaessa. Etuoikeus suo osakkeenomistajille mahdollisuuden säilyttää suhteellinen asemansa yhtiössä. Etuoikeudesta poikkeamisesta säädetään 4 §:ssä.

Pykälän 1 momentti sisältää etuoikeutta koskevan perussäännön, jonka mukaan osakkeenomistajilla on osake-

annissa etuoikeus saada uusia osakkeita samassa suhteessa kuin heillä ennestään on yhtiön osakkeita. Vastaava sääntö ilmenee voimassa olevan lain 4 luvun 2 §:n 1 momentista.

Pykälän 2 *momentti* sisältää 1 momenttia täydentävän säännöksen silloin, kun yhtiössä on kaksi tai useampia osakelajeja. Jotta kullakin osakkeenomistajalla olisi mahdollisuus säilyttää suhteellinen asemansa yhtiössä, etuoikeus on tällöin toteutettava antamalla kaikkien osakelajien osakkeita lajien suhteessa sekä tarjoamalla kunkin osakelajin osakkeita osakkeenomistajille samassa suhteessa kuin heillä ennestään on kyseisen lajin osakkeita. Säännös täyttää pääomadirektiivin 29 artiklan 1 kohdan edellytyksen, jonka mukaan osakkeita on tarjottava etuoikeuksin osakkeenomistajille suhteessa siihen pääomaosuuteen, jota heidän osakkeensa edustavat pääomasta. Säännös sisältää kuitenkin tätä pidemmälle meneviä vaatimuksia.

Voimassa olevan lain 4 luvun 2 §:n 1 momentista poiketen etuoikeutta ei ehdotuksen mukaan voida toteuttaa siten, että osakkailla on osakelajista riippumatta etuoikeus annettaviin osakkeisiin, kunhan osakkeita määrällisesti annetaan aikaisempien osakkuuksien suhteessa. Tällainen niin sanottu sekamerkintä johtaa käytännössä osakkeenomistajien suhteellisen aseman muuttumiseen, minkä vuoksi siihen on perusteltua soveltaa suunnattua osakeantia koskevia säännöksiä.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain säännöksistä myös siinä, että maksullisessa etuoikeusannissa ei sovelleta osakkeenomistajien toissijaista merkintäetuoikeutta. Pääomadirektiivin 29 artiklan 2 kohdan b alakohdan toissijaista merkintäetuoikeutta edellyttävät määräykset koskevat ainoastaan tilannetta, jossa ensisijainen merkintäetuoikeus 29 artiklan 1 kohdan pääsäännöstä poiketen toteutetaan tarjoa-

malla monilajisessa yhtiössä pelkästään yhden osakelajin osakkeita niiden osakkeenomistajien merkittäväksi, joilla entuudestaan on kyseisen lajin osakkeita. Tästä ei ole kysymys käsillä olevassa pykälässä, jonka mukaan etuoikeus aina toteutetaan direktiivin 29 artiklan 1 kohdan pääsäännön mukaisella tavalla.

Jos osakeantipäätöksessä ei määrätä mitään toissijaisesta merkinnästä, ei osakkeita tarjota toissijaisesti merkittäväksi kenellekään. Näin voidaan menetellä, jos toissijaista merkintää ei osakeannin muut ehdot huomioon ottaen pidetä tarpeellisenä. Toisaalta osakeantipäätöksessä voitaisiin esimerkiksi määrätä, että osakkeenomistajan merkitsemättä jättämät osakkeet tarjotaan toissijaisesti toisten osakkeenomistajien tai – ilman että päätöksen sovelletaan 4 §:n suunnattua osakeantia koskevia säännöksiä – muun henkilön merkittäväksi. Vastaavasti olisi mahdollista määrätä, että hallitus päättää, kenelle merkitsemättä jääneitä osakkeita tarjotaan. Yhtiökokouksen ja hallituksen päätöksentekoa asiassa koskee kuitenkin 1 luvun 7 §:n mukainen yhdenvertaisuusperiaate, minkä lisäksi hallituksen on päätöksenteossaan otettava huomioon yhtiön etu siten kuin 1 luvun 8 §:ssä säädetään. Usein yhdenvertaisuusperiaate edellyttää, että osakkeet tarjotaan toissijaisestikin merkittäväksi etuoikeutetuille osakkeenomistajille. Jos tämä aiheuttaisi yhtiölle suhteettomia kustannuksia esimerkiksi siksi, että merkitsemättä jääneiden osakkeiden merkitys on vähäinen ja osakkeenomistajia on suuri määrä, voi tästä poikkeaminen olla perusteltua. Mitä suurempi vaikutus toissijaisella merkinnällä on osakkeenomistajien suhteelliseen asemaan yhtiössä, sitä ongelmallisempaa kuitenkin on osakkeenomistajien syrjäyttäminen toissijaisessa merkinnässä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan yksityisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä

voidaan määrätä etuoikeudesta toisin kuin 1 ja 2 momentissa säädetään. Uudistuksen keskeisiä tavoitteita on sääntelyn tahdonvaltaisuuden lisääminen. Yhtiöiden omistus- ja pääomarakenteet voivat olla monimutkaisia, eivätkä osakeyhtiölain etuoikeussäännökset välttämättä toimi kaikissa yhtiöissä osakkeenomistajien edun mukaisella tavalla. Osakeyhtiölain etuoikeussäännöksistä poikkeavia määräyksiä esiintyy suhteellisen usein osakassopimuksissa. Momentin mukaan tällaiset määräykset voitaisiin tulevaisuudessa ottaa yksityisen osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen, jolloin ne tulevat yhtiöoikeudellisesti sitoviksi. Määräys voisi sisältää esimerkiksi sen, että osakkeenomistajilla ei ole lainkaan etuoikeutta osakeannissa. Toisaalta 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate on tällöinkin aina otettava huomioon osakkeita annettaessa.

Julkisessa osakeyhtiössä etuoikeutta koskevista säännöksistä ei ehdotuksen mukaan voida yleensä yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin, mikä pääsääntöisesti seuraa jo pääomadirektiivin 29 artiklan 4 kohdasta. Pääomadirektiivin 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan sallimin tavoin ehdotetaan kuitenkin julkisenkin osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä voitavan määrätä, että osake, joka yhtiöjärjestyksen mukaan tuottaa rajoitetun oikeuden yhtiön voittoon tai varoihin yhtiötä purettaessa, ei tuota etuoikeutta osakeannissa. Säännös vastaa osittain voimassa olevan lain 3 luvun 1 c §:n 3 momentin etuosaketta koskevaa säännöstä. Säännöksen soveltamisala ei kuitenkaan rajoitu ehdotuksen 3 luvussa tarkoitettuihin äänivallattomiin osakkeisiin.

4 §. *Suunnattu osakeanti*. Pykälä sisältää säännökset, jotka koskevat suunnattua osakeantia eli osakkeiden antamista poiketen osakkeenomistajan 3 §:n mukaisesta etuoikeudesta.

Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan suunnattu osakeanti

on sallittu, jos siihen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Edellytys vastaa asiallisesti sitä, mitä voimassa olevan lain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa ja 2 a §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä on uusmerkinnän osalta säädetty. Kysymyksessä oleva vaatimus korostaa 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuusperiaatetta silloin, kun kysymys on osakkeenomistajan etuoikeudesta poikkeamisesta. Tapauskohtaisesti on arvioitava, onko suunnattu osakeanti kokonaisuutena arvioiden osakkeenomistajien yhteisen edun mukainen.

Yhtiön rahoitustarpeen turvaaminen voi edellyttää oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankkimista muilta kuin osakkeenomistajilta. Suunnattua osakeantia voi olla tarpeen käyttää esimerkiksi yrityskauppojen rahoituksessa, kuten osakevaihtotilanteissa, joissa yhtiö hankkii toisen yhtiön osakekannan tarjoamalla toisen yhtiön osakkeenomistajille vastikkeena omia osakkeitaan. Toisaalta on myös yhtiön rahoitukseen välittömästi liittymättömiä tilanteita, joissa etuoikeudesta poikkeaminen voi olla sillä tavoin perusteltua, että painava taloudellinen syy on käsillä. Tällaisia voivat olla muun muassa kannustinjärjestelmät, joissa osakkeita annetaan yhtiön johdolle ja työntekijöille. Asian luonteesta johtuu, että painavaksi taloudelliseksi syyksi katsottavat olosuhteet ovat useammin käsillä suurissa julkisissa yhtiöissä kuin pienissä yhtiöissä. Toisaalta painavana taloudellisena syynä ei koskaan voida pitää osakekaupoista johtuvien omistussuhteiden muutosten estämistä tai tietyn osakkeenomistajan enemmistöaseman turvaamista.

Yhtiölle osakkeista tulevalla vastikkeella on keskeinen merkitys yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta, koska suunnatun annin alihintaisuus ainakin lähtökohtaisesti tuottaa osakkeiden saajille etua niiden osakkeenomistajien kustannuksella, joiden etu-

oikeudesta poiketaan. Mitä enemmän merkintähinta alittaa osakkeen käyvän hinnan, sitä enemmän painavan taloudellisen syyn vaatimus näin ollen korostuu.

Momentin toisessa virkkeessä säädetään nimenomaisesti, että jos suunnattu osakeanti on maksuton, syyn tulee olla erityisen painava. On selvää, että tällainen anti voi vain aivan poikkeuksellisesti tulla kysymykseen. Eriytyisen painava taloudellinen syy voi olla käsillä esimerkiksi, jos osakelajeja yhdistettäessä osakkeenomistajien yhdenvertaisuus toteutetaan suorittamalla kalliimman lajin haltijoille hyvitystä maksuttomien osakkeiden muodossa. Myös eräät osakepalkkioille perustuvat kannustinjärjestelmät voivat olla sellaisia, että ne kokonaisuutena arvioiden ovat osakkeenomistajien edun mukaisia ja maksuttoman annin suunnattamiseen siten on yhtiön kannalta erityisen painava taloudellinen syy.

Momentissa säädetty etuoikeudesta poikkeamisen edellytykset tulevat sovellettavaksi sekä yhtiökokouksen päättäessä suunnatusta osakeannista että hallituksen päättäessä tällaisesta osakeannista yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla. Voimassa olevan lain 4 luvun 2 a §:n 2 momentin sekä 3 momentin viimeisen virkkeen säännöksistä poiketen hallituksen oikeutta päättää suunnatusta osakeannista ei ehdotuksessa ole muuten erityisesti rajoitettu määrällisesti tai sen suhteen, kenelle osakeanti voidaan suunnata. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että osakkeenomistajia suojaa yhdenvertaisuusperiaate ja sitä korostava painavan tai erityisen painavan taloudellisen syyn vaatimus.

Pykälän 2 *momentti* sisältää erityisiä säännöksiä suunnattua osakeantia koskevasta yhtiökokousmenettelystä. Osakkeenomistajien suojaksi edellytetään, että jos hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle päättämistä suunnatusta osakeannista tai sellaisesta osakeanti-

valtuutuksesta, jossa ei ole suljettu pois hallituksen oikeutta päättää suunnatusta osakeannista, asiasta on mainittava yhtiökokouskutsussa. Lisäksi hallituksen suunnattua osakeantia koskevassa päätösehdotuksessa yhtiökokoukselle on momentin mukaan esitettävä ehdotettavan suuntaamisen syyt ja perusteltava ehdotettava merkintähinta tai sen määäämisperuste. Myös suunnatun osakeannin mahdollinen maksuttomuus on perusteltava. Sanottu vaatimukset eivät luonnollisestikaan koske päättämistä osakeantivaltuutuksesta, jossa osakeantia ei vielä yksilöidä osakkeiden saajien tai hinnoittelun osalta. Säännös perustuu pääomadirektiivin 29 artiklan 4 kohta. Ehdotuksessa ei ole katsottu tarpeelliseksi säilyttää voimassa olevan lain 4 luvun 4a §:n 2 momentin mukaista menettelyä, jossa hallituksen päätösehdotukseen on liitettävä tilintarkastajan edellä mainituista seikoista antama lausunto. Lausunnot ovat käytännössä olleet muodollisuuksia.

Pykälän 3 *momentin* mukaan yhtiökokouksen päätös suunnatusta osakeannista tai osakeantivaltuutuksesta, jossa ei ole suljettu pois hallituksen oikeutta päättää suunnatusta osakeannista, on tehtävä 5 luvun 27 §:ssä tarkoitettulla määräenemmistöllä. Säännös vastaa pääosin voimassa olevaa oikeutta.

Ehdotettuun lukuun ei sisälly muita määräenemmistövaatimuksia. Esimerkiksi voimassa olevan lain 4 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaavaa määräenemmistövaatimusta, joka koskee osakeantivaltuutusta apportiomaisuudella maksettavasta uusmerkinnästä päättämiseen, ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa ehdotukseen. Ehdotukseen ei sisälly myöskään voimassa olevan lain 4 luvun 12 §:n 2 momentin kaltaista säännöstä eräissä niin sanotuissa sekaemissioissa sovellettavasta erityisestä yhdeksän kymmenesosan määräenemmistöstä.

Maksullinen osakeanti

Luvun 5–15 § sisältävät erityisesti maksullista osakeantia koskevat säännökset. Lisäksi maksulliseen osakeantiin sovelletaan luvun 1–4 §:n yleisiä säännöksiä.

5 §. *Päätöksen sisältö.* Pykälässä määritellään maksullista osakeantia koskevan päätöksen vähimmäisisältö. Pykälä koskee sekä yhtiökokouksen tekemää osakeantipäätöstä että hallituksen valtuutuksen nojalla tekemää päätöstä. Pykälän säännökset vastaavat osittain voimassa olevan lain 4 luvun 5 §:n 1 momentin säännöksiä.

Pykälän 1 momentti koskee osakeantipäätöksen sisältöä yksinkertaisimmassa tapauksessa eli silloin, kun osakkeiden merkintä tapahtuu niin sanottuna simultaanimerkintänä heti osakeannista päättävän yhtiökokouksen tai hallituksen pöytäkirjaan. Momentin 1 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava merkittäväksi annettavien osakkeiden määrä tai enimmäismäärä osakelajeittain. Myös osakkeiden vähimmäismäärä voidaan mainita, mutta tämä ei ehdotuksen mukaan ole välttämätöntä. Päätöksessä on lisäksi mainittava, annetaanko uusia vai yhtiön hallussa olevia osakkeita. Tällä on merkitystä osakkeen merkitsijän osakeoikeuksien alkamisajankohdan kannalta.

Momentin 2 kohdan mukaan päätöksessä tulee mainita merkintään oikeutetut. Jos yhtiön osakkeet kuuluvat arvo-osuusjärjestelmään ja osakkeita annetaan osakkeenomistajille etuoikeuden nojalla, päätöksessä tulee ilmoittaa 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu täsmäytyspäivä, jonka mukaisen tilanteen perusteella oikeus merkitä osakkeita määräytyy. Yleisistä varallisuus oikeudellisista periaatteista seuraa, että osakkeen merkintään oikeutettu voi siirtää merkintäoikeutensa toiselle, jollei tätä ole osakeantipäätök-

sessä rajoitettu. Osakeantilipuista ja osakeantitodistuksesta, jotka ovat merkintäoikeuden siirtoa helpottavia arvo-papereita, säädetään ehdotuksen 3 luvussa.

Momentin 3 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeiden merkintähinta. Kuitenkin voidaan menetellä myös siten, että päätöksessä mainitaan merkintähinnan määrittämisen peruste, esimerkiksi osakkeen tietyn päivän päätöskurssi pörssissä, ja merkintähinnan myöhempi muodollinen määrittäminen tämän perusteen mukaisesti jää hallitukselle. Jos hallitukselle annetaan itsenäistä harkintavaltaa hinnan määrittämisessä, tulevat luvun 2 §:n 2 momentin valtuutusta koskevat säännökset sovellettaviksi.

Päätöksessä on mainittava myös osakkeiden maksuaika. Ehto voidaan yksinkertaisimmillaan ilmaista siten, että osake maksetaan välittömästi yhtiökokouksessa. Maksuaikaa rajoittaa uusien osakkeiden antamisen osalta käytännössä se, että 13 §:n mukaan osake on ilmoitettava rekisteröitäväksi viiden vuoden kuluessa osakeantipäätöksestä ja vain maksetut osakkeet voidaan rekisteröidä.

Pykälän 2 momentissa säädetään päätöksen sisällöstä silloin, kun kaikkia osakkeita ei heti merkitä osakeannista päättävän kokouksen pöytäkirjaan eli kun merkintä toteutetaan niin sanottuna suksessiivimerkintänä. Momentin 1 kohdan mukaan päätöksessä on tällöin 1 momentissa säädetyn lisäksi mainittava osakkeiden merkintäaika. Merkintäaikaa rajoittaa käytännössä se, että 13 §:ssä säädetään osakkeiden ilmoittamisesta rekisteröitäväksi viiden vuoden määräajassa. Momentin 2 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava myös aika, jona merkintäetuoikeutta tulee käyttää. Vaatimus ei luonnollisesti koske suunnattua osakeantia.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu

aika ei saa päättyä ennen kuin kaksi viikkoa on kulunut merkintäajan alkamisesta sekä osakkeenomistajalle luvun 7 §:n mukaan toimitettavasta ilmoituksesta. Lisäksi julkisia osakeyhtiöitä koskee pääomadirektiivin 29 artiklan 3 kohdan mukainen vaatimus siitä, että ajan tulee olla vähintään kaksi viikkoa osakeantipäätöksen rekisteröimisestä. Jos aika päätöksen mukaan päättyy ennemmin kuin momentissa säädetään, päätöksen sijasta noudatetaan mainittuja pakottavia säännöksiä.

Toisin kuin voimassa olevan osakeyhtiölain 4 luvun 5 §:n 1 momentissa, ehdotuksessa ei edellytetä, että päätöksessä mainitaan osakkeita koskevista yhtiöjärjestyksistä, koska näistä on mahdollista saada selkoa tutustumalla yhtiöjärjestykseen. Ehdotuksessa ei myöskään edellytetä, että päätökseen välttämättä sisältyy erityisiä määräyksiä ali- ja ylimerkintätilanteiden varalta. Jos osakeannin ehdot ovat sellaiset, että ali- tai ylimerkintätilanne voi syntyä, tätä koskevien määräysten ottaminen päätökseen on tietenkin perusteltua. Alimerkintää on käsitelty jo edellä 3 §:n perusteluissa. Jos ylimerkintätilanteen varalta ei ole otettu osakeantipäätökseen erityisiä määräyksiä, hallitus päättää merkintöjen hyväksymisestä kuten yleensäkin. Tällöin on sovellettava vastaavia periaatteita kuin edellä 3 §:n perusteluissa on alimerkintätilanteen osalta esitetty.

6 §. *Päätöksen rekisteröinti.* Pykälän mukaan maksullista osakeantia koskeva päätös on ilmoitettava rekisteröitäväksi ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua päätöksestä. Rekisteröintivelvollisuus seuraa julkisten osakeyhtiöiden osalta pääomadirektiivin 25 artiklan 1 kohdasta. Koska osakkeiden rekisteröintiaika voi ehdotuksen 13 §:n 2 momentin mukaan olla pitkä, vastaava velvollisuus on katsottu aiheelliseksi asettaa myös yksityisille osake-

yhtiöille. Kuukauden määräaika kuitenkin sallii sen, että yksinkertaisimmissa tapauksissa kaikki osakeantia koskevat toimet voidaan ilmoittaa rekisteriin yhdellä kertaa. Toisaalta ilmoitus on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä. Aiheeton viivytys tai kuukauden määräajan ylittyminen ei, toisin kuin 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuna määräajan ylittyminen, johda annin raukeamiseen, mutta se voi johtaa esimerkiksi hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuuteen ehdotuksen 22 luvun 1 §:n säännösten nojalla tai sakkorangaistukseen yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n 1 momentin nojalla.

7 §. *Päätöksestä ilmoittaminen.* Pykälässä säädetään yhtiön velvollisuudesta ilmoittaa osakeantipäätöksestä sellaiselle osakkeenomistajalle, jolla päätöksen mukaan on etuoikeus osakkeiden merkintään. Säännöksen tarkoituksena on estää merkintäetuoikeuden tyhjäksi tekeminen siten, että osakkeenomistaja ei saa tietoa päätöksestä eikä siten käytä ajoissa etuoikeuttaan merkintään. Säännös vastaa osittain voimassa olevan osakeyhtiölain 4 luvun 5 §:n 2 ja 3 momenttia.

Osakkeenomistajalle on *1 momentin* mukaan ilmoitettava yhtiökokouksen toimittamista vastaavalla tavalla hänen merkintäetuoikeudestaan sekä siitä, kuinka ja missä ajassa hänen on toimittava oikeutta käyttäkseen. Etuoikeuden käyttämiselle varattu aika ei 5 §:n 3 momentin mukaan koskaan pääty ennen kuin kaksi viikkoa on kulunut ilmoituksen tekemisestä. Sanoitu ei vaikuta osakeantipäätöksen mukaisen määräajan alkamisajankohtaan mutta pidentää määräaika, jos määräaika osakeantiehtojen mukaan päättyisi aikaisemmin kuin kahden viikon kuluttua ilmoituksen tekemisestä.

Pykälän *2 momentin* mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta, jos osakeantipäätös tehdään yhtiökokouk-

sessä ja vastaavat tiedot sisältyvät yhtiökokoukseen. Vaikka yhtiökokouksessa ei ehdotuksen mukaan enää olekaan pakko selostaa hallituksen päätösehdotuksen pääasiallista sisältöä, haluttaessa voidaan kuitenkin menetellä nykyiseen tapaan siten, että 1 momentissa mainitut tiedot sisällytetään ehdollisina yhtiökokoukseen. Jos yhtiökokouksen päätös tältä osin vastaa yhtiökokouksessa esitettyä ja tiedot ovat muutenkin paikkansa pitävät, ei erillinen jälki-ilmoitus merkintään etuoikeutetuille osakkeenomistajille ole tarpeen.

8 §. *Osakkeiden merkintä.* Osakkeiden merkinnän muotovaatimusta ehdotetaan lievennettäväksi. Voimassa olevan lain 4 luvun 7 §:n mukaan merkintä on tehtävä, jos sitä ei tehdä suoraan yhtiökokouksen pöytäkirjaan, merkintälistaan, jonka muoto ja sisältö on tarkkaan säännelty. Yhtiö ei voi vedota muotovirheelliseen merkintään, jos merkitsijä ilmoittaa virheestä rekisteriviranomaiselle ennen annin rekisteröimistä. Lisäksi arvosuusjärjestelmässä on voimassa olevan lain 3 a luvun 17 §:n nojalla sallittu maksamalla tapahtuva merkintä.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädetään, että merkintöjen tulee tapahtua todisteellisesti. Merkinnästä on käytävä ilmi merkinnän perusteena oleva yhtiön päätös sekä merkittävien osakkeiden lukumäärä osakelajeittain. Kysymyksessä ei olisi varsinainen muutosäännös vaan ohje, jonka tarkoituksena on lähinnä todistelun helpottaminen. Todisteellisuusvaatimuksella voi olla merkitystä todistustaakan jaon kannalta arvioitaessa, onko merkintä tapahtunut. Toisaalta säännöksellä voi olla merkitystä myös arvioitaessa yhtiön johdon vastuuta sen suhteen, onko osakeantipäätöksen täytäntöönpano toteutettu asianmukaisella tavalla.

Osakeantipäätökseen voidaan ottaa tarkempia määräyksiä siitä, miten mer-

kinnän tulee tapahtua. Myös hallitus voi päätöstä täytäntöön pannessaan antaa tästä tarkempia määräyksiä. Yleensä tällaiset määräykset ovat myös tarpeen, jollei merkintä tapahdu välittömästi simultaanimerkintänä. Tyypillinen tapa julkisissa osakeyhtiöissä lienee jatkossakin merkinnän toteuttaminen esimerkiksi rahalaitosten konttoreissa nykyisen merkintälistan kaltaista asiakirjaa käyttäen. Merkintä voidaan myös määrätä tehtäväksi esimerkiksi tarkoitukseen soveltuvan internet-palvelun välityksellä tai nykyisen lain 3 a luvun 17 §:ää vastaavalla tavalla maksamalla merkintähinta pankkitilille. Maksamalla tapahtuvassa merkinnässä eri osakeantipäätöksiä ja eri osakelajeja varten voidaan esimerkiksi osoittaa eri tilit, joille maksu suoritetaan. Merkittyjen osakkeiden määrä voidaan tällöin yleensä selvittää jakamalla kunkin merkitsijän maksama määrä merkintähinnalla. Jos maksettu määrä ei ole jaollinen merkintähinnalla, murto-osaista maksua ei yleensä voida pitää merkintänä, ellei osakeantipäätöksessä ole tästä poikkeavia määräyksiä.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan merkitsijän on voitava tutustua nykyisiä merkintälistan liitteitä vastaaviin asiakirjoihin. Asiakirjat on pidettävä merkitsijöiden saatavilla soveltuvassa paikassa. Jos esimerkiksi merkintä voidaan tehdä internetissä, asiakirjat on pääsääntöisesti pidettävä nähtävillä siellä. Jos merkintä voidaan tehdä tiettyssä paikassa kuten pankin konttorissa, jäljennökset asiakirjoista on tavallisesti pidettävä tässä paikassa. Säännöksen rikkomisen seuraamuksena voisi tulla kysymykseen lähinnä vahingonkorvausvelvollisuus 22 luvun 1 §:n nojalla. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi, jos on julkistettu arvopaperimarkkinain 2 luvussa tarkoitettu esite, josta vastaavat tiedot ilmenevät. Tällöin sijoittaja saa riittävät tiedot tarjous- tai listalleottoesitteestä, johon

hän voi muun muassa merkintäpaikoissa tutustua.

Muotovaatimuksen olennaisesta lieventämisestä johtuen ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa muun muassa voimassa olevan lain 7 luvun 7 §:n 2 momenttia vastaavaa poikkeusta, jonka mukaan merkinnän muotoa koskevia vaatimuksia ei sovelleta, kun yhtiö luovuttaa omia osakkeitaan julkisen kaupankäynnin kautta.

Merkintä on merkitsijän tahdonilmaisus, jonka lopullinen vaikutus riippuu osakeantiehdoista ja yhtiön toiminnasta. Lähtökohtaisesti hallitus päättää merkintöjen hyväksymisestä, joskin osakeantiehdoissa voidaan myös esimerkiksi määrätä, että yhtiö hyväksyy kaikki merkintäehtojen mukaisesti tehdyt merkinnät. Merkintöjen hyväksymisestä päättäessään hallituksen tulee ottaa huomioon 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate ja 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu yhtiön etu. Lisäksi yhdenvertaisuusperiaatetta vastaavat periaatteet voivat 1 luvun perusteluissa esitetyin tavoin tulla sovellettaviksi muihin merkitsijöihin kuin osakkeenomistajiin. Esimerkiksi ylimerkintätilanteessa hallituksella on lähtökohtaisesti velvollisuus kohdella merkitsijöitä tasapuolisesti, vaikka nämä eivät ennestään olisikaan yhtiön osakkeenomistajia. Julkisen osakeyhtiön osalta voi kuitenkin olla kustannussyistä perusteltua käyttää esimerkiksi arpomista tai vastaavaa osakkeiden jakotapaa.

9 §. *Rahamaksu.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rahassa suoritettavan merkintähinnan maksutavasta vastaavalla tavalla kuin perustamista koskevan 2 luvun 6 §:ssä.

10 §. *Apportti.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi apporttiomaisuudella suoritettavasta maksusta soveltuvin osin vastaavat säännökset kuin perustamista koskevaan 2 luvun 7 §:ään. Pykälän 2 momentin mukaan apporttiomaisuuden arvostamisen kannalta merkityk-

selliset asiakirjat on, kuten nykyäänkin, liitettävä mahdolliseen hallituksen päätösehdotukseen, minkä lisäksi merkitsijällä tulee luvun 8 §:n 2 momentin mukaan aina olla mahdollisuus tutustua kyseisiin asiakirjoihin. Pykälän 4 momentin säännös on tarkoitettu koskemaan sekä niin sanottua esiapporttia että jälkiapporttia.

11 §. *Merkintähintasaaminen.* Pykälän 1 momentin säännös siitä, että yhtiö ei saa luovuttaa eikä pantata merkintähintasaamista, joka kuitenkin yhtiön konkurssissa kuuluu konkurssipesään, vastaa sitä, mitä voimassa olevassa laissa sekä perustamista koskevassa ehdotuksen 2 luvun 9 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jollei osakeanti päätöksessä ole toisin määrätty, merkintähinta voidaan kuitata yhtiöltä olevalla saatavalla ainoastaan yhtiön hallituksen suostumuksella. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevaa lakia. Jos yhtiön velan syntyperusteella on osakemerkintään sellainen kytkentä, jota tarkoitetaan 10 §:n 4 momentissa, sovelletaan apporttiomaisuutta koskevia säännöksiä.

12 §. *Periminen ja seuraamukset.* Pykälän säännökset merkintähinnan perimisestä, niin sanotusta kadusointimenettelystä sekä tähän liittyvästä vahingonkorvauksesta ovat asiallisesti yhdenmukaiset sen kanssa, mitä ehdotuksen 2 luvun 8 §:ssä perustamisen osalta säädetään. Pykälässä ei kuitenkaan säädetä hallituksen velvollisuudesta maksamattomien osakkeiden mitätöimiseen. Hallitus voi mitätöidä maksamattoman osakkeen, jos hallituksen mielestä ei ole taloudellisesti kannattavaa ja siten yhtiön edun mukaista yrittää antaa osaketta merkittäväksi toiselle henkilölle tai jos tämä ei ole mahdollista noudattaen 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuusperiaatetta. Luvun 13 §:stä seuraa, että jos osaketta ei makseta viiden vuoden

kuluessa osakeantipäätöksestä, osaketta ei enää voida ilmoittaa rekisteröitäväksi ja osakeanti näin ollen raukeaa ainakin kyseisen osakkeen osalta.

13 §. *Uusien osakkeiden rekisteröiminen.* Pykälän säännökset osakkeiden rekisteröimisestä vastaavat osittain voimassa olevan osakeyhtiölain 4 luvun 8 a §:n säännöksiä. Säännökset on kuitenkin pyritty laatimaan nykyistä selkeämmiksi ja yksinkertaisemmiksi.

Pykälän 1 momentissa säädetään, vastaavasti kuin voimassa olevassa laissa, että uudet osakkeet on kokonaissuudessaan maksettava, ennen kuin ne voidaan ilmoittaa rekisteröitäviksi. Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan 4 luvun 8 a §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä vastaavaa nimenomaista säännöstä siitä, että maksun tulee olla yhtiön omistuksessa ja hallinnassa, koska se, milloin maksun katsotaan tulleen yhtiölle, riippuu osakeantipäätöksen ehdoista ja esineoikeuden säännöistä. Tavallisesti, kuten tilille 9 §:n mukaan suoritettavan rahamaksun kysymyksessä ollessa, maksuhetken arviointi on yksinkertaista. Joskus tilanne voi olla monimutkaisempi. Esimerkiksi käytettäessä pantattuun omaisuuteen liittyvää ylivaakuutta apporttina, maksu katsotaan suoritetuksi omaisuutta hallinnassaan pitävälle pantinhaltijalle toimitetulla siirtoilmoituksella, jolla yhtiö saa suojan muun muassa maksajan muita velkoja vastaan. Jos taas esimerkiksi apporttiomaisuutena luovutetaan oikeus patenttiin, katsotaan maksu vastaavasti suoritetuksi, kun luovutuksesta on tehty merkintä patenttirekisteriin.

Rekisteri-ilmoitus on momentin mukaan tehtävä viipymättä merkintäehtojen täytyttyä eli tavallisesti silloin, kun osakkeet on maksettu. Jos osakeantipäätöksessä on määrätty annettaville osakkeille kiinteä määrä tai vähimmäismäärä, rekisteröinti on mahdollinen vasta kyseisen osakemäärän

tultua merkityksi ja maksetuksi. Jos esimerkiksi osakkeiden maksaminen tapahtuu eri aikoina, osakkeet on tarvittaessa ilmoitettava rekisteröitäväksi useammassa erässä. Asiaa arvioitaessa on, kuten voimassa olevan lain mukaan, kiinnitettävä huomiota toisaalta osakkaiden oikeuksiin ja toisaalta yhtiölle ilmoittamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Nykyiseen tapaan osakkeet voitaisiin ilmoittaa rekisteröitäväksi, vaikka aiemmin tehdyn osakeantipäätöksen perusteella annettuja osakkeita ei olisi sikaan vielä rekisteröity. Tästä ei ole katsottu aiheelliseksi ottaa ehdotukseen nimenomaista säännöstä.

Pykälän 2 momentti sisältää ehdotoman määräajan, jonka mukaan rekisteri-ilmoitus on tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluessa osakeantipäätöksen rekisteröimisestä. Luvun muista määräajoista poiketen kyseisen määräajan ylitys johtaa toimen raukeamiseen, eli jos ilmoitus tehdään tätä myöhemmin, rekisteröinti on evättävä. Jos saman osakeantipäätöksen nojalla on aikaisemmin rekisteröity yksi tai useampi erä osakkeita, mutta kaikkia osakkeita ei esimerkiksi maksulaiminlyöntien vuoksi voida rekisteröidä kyseisessä viiden vuoden määräajassa, ei tästä luonnollisestikaan aiheudu koko osakeannin raukeamista, vaan anti raukeaa ainoastaan niiden osakkeiden osalta, jotka jäävät rekisteröimättä.

Osakeannin rautessa yleisistä periaatteista seuraa, että osakkeista mahdollisesti suoritettu vastike on palautettava. Samoin yleisistä periaatteista seuraa, että osakeannin toteutumista edellyttäneet toimet, jollainen voi olla esimerkiksi päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, raukeavat. Tästä ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa nimenomaista säännöstä ehdotukseen.

Pykälän 3 momentin säännökset rekisteri-ilmoituksen liitteistä vastaavat asiallisesti ehdotuksen 2 luvun 10 §:n

3 momentin perustamista koskevia säännöksiä. Voimassa olevasta laista poiketen erityisiä apporttilausuntoja ei olisi tarpeen laatia eikä esittää yhtiökokoukselle, vaan käsillä olevan momentin säännökset rekisteri-ilmoitukseen liitettävästä hyväksytyn tilintarkastajan osakkeiden maksamisen laillisuudesta antamasta todistuksesta katkaisivat myös tilanteet, joissa osake maksetaan apporttiomaisuudella.

Ehdotettu pykälä ei koske yhtiön omien osakkeiden luovuttamista osakeannissa, koska tällaiset osakkeet on rekisteröity jo aiemmin. Jos omia osakkeita annettaessa osakkeiden merkintähinnalla korotetaan 1 §:n 3 momentin mukaisen oletettasäännön mukaisesti osakepääomaa, korotukseen sovelletaan 11 lukua ja sen rekisteröintiin 11 luvun 4 §:ää.

14 §. *Rekisteröinnin oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että uudet osakkeet tuottavat osakkeenomistajan oikeudet rekisteröinnistä alkaen, jollei osakeantipäätöksessä määrätä tätä myöhemmästä ajankohdasta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 4 luvun 10 §:n 2 momenttia muuten, mutta ehdotuksessa ei ole katsottu aiheelliseksi säätää mitään pakottavaa enimmäismääräaikaa, jonka jälkeen osakkeenomistajan oikeudet viimeistään syntyvät, vaan osakeantipäätöksessä voidaan määrätä, että oikeus, kuten oikeus osinkoon tai oikeus osallistua yhtiökokoukseen, alkaa vasta määrätyn ajan kuluttua rekisteröinnistä.

Oikeuksien syntyessä uusi osake tuottaa vastaavat oikeudet kuin muutkin samanlaiset osakkeet. Esimerkiksi tämän jälkeinen osingonjakopäätös koskee myös uusia osakkeita, vaikka osinkona jaettava voitto olisi peräisin aikaisemmilta tilikausilta, jollei uusien osakkeiden tuottamaa oikeutta tällaiseen osinkoon ole osakeantipäätöksessä erityisesti rajoitettu. Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvien osakkeiden

osalta on luonnollisesti otettava lisäksi huomioon täsmäytyspäivää koskevat säännökset.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan perustamista koskevan 2 luvun 11 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä siitä, ettei osakkeenomistaja rekisteröinnin jälkeen voi merkinnästä vapautumisen perusteeksi vedota siihen, että merkintään liittyvä ehto ei ole toteutunut. Osakemerkintään voi sinänsä liittyä erilaisia ehtoja. Voimassa olevasta laista poiketen ehtoon vetoamisen edellytykseksi ei apporttiehtoa lukuun ottamatta ole asetettu, että ehto on mainittu osakeantipäätöksessä. Hallituksen tulisi kuitenkin ehdollisia merkintöjä vastaanottaessaan ottaa huomioon ehdotuksen 1 luvun 7 §:n tarkoittama yhdenvertaisuusperiaate. Se, voiko merkitsijä vapautua merkinnästä ehdon täyttymättömyyteen vedoten, ratkaistaisiin lähtökohtaisesti yleisten oikeustoimiopillisten periaatteiden mukaisesti. Kaupparekisterimerkintään luottavien sivullisten suojaksi ehdotetaan joka tapauksessa edelleen säädettäväksi, ettei ehtoon voida vedota ainakaan enää osakkeen rekisteröimisen jälkeen.

15 §. *Yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovuttaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiön hallussa olevia omia osakkeita annettaessa osaketta ei saa luovuttaa ennen luovutuksen maksamista. Osakkeen saaja, jota ehdotuksessa tässäkin tapauksessa kutsutaan merkitsijäksi, saa siis osakkeenomistajan oikeudet aikaisintaan luovutuksesta suoritettavan merkintähinnan tultua maksetuksi. Osakekirjan hallintaa ei saa luovuttaa eikä arvo-osuutta siirtää ennen mainittua ajankohtaa. Osakeantipäätöksessä voidaan tietenkin määrätä myös myöhemmästä luovutusajankohdasta. Pykälä vastaa osittain voimassa olevan lain 7 luvun 7 §:n 3 momentin säännöstä. Pykälän säännökset ovat kuitenkin viimeksi mainittua voimassa ole-

van lain säännöstä täsmällisempiä, minkä lisäksi arvo-osuudet on pykälässä otettu nimenomaisesti huomioon.

Maksuton osakeanti

Luvun 16–19 § sisältäisivät erityisesti maksutonta osakeantia koskevat säännökset. Tämän lisäksi myös maksuttomaan osakeantiin sovellettaisiin luvun 1–4 §:n yleisiä säännöksiä.

16 §. *Päätöksen sisältö.* Pykälän mukaan maksutonta osakeantia koskevassa päätöksessä on mainittava annettavien osakkeiden lukumäärä osakelajeittain sekä se, kenellä on oikeus saada osakkeita. Voimassa olevan lain rahastoantia koskevasta 4 luvun 13 §:stä poiketen päätöksessä on mainittava osakkeisiin oikeutetut, koska ehdotuksen mukaan maksuton anti voidaan toteuttaa myös suunnattuna osakeantina. Koska maksuttomaan osakeantiin ei ehdotuksen mukaan tarvitse liittyä eikä lähtökohtaisesti myöskään liity osakepääoman korotusta, tätä koskevista seikoista ei säädetä käsillä olevassa luvussa. Jos maksuttomaan osakeantiin halutaan yhdistää rahastosiirto muusta omasta pääomasta osakepääomaan, sovelletaan ehdotuksen 11 luvun säännöksiä.

17 §. *Rekisteröinti ja sen oikeusvaikutukset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi maksuttoman osakeannin rekisteröinnistä ja sen oikeusvaikutuksista säännökset, jotka asiallisesti vastaavat voimassa olevan lain 4 luvun 13 §:n 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuton osakeanti on viipymättä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Toisin kuin maksullisessa osakeannissa, osakeantipäätöksen ja osakkeiden rekisteröinti tapahtuu yhdellä kertaa, koska osakkeiden antaminen ei ole riippuvainen osakkeiden merkinnästä ja maksamisesta. Rekisteri-ilmoitus on tehtävä välittömästi. Viivyttely ilmoituksen tekemisessä voi johtaa esimerkiksi

vahingonkorvausvastuuseen 22 luvun 1 §:n nojalla tai rangaistusseuraamukseen yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan osakeoikeuksien syntymiseen sovelletaan vastaavia sääntöjä kuin maksullisessa osakeannissa 14 §:n 2 momentin mukaan.

18 §. *Osakkeen menettäminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 4 luvun 14 §:ään verrattuna olennaisesti yksinkertaistetut säännökset osakkeen saajan passiivisuuteen perustuvasta osakkeiden menettämisestä.

Voimassa olevassa laissa edellytetään erityisen virallisessa lehdessä julkaistavan kehotuksen antamista osakkeisiin oikeutetuille viiden vuoden kuluttua rahastoantipäätöksestä ennen kuin osake voidaan julistaa menetetyksi. Tämän lisäksi voimassa olevassa laissa sallitaan ainoastaan tällaisten osakkeiden myyminen julkisessa kaupankäynnissä tai huutokaupassa. Tällöinkin myynnistä saadut varat on säilytettävä neljän vuoden ajan ennen kuin ne lankeavat yhtiölle.

Ehdotuksen mukaan menettelyä yksinkertaistetaan poistamalla kehotusmenettely ja korvaamalla osakkeiden myyntiä koskevat erityissäännökset yleisillä omia osakkeita koskevilla säännöksillä. Vastaavasti menettämisseuraamuksen aikaraja ehdotetaan pidentettäväksi kymmeneen vuoteen, jolloin osakkeenomistajalla on paljolti voimassa olevaa lakia vastaava aika vaatia osakkeita ennen lopullista menettämisseuraamusta. Menettämisseuraamuksesta päättää yhtiökokous.

Menettämisseuraamusta sovelletaan vain, jos osakkeen saaminen edellyttää saajalta erityisiä toimia, kuten osakekirjan tai osakeantilipun esittämistä. Koska arvo-osuusjärjestelmään kuuluvat osakkeet kirjataan, sikäli kuin se on mahdollista eikä osakeannin ehdoissa ole toisin määrätty, suoraan

niihin oikeutettujen arvo-osuustileille, menettämisseuraamus ei yleensä tule sovellettavaksi tällaisiin osakkeisiin. Vastaavasti muussa osakekirjattomassa yhtiössä, jossa annetut osakkeet kirjataan suoraan osake- ja osaksluetteloihin, menettämisseuraamus voi tulla sovellettavaksi vain poikkeustapauksissa.

19 §. *Maksuton osakeanti yhtiölle.* Pykälässä ehdotetaan sallittavaksi maksuton osakeanti yhtiölle itselleen siten, että osakeannissa rekisteröitäviin uusiin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Erinäisissä tilanteissa voi olla yhtiön kannalta käytännöllistä, että sillä on hallussaan omia osakkeita, jotka on jo rekisteröity. Näin on esimerkiksi silloin, kun omia osakkeita käytetään vastikkeena yrityskaupassa. Ehdotus merkitsee sitä, että omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen eivät enää olisi ainoita keinoja hankkia yhtiölle valmiiksi rekisteröityjä osakkeita. Pykälässä tarkoitettu menettely on yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta vähemmän ongelmallinen kuin omien osakkeiden ostaminen osakkeenomistajilta, jossa on kysymys varojen jakamisesta yhtiöstä.

Vaikka muodollisesti voidaan katsoa, että kysymys on suunnatusta osakeannista, pykälässä tarkoitettu menettely sinänsä ei vaikuta osakkeenomistajien suhteellisiin asemiin yhtiössä, minkä vuoksi pykälässä säädetään, etteivät suunnattua osakeantia koskevat säännökset tule tällaiseen osakeantiin sovellettaviksi. Omia osakkeita yhtiöstä edelleen luovutettaessa sovel-

letaan osakeantia koskevia säännöksiä, jolloin osakkeenomistajia luonnollisesti suojaavat muun muassa etuoikeutta ja siitä poikkeamista koskevat luvun 3 ja 4 §:n säännökset.

Yleisten periaatteiden mukaisesti osakkeet eivät yhtiön itsensä hallussa ollessaan tuota osakeoikeuksia yhtiös-

sä, kuten oikeutta osinkoon tai oikeutta saada osakkeita osakeannissa. Lisäksi asiaa koskevia erityisiä säännöksiä on ehdotuksen 5 luvun 9 §:ssä, 16 luvun 17 §:n 2 momentissa ja 17 luvun 17 §:n 2 momentissa.

Pykälän nojalla yhtiölle tullessiin omiin osakkeisiin voivat tulla sovellettaviksi myös ehdotuksen 15 luvun 13 §:n 2 ja 3 momentin säännökset, joiden mukaan osakkeet on eräissä tapauksissa luovutettava kolmen vuoden kuluessa rekisteröinnistä tai mitättävä.

Koska pykälän tarkoittamassa osakeannissa osakkeita ei merkitä eikä niistä makseta vastiketta, ehdotetun 15 luvun 15 §:n mukainen pääomadiirektiivin 18 artiklasta johtuva kiello merkitä omia osakkeita sekä mainituksa pykälässä säädettyt seuraukset kiellon vastaisesta osakemerkinnästä eivät koske tässä tarkoitettua antia. Maksuton osakeanti yhtiölle itselleen ei vaaranna yhtiön taseen yhtiön tilasta antaman kuvan oikeellisuutta.

10 luku. Optio-oikeudet

Luku sisältää säännökset, jotka koskevat osakkeiden antamista erityisiä merkintäoikeuksia, optio-oikeuksia, käyttämällä. Säännökset kattavat myös nykyisen vaihtovelkakirjalainaa koskevan sääntelyn. Optio-oikeuksia ja vaihtovelkakirjalainaa koskevat säännökset ovat voimassa olevan lain 4 luvussa, erityisesti 1–2 a §:ssä sekä 12 a–12 c §:ssä. Ehdotuksessa säännökset on selkeyden vuoksi otettu omaan lukuunsa.

Voimassa olevan lain säännöksistä poiketen ehdotetun luvun säännöksissä lähdetään siitä, että optio-oikeuksien antamisen edellytykset aina vastaavat suunnatun osakeannin edellytyksiä. Käytännössä optio-oikeudet säännönmukaisesti annetaan suunnatusti. Ratkaisusta seuraa, että lukuun ei tarvitse sisällyttää osakkeenomistajien etuo-

keutta koskevia säännöksiä, mikä tekee mahdolliseksi sääntelyn selkeyttämisen ja yksinkertaistamisen.

Voimassa olevan lain säännöksistä poiketen ehdotetussa luvussa ei pääsääntöisesti ole käytetty vaihtovelkakirjalainan käsitettä optio-oikeuden käsitteen rinnalla. Vaihtovelkakirjalaina on oikeudellisesti optio-oikeuden ja yhtiölle annettavan lainan yhdistelmä, johon liittyy sopimus mahdolliseen osakemerkintään perustuvan merkintähintavelan kuittaamisesta yhtiöltä olevalla lainasaatavalla. Optio-oikeutta koskevat säännökset koskevat myös vaihtovelkakirjalainaan sisältyvää optio-oikeutta. Ehdotus sisältää kuitenkin myös eräitä vaihtovelkakirjalainan lainaosuutta koskevia säännöksiä.

Säännökset on pyritty kirjoittamaan nykyisiä selkeämmiksi. Tähän on pyritty muun muassa tulkinnanvaraisia viittauksia välttämällä. Luvussa omaksutut ratkaisut noudattavat viittauksien karsimisesta huolimatta paljolti osakeantia koskevassa 9 luvussa omaksutuja ratkaisuja. Siten myös ehdotettavat muutokset voimassa olevaan lakiin verrattuna vastaavat paljolti osakeannin sääntelyn osalta ehdotettavia muutoksia, joita on perusteltu jo edellä ehdotuksen 9 luvun perusteluissa.

1 §. *Optio-oikeudet*. Pykälä sisältää optio-oikeuksia koskevia yleisiä säännöksiä. Lisäksi pykälässä määritellään vaihtovelkakirjalaina, joka on erityisehtoinen optio-oikeus.

Pykälän 1 *momentin* mukaan yhtiö voisi nykyiseen tapaan antaa optio-oikeuksia. Nämä ovat erityisiä merkin-

täoikeuksia, jotka oikeuttavat merkitsemään uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita maksua vastaan. Optio-oikeuksien antaminen ja niiden nojalla tapahtuva osakkeiden merkintä säännellään käsillä olevassa luvussa. Varsinkin osakkeen merkintän osalta luvussa tosin laajasti viitat-

taisiin osakeantia koskevan 9 luvun säännöksiin.

Optio-oikeudelle on käytännössä ominaista, että osakkeiden merkintäaika on pitkä tai ajoittuu pitkälle tulevaisuuteen. Tosin myös 9 luvun mukaisessa osakeannissa on varsin pitkä merkintäaika mahdollinen, koska annetut uudet osakkeet on tällöinkin rekisteröitävä vasta viimeistään viiden vuoden kuluttua osakeantipäätöksestä. Optio-oikeudelle on myös ominaista, että optio-oikeuden haltijan oikeus ei ole riippuvainen yhtiön harkinnasta. Yhtiöllä ei siten ole oikeutta jättää optio-oikeuden nojalla tehtyä ja asianmukaisesti maksettua osakkeen merkintää hyväksymättä.

Momentin mukaan optio-oikeuksien antaminen edellyttää, että siihen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Edellytys on sama kuin maksullisen osakeannin suuntaamisen edellytys ehdotuksen 9 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan. Painavana taloudellisena syynä voi tulla kysymykseen esimerkiksi kannustinjärjestelmän luominen yhtiön johdolle ja työntekijöille, jos järjestelmän voidaan katsoa olevan yhtiön edun mukainen. Voimassa olevasta laista poiketen edellytys koskee periaatteessa myös tilannetta, jossa optio-oikeuksia annetaan yhtiön osakkeenomistajille näiden osakeomistuksen suhteessa. Käytännössä muutoksella ei ole merkitystä, koska optio-oikeudet säännönmukaisesti annetaan suunnatusti.

Pykälän 2 *momentissa* todettaisiin optio-oikeuden ehdoissa voitavan määrätä yhtiölle annettavasta lainasta, joka osakkeita optio-oikeuden nojalla merkittäessä käytetään merkintähinnan kuittaamiseen. Tällaisia lainoja eli vaihtovelkakirjalainoja voitaisiin ehdotuksen mukaan käyttää nykyiseen tapaan. Vaihtovelkakirjalainan käsitteellä on kuitenkin vain vähäinen itsenäinen oikeudellinen merkitys. Ehdotuksen optio-oikeutta koskevia sään-

nöksiä sovelletaan myös vaihtovelkakirjalainoihin sisältyviin optio-oikeuksiin. Ehdotetun luvun 6–7 §:n mukaan vaihtovelkakirjalainan lainapääomaan sovelletaan kuitenkin osittain samoja säännöksiä kuin osakkeiden ja optio-oikeuksien merkintähintaan.

Pykälän 3 *momentin* mukaan luvun säännöksiä sovelletaan myös yhtiölle palautuneiden optio-oikeuksien laskemiseen uudelleen liikkeeseen. Esimerkiksi henkilöstön kannustimiksi tarkoitettujen työsuhdeoptioiden ehdoista voi johtua, että työntekijä ei saa optio-oikeutta hyväkseen, jos työsuhde lakkaa. Tällöin yhtiö saattaa antaa vastaavat optio-oikeudet muille työntekijöille. Samanlainen tilanne voi syntyä esimerkiksi, jos yhtiö ostaa antamiaan optio-oikeuksia takaisin, mikä on sallittua, jos siihen on 13 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu liiketaloudellinen peruste. Tilanne voidaan mieltää niin, että kysymys on yhtiölle palautuneiden optio-oikeuksien laskemisesta uudelleen liikkeeseen. Tästä syystä momentissa selvennetään, että optio-oikeuksien antamisen edellytykset ja siinä noudatettava menettely ovat samat riippumatta siitä, edeltääkö optio-oikeuksien antamista ehdoiltaan vastaavien optio-oikeuksien edellä tarkoitettu palautuminen yhtiölle.

2 §. *Päätöksenteko.* Pykälä sisältää yleiset säännökset optio-oikeuksien antamista koskevasta päätöksenteosta. Pykälän 1 *momentin* mukaan optio-oikeuksien antamisesta päätetään, kuten osakkeiden antamisesta muutenkin, pääsääntöisesti yhtiökokouksessa. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan yhtiökokous voi, kuten nykyäänkin, myös valtuuttaa hallituksen päättämään optio-oikeuksien antamisesta. Optio-oikeuksien antamista koskevasta valtuutuksesta on käytävä ilmi merkittävien osakkeiden enimmäismäärä osakelajeittain. Koska optio-oikeuksiin

liittyviä rekisteröintejä koskevaa sääntelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi 4 §:n perusteluissa esitetyllä tavalla, valtuutuksessa olisi mainittava myös enimmäisaika, jonka kuluessa optio-oikeuden nojalla tehtävän osakkeiden merkinnän tulee tapahtua. Momentin säännökset vastaavat muuten ehdotuksen 9 luvun 2 §:n 2 momentin osakeantivaltuutusta koskevia säännöksiä.

Pykälän 3 *momentti* sisältää hallituksen päätösehdotuksen sisältöä, yhtiökokouksen päätöksen edellyttämää määräenemmistöä sekä muuta yhtiökokousmenettelyä koskevia erityisiä säännöksiä. Menettely vastaa asiallisesti suunnatusta osakeannista ehdotuksen 9 luvun 4 §:n 2 ja 3 momentin mukaan päätettäessä noudatettavaa menettelyä. Yhtiökokouksista luonnollisesti aina ilmenee, että kokouksessa tehdään optio-oikeuksien antamista koskevia päätöksiä. Hallituksen velvollisuus ehdottamiensa merkintähintojen tai niiden määräämisen perusteen perustelemiseen koskee sekä optio-oikeudesta mahdollisesti suoritettavaa merkintähintaa että sitä hintaa, joka osakkeesta on maksettava, jos optio-oikeutta käytetään osakkeen merkintään. Tavallista sinänsä on, että optio-oikeus annetaan maksutta. Sen sijaan optio-oikeuden nojalla tapahtuva osakkeen merkintä on aina maksullinen. Optio-oikeuden mahdollinen merkintähinta ja osakkeen merkintähinta muodostavat kokonaisuuden, mikä on otettava huomioon hallituksen ehdotusta perusteltaessa.

3 §. *Päätöksen sisältö.* Pykälä, jossa säädetään optio-oikeuksien antamista koskevan päätöksen sisällöstä eli optio-oikeuksien ehdoista, koskee sekä yhtiökokouksen tekemää päätöstä optio-oikeuksien antamisesta että hallituksen valtuutuksen nojalla tekemää päätöstä. Pykälän säännökset vastaavat asian luonteesta johtuvien muutoksien sitä, mitä ehdotuksen 9 luvun 5 §:ssä

säädetään osakeantipäätöksen sisällöstä.

Pykälän 1 momentissa määritellään optio-oikeuksien antamista koskevan päätöksen vähimmäissisältö. Momentin 1 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava annettavien optio-oikeuksien lukumäärä tai enimmäismäärä. Jos samalla päätöksellä annetaan ehdoiltaan toisistaan poikkeavia optio-oikeuksia, on selvää, että ehdoiltaan erilaisten optio-oikeuksien määrät tai enimmäismäärät on eriteltävä.

Momentin 2 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava, kenellä on oikeus merkitä optio-oikeuksia. Yleisistä varallisuus oikeudellisista periaatteista seuraa, että merkintään oikeutettu voi siirtää oikeutensa toiselle. Siirtokelpoisuutta voidaan kuitenkin rajoittaa optio-oikeuksien ehdoissa. Tämä voi olla mielekästä esimerkiksi, kun optio-oikeuksia käytetään yhtiön henkilöstön kannustimina. Optiodistuksesta, joka on optio-oikeuden luovuttamista helpottava arvopaperi, säädetään ehdotuksen 3 luvussa.

Momentin 3 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava optio-oikeuksien merkintäaika. Tämä voidaan ehdotuksen mukaan päätöksessä lähtökohtaisesti vapaasti määrätä. Jos hallitus päättää optio-oikeuksien antamisesta valtuutuksen nojalla, tätä rajoittaa kuitenkin valtuutuksessa 2 §:n 2 momentin mukaisesti määrätty enimmäisaika, jonka kuluessa osakkeiden merkintöjen tulee tapahtua.

Momentin 4 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava optio-oikeuksien merkintähinta, jollei optio-oikeuksia anneta maksutta. Maksuttomuus on tavallista esimerkiksi henkilöstön kannustimina käytettyjen työsuhdeoptioiden ollessa kysymyksessä. Vastaavasti kuin ehdotuksen 9 luvun 5 §:n mukaisen osakeantipäätöksen kohdalla, voidaan menetellä myös siten, että päätöksessä täsmällisesti mainitaan merkintähinnan määräämisen peruste, jon-

ka mukaisesti merkintähinnan määrää myöhemmin muodollisesti hallitus. Päätöksessä on mainittava myös optio-oikeuksien maksuaika.

Momentin 5 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava, kuinka monta osaketta optio-oikeudella saa merkitä, osakkeiden laji sekä se, ovatko kyseessä uudet vai yhtiön hallussa olevat osakkeet. Jos samalla päätöksellä annetaan optio-oikeuksia, jotka tuottavat erilaisen oikeuden osakkeiden merkintään, on oikeudet luonnollisesti eriteltävä. Vaikka ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 4 luvun 12 a §:n 1 momentissa säädetyn kaltaista nimenomaista säännöstä siitä, että optio-oikeuksien nojalla tapahtuvien osakemerkintöjen on voitava tapahtua yhtiöjärjestyksestä muuttamatta, on selvää, että ehdotuksenkin mukaan optio-oikeudet voivat kohdistua vain sellaiseen lajiin ja määrään osakkeita, jotka yhtiöjärjestyksen mukaan voidaan antaa.

Momentin 6 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeiden merkintäaika. Merkintäaikaa ei ole ehdotuksessa, kuten ei myöskään voimassa olevassa laissa, pääsääntöisesti rajoitettu. Edes 9 luvun 13 §:n 2 momentin säännös ehdottomasta määräajasta, jossa osake on ilmoitettava rekisteröitäväksi, ei käsillä olevan luvun 7 §:n mukaan koske optio-oikeuksien nojalla tapahtuvaa merkintää, ellei osaketta makseta apportiomaisuudella. Jos hallitus päättää optio-oikeuksien antamisesta valtuutuksen nojalla, päätösvaltaa kuitenkin rajoittaa valtuutuksessa luvun 2 §:n 2 momentin mukaan määrätty enimmäisaika, jonka kuluessa osakkeiden merkintöjen tulee tapahtua. Tavallista on, että optio-oikeuksien nojalla merkittävien osakkeiden merkintäaika on pitkä tai ajoittuu pitkälle tulevaisuuteen, esimerkiksi usean vuoden päähän.

Momentin 7 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeiden

merkintähinta tai merkintähinnan määrittämisen peruste ja osakkeiden maksuaika. Optio-oikeuksien nojalla tapahtuva osakkeiden merkintä on aina maksullinen. Kohta vastaa osakeantia koskevaa sääntelyä.

Momentin 8 kohdan mukaan päätökseen on otettava myös määräykset siitä, mitkä oikeudet optio-oikeus tuottaa osakeannissa tai annettaessa optio-oikeuksia muun päätöksen nojalla, omia osakkeita 15 luvun säännösten mukaisesti hankittaessa tai lunastettaessa, optio-oikeuksia hankittaessa, 18 luvun mukaisessa vähemmistöosakkeiden lunastuksessa taikka yhtiön purkautuessa. Kysymyksessä ovat tilanteet, jotka saattavat vaikuttaa olennaisesti optio-oikeuden haltijan asemaan ja optio-oikeuden arvoon. Säännös vastaa asiallisesti paljolti voimassa olevan lain 4 luvun 12 b §:n 2 momentin säännöksiä. Ehdotuksessa on kuitenkin voimassa olevasta laista poiketen huomioitu myös annettujen optio-oikeuksien hankkiminen yhtiölle. Optio-oikeuksien kohtelusta julkisen osakeyhtiön muuttuessa yksityiseksi ei enää tarvitsisi määrätä, mikä on johdonmukaista sen kanssa, että osakkeenomistajallakaan ei enää mainitussa tilanteessa ehdotuksen mukaan olisi oikeutta saada lunastusta osakkeistaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan yksinkertaisuuden vuoksi olettamassäänöstä siitä, että annettaessa optio-oikeuksia maksua vastaan merkintähinta merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Optio-oikeuksien ehdoissa voidaan kuitenkin määrätä, että merkintähinnalla korotetaan osakepääomaa. Tällöin korotukseen sovelletaan muuten 11 luvun säännöksiä. Jos hallitukselle on annettu valtuutus päättää optio-oikeuksien antamisen ehdoista, valtuutus oikeuttaa hallituksen päättämään myös tästä.

Optio-oikeuksienkin nojalla merkittävien osakkeiden merkintähinta kirjataan lähtökohtaisesti osakepääomaan siten kuin ehdotuksen 9 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetään. Tämä seuraa käsillä olevan luvun 7 §:n 1 momentista.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lain lukemisen helpottamiseksi otettavaksi viittaussäännös eräisiin ehdotuksen muiden lukujen säännöksiin eli 16 luvun 6 §:n 1 momenttiin ja 17 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Kyseisissä lainkohdissa säädetään optio-oikeuksien ehdoista sikäli kuin niissä halutaan määrätä optio-oikeuksien kohtelusta sulautumisessa ja jakautumisessa. Jos optio-oikeuksien ehdoissa ei ole asiaa koskevia määräyksiä, näissä tilanteissa sovelletaan asianomaisten lukujen säännöksiä optio-oikeuksien lunastamisesta.

Optio-oikeuksien ehtoihin voi sisältyä myös muita kuin käsillä olevassa pykälässä mainittuja määräyksiä. Jos kysymys on esimerkiksi vaihtovelkakirjalainasta, on ehtoihin luonnollisesti otettava lainaehtoja koskevat määräykset.

4 §. *Päätöksen tai valtuutuksen rekisteröinti.* Ehdotuksen mukaan optio-oikeuksien rekisteröintiä koskevat säännökset uudistettaisiin nykyisiä yksinkertaisemmiksi siten, että ensi vaiheessa rekisteröitäisiin ainoastaan yhtiökokouksen päätös optio-oikeuksien antamisesta taikka hallituksen valtuuttamisesta. Päätös ja sen rekisteröinti osoittaisivat riittävästi muun muassa sivullisille, missä rajoissa ja minkä ajan kuluessa yhtiön omisturakenne voi optio-oikeuksien antamisen johdosta muuttua. Tämän lisäksi aikanaan rekisteröitäisiin optio-oikeuksien nojalla merkityt ja maksetut osakkeet kuten yleensäkin osakeannissa. Muita rekisteröintejä ei pääsääntöisesti olisi.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan yhtiön on ilmoitettava optio-oikeuksien antamista koskeva yhtiö-

kokouksen päätös tai tätä koskeva valtuutus rekisteröitäväksi ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua päätöksestä. Säämös vastaa ehdotuksen 9 luvun 2 §:n 2 momentin ja 6 §:n säännöksiä yhtiökokouksen päätösten osalta. Jos hallitus päättää optio-oikeuksien antamisesta valtuutuksen nojalla, päätöstä ei tarvitse ilmoittaa rekisteröitäväksi. On tavallista, että hallitus käyttää valtuutustaan useissa erissä ja joutuu esimerkiksi uudelleen antamaan käyttämättä jääneitä henkilöstöoptioita, jolloin velvollisuus yksittäisten päätösten rekisteröintiin voi johtaa kohtuuttomiin kustannuksiin yhtiölle. Ehdotukseen ei sisälly myöskään voimassa olevan lain 4 luvun 12 c §:n 1 momentin kaltaista velvollisuutta tietyssä määräajassa optio-oikeuksien antamista koskevasta päätöksestä ilmoittaa rekisteröitäväksi optio-oikeuksien nojalla annettaviksi tulevien osakkeiden mahdollinen enimmäismäärä.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiö voi tehdä asiaa koskevan muutosilmoituksen, jos rekisteritietojen mukainen optio-oikeuksien nojalla merkittävien osakkeiden määrä vähenee tai aika, jonka kuluessa osakkeiden merkintä voi tapahtua, lyhenee. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun optio-oikeuksia jää lopullisesti merkitsemättä tai optio-oikeuksia raukeaa, koska niitä ei käytetä osakkeiden merkintään merkintäajan kuluessa, taikka kun 1 momentissa tarkoitettu päätös peruutetaan osittain ennen sen täytäntöönpanoa. Yhtiöllä ei ole ehdotonta velvollisuutta muutosilmoituksen tekemiseen, vaan hallituksen on 1 luvun 8 §:n mukaisesti arvioitava, onko ilmoituksen tekeminen yhtiön edun mukaista, kun

huomioon otetaan toisaalta ilmoittamisesta aiheutuvat kustannukset ja toi-

saalta vanhentuneista rekisteritiedoista yhtiölle ehkä aiheutuva haitta.

5 §. *Optio-oikeuksien merkintä.* Pykälä sisältää optio-oikeuksien merkintää koskevat säännökset, jotka vastaavat asiallisesti ehdotuksen 9 luvun 8 §:n säännöksiä osakkeiden merkinnästä. Vaikka säännökseen ei sisälly mainintaa optio-oikeuksien lajista, on selvää, että jos sama päätös koskee sisällöltään erilaisia optio-oikeuksia, merkinnässä tulee yksilöidä, millaiseen optio-oikeuteen merkintä kohdistuu.

6 §. *Optio-oikeuksien merkintähintaa ja vaihtovelkakirjalainan yhtiölle suorittamista koskevat säännökset.* Ehdotuksen mukaan optio-oikeuksien merkintähintaan ja vaihtovelkakirjalainan määrän suorittamiseen yhtiölle sovellettaisiin eräiltä osin täysin samoja säännöksiä kuin osakkeen merkintähintaan. Ehdotuksessa on katsottu yksinkertaisimmaksi ja selkeimmäksi näiltä osin viitata asianomaisiin osakkeen merkintähintaa koskeviin säännöksiin.

Pykälän mukaan optio-oikeuksien merkintähintaan ja vaihtovelkakirjalainan määrän suorittamiseen yhtiölle sovellettaisiin muutettavat muuttaen ehdotuksen 9 luvun 9–11 §:n sekä 12 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä merkintähinnan maksamisesta rahalla tai apporttiomaisuudella, merkintähinnan perimisestä ja siihen liittyvistä seuraamuksista. Voimassa olevan lain 4 luvun 12 b § sisältää pääosin vastaavat, joskin sisällöltään epäselvemmät viittaukset.

7 §. *Optio-oikeuksien nojalla tapahtuva osakkeiden merkintä, maksaminen ja rekisteröiminen.* Optio-oikeuksien nojalla tapahtuvaan osakkeiden merkintään, maksamiseen ja rekisteröimiseen sovellettaisiin pykälän mukaan ehdotuksen 9 luvun maksullista osakeantia koskevia säännöksiä pääsääntöisesti sellaisinaan.

Pykälän 1 momentin mukaan optio-oikeuden nojalla tapahtuvassa osakkeiden merkinnässä sovellettaisiin muutettavat muuttaen 9 luvun 1 §:n 3 momentin ja 8–15 §:n säännöksiä. Ehdotuksen 9 luvun 13 §:n 2 momenttia ei kuitenkaan yleensä sovellettaisi, eli osakkeiden rekisteriin ilmoittamiselle ei olisi ehdotonta ajallista takarajaa. Siten pitkällekin tulevaisuuteen jatkuvat tai ajoittuvat osakkeiden merkintäajat olisivat mahdollisia. Tämä liittyy optio-oikeuksien käyttötarkoituksiin ja vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Toisaalta ehdotuksen mukaan optio-oikeuksien nojalla tapahtuva osakkeiden merkintä voisi voimassa olevan lain 4 luvun 12 a §:n 1 momentin säännöksestä poiketen tapahtua myös apportiomaisuutta vastaan, jos tästä on optio-oikeuksien ehdoissa määrätty. Koska apportiomaisuutta vastaan annettava osake on pääomadirektiivin 27 artiklan 1 kohdan mukaan maksettava kokonaisuudessaan viiden vuoden kuluessa osakkeen antamista koskevasta päätöksestä, ehdotetaan 9 luvun 13 §:n 2 momentin määräaikaa sovellettavaksi tällaisessa tapauksessa myös optio-oikeuden nojalla merkittyyn osakkeeseen. Yhdenmukaisuuden vuoksi vaatimusta sovellettaisiin myös yksityiseen osakeyhtiöön. Rekisteröinnin edellytyksenä on tällöin myös se, että apportiomaisuus vielä tuolloinkin vastaa arvoltaan määrää, joka sille yhtiökokouksen tai hallituksen päätöksessä aikanaan on määriteltävä taseessa annettavaksi. Käytännössä optio-oikeuksien ehdoissa voi tapauksesta riippuen olla aiheellista määrätä, että optio-oikeuden haltijalla on vaihtoehtoisesti oikeus maksaa osake rahalla.

Pykälän 2 momentin mukaan osakkeen rekisteröinnin edellytyksenä on myös, että mahdollinen optio-oikeudesta suoritettava maksu tai vaihtovelkakirjalainan määrä on suoritettu yhtiölle laissa säädetyin tavoin. Tällöin

9 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkoitettun vakuutuksen ja lausunnon tulee koskea myös optio-oikeuden maksamista ja vaihtovelkakirjalainan määrän suorittamista yhtiölle. Säännösten tarkoituksena on ennen kaikkea estää osakkeen maksua koskevien säännösten kiertäminen. Jos optio-oikeuden merkintähinnalla korotetaan osakepääomaa, korotus on ilmoitettava yleensä erikseen rekisteröitäväksi ehdotuksen 11 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisella tavalla.

11 luku. Osakepääoman korottaminen

Ehdotettuun lukuun sisältyvät osakepääoman korottamista koskevat säännökset. Kuten edellä yleisperusteluissa on todettu sekä 9 ja 10 luvun säännöksistä on käynyt ilmi, osakepääomaa voidaan korottaa osakkeita tai optio-oikeuksia annettaessa, mutta tämä ei ehdotuksen mukaan ole nimellisarvottomassa järjestelmässä välttämätöntä. Toisaalta osakepääoman korottamiseen ei tarvitse, kuten ei nykyäänkään, välttämättä liittyä esimerkiksi osakkeiden antamista.

Osakepääoman korottamismenettely silloin, kun osakepääomaa korotetaan annettavien uusien osakkeiden merkintähinnalla, on ehdotuksessa lain lukemisen helpottamiseksi säännelty pääsääntöisesti 9 luvussa. Käsillä olevan luvun säännökset muun muassa korottamisen oikeusvaikutuksista tulevat tällöinkin täydentävästi sovellettaviksi.

Osakepääoman korottaminen voisi edelleen tapahtua myös rahastokorotuksena. Voimassa olevan lain rahastoantia koskevasta sääntelystä poiketen korotukseen ei kuitenkaan nimellisarvottomassa järjestelmässä tarvitsisi liittyä mitään osakkeita koskevia toimenpiteitä, kuten nimellisarvon korotusta tai uusien osakkeiden antamista.

Sanotun ohella laissa ehdotetaan säänneltäväksi sellaiset osakepääomaan tapahtuvat sijoitukset, joissa yhtiölle annetaan varoja osakepääomaan merkittäväksi ilman, että tätä vastaan annettaisiin osake- tai muita vastaavia oikeuksia. Tällaisten menettelyjen sääntelemättömyys on käytännössä aiheuttanut tiettyä epäselvyyttä. Koska tällainen osakepääomasijoitus ei voi heikentää osakkeenomistajien asemaa, ehdotetaan, että osakepääoman korottamisesta tällaisessa tapauksessa päättää hallitus.

1 §. *Osakepääoman korottamisen tavat.* Pykälässä lueteltaisiin menettelyt, joilla osakepääomaa voidaan korottaa.

Pykälän 1 kohdan mukaan osakepääomaa voidaan korottaa merkitsemällä osakkeista tai optio-oikeuksista maksettava merkintähinta kokonaan tai osittain osakepääomaan siten kuin edellä ehdotuksen 9 ja 10 luvussa säädetään. Ehdotuksen 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan osakkeiden merkintähinta merkitään yleensä osakepääomaan, jollei osakeantipäätöksessä tai optio-oikeuksien ehdoissa määrätä asiasta toisin. Sen sijaan ehdotuksen 10 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan mahdollinen optio-oikeuksien merkintähinta merkitään lähtökohtaisesti sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jollei sitä määrätä käytettäväksi osakepääoman korotukseen. Osakepääoman korottamisesta näissä tilanteissa päättää se, joka päättää osakeannin tai optio-oikeuksien ehdoista, siis yhtiökokous tai yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla hallitus.

Pykälän 2 kohdan mukaan osakepääomaa voidaan korottaa rahastokorotuksena eli siirtämällä osakepääomaan varoja yhtiön muusta omasta pääomasta. Tällöin yhtiölle ei tule uusia varoja, vaan korotukseen käytetään

kertyneitä voittovaroja, sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa tai muita

rahastoja. Korotusmuoto vastaa voimassa olevan lain tarkoittamaa rahastoantia, kuitenkin sillä erotuksella, ettei korotukseen nimellisarvottomassa järjestelmässä tarvitse liittyä osakkeiden antamista tai nimellisarvon korottamista. Haluttaessa voidaan nimellisarvottomassa järjestelmässäkin päättää samanaikaisesta maksuttomasta osakeannista ja rahastokorotuksesta. Tällöin käsillä olevan luvun säännösten lisäksi sovelletaan ehdotuksen 9 luvun säännöksiä maksuttomasta osakeannista.

Pykälän 3 kohdan mukaan osakepääomaa voidaan korottaa myös merkitsemällä osakepääomaan varoja, jotka muuten kuin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa on sijoitettu yhtiöön edellytyksin, että ne merkitään osakepääomaan. Kohta koskee nykyisin sääntelemättömiä tilanteita, joissa yhtiöön sijoitetaan varoja osakepääomaan merkittäviksi ilman, että tähän liittyy osake- tai muiden vastaavien oikeuksien antamista. Tällaisesta sijoituksesta on ehdotuksessa käytetty nimitystä osakepääomasijoitus.

Käsillä oleva kohta ja luku eivät koske vapaaseen omaan pääomaan tehtäviä sijoituksia. Tällaiset sijoitukset ovat sallittuja ja ne on ehdotuksen 8 luvun 3 §:n mukaan yleensä merkittävä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Vapaaseen omaan pääomaan tehtäviä sijoituksia ei kuitenkaan voida käyttää esimerkiksi osakepääoman maksamista koskevan sääntelyn kiertämiseen siten, että ensin tehdään sijoitus vapaaseen omaan pääomaan ja sitten rahastokorotus. Jos nimittäin jo sijoitusta tehtäessä on edellytetty osakepääoman korottamisesta, kysymyksessä on käsillä olevassa kohdassa tarkoitettu osakepääomasijoitus.

2 §. *Rahastokorotus.* Pykälä sisältää tarkempia säännöksiä edellä 1 §:n 2 kohdassa määritellystä rahastokorotuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan

rahastokorotuksesta päätetään lähtökohtaisesti yhtiökokouksessa.

Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiökokous voi myös valtuuttaa hallituksen päättämään rahastokorotuksesta. Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan hallitusta ei voida valtuuttaa päättämään rahastoantina tapahtuvasta osakepääoman korotuksesta. Osakepääoman korotus sinänsä ei ole osakkeenomistajien suojan kannalta yhtä riskialtis toimenpide kuin osakkeiden antaminen. Rahastokorotuksista päättäessäkin on kuitenkin otettava huomioon ehdotuksen 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu yhdenvertaisuusperiaate. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista ei ole yhtiön jakokelpoisten varojen jatkuva sitominen osakepääomaan siten, että rahastokorotuksia itse asiassa käytetään vähemmistön näännyttämiseen.

Ehdotuksen mukaan valtuutuksessa on yksilöitävä korotuksen enimmäismäärä. Valtuutuksen voimassaoloaikaa ei ole julkistenkaan osakeyhtiöiden osalta rajoitettu. Momentin säännökset vastaavat muuten ehdotuksen 9 luvun 2 §:n 2 momentin ja 10 luvun 2 §:n 2 momentin säännöksiä osakeantivaltuutuksesta ja optio-oikeuksien antamiseen oikeuttavasta valtuutuksesta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan rahastokorotusta koskevassa päätöksessä on mainittava paitsi korotuksen määrä myös se, mitä varoja korotukseen käytetään. Kysymyksessä on täsmennys verrattuna voimassa olevan lain 4 luvun 13 §:n 2 momentin rahastoantia koskevaan sääntelyyn, jossa ei nimenomaisesti edellytetä päätöksessä mainittavaksi, mitä oman pääoman eriä korotukseen käytetään.

3 §. *Osakepääomasijoitus.* Pykälä sisältää tarkempia säännöksiä edellä 1 §:n 3 kohdassa määritellyyn osakepääomasijoitukseen perustuvasta osakepääoman korotuksesta, jota ei ole säännelty voimassa olevassa laissa.

Pykälän 1 *momentin* mukaan osakepääomasijoitukseen perustuvasta osakepääoman korotuksesta voisi suoraan lain nojalla päättää hallitus. Tällainen korotus ei voi olla osakkeenomistajien kannalta vahingollinen. Päätöksessä on luonnollisesti mainittava korotuksen määrä. Tämän lisäksi on yksilöitävä sijoitus, johon korotus perustuu.

Pykälän 2 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitetun sijoituksen maksamiseen ja yhtiön saamiseen sijoittajalta sovellettaisiin muutettavat muuttaen ehdotuksen 9 luvun osakkeen merkintähintaa koskevia säännöksiä. Tarkoituksena on lähinnä varmistaa, että kaupparekisterimerkintöjen mukainen osakepääoma tulee maksetuksi. Ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 2 momentin hallituksen päätösehdotusta koskevia säännöksiä ei luonnollisesti sovellettaisi.

4 §. *Korotuksen rekisteröinti ja sen oikeusvaikutukset.* Pykälä sisältää osakepääoman korotuksen rekisteröintiä koskevat säännökset. Pykälä koskee kaikkia 1 §:ssä mainittuja osakepääoman korotustilanteita. Pykälän 1 *momentissa* viitataan uusien osakkeiden merkintähinnalla tapahtuvan osakepääoman korottamisen rekisteröitäväksi ilmoittamisen osalta 9 luvun 13 §:n säännöksiin.

Pykälän 2 *momentin* mukaan muu osakepääoman korotus on ilmoitettava rekisteröitäväksi viipymättä mahdollisen maksun tultua yhtiölle ja korotuksen ehtojen muutenkin täytyttyä. Mahdollisella maksulla tarkoitetaan osakepääomaan merkittävää maksua yhtiön luovuttamasta omasta osakkeesta tai optio-oikeudesta taikka puhdasta osakepääomasijoitusta. Koska rahastokorotukseen ei liity maksua eikä yleensä myöskään erityisiä ehtoja, rahastokorotus on tavallisesti ilmoitettava rekisteröitäväksi viipymättä päätöksen teon jälkeen. Tämä vastaa voimassa

olevan lain 4 luvun 13 §:n 3 momentin rahastoantia koskevaa sääntelyä.

Momentin säännökset rekisteri-ilmoituksen liitteistä vastaavat sitä, mitä ehdotuksen 9 luvun 13 §:n 3 momentissa säädetään osakeannin osalta. Momentin 1 kohdan mukaan rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että korotuksessa on noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä. Johdonmukaisuussyistä vaatimus on ulotettu koskemaan myös rahastokorotusta. Momentin 2 kohdan mukaan rekisteri-ilmoitukseen on lisäksi liitettävä hyväksytyn tilintarkastajan todistus siitä, että osakeyhtiölain säännöksiä osakepääoman maksamisesta on noudatettu. Koska rahastokorotuksessa osakepääomaa ei makseta, kohdan vaatimus ei koske rahastokorotusta.

Pykälän 3 momentin mukaan osakepääoma katsotaan korotetuksi, kun korotus on rekisteröity. Säännös vastaa voimassa olevan lain 4 luvun 10 §:n 2 momentin ja 13 §:n 3 momentin säännöksiä. Edelleen momentin mukaan korotuksen tultua rekisteröidyksi ei osakepääomaan varoja sijoittanut – esimerkiksi optio-oikeuden tällaisin ehdoin merkinnyt taikka suoran osakepääomasijoituksen tehnyt henkilö – voi sitoumuksestaan vapautumisen perusteeksi vedota siihen, että sitoumukseen liittyvää ehtoa ei ole täytetty. Säännös vastaa asiallisesti sitä, mitä ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 2 momentissa säädetään osakemerkinnän sitovuudesta osakkeen tultua rekisteröidyksi.

12 luku. Pääomalaina

Pääomalainaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan säilytettäväksi pääsääntöisesti nykyisen kaltaisena. Pääomalainaa ei kuitenkaan kirjattaisi oman pääoman eräksi, vaan siitä tulisi vieraan pääoman erä, jota koskevat laissa säädetty erityiset rajoitukset. Lisäksi pak-

koselvitystilasääntelyn poistaminen muuttaa pääomalainan merkitystä rahoitusvälineenä. Sääntelyn kirjoitustapaan ehdotetaan myös selkeyttäviä muutoksia. Laissa määrättäisiin nykyiseen tapaan pääomalainasopimuksen vähimmäissisällöstä. Lainasopimuksessa voitaisiin sopia muista lainaehtoista edellyttäen, etteivät ehdot olisi ristiriidassa lain pakottavan sääntelyn kanssa. Yhtiöllä voi olla myös muita viimesijaisia lainoja, joihin ei sovelleta pääomalainaa koskevia säännöksiä. Tilanteissa, joissa on epäselvää, onko laina pääomalaina vai muu viimesijainen tai tavallinen laina, pääomalainasääntelyn soveltuvuus ratkeaa pääsääntöisesti osapuolten tarkoituksen perusteella. Epäselvyyksien välttämiseksi lainasopimuksessa on kuitenkin syytä nimenomaisesti todeta, onko laina osakeyhtiölaissa tarkoitettu pääomalaina vai muu viimesijainen laina.

Pääomalainaa voidaan käyttää ehdotuksen 20 luvun 25 §:n 2 momentissa tarkoitettun oman pääoman menetyksen seuraamusten estämiseen siinä tarkemmin määrätyllä tavalla. Pääomalainaa ei toisaalta oteta huomioon yhtiön oman pääoman eränä laskettaessa 20 luvun 25 §:n 1 momentin mukaisesti, alittaako yhtiön oma pääoma puolet osakepääomasta. Momentissa tarkoitettu yhtiön taloudellisen aseman tervehdyttäminen voidaan kuitenkin toteuttaa muun muassa ottamalla yhtiölle pääomalaina.

Osakeyhtiön muuttuessa ehdotuksen 19 luvussa tarkoitettulla tavalla osuuskunnaksi tai henkilöyhtiöksi taikka yksityisen elinkeinonharjoittajan jatkaessa sen toimintaa, pääomalaina siirtyy yleisseuraannossa muiden velkojen ohella toimintaa jatkavan yrityksen vastattavaksi. Pääomalainan velkojalla on tällöin myös oikeus vastustaa muutosta ellei toisin ole sovittu. Koska pääomalaina on osakeyhtiölaissa säännelty rahoitusväline, siihen ei

yritysmuodon muutoksen jälkeen välttämättä kytkeydy samoja oikeusvaikutuksia kuin aikaisemmin. Pääomalaina säilynee lainaehdojen muu-
toilusta riippuen yritysmuodon muu-
toksen yhteydessä maksunsaantijär-
jestyksen kannalta viimesijaisena. Vaikka osuuskuntalaissa säädetään osakeyhtiölain säännöksiä pitkälti vastaavasti pääomalainasta, osakeyhtiölain mukaisen pääomalainan muuttuminen osuuskuntalain mukaiseksi pääomalainaksi riippuu lainaehdojen tulkinnasta. Yritysmuodon muutoksen yhteydessä saattaa usein olla syytä nimenomaisesti sopia tällaisista pääomalainaa koskevista kysymyksistä.

Voimassa olevan lain 5 luvun 1 §:ssä oleva sääntely on ehdotuksessa luettavuuden parantamiseksi jaettu kahteen eri pykälään.

1 §. *Takasijaisuus ja muut lainaehdot.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momenttia vastaavasti pääomalainaehtojen keskeisestä sisällöstä. Voimassa olevasta laista poiketen pääomalainan pääoman ja koron maksuedellytyksiä ei enää arviotaisi konsernitilinpäätöksen perusteella. Muutos vastaa sitä, mitä ehdotuksen 13 luvussa säädetään varojen jaon edellytyksistä. Myös maininta pääomalainan kirjaamisesta oman pääoman erilliseksi eräksi ehdotetaan poistettavaksi. Voimassa olevan lain sanamuotoa ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että pääomalainan koron ja muun hyvityksen sijasta säädetäisiin pelkästään korosta. Muutos ei vaikuta säännöksen materiaaliseen sisältöön, vaan säännös koskee voimassa olevan lain tapaan sekä ajan kulumisen perusteella määräytyvää kiinteää tai vaihtuvaa korkoa että esimerkiksi voitto-osuusehtoista tuottoa.

Takasijaisuudesta huolimatta pääomalainaa kohdellaan yhtiön selvitystilassa ja konkurssissa muuten samoin kuin yhtiön muita velkoja. Muun mu-

assa yhtiön kyvyttömyys maksaa pääomalaina takaisin yhtiön selvitystilassa johtaa yhtiön konkurssiin asettamiseen. Pääomalaina ei myöskään raukea, vaikka yhtiö poistettaisiin kaupparekisteristä.

Momentin sanamuotoa on muutettu myös siten, että pääomalainan pääoman takaisinmaksuun käytössä olevat varat määritellään vapaan oman pääoman ja pääomalainojen sekä taseen mukaisen tappion erotuksena. Voimassa olevassa laissa pääoman palautuksen edellytyksenä on, että takaisinmaksun jälkeen yhtiön sidotulle pääomalle ja muille jakokelvottomille erille on jätävä täysi kate. Muutos on ainoastaan selventävä ja muun muassa osoittaa, että myös pääomalainat otetaan huomioon tappion katteena palautuksen edellytyksiä arvioitaessa. Pääomalainan koron maksamista koskisivat samat edellytykset. Koron maksua ei ehdoteta kytkettäväksi varojen jakokelpoisuuteen, koska ehdotetun 13 luvun 2 §:n mukaisen maksukykykriteerin soveltaminen saattaisi johtaa koron maksun perusteettomaan lykkäytymiseen ottaen huomioon, että pääomalainan velkojalla ei ole vastaavia keinoja vaikuttaa yhtiön hallintoon tai selvittää yhtiön maksukykyä kuin osakkeenomistajalla. Momentin mukaisten taseeseen perustuvien edellytysten täytyessä pääomalainan korko tai pääoma on maksettava lainaehdojen mukaisesti. Yhtiön maksukyvyttömyys maksuhetkellä voi kuitenkin johtaa maksun peräytymiseen takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään laitonta varojenjakoja koskevan sääntelyn soveltamisesta lainvastaiseen pääomalainan pääoman tai koron maksamiseen taikka vakuuden antamiseen. Sovellettavaksi tulevat sekä ehdotuksen 13 luvun 5 §:n säännös palautusvelvollisuudesta että ehdotuksen 25

luvun 1 §:n 1 kohdan rangaistussäännös.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään voimassa olevaa lakia vastaavasti poikkeuksesta edellä mainittuihin rajoituksiin silloin, kun velkojilla lainojalla on oikeus vastustaa yhtiötä koskevaa olennaista päätöstä ja vaatia lainan maksua tai turvaavan vakuuden asettamista. Pääomalainasopimuksessa voidaan rajoittaa pääomalainavelkojan oikeutta vaatia lainan takaisinmaksua myös *momentissa* mainituissa tilanteissa.

Voimassa olevasta laista poiketen *momentissa* todettaisiin lisäksi nimenomaisesti, että pääomalaina voidaan edellä mainittujen rajoitusten estämättä myös muuntaa oman pääoman eräksi taikka käyttää oman pääoman erän tavoin yhtiön tappioiden kattamiseen. Velvoiteoikeudellisesti kysymyksessä on tällöin joko kuittaus tai velan anteeksianto. Pääomalainaa voidaan esimerkiksi käyttää osakkeen merkintähinnan tai osakepääomasijoituksen maksun kuittamiseen. Sanottu koskee yleisten kuittauksen edellytysten täytyessä myös pääomalainalle kertynyttä maksamatonta korkoa. Jos koron maksaminen yhtiön tilan johdosta kuitenkin on epätodennäköistä, menettely ei välttämättä täytä oman pääoman maksamiselle laissa asetettuja edellytyksiä. Koron maksun epätodennäköisyyttä ilmentää erityisesti se, ettei korkoa ole merkitty yhtiön taseeseen vaan ainoastaan liitetietoihin. Myöskään perusteettoman korkean koron tällainen muuntaminen omaksi pääomaksi ei välttämättä täytä oman pääoman maksamiselle asetettuja edellytyksiä.

Pääomalainan omaksi pääomaksi muuntamista koskeva säännös ei heikennä yhtiön muiden velkojien asemaa. Sekä vapaan että sidotun oman pääoman takaisinmaksuedellytykset ovat aina tiukemmat kuin pääomalainan. Oman pääoman jakamiseen liittyy lisäksi 13 luvun 2 §:n mukainen mak-

sukykyisyyshedellytys, jota pääomalainan osalta ei ole.

2 §. *Muut säännökset.* Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla pääomalainan kirjallisesta muodosta sekä lainvastaisten lainaehtojen muutosten tai vakuuden antamisen pätemättömyydestä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan pääomalainalle maksettu korko vähentää pääomalainan pääoman ja koron maksuun käytössä olevaa määrää jo sinä tilikautena, jona korko maksetaan. Ilman nimenomaista säännöstä maksettu määrä vähentäisi kuluksi kirjaimisen jälkeen jakokelpoista vapaata omaa pääomaa vasta tultuaan kirjatuksi varojenjaon perusteena olevaan tilinpäätökseen. Myös pääomalainan pääoman palautus vähentää tätä määrää vastaavasti. *Momenttiin* on kirjattu myös yleisistä velvoiteoikeudellisista periaatteista johtuva pääomalainan koron kertyminen niiltäkin tilikausilta, joilta korkoa ei ole voitu maksaa. Tässä samoin kuin muuallakin ehdotuksessa tilinpäätöksellä tarkoitetaan paitsi tilikaudelta laadittua tilinpäätöstä, myös muulta ajanjaksolta voitonjakoa tai muuta tarkoitusta varten laadittua tilinpäätöstä. Jos yhtiö ei tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksensä perusteella voi maksaa pääomalainalle korkoa, mutta laatii myöhemmin 13 luvun 3 §:ssä tarkoitetun meneillään olevalta tilikaudelta vahvistettavan tilinpäätöksen, jonka mukaan koron maksuun käytettävissä olevia varoja jälleen on, korko on maksettava jo kyseisen tilikauden aikana. Yhtiöllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta tällaisen tilinpäätöksen laatimiseen, ellei pääomalainan ehdoista muuta johdu.

Pykälän 3 *momentti* sisältää voimassa olevaa lakia vastaavan oletettavasti säännöksen pääomalainojen keskinäisestä maksunsaantijärjestyksestä.

IV OSA. Varojen jakaminen

13 luku. Varojen jakaminen

Luvussa säädetään yhtiön varojen jakamisesta. Säännökset vastaavat periaatteiltaan pääasiassa voimassa olevan lain 12 luvun säännöksiä. Yksityiskohtien ja esittämistavan osalta säännökset poikkeavat kuitenkin merkittävästi voimassa olevasta laista.

Luvun 1-5 §:t koskevat kaikkia luvun 1 §:n 1 momentissa lueteltuja varojenjakotilanteita. Tämän jälkeen luvussa säännellään vapaan oman pääoman jakamista (6-8 §). Luvun lopussa on eräitä muita varojenjakoon liittyviä säännöksiä (9-11 §).

Ehdotetuissa säännöksissä pyritään täsmentämään laittoman varojenjaon käsitettä siten, että yhtiöiden olisi helpompi arvioida, mitkä liiketoimet ovat lain mukaisia. Lähtökohtana on, että liiketaloudellisesti perustellut liiketapahtumat ovat sallittuja.

Varojen jakamista koskevissa säännöksissä on keskeistä se, että yhtiön tulee jaon jälkeen säilyttää maksukykyisyytensä. Vaikka voimassa olevan lain vaatimus taseessa olevasta vapaasta omasta pääomasta säilyy osingonjaon ja muun vapaan oman pääoman jakamisen kriteerinä, on maksukykyisyysarviointilla huomattavasti voimassa olevaa oikeutta suurempi merkitys. Maksukykyisyysarvioinnin merkityksen korostuminen liittyy erityisesti kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin. Kysymystä on selostettu tarkemmin yleisperusteluissa.

Varojen jakamista helpotetaan siten, että jako on mahdollista myös muun kuin päättäneeltä tilikaudelta vahvistetun tilinpäätöksen perusteella. Yhtiö voisi myös valtuuttaa hallituksen päättämään osingonjaosta. Vähemmistöosinkoa koskevasta säännöksestä on tehty tahdonvaltainen. Voi

massa olevan lain säännös siitä, ettei yhtiökokous saa päättää jaettavaksi enempää kuin hallitus esittää, on poistettu. Näin halutaan korostaa yhtiökokouksen merkitystä yhtiön ylimpänä päätöksentekuelimenä. Lukuun ei myöskään sisälly emoyhtiötä koskevaa konsernitaseen jakorajoitusta.

Lukuun ei sisälly voimassa olevaa lakia vastaavia lähipiirilainoja koskevia säännöksiä. Muutosta on perusteltu yleisperusteluissa. Omien osakkeiden hankinnan rahoituksen sääntely on pyritty kirjoittamaan nykyistä täsmällisemmin. Omien osakkeiden hankinnan rahoitusta koskevan säännöksen rikkomista ei enää rinnasteta laittomaan varojenjakoon.

Varojen jakamista koskevat yleiset säännökset

1 §. *Varojenjakotavat.* Osakeyhtiön pääoman pysyvyys on yksi osakeyhtiöoikeuden peruseriaatteista, mikä todetaan myös ehdotetussa 1 luvun 3 §:ssä. Tästä syystä suoritukset yhtiöstä osakkeenomistajille on säännelty kattavasti. Pykälän 1 momentissa luetellaan lailliset varojenjakotavat, joita luvun säännökset pääasiassa koskevat. Laitonta jakamista säännellään pykälän 3 momentissa ja luvun 5 §:ssä.

Pykälän 1 momentti vastaa pitkälti voimassa olevan lain 12 luvun 1 §:n 1 momenttia. Momentissa lueteltavat lailliset varojenjakotavat koostuvat menettelyistä, joissa yhtiöstä poistuu varallisuutta joko täysin vastikkeetta tai siten, että yhtiö saa vastikkeena omia osakkeitaan. Näille tilanteille on yhteistä se, että niissä ei ole kysymys liiketoiminnasta, vaan ainakin pinta-puolisesti ilman käypää vastiketta tapahtuvista suorituksista. Momentissa tarkoitettu varojen jakaminen tapahtuu yleensä yhtiön osakkeenomistajille. Poikkeuksina ovat lahjan antaminen sekä tilanne, jossa yhtiön varoja jaetaan erityisen yhtiöjärjestysmääräyk-

sen nojalla muulle taholle kuin osakkeenomistajalle. Myös esimerkiksi sulautumisen yhteydessä voidaan tehdä suorituksia yhtiöstä. Tällöin varat kuitenkin jaetaan vastaanottavasta yhtiöstä sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille vastikkeena vastaanottavan yhtiön liiketoiminnasta, joten kysymyksessä ei ole varsinainen varojenjakotilanne. Jos sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat ovat pääasiallisesti samoja henkilöitä ja jos sulautumisen yhteydessä suoritetaan osakevastikkeen sijasta tai ohella merkittävästi muuta vastiketta, tilanne lähestyy laitonta varojenjakoja, mikäli suorituksille ei ole liiketaloudellista perustetta.

Momentin 1 kohdassa mainitaan voiton jakaminen, joka samalla täsmennetään ”osinko” –käsitteen sisällöksi, sekä vapaan oman pääoman rahaston jakaminen. Jako tapahtuu pääsääntöisesti osakkeenomistajille. Jos yhtiön tarkoituksena poikkeuksellisesti ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille, varoja voidaan kuitenkin jakaa muille, yhtiöjärjestyksessä osoitetuille tahoille. Koska vapaan omaan pääoman rahastojen jakamiseen sovelletaan samoja periaatteita kuin osingonjakoon, nämä varojenjakotavat on mainittu samassa kohdassa. Momentin 2 kohdassa viitataan lahjan antamiseen. Lahjoilla tarkoitetaan tässä aidosti vastikkeettomia suorituksia, ei lahjoiksi arkikielessä nimitettäviä esimerkiksi markkinointiin liittyviä suorituksia. Momentin 3 kohdassa mainitaan osakepääoman jakaminen, jolloin tulee sovellettavaksi 14 luvussa säännelty velkojiensuojamenettely. Momentin 4 kohdassa viitataan omien osakkeiden hankkimiseen ja lunastamiseen. Näissä menettelyissä tulee sovellettavaksi velkojiensuojamenettely, mikäli yhtiön osakepääoma alenee. Menettelyistä on erityiset säännökset 15 luvussa. Momentin 5 kohdassa viitataan varojen jakamiseen

yhtiötä purettaessa sekä silloin, kun yhtiö poistetaan rekisteristä, mistä on erityiset säännökset 20 luvussa. Näistä menettelyistä jälkimmäinen tulee kysymykseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan yksimieliset osakkeenomistajat voivat jakaa yhtiön vapaata omaa pääomaa myös 1 momentista poikkeavalla tavalla. Momentissa tarkoitettu päätös saattaa olla esimerkiksi niin merkittävän lahjoituksen tekeminen, ettei sen enää voitaisi katsoa olevan 9 §:ssä tarkoitettulla tavalla kohtuullinen. Yksimieliset osakkeenomistajat voivat myös esimerkiksi päättää jakaa vapaata omaa pääomaa muussa suhteessa kuin osakkeenomistuksen ja yhtiöjärjestyksen määräysten nojalla tulisi tehdä.

Pykälän 3 momentissa säädetään laittoman varojenjaon määritelmästä. Momentin mukaan laittomalla varojenjaolla tarkoitettaisiin 1 ja 2 momentissa lueteltujen laillisten varojenjakotapojen ulkopuolella kaikkia sellaisia tilanteita, joissa yhtiöstä poistuu varoja ilman liiketaloudellista perustetta. Määritelmän keskeinen merkitys on siinä, että sen avulla voidaan laiton varojenjakoa erottaa laillisesta liiketoiminnasta. Vastaavaa määritelmää ei ole voimassa olevassa laissa.

Ehdotetusta määritelmästä käy ilmi, että liiketaloudelliseen perusteeseen perustuvaa suoritusta ei pidetä varojen jakamisena. Tämä on merkityksellistä arvioitaessa muun muassa tämän luvun 5 §:ssä tarkoitettua laittoman varojenjaon sisältöä. Säännöksellä on merkitystä muun muassa arvioitaessa erilaisten yhtiön liikkeeseen laskemien rahoitusinstrumenttien ostamista takaisin yhtiölle. Mikäli tällainen hankinta on liiketaloudellisesti perusteltu ja siten yhtiön toiminnan tarkoituksen mukainen, hankinta on lähtökohtaisesti osakeyhtiölain mukainen. Yhtiö voi siten lähtökohtaisesti ostaa sen omiin

osakkeisiin oikeuttavia optio-oikeuksia käypään hintaan, vaikka niitä olisikin osakkeenomistajilla. Edellä lausuttu ei luonnollisesti pidä paikkansa silloin, kun erityisiä rahoitusvälineitä käyttämällä halutaan saada aikaan tilanne, jossa on tosiasiallisesti kysymys varojen jakamisesta, tai kun esteeksi muodostuu esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaaminen.

Liiketaapahtuman käsite on määritelty kirjanpitolaissa. Kirjanpitolain 2 luvun 1 §:n nojalla kirjanpitovelvollisen on merkittävä kirjanpitoonsa liiketaapahtumina menot, tulot ja rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisu- ja siirtoerät. Kirjanpitolain perustelujen mukaan meno on tuotannontekijän ja tulo suoritteiden rahana ilmaistu vastike. Rahoitustapahtumia ovat pääoman sijoitukset ja niiden palautukset sekä voitonjako samoin kuin niistä sekä tuloista ja menoista johtuneet kassaan- ja kassastamaksut. Käsite on siten hyvin laaja.

2 §. *Maksukykyyn säilyttäminen.* Voimassa olevan oikeuden on katsottu pitävän sisällään sen, että yhtiön hallitus ei voi esittää jaettavaksi enempää varoja kuin on yhtiön maksukykyyn kannalta perusteltua. Maksukykyisyyden arvioinnin on katsottu kuuluvan hallituksen yleisen huolellisuusvelvollisuuden alaan. Asiasta ei ole ollut erityistä säännöstä laissa.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, ettei yhtiön varoja saa jakaa, jos jakamisen seurauksena yhtiötä uhkaisi maksukyvyttömyys. Vastaavasti konsernin emoyhtiössä ei voida jakaa varoja, jos jakamisen seurauksena konsernia uhkaisi maksukyvyttömyys. Konsernin maksukyvyttömyys tulee esille esimerkiksi tilanteessa, jossa valtaosa konsernin käteisvaroista hupenee emoyhtiön varojenjako- ja jossa käteisvarojen puute johtaa tytäryhteisöjen maksukyvyttömyyteen. Tällainen asetelma saattaa syntyä kon-

sernissa, jossa käytetään yhteistä niin sanottua konsernikassaa.

Säännös koskee sekä vapaan oman pääoman että osakepääoman jakamista. Uhkaavan maksukyvyttömyyden asettaminen varojen jakamista rajoittavaksi tekijäksi on perusteltua monista syistä. Perinteinen taseen vapaan oman pääoman määrään kytketty voitonjakokriteeri johtaa sekä voimassa olevan oikeuden kannalta että erityisesti tulevaisuudessa velkojen kannalta liian sattumanvaraiseen lopputulokseen. Kriteeri on myös liian helposti manipuloitavissa. Niin sanotun tasetestin suhteellisen merkityksen vähentäminen ja maksukykyisyyden korostaminen liittyvät keskeisesti suomalaisten kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteiden kehitykseen. Nämä periaatteet muuttuvat EU-sääntelyn takia vastaamaan kansainvälisiä tilinpäätösperiaatteita. Uudet tilinpäätösperiaatteet merkitsevät muun muassa sitä, että yhtiöiden omaan pääomaan voi muodostua huomattavia määriä realisoitumattomia omaisuuserien arvonorotuksia. Varojenjako- ja liittyviä muutostekijöitä on selostettu yleisperustelujen yhteydessä.

Uhkaavan maksukyvyttömyyden tarkka sisältö tulee määräytymään oikeuskäytännössä. Yhtiöiden ja tilanteiden erilaisuuden takia tarkempaa säännöstä ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Säännöksellä pyritään ensi sijassa suojaamaan velkoja tilanteelta, jossa yhtiön varojenjako johtaa maksukyvyttömyyteen ja maksukyvyttömyysmenettelyyn sekä siten vaarantaa velkojen aseman. Velkojen kannalta on keskeistä, että yhtiön toiminta jatkuu. Säännöksen tarkoituksena ei toisaalta ole asettaa yhtiön johdolle ja osakkeenomistajille kohtuuttomia vaatimuksia maksukyvyttömyyden arvioimisessa. Varsinkin pienissä yhtiöissä maksukyky saattaa jatkuvasti olla suhteellisen heikko. Tällaisessa- kaan yhtiössä ei ole tarkoituksena ko-

konaan estää varojen jakamista. Säännöksestä saattaa kuitenkin aiheutua rajoituksia jaon määrän ja ajankohdan suhteen. Säännös ei sinänsä rajoita esimerkiksi velan ottamista varojen jaon mahdollistamiseksi.

Sen arviointi, onko yhtiössä menettely maksukyvyyn säilyttämistä koskevan säännöksen mukaisesti, ei poikkea muusta osakeyhtiölain tulkinnasta. Pelkästään se, että yhtiöstä tulee maksukyvytön suhteellisen lyhyen ajan kuluttua varojen jakamisesta, ei sinänsä kerro säännöksen rikkomisesta. Keskeistä arvioinnissa on se, mitä päätöksentekijöiden piti tietää jakopäätöstä tehtäessä. Tämän arviointi ei voi tapahtua päätöksenteon jälkeen ilmi tuleen tiedon valossa.

Uhkaavan maksukyvyttömyyden käsitettä käytetään yrityksen saneerauksesta annetun lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Ehdotetussa osakeyhtiölain varojen jakamista koskevassa tilanteessa maksukykyä arvioidaan josakin määrin eri näkökulmasta. Tästä huolimatta yrityssaneerauksesta annetun lain perusteluihin on syytä kiinnittää huomiota (HE 182/1992 vp): ”Maksukyvyttömyyden vaara olisi käsillä, jos voidaan ennakoida, että velalliseen jollakin näköpiirissä olevalla aikavälillä kohdistuu konkreettinen maksukyvyttömyyden riski. Arvioinnissa olisi otettava huomioon velallisen vallitseva taloudellinen tilanne sekä siihen vaikuttavat seikat ja niiden odotettavissa oleva kehitys. Sitä aikaväliä, jota maksukyvyttömyysriskin ennuste voi koskea ja jonka kuluessa maksukyvyttömyyden siis voidaan ennakoida olevan odotettavissa, ei lakiehdotuksessa ole erikseen määritetty. Ratkaisevaa on se, että maksukyvyttömyyden vaaran tulee olla todennäköinen, kun otetaan huomioon vallitsevat olosuhteet ja niiden todennäköinen kehitys. Aikaperspektiivi voi vaihdella riippuen siitä, minkälaisella todennäköisyydellä asiaan vaikuttavia

seikkoja kulloinkin on mahdollista ennakoida. Maksukyvyttömyyden vaaran ei siten tarvitse olla akuutti. Toisaalta pelkkä abstrakti maksukyvyttömyyden vaara ei myöskään riitä.”

Maksukykyä koskeva arviointi tulee tehdä mahdollisimman lähellä jakopäätöstä. Käytännössä maksukykyäkin arvioitaneen usein yhtiön uusimman tilinpäätöksen perusteella. Menettely on asianmukainen, jos ajan kuluminen ja tilikauden jälkeiset tapahtumat eivät anna aiheutta olettaa tilanteen olennaisesti muuttuneen.

Säännöksen vastainen menettely on 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla laitonta varojen jakamista. Toisaalta säännöksen mukaan meneteltäessä vaara takaisinsaantia koskevien säännösten soveltamisesta yhtiöoikeudelliseen varojenjakoan lienee vähäinen.

3 §. *Jako perustuu tilinpäätökseen.* Ehdotuksen mukaan varojen jakaminen tapahtuu vahvistetun tilinpäätöksen perusteella. Tällä on merkitystä erityisesti jaettaessa vapaata omaa pääomaa, jonka määrä ilmenee tilinpäätöksestä. Kuitenkin myös osakepääoman jakamisen osalta päätöksenteko perustuu vahvistettuun tilinpäätökseen. Asialla on merkitystä muun muassa sen takia, että ehdotetun 14 luvun 2 §:n nojalla tappio on katettava ennen kuin osakepääomaa jaetaan osakkeenomistajille. Tältä osin päätöksenteko perustuu nyt käsillä olevan pykälän mukaisesti hyväksyttyyn tilinpäätökseen.

Edellä 2 §:ssä varojen jakamisen edellytykseksi on asetettu maksukyvyyn säilyttäminen. Vapaan oman pääoman jakaminen tapahtuu siten niin, että ensin arvioidaan tämän pykälän nojalla, onko yhtiössä ylipäättään jakokelpoisia varoja ja tämän jälkeen 2 §:n nojalla se, voidaanko jako suorittaa. Sama koskee osakepääoman jakamista osakkeenomistajille. Molemmat säännökset tulevat sovellettaviksi myös

silloin, kun arvioidaan lahjan antamista 9 §:n nojalla.

Pykälän 1 momentin 1 virkkeessä asetetaan varojen jakamisen pääsääntö. Jakaminen tapahtuu viimeisen vahvistetun tilinpäätöksen perusteella. Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että taseen sijasta viitataan tilinpäätökseen. Käytännössä keskeinen tekijä on voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla taseen osoittaman yhtiön oman pääoman määrä. Sanamuodon muutos johtuu siirtymisestä yhdenmukaiseen käsitteistöön koko laissa. Toisaalta tilinpäätösnormistojen kehittyminen on lisännyt esimerkiksi tilinpäätöksen liitetietojen merkitystä yhtiön taloudellisen tilan arvioinnin kannalta.

Säännöksessä viitataan myös yleensä viimeiseen vahvistettuun tilinpäätökseen, ei siihen, että tilinpäätöksen tulisi olla viimeksi päättyneeltä tilikaudelta. Säännös mahdollistaa sanamuotonsa mukaan sen, että päättyneeltä tilikaudelta ei vahvisteta tilinpäätöstä lainkaan ja siten päästään jakamaan varoja tätä edellisen tilinpäätöksen perusteella. Kysymys on kuitenkin tällöin laittomasta varojenjaosta, koska säännöksen tarkoituksena on muun muassa sallia jako tilikauden päättymisen ja osakeyhtiölain mukaan pidettävän varsinaisen yhtiökokouksen välisenä aikana. Menettely on myös selkeästi varsinaisen yhtiökokouksen pitoaikaa koskevan säännöksen vastaista.

Momentin 2 virkkeen mukaan jako voidaan tehdä myös alkavalta tai meneillään olevalta tilikaudelta vahvistetun tilinpäätöksen perusteella. Säännös mahdollistaa sekä voitonjaon meneillään olevalta tilikaudelta että sellaisen menettelyn, jossa jakautumisessa tai kombinaatiosulautumisessa syntynyt yhtiö jakaa ensimmäisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa yhtiössä olevaa vapaata omaa pääomaa, vaikka yhtiöllä ei ole takanaan yhtään täyttä tili-

kautta. Säännös lähinnä selventää oikeustilaa, koska samaan lopputulemaan tultaisiin jo 1 virkkeen mukaisen säännöksen perusteella.

Momentin 3 virkkeessä säädetään siitä, että jaon perustana olevan tilinpäätöksen on oltava tilintarkastettu. Edellytys koskee vain niitä yhtiöitä, jotka ovat velvollisia valitsemaan tilintarkastajan joko lain tai yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla. Tilintarkastuksella tarkoitetaan tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan varsinaista tilintarkastusta, josta tilintarkastaja antaa tilintarkastuskertomuksen.

Pykälän 2 momentissa säädetään selkeyden vuoksi siitä, ettei jakoa voida tehdä kiinnittämättä huomiota tilikauden päättymisen jälkeen, mutta ennen jakopäätöstä tapahtuneeseen kehitykseen. On katsottu perustelluksi erikseen todeta se voimassa olevan oikeuden mukainen kanta, että tilikauden päättymisen jälkeen tapahtunut vapaan oman pääoman väheneminen vähentää voitonjakoon käytettävissä olevaa määrää. Mahdollista lisääntyntä vapaata omaa pääomaa ei kuitenkaan voida jakaa, ellei sitä ennen vahvisteta 1 momentissa tarkoitettua tilinpäätöstä. Momentissa ei erikseen viitata yhtiön maksukyvyn arviointiin. Tämä tapahtuu aina mahdollisimman lähellä varojen jakamista koskevaa päätöstä.

Säännöksessä ei erikseen todeta siitä, että pääomalainalle maksettava korko vähentää varoja, jotka ovat käytettävissä voitonjakoon. Asian tulisi olla selvä ilman lain säännöstäkin, minkä lisäksi se todetaan pääomalainaa koskevassa sääntelyssä.

4 §. *Yhtiön rekisteröinnin merkitys.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain 12 luvun 1 §:n 2 mukaisesti, ettei varojenjako saa suorittaa ennen yhtiön rekisteröintiä.

5 §. *Laiton varojenjak.* Säännös koskee osakeyhtiölain vastaista varo-

jen jakamista osakkeenomistajille tai muille henkilöille. Säännös vastaa pitkälti voimassa olevan lain 12 luvun 5 §:n 1 momenttia. Voimassa olevan lain säännöksessä laittoman varojenjaon sääntelyä ei tosin ole ulotettu muihin kuin osakkeenomistajiin, mutta oikeuskirjallisuudessa on katsottu samojen periaatteiden soveltuvan myös tilanteisiin, joissa varoja jaetaan muille kuin osakkeenomistajille. Ehdotus ei siten ainakaan merkittävästi poikkea voimassa olevan oikeuden kannasta. Ulottamalla säännös koskemaan myös muita kuin osakkeenomistajia säännöksen alaan tulevat myös 10 §:ssä tarkoitetut mahdolliset muut edunsajat. Erityisesti suhteessa muulle henkilölle tapahtuvaan jakamiseen säännös on yhteydessä 1 §:n 3 momenttiin ehdotettuun säännökseen.

Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista siinä, että näyttövelvollisuus on käännetty varoja saaneen kannalta edullisemmaksi. Ehdotuksen mukaan yhtiöllä on näyttövelvollisuus siitä, että osakkeenomistaja tai muu tiesi tai hänen piti tietää jakamisen tapahtuneen osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti. Muutos voimassa olevaan lakiin on myös se, että yhtiöjärjestyksen määräyksen vastainen jako on samalla tavalla laitonta kuin osakeyhtiölain vastainen jako.

Säännökseen ei sisälly voimassa olevan lain 12 luvun 5 §:n 2 momentin säännöstä johdon velvollisuudesta täyttää varoja saaneiden palautusvelvollisuuden jälkeen jäävä mahdollinen vaje. Voimassa olevan lain säännös tuo vain varsin vähän lisää siihen, mitä osakeyhtiölain yleiset vahingonkorvaussäännökset sisältävät. Tilanne onkin ehdotuksessa jätetty 22 luvun vahingonkorvaussäännösten varaan.

Laitonta varojenjakoja koskeva säännös on sekä suhteessa osakkeenomistajiin että suhteessa muihin lähinnä oikeustilaa selkeyttävä. Periaatteissa samat vaikutukset saattaisivat olla

saavutettavissa vetoamalla oikeustoimen tehottomuuteen kelpoisuuden ylityksenä, koska kysymys on yhtiön tarkoituksen vastaisesta menettelystä, tai vetoamalla perusteettoman edun palautukseen. Säännös on kuitenkin perusteltu, koska se antaa laittomaan jakoon vetoavalle selkeän kanneperusteen. Lisäksi kysymys kelpoisuuden ylityksestä olisi osakkeenomistajille tapahtuvan jaon yhteydessä epäselvä, koska yhtiö voi 1 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tehdä vastikkeettomia suorituksia osakkeenomistajille. Säännös sisältää myös viittauksen koronmaksuvelvollisuuteen.

Vapaan oman pääoman jakaminen

6 §. *Jaettava määrä.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan pitkälti voimassa olevan lain 12 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla säädettäväksi siitä, että yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman. Vaikka asia onkin itsestään selvä, momentissa todetaan, että vapaasta omasta pääomasta on vähennettävä edellisellä tilikaudella tai sitä aikaisemmin aiheutuneet tappiot. Vapaata omaa pääomaa vähentää luonnollisesti myös arvonkorotusrahaston tai käyvän arvon rahaston mahdollinen negatiivisuus. Jako tapahtuu lähtökohtaisesti vahvistetun tilinpäätöksen perusteella, kuten 3 §:ssä säädetään. Jaossa on kuitenkin otettava huomioon 2 §:ssä tarkoitettu maksukykyisyyden arviointi. Momentissa viitataan 2 §:ään vain selkeyden vuoksi.

Säännös koskee sekä voiton eli osingon että muun vapaan oman pääoman jakamista. Muuta vapaata omaa pääomaa ovat sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, arvonkorotusrahasto ja käyvän arvon rahasto sekä mahdollisesti yhtiöjärjestykseen perustuvat vapaaehtoiset rahastot.

Jako tapahtuu yleensä osakkeenomistajille, mutta jos yhtiön yhtiöjär-

jestyksessä on 10 §:ssä tarkoitettu määräys, jako voi tapahtua myös muulle. Osakkeenomistaja tai 10 §:ssä tarkoitettu muu henkilö voi luonnollisesti ilmoittaa yhtiölle muunkin kuin oman maksuyhteystiedon, jolloin suoritus tulee muulle henkilölle. Tämä ei kuitenkaan ole yhtiöoikeudellinen kysymys.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain tapaan, ettei yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettäviä varoja saa jakaa. Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että 5 §:ssä laittoman varojenjaon sääntely on ulotettu koskemaan myös yhtiöjärjestyksen määräyksen vastaista jakoa.

7 §. *Päätöksenteko.* Pykälän 1 momentin mukaan osingon ja muun vapaan oman pääoman jakamisesta päättäisi voimassa olevan lain tapaan yhtiökokous. Päätös tehdään 5 luvun 26 §:n mukaisena enemmistöpäätöksenä, jollei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty korkeammasta enemmistöstä. Jakopäätökseen on otettava maininta siitä, onko kysymys voiton eli osingon jakamisesta vai alennetaanko vapaan oman pääoman rahastoa. Jälkimmäisestä on kysymys muun muassa sijoitettun vapaan oman pääoman rahastoa alennettaessa. Erottelu ei ole täysin yksiselitteinen, koska rahastoihin on voitu siirtää edellisten tilikausien voittoa. Lähtökohtaisesti rahastojen alentaminen on kuitenkin aina muuta kuin osingonjakoa. Erottelulla halutaan selkiyttää voitonjaon ja pääoman palauttamisen välistä eroa.

Momentissa viitataan yhtiökokouskutsun sekä kokousasiakirjojen, niiden nähtävänä pitämisen ja lähettämisen osalta 5 luvun 18 - 22 §:ään. Näistä 5 luvun 21 §:n 2 momentissa on varojen jakamiseen liittyvä tilinpäätöstiedon esillä pitämistä koskeva säännös.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan uutuutena voimassa olevaan lakiin nähden mahdollisuutta valtuuttaa hal-

litus päättämään vapaan oman pääoman jakamisesta. Valtuutuksessa voidaan täsmentää, minkä vapaan oman pääoman erän jakamista valtuutus koskee. Valtuutus voisi olla voimassa korkeintaan seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkuun asti. Valtuutusta voitaisiin käyttää esimerkiksi silloin, kun yhtiön maksuvalmius ei yhtiökokouksen pitohetkellä salli osingonjakoa, mutta on arvioitavissa, että tilanne parantuu myöhemmin, tai tilanteessa, jossa vapaan oman pääoman sijoituksen palauttaminen on kytketty tiettyihin ehtoihin. Valtuutusta voitaisiin käyttää myös sellaisessa tilanteessa, jossa osakkeenomistajat haluavat useampia kuin yhden osinkosuorituksen vuoden aikana. Valtuutustilanteessa sekä 6 §:n että 2 ja 3 §:n edellytyksiä tarkastellaan jakohetken tilanteen perusteella. Yhtiön hallitus ei voisi valtuutuksen nojalla jakaa tilikauden aikana syntynyttä voittoa, ellei ennen hallituksen jakopäätöstä ole hyväksytty tilinpäätöstä 3 §:n mukaisesti.

8 §. *Vähemmistöosinko.* Pykälässä säädetään osakkeenomistajien vähemmistön oikeudesta vaatia puolet tilikauden voitosta jaettavaksi osinkona. Voitosta vähennetään yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät määrät. Voitonjako ei voisi ylittää kahdeksaa prosenttia yhtiön omasta pääomasta. Voittoa ei voitaisi myöskään jakaa tämän luvun säännösten vastaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöllä pitää olla voitonjakokelpoisia varoja, eikä jakaminen saa vaarantaa yhtiön maksukykyisyyttä 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 12 luvun 4 §:n 2 momenttia.

Ehdotus sisältää kaksi merkittävää poikkeusta voimassa olevasta oikeudesta. Konsernin emoyhtiön osalta lakiin ei sisälly erillistä konsernitilinpäätöstä koskevaa rajoitusta. Lisäksi yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä toisin vähemmistöosingosta. Toisin

määrääminen voi tarkoittaa myös vähemmistön oikeuksien heikentämistä tai poistamista kokonaan. Kysymyksessä ei siten ole pakottava säännös, kuten vähemmistönsuojasäännökset yleensä ovat. Tarve vähemmistöosinkomahdollisuuden uudelleen arvioimiseen liittyy yleensä kehittyviin yhtiöihin, joissa osakkeenomistajat haluavat käyttää yhtiön tuottaman voiton yhtiön kehittämiseen. Käytännössä on ollut suhteellisen tavallista sopia osakassopimuksessa siitä, ettei vähemmistöosinkoa vaadita. Toisaalta saattaa olla myös julkisia osakeyhtiöitä, joiden osakkeenomistajat haluavat pysyttää voittovarot yhtiössä, jolloin toiminnan tarkoituksena on hyödyttää osakkeenomistajia osakkeen arvon nousun muodossa.

Säännöksen sanamuotoa on lisäksi yritetty selkeyttää. Viittaukset rahastoihin on tämän vuoksi poistettu. Muutoksella ei käytännössä ole vaikutusta vähemmistöosingon laskemiseen.

Vähemmistöosinko kohdistuu tilikauden voittoon. Muun vapaan oman pääoman määrällä ei siten ole tässä yhteydessä muuta merkitystä kuin arvioitaessa vapaan oman pääoman jakomahdollisuutta 3 §:n mukaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään, edellä mainitun tahdonvaltaisuuden lisäksi, että vähemmistöosakkeenomistajien asemaa heikentävä yhtiöjärjestyksen muutos ei voi koskea aikaisemmalta tilikaudelta jaettavaa voittoa. Varsinaisessa yhtiökokouksessa ei siten voida ennen voitonjakoa päättää yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että vähemmistö menettäisi oikeutensa vähemmistöosinkoon edelliseltä tilikaudelta.

Muita säännöksiä

9 §. *Lahjat.* Pykälään otettaisiin voimassa olevan lain 12 luvun 6 §:n sisältö muuttamattomana. Säännös

koskisi, kuten voimassa olevan lain säännöskin, vain niin sanottuja varsinaisia lahjoja. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät siten erilaiset yhtiön tavanomaiseen toimintaan ja yhteiskuntasuhteiden ylläpitämiseen liittyvät muodollisesti vastikkeettomat suoritukset, joilla kuitenkin on merkitystä yhtiön liiketoiminnan harjoittamisen kannalta. Jos yhteiskunnassa yleisesti hyväksytään ja oletetaan, että yhtiö toimittaa esimerkiksi kohtuullisen merkkipäivälahjan yhtiön työntekijälle tai samalla alalla toimivan yhtiön johtoon kuuluvalle, tällaisen lahjan antaminen on osa yhtiön liiketoimintaa, eikä siten kuulu tämän säännöksen soveltamisalaan.

Pykälässä tarkoitettut lahjat ovat puhtaasti yhtiön liiketoimintaan liitty-mättömiä. Rajanveto saattaa kuitenkin olla hyvin ongelmallista. Yhtiön maineen ja siten liiketoiminnankin kannalta saattaa esimerkiksi olla perusteltua tehdä lahjoituksia näennäisesti täysin yhtiön liiketoiminnasta irrallaan olevaan tarkoitukseen, kuten tieteeseen, taiteeseen, luonnonsuojelun tai maanpuolustuksen hyväksi.

10 §. *Muu kuin voitontuottamistarkoitus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 12 luvun 1 §:n 2 momenttia asiallisesti vastaava säännös. Säännös liittyy ehdotettuun 1 luvun 5 §:ään, jonka yhteydessä on tarkemmin selostettu yhtiön toiminnan mahdollista muuta tarkoitusta kuin voiton tuottamista osakkeenomistajille.

Säännöksen sanamuotoa on pyritty muuttamaan nykyistä kattavammaksi. Jos yhtiöllä on kokonaan tai osittain muu tarkoitus kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille, sen tulisi ottaa yhtiöjärjestykseensä yhtäältä määräys tämän muun tarkoituksen sisällöstä ja toisaalta määräykset siitä, miten yhtiössä menetellään 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa varojenjakotilanteissa. Voimassa olevassa laissa edellytetään yhtiöjärjestyksen määräystä ainoastaan

voiton käyttämisestä ja netto-omaisuuden jaosta yhtiön purussa. Varsinaisesta voiton tuottamisesta poikkeavasta tarkoituksesta ei voimassa olevan lain sananmuodon mukaan tarvitse lainkaan määrätä.

11 §. *Omien osakkeiden hankinnan rahoittaminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi pääpiirteissään voimassa olevan lain 12 luvun 7 §:n 3 momenttia vastaava säännös, jossa kielletään omien osakkeiden hankinnan rahoittaminen. Säännöksessä kielletään rahalahainan, muiden varojen ja vakuuden antaminen käytettäväksi siinä tarkoituksessa, että ulkopuolinen voi hankkia yhtiön osakkeita. Säännös koskee sekä jo liikkeeseen laskettujen osakkeiden hankinnan rahoitusta että yhtiön antamien uusien osakkeiden hankinnan rahoitusta. Säännös perustuu julkisten osakeyhtiöiden osalta pääomadirektiivin 23 artiklaan.

Säännöksen soveltamisalaa on kaavennettu voimassa olevaan lakiin nähden. Säännös ei enää ulotu emoyhtiötä lukuun ottamatta muiden samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden osakkeiden hankinnan rahoittamiseen. On kuitenkin mahdollista, että tällainen rahoittaminen ei vastaa yhtiön toiminnan tarkoitusta tai on yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista.

Säännös koskee tulevaisuudessa tehtäviä yhtiön tai sen emoyhtiön osakkeiden hankintoja. Säännös ei lähtökohtaisesti koske aikaisemmin tehtyjä hankintoja. Niin sanotuissa management buy out –järjestelyissä ostava yhtiö voi siten sulauttaa ostetun yhtiön itseensä, eikä kysymyksessä tällöin ole tämän säännöksen vastainen menettely. Järjestelyssä osapuolina olevien yhtiöiden velkojien asemaa suojataan tällaisessa tilanteessa sulautumiseen liittyvällä velkojien suojaääntelyllä. Tässä, kuten muissakin yhtiöjärjestelyissä, on kuitenkin kiinnitettävä huomiota järjestelyn todelliseen luonteeseen, eikä pelkästään

siihen, minkälainen muoto järjestelylle on annettu.

Säännöksestä tehdään 2 momentissa poikkeus. Omien osakkeiden hankinnan rahoituksen kieltä ei koske toimia, joilla on tarkoituksena hankkia osakkeita yhtiön tai sitä lähellä olevien yhtiöiden työntekijöille. Jälkimmäisellä sanonnalla viitataan ensisijassa konserniin, mutta myös konserninomaisiin suhteisiin, joissa ei muodostu konsernia sen vuoksi, että osa yhtiöistä on ulkomaisia. Poikkeus tarkoittaa sitä, että yhtiö voi lainata varoja työntekijöilleen siinä tarkoituksessa, että nämä hankkivat yhtiön osakkeita. Jos hankinta tarkoittaa uusien osakkeiden merkintää, tulee tilinpäätöksestä selvästi käydä ilmi toteutettu järjestely, koska muuten tilinpäätös ei välttämättä anna yhtiön varallisuus- asemasta oikeata kuvaa.

Pykälän 2 momentin säännös koskee myös henkilöstörahasolain (814/1989) 23 §:ssä tarkoitettuja henkilöstörahasolalle annettuja luottoja, joilla on tarkoitus ostaa tai merkitä yhtiön osakkeita. Tilinpäätöksestä on selkeästi käytävä ilmi tällainen järjestely, joka varsinkin silloin, kun kysymyksessä on uusien osakkeiden merkitseminen, voi antaa vääristyneen kuvan yhtiön taseasemasta. Säännös korvaa näiltä osin voimassa olevan lain 12 luvun 7 §:n 5 momentin säännöksen.

Pykälän vastainen menettely ei yleensä johda 5 §:ssä tai 25 luvun 1 §:ssä tarkoitettuihin laittoman varojenjaon seuraamuksiin, koska kysymyksessä ei varsinaisesti ole varojen jakaminen. Säännöstä ei ole myöskään mainittu 1 §:n 1 momentissa. Jos säännöksen vastaisella menettelyllä kuitenkin pyritään varojen jakamiseen, tilanne on toinen.

14 luku. Osakepääoman alentaminen

Luvussa säädetään osakepääoman alentamisesta. Säännökset vastaavat periaatteiltaan pitkälti voimassa olevan lain 6 luvun säännöksiä. Olennainen ero voimassa olevaan lakiin johtuu kuitenkin osakkeiden nimellisarvottomuudesta. Ehdotus ei tästä syystä sisällä säännöksiä, jotka olisivat perusteltuja kun osakkeet ja osakepääoma ovat kytköksissä toisiinsa. Ehdotukseen ei sisälly esimerkiksi voimassa olevan lain 6 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentteja vastaavia säännöksiä. Myöskään 6 luvun 2 ja 3 §:n monimutkaisia päätöksentekosääntöjä ei tästä syystä ole ollut tarpeellista ottaa lakiin. Voimassa olevan lain 6 luvun 9 ja 10 §:ää vastaavat säännökset sekä osakkeiden lunastamista koskevat säännökset sisältyvät 15 lukuun.

Velkojien suojamenettely muodostaa edelleen keskeisen osan osakepääoman alentamista koskevaa sääntelyä. Velkojien suojamenettelyn yksityiskohtia, kuten kuulutusaikoja ja määräpäivää on hieman muutettu. Tarkoituksena on saattaa sääntely vastaamaan julkisesta haasteesta annetun lain (HE 187/2002 vp.) mukaista menettelyä. Lisäksi menettelyä on yhtiön kannalta helpotettu siten, että riideltäessä velan olemassaolosta, määrästä tai vakuuden turvaavuudesta riittää, että saadaan ensimmäisen oikeusasteen ratkaisu. Lainvoimaisuutta ei enää edellytetä.

Ehdotuksen mukaan yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä, että yhtiön velkojilla on tässä luvussa tarkoitetun velkojien suojamenettelyn mukaisesti oikeus vastustaa määräyksessä tarkoitettua yhtiöjärjestyksen määräyksen muuttamista. Säännös merkitsisi siis velkojien suojamenettelyn käyttöalan laajentamista yhtiöjärjestysmääräyksen avulla.

Sääntelyä on myös teknisesti muutettu. Säännökset on jaettu pykäliin uudella tavalla ja pykälää on lyhennetty. Velkojien suojamenettelyn osalta laissa ei enää viitattaisi rekisteriviran-

omaisen lupaan, koska kysymys on itse asiassa velkojilta saatavasta luvasta.

Ehdotetuissa sulautumista, jakautumista ja yritysmuodon muuttamista koskevissa luvuissa on itsenäiset, mutta sisällöltään tämän luvun säännöksiä vastaavat velkojien suojaa koskevat säännökset.

1 §. *Päätöksenteko.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että osakepääoman alentamisesta päättää yhtiökokous. Tämä koskee kaikkia osakepääoman alentamistilanteita: jakamista osakkeenomistajille, siirtämistä vapaan oman pääoman rahastoon ja käyttämistä tappion kattamiseen. Ainoa poikkeus liittyy 15 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun tilanteeseen, jonka pykälän 3 momentissa oleva viittaus kattaa. Koska pykälässä ei muuta säädetä, päätös tehdään 5 luvun 26 §:ssä tarkoitettuna enemmistöpäätöksenä. Jos yhtiöjärjestyksessä on määräys vähimmäisosakepääomasta, on tätä määrystä muutettava silloin, kun alentaminen johtaisi vähimmäisosakepääoman alittamiseen.

Momentissa määriteltäisiin ”tappion kattaminen” sellaiseksi tappion välittömäksi kattamiseksi, johon yhtiön vapaa oma pääoma ei riitä. Sanonta vastaa tältä osin voimassa olevan lain 6 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Tappion välitön kattaminen tarkoittaa sitä, että taseeseen sisältyvä tappio eliminoidaan. Säännöksen mukaan eliminointiin käytetään ensisijaisesti vapaata omaa pääomaa ja tämän jälkeen osakepääomaa niin paljon, että tappio tulee kokonaan tai osittain eliminoiduksi. Menettelyssä vähenee yhtäältä yhtiön tappio ja toisaalta mahdollinen vapaa oma pääoma ja osakepääoma.

Momentissa säädetään selvyiden vuoksi myös siitä, ettei osakepääomaa voida alentaa 1 luvun 3 §:n 1 momentin vähimmäisosakepääomaa pienemmäksi. Osakepääoman on alentamisen

jälkeenkin oltava yksityisellä osakeyhtiöllä vähintään 8 000 euroa ja julkisella osakeyhtiöllä vähintään 80 000 euroa. Jos julkisen osakeyhtiön osakepääoma muodostuu tätä pienemmäksi, sen täytyy samalla päättää muuttua yksityiseksi osakeyhtiöksi. Yhtiön täytyy luonnollisesti muuttaa yhtiöjärjestyksensä vastaamaan alennettua osakepääoman määrää, jos yhtiöjärjestyksessä on tätä koskevia määräyksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan osakepääoman alentamispäätöksestä on käytävä ilmi se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan, sekä se 1 momentissa lueteltu tarkoitus, johon alentamismäärä käytetään. Momentissa viitataan yhtiökokoukseen sekä kokousasiakirjojen, niiden nähtävänä pitämisen ja lähettämisen osalta 5 luvun 18 – 22 §:ään.

Pykälän 3 momenttiin on selvyiden vuoksi otettu viittaus 15 luvun säännöksiin, jotka koskevat yhtiön omien osakkeiden hankkimista ja lunastamista. Kummassakin menettelyssä yhtiön osakepääoma voi alentua. Näiden tilanteiden osalta laissa on omat päätöksentekomenettelyt. Viittaus koskee kuitenkin vain päätöksentekomenettelyjä, tämän luvun velkojien suoja säännökset tulevat tällöinkin sovellettaviksi. Saman luvun 11 §:ssä on myös säännelty voimassa olevan lain 6 luvun 9 §:ää vastaava menettely, jossa yhtiö lunastaa, ja ehdotuksen mukaan myös hankkii, omia osakkeitaan yhtiöjärjestyksen määräyksen perusteella. Tällaisessa tilanteessa päätöksen osakepääoman alentamisesta voi tehdä myös hallitus.

Momentissa säädetään selvyiden vuoksi myös siitä, että päätöksenteosta ja velkojien suoja sulautumisen, jakautumisen ja yritysmuodon muutoksen yhteydessä säädetään erikseen. Näissä tilanteissa ei siten sovelleta tämän luvun säännöksiä.

Voimassa olevan lain 6 luvun 2 §:n 1 momentin säännös siitä, että osakepääomaa ei saa alentaa ennen yhtiön rekisteröintiä, on ehdotuksessa sijoitettu varojenjakoa yleensä koskevan 13 luvun 4 §:ksi.

2 §. *Velkojien suoja menettely.* Pykälässä säädetään pitkälti voimassa olevan lain 6 luvun 4 §:n 3 momenttia ja 5 §:n 1 momenttia vastaavasti siitä, milloin osakepääoman alentamiseen liittyy velkojien suoja menettely. Velkojan käsite vastaa julkisesta haasteesta annetussa laissa omaksuttua velkojan käsitettä. Velkojilla on oikeus vastustaa alentamista silloin kun alentamismäärä käytetään muuhun kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tappion kattamiseen. Velkojien suoja menettelyä ei myöskään noudateta silloin kun osakepääomaa korotetaan alentamismäärää vastaavalla määrällä. Tämän voimassa olevan lain tunteman menettelyn käyttöä vähentänee jonkin verran se, että ehdotuksessa mahdollistetaan suoran sijoituksen tekeminen vapaaseen omaan pääomaan, sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Pykälän 2 momentin mukaan tappion kattamisen jälkeisen kahden vuoden aikana yhtiön vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa osakkeenomistajille vain velkojien suoja menettelyn jälkeen. Poikkeuksen muodostaa tilanne, jossa osakepääoma on tappion kattamisen jälkeen korotettu vähintään aikaisempaan tasoon. Voimassa olevan lain suhteellisen tiukkaa kolmen vuoden määräaika ehdotetaan siten hieman lyhennettäväksi. Voimassa olevan lain määräaika on käytännössä pidetty yhtiöiden taserakenteen uudelleenjärjestelyjen kannalta varsin ongelmallisena. Toisaalta määräaika ei ehdoteta lyhennettäväksi enempää, koska lyhentäminen yhdessä omaisuususerien käyvän arvon korotukset sallivien tilinpäätösperiaatteiden kanssa johtaisi tappion kattamista koskevan

sääntelyn merkityksen olennaiseen vähentymiseen.

3 §. *Kuulutuksen hakeminen.* Yhtiön olisi kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä ilmoitettava alentaminen rekisteröitäväksi ja samalla haettava velkojille osoitetun kuulutuksen antamista. Määräajan ylittäminen johtaisi alentamispäätöksen raukeamiseen. Hakemukseen ja rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä alentamispäätös. Säännös vastaa pääosiltaan voimassa olevan lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttia.

4 §. *Kuulutus velkojille.* Rekisteriviranomaisen tulee pykälän 1 momentin mukaan antaa yhtiön kaikille velkojille kuulutus, jossa mainitaan oikeudesta vastustaa alentamista ilmoittamalla siitä kirjallisesti rekisteriviranomaiselle ennen määräpäivää. Kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Säännökset vastaavat periaatteiltaan voimassa olevan lain 6 luvun 6 §:n 1 momenttia. Ehdotuksessa menettelyä on kuitenkin hieman muutettu, esimerkiksi määräpäivä osoittaisi nyt vastustamisen määräpäivän. Lisäksi kuulutuskerrat on vähennetty yhteen.

Pykälän 2 momentissa edellytetään, että yhtiö vähintään kuukausi ennen määräpäivää lähettää kirjallisen ilmoituksen kuulutuksesta tunnetuille velkojilleen. Tunnetuilla velkojilla tarkoitetaan niitä velkojia, jotka ovat yhtiön tiedossa silloin, kun tässä tarkoitettua ilmoitusta laaditaan. Hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan on annettava todistus ilmoitusten lähettamisestä rekisteriviranomaiselle viimeistään määräpäivänä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 luvun 6 §:n 2 momenttia muuten, mutta kirjeet tulee toimittaa yhtä kuukautta ennen määräpäivää, joka tässäkin kohdassa osoittaa vastustamisen määräpäivän.

Pykälän 3 momentissa säädetään rekisteriviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa sille ilmoitetut vastustukset

yhtiölle viipymättä määräpäivän jälkeen. Tältäkin osalta määräpäivä-käsitteen sisältö on muuttunut 1 ja 2 momenttia vastaavalla tavalla. Säännös vastaa muuten voimassa olevan lain 6 luvun 6 §:n 3 momenttia.

Ehdotetuilla muutoksilla menettely on pyritty saattamaan vastaamaan julkisesta haasteesta annetun lain mukaista menettelyä. Kuulutukset voitaisiin merkitä mainitun lain 10 §:ssä tarkoitettuun kuulutusrekisteriin.

5 §. *Rekisteröinnin edellytykset.* Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriviranomaisen on rekisteröitävä alentaminen kahdessa tilanteessa. Ensimmäinen on tilanne, jossa yksikään velkoja ei ole vastustanut alentamista. Toinen on tilanne, jossa velkoja on vastustanut alentamista, mutta on tuomioistuimen tuomion perusteella saanut suorituksen tai turvaavan vakuuden saamisestaan. Voimassa olevasta laista poiketen enää ei edellytettäisi, että tuomio on lainvoimainen. Ehdotus turvaa velkojan oikeudet riittävällä tavalla, mutta toisaalta tekee mahdolliseksi alentamisprosessin läpiviennin kohtuullisessa ajassa silloinkin, kun esimerkiksi velan määrästä on epäselvyyttä.

Pykälän 2 momentin mukaan alentamispäätös raukeaa kuukauden kuluessa määräpäivästä, jos velkoja on vastustanut hakemusta. Rekisteriviranomaisen on kuitenkin lykättävä asian käsittelyä, jos yhtiö voi mainitussa kuukauden määräajassa osoittaa panneensa kanteen vireille vahvistaakseen sen, että velkoja on saanut maksun tai pykälässä tarkoitetun turvaavan vakuuden saatavastaan. Velkoja ja yhtiö voivat myös pyytää asian käsittelyn lykkäämistä yhdessä.

Pykälän 1 ja 2 momentit vastaavat pääosin voimassa olevan lain 6 luvun 5 §:n 3 momenttia ja 7 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 6 luvun 5 §:n 4 momenttia.

6 §. *Muu osakepääoman alentamisen rekisteröinti.* Pykälä koskee sellaista osakepääoman alentamista, jonka rekisteröinnin edellytyksenä ei ole velkojien suojaamenettelyn läpikäyminen. Velkojien suojaamenettelyä ei 2 §:n 1 momentin mukaan edellytetä silloin, kun osakepääomaa alennetaan tappion kattamiseksi, eikä silloin, kun osakepääomaa samalla korotetaan vähintään alentamismäärää vastaavasti.

Pykälän 1 momentin nojalla tällainen alentaminen on ilmoitettava rekisteröitäväksi kuukauden kuluessa päätöksestä uhalla, että päätös raukeaa. Osakepääoma on alennettu, kun päätös on rekisteröity. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 luvun 8 §:n 1 momenttia. Pykälän 2 momentin mukaan sekä alentaminen että 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu korottaminen on rekisteröitävä samanaikaisesti. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 luvun 8 §:n 2 momenttia.

7 §. *Velkojien suojaamenettelyn soveltaminen yhtiöjärjestyksen määräyksellä.* Ehdotetun säännöksen mukaan yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä, että tietyn yhtiöjärjestyksen määräyksen muuttaminen edellyttää velkojien suostumusta. Suostumusmenettely vastaa tämän luvun 3-5 §:ssä tarkoitettua velkojien suojaamenettelyä. Säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi silloin, kun osakkeenomistajille on yhtiöjärjestyksessä asetettu lisämaksuvelvollisuus. Saattaa olla yhtiön kannalta edullista lisätä velkojien luottamusta tällaisen määräyksen pysyvyyteen viittaamalla velkojien suojaamenettelyyn. Kaikissa tilanteissa asiaa ei voida käytännöllisellä tavalla järjestää esimerkiksi osakassopimuksen määräyksellä. Säännös mahdollistaa myös käytännössä sidottua oman pääomaa vastaavien rahastojen luomisen yhtiöjärjestyksen määräyksellä.

Pykälän viittausta luetaan siten, että näiden lainkohtien ilmaukset ”alentaminen” ja ”osakepääoman alentaminen” tulee korvata ilmauksella ”yhtiöjärjestyksen muuttaminen”. Velkojilla on siten oikeus vastustaa alentamisen sijasta yhtiöjärjestyksen muuttamista.

Yhtiöjärjestysmääräyksen muuttamista ei voida ilmoittaa rekisteröitäväksi ilman, että velkojille samalla haetaan 3 §:ssä tarkoitettu kuulutus. Pykälässä on erikseen todettu, että 3 §:n säännöstä kuukauden määräajasta ei noudateta. Rekisteriviranomainen antaa velkojille kuulutuksen 4 §:n mukaisesti ja yhtiö toimittaa näille kirjalliset ilmoitukset. Luvun 5 §:n mukaan yhtiöjärjestyksen muutoksen rekisteröimisen edellytyksenä on, etteivät velkojat ole vastustaneet yhtiöjärjestyksen muuttamista taikka että velka on maksettu tai sille on asetettu turvaava vakuus. Yhtiöjärjestyksen muutos tulee 5 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla voimaan sitten, kun rekisteriviranomaisen päätös on rekisteröity.

Määräys velkojien suojaamenettelyn noudattamisesta koskee luonnollisesti sekä varsinaista materiaalista määräystä, edellisessä esimerkissä lisämaksuvelvollisuussäännöksen pysyvyyttä, että määräystä, jossa velkojien suojaamenettelystä määrätään. Määräys voi koskea myös yhtiöjärjestyksen kaikkien määräysten muuttamista.

15 luku. Yhtiön omat osakkeet

Voimassa olevasta laista poiketen yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta, lunastamisesta ja pantiksi ottamisesta ehdotetaan säädettäväksi samassa luvussa. Luvussa säädetään myös omien osakkeiden ja emoyhtiön osakkeiden merkitsemisestä sekä omien osakkeiden mitätöimisestä. Luvussa käsiteltyjä menettelyjä säännellään julkisia osakeyhtiöitä koskevassa pää-

omadirektiivissä. Säännösten suhdetta pääomadirektiivin määräykseen on selvitetty yleisperusteluissa.

Hankkimisen ja lunastamisen käsitteet on ehdotuksessa määritelty uudelleen verrattuna voimassa olevaan lakiin. Voimassa olevassa laissa lunastaminen voi tarkoittaa sekä pakoon että vapaaehtoisuuteen perustuvaa omien osakkeiden yhtiölle ottamista. Lunastaminen voi tapahtua sidotulla tai vapaalla omalla pääomalla. Hankkiminen puolestaan voi voimassa olevan lain mukaan tapahtua ainoastaan tarjouksesta. Hankkimisella tarkoitetaan yleensä pelkästään jakokelpoisilla varoilla tapahtuvaa hankintaa, mutta voimassa olevan lain 7 luvun 2 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa hankkiminen voi periaatteessa tapahtua myös sidotulla pääomalla. Käsitteiden selkeyttämiseksi ehdotetaan, että hankkimisella tarkoitettaisiin vapaaehtoisuuteen perustuvaa hankintaa ja lunastamisella osakkeiden ottamista yhtiölle pakolla. Ehdotuksen 14 luvussa säädetyn velkojiensuojamenettelyn noudattaminen määräytyisi sen perusteella, aleneeko osakepääoma menettelyn yhteydessä.

Ehdotuksessa päätöksentekomenettelyä on helpotettu ja sääntelyä on muutenkin yksinkertaistettu suhteessa voimassa olevan lain sääntelyyn. Ehdotuksessa muun muassa sallitaan omien osakkeiden suunnattu hankkiminen sekä omien osakkeiden ottaminen pantiksi.

Luvussa ehdotetaan julkisten osakeyhtiöiden osalta säädettäväksi osakkeiden yhdistämisestä, joka toteutettaisiin lunastamalla osakkeita. Sääntelyyn liittyy menettely, jolla murto-osaisten osakkeiden syntyminen estetään.

Tavoitteena on, ettei osakkaiden eriarvoinen kohtelu lisääny päätöksentekoa koskevien säännösten muuttuessa nykyistä joustavammiksi. Tätä silmällä pitäen perusteluissa on käsi-

telty tilanteita, joissa vaara osakkaiden oikeuksien loukkaamisesta ja siten tarve osakkaiden yhdenvertaisuutta koskevan 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yleislausekkeen soveltamiseen on tavallista suurempi.

Lukuun ei ehdoteta säännöksiä, jotka kieltäisivät tytäryhtiötä hankkimasta emoyhtiön osakkeita. Tällaista voimassa olevan lain säännöstä on kierretty ulkomaisten tytäryhteisöjen avulla. Emoyhtiön osakkeiden hankkiminen ei kuitenkaan yleensä voi liittyä tytäryhteisön liiketoimintaan sillä tavalla, että hankinta olisi tytäryhteisön etujen mukaista. On myös selvää, ettei emoyhtiö voi kiertää yhdenvertaisuusperiaatetta tai välttää huolellisuusvelvollisuuden noudattamiselta käyttämällä välikättä, kuten tytäryhteisöä. Tässä yhteydessä pääomadirektiivin 24 a artiklan on, kuten yleisperusteluista käy ilmi, arvioitu tarkoittavan sitä, että tytäryhteisön hallussa olevat emoyhtiön osakkeet otetaan mukaan laskettaessa hallussa olevien omien osakkeiden määrää. Emoyhtiön osakkeenomistajalla voi olla oikeus vahingonkorvaukseen esimerkiksi tytäryhtiön johdolta ehdotuksen 22 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla.

Luvussa ei säädetä yhtiön antamien optio-oikeuksien ja vaihtovelkakirjojen hankkimisesta. Tämä on kuitenkin mahdollista ehdotettujen 13 luvun 1 §:n 3 momentin periaatteiden mukaisesti.

Lukuun ei myöskään sisälly voimassa olevan lain 7 luvun 5 §:n toista virkettä vastaavaa säännöstä, jonka mukaan julkisen kaupankäynnin kohteena olevan yhtiön on julkistettava hankintapäätös ennen hankintojen aloittamista. Tällainen sääntely jää arvopaperimarkkinalain ja markkinoiden itsesääntelyn varaan. Luvussa ei muutoinkaan ole erityisiä säännöksiä omien osakkeiden hankkimisesta julkisesta kaupankäynnistä, koska suunnattu hankkiminen on mahdollista.

Yleisiä säännöksiä

1 §. *Hankkiminen, lunastaminen ja pantiksi ottaminen.* Pykälässä määritellään hankkimisen ja lunastamisen käsitteet. Voimassa olevan laista poiketen hankkimisen ja lunastamisen käsitteet eivät ole yhteydessä esimerkiksi siihen, suoritetaanko vastike osakepääomalla vai vapaalla omalla pääomalla. Jos hankkimisen tai lunastamisen seurauksena osakepääoma alenee, noudatetaan, mitä 14 luvussa säädetään velkojensuojamenettelystä.

Hankkimisella tarkoitetaan tilanteita, joissa osakkeenomistajat luovuttavat osakkeet vapaaehtoisesti. Tyyppillisessä hankintatilanteessa yhtiö tarjoutuu ostamaan omia osakkeitaan. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettu julkinen ostotarjous. Hankkimisen käsite sisältää kuitenkin eräitä muitakin omien osakkeiden yhtiölle tulemisen tapoja, kuten vaihdon. Hankkimista on myös omien osakkeiden yhtiölle tuleminen johdannaissopimuksen seurauksena. Vastikkeettomasta hankinnasta on erityinen säännös 2 §:ssä.

Lunastamisella tarkoitetaan yhtiön päätöstä, jonka perusteella osakkaan on luovutettava osakkeensa yhtiölle. Lunastaminen voi tapahtua joko vastikkeellisesti tai ilman vastiketta. Suunnattu hankkiminen on mahdollista vain osakkeenomistajien suostumuksella. Poikkeuksen tästä muodostaa 11 §:ssä tarkoitettuun yhtiöjärjestyksen lunastusmääräykseen perustuva lunastaminen. Toisena, tosin rajoitetumpana poikkeuksena voidaan mainita 10 §:ssä tarkoitettu osakkeiden yhdistäminen lunastamalla osakkeita. Lisäksi muualla laissa on säädetty tilanteista, joissa lunastaminen kohdistuu vain tiettyjen henkilöiden osakkeisiin. Näitä tilanteita käsitellään 3 §:ssä

Pykälässä todetaan myös, että yhtiö saa ottaa omia osakkeitaan pantiksi

tässä luvussa tarkoitetulla tavalla. Säännös merkitsee muutosta voimassa olevaan lakiin. Pantiksi ottamisen on ehdotuksessa katsottu olevan yhtiön ja sen velkojien kannalta edullisempaa kuin se, että yhtiö olisi ilman tällaista panttia. Selvää kuitenkin on, että omalla osakkeella ei ole kovin merkittävää vakuusarvoa yhtiön kannalta. Pantiksi otetuista omista osakkeista on annettava 8 luvussa tarkoitetut tiedot, eikä yhtiö luonnollisestikaan voi käyttää niiden tuomia ääniä.

2 §. *Liikkeen luovutus ym.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä erityisistä tilanteista, joissa luvun säännöksiä omien osakkeiden hankkimisesta, lunastamisesta ja vakuudeksi ottamisesta ei noudateta. Luvun säännöksiä osakkeiden luovuttamisesta ja mitätöinnistä sekä 9 luvun säännöksiä osakkeiden luovuttamisesta noudatetaan silloinkin, kun osakkeita on tullut yhtiölle tämän pykälän mukaisesti.

Pykälän 1 kohdassa säädetään tilanteesta, jossa yhtiölle tulee sen omia osakkeita sulautumisessa, jakautumisessa taikka muussa liikkeen luovutuksessa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 luvun 1 §:n 2 momenttia. On selvää, että sellainen liikkeen luovutus, joka toteutetaan yksinomaan tämän luvun hankkimista, lunastamista tai pantiksi ottamista koskevien säännösten kiertämiseksi, tulee toteuttaa tämän luvun säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 kohdassa säädetään voimassa olevan lain 7 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti tilanteesta, jossa yhtiö ostaa yhtiön saamisesta ulosmitatun oman osakkeen huutokaupasta. Voimassa olevassa laissa edellytetään, että hankittavat osakkeet ovat täysin maksettuja. Osakasoikeudet syntyvät kuitenkin vasta rekisteröinnillä ja koska osakkeen on oltava täysin maksettu rekisteri-ilmoituksen tekohetkellä, vaatimus on tarpeeton.

Pykälän 3 kohdan mukaan myös käänsä silloin, kun yhtiölle tulee sen

omia osakkeita vastikkeetta, ei noudateta tämän luvun säännöksiä hankkimisesta tai lunastamisesta. Edellä 9 luvun 19 §:ssä tarkoitetussa maksumattomassa osakeannissa yhtiölle tulleet osakkeet ovat tässä kohdassa tarkoitettuja osakkeita. Osakkeenomistajien ja velkojen kannalta ongelmat liittyvät lähinnä niihin tilanteisiin, joissa yhtiöstä poistuu varoja hankkimisen tai lunastamisen seurauksena.

3 §. *Mualla säädetty lunastustilanteet.* Pykälän 1 momentissa todetaisiin selvyiden vuoksi, ettei luvun säännöksiä lunastamisesta sovelleta siltä osin kuin on kysymys sulautumisen ja jakautumisen yhteydessä tapahtuvasta menettelyä vastustaneiden osakkeenomistajien osakkeiden lunastamisesta.

Säännöksiä ei sovelleta myöskään ehdotetun 18 luvun mukaisessa vähemmistöosakkeiden lunastamista koskevassa tilanteessa, eikä ehdotuksen 23 luvussa tarkoitetussa vaikutusvallan väärinkäyttämiseen perustuvassa lunastamistilanteessa. Näissä tilanteissa lunastajana on muu taho kuin yhtiö.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä lunastustilanteista, jotka perustuvat yhtiöjärjestyksen määräykseen. Osakkeen omistajanvaihdokseen liittyvästä yhtiön tai muun henkilön lunastusoikeudesta säädetään 3 luvun 7 §:ssä. Tämän luvun 11 §:ssä säädetään yhtiöjärjestyksen määräykseen perustuvasta yhtiön oikeudesta tai velvollisuudesta hankkia tai lunastaa omia osakkeita silloinkin kun hankinta tai lunastaminen ei liity omistajanvaihdokseen.

Erityiset lunastamissäännökset neuvot tämän luvun säännösten edelle vain siltä osin kuin lunastamisesta on näissä erityisissä säännöksissä säädetty. Lunastusmenettelyn luonteesta saattaa esimerkiksi johtua, että osakkeet mitätöityvät lunastettaessa. Näin tapahtuu esimerkiksi lunastettaessa

sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien osakkeita. Jos toisaalta yhtiö toimii lunastajana silloin, kun osake vaihtaa omistajaa, noudatetaan osakkeiden pitämiseen, mitätöintiin ja edelleen luovuttamiseen muun muassa tämän luvun säännöksiä.

4 §. *Pitäminen, mitätöinti ja luovutus.* Pykälässä ehdotetaan lähinnä lain luettavuuden helpottamiseksi todettavaksi ne vaihtoehdot, jotka yhtiöllä on käytettävissään sen jälkeen, kun sille on tullut omia osakkeita. Sekä lunastetut että hankitut osakkeet voidaan pitää yhtiöllä, laskea uudelleen liikkeeseen tai mitätöidä. Ehdotettavat säännökset poikkeavat voimassa olevan lain 7 luvun 8 §:n 2 momentin säännöksestä siinä, että yksityisille yhtiöille annetaan mahdollisuus pitää omia osakkeita ilman velvollisuutta tietyssä ajassa luovuttaa niitä.

Pykälän 2 momentissa todetaan luettavuuden helpottamiseksi, että tarkemmat säännökset mitätöinnistä ovat 13 §:ssä ja luovuttamisesta osakeantia koskevassa 9 luvussa. Hankittujen omien osakkeiden luovuttaminen on 9 luvussa pääsääntöisesti rinnastettu uusien osakkeiden antamiseen. Lisäksi 2 momentissa viitataan lain vastaisesti hankittujen osakkeiden osalta 13 §:n 2 ja 3 momentteihin.

Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen

5 §. *Päätös hankkimisesta ja lunastamisesta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi omien osakkeiden hankkimisesta ja lunastamisesta noudatettavasta päätöksenteosta. Päätöksenteosta silloin, kun hankinta toteutetaan suunnatusti, säädetään 6 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiökokous tekee päätöksen sekä omien osakkeiden hankkimisesta että lunastamisesta tavanomaisena, 5 luvun 26 §:ssä tarkoitettuna enemmistöpää-

töksenä. Yhtiökokous voi samaa menettelyä noudattaen valtuuttaa hallituksen tekemään päätöksen omien osakkeiden hankkimisesta. Valtuutuspäätöksen sisällöstä säädetään 7 §:ssä. Hallitukselle ei voida antaa valtuutusta lunastamispäätöksen tekemiseen. Pääomadirektiivin takia päätös edellytetään julkisessa osakeyhtiössä tehtäväksi 5 luvun 27 §:ssä tarkoitetulla määräenemmistöllä. Viimeksi mainitun pykälän 3 momentista johtuu, että päätös on tehtävä julkisessa osakeyhtiössä osakelajikohtaisella äänestyksellä.

Pykälän 2 momentissa säädetään hallituksen päätösehdotuksesta. Hallituksen on perusteltava osakkeista maksettavan vastikkeen suuruus sekä hankinta- että lunastamistilanteissa. Jos vastike on muuta omaisuutta kuin rahaa, on annettava selvitys omaisuuden arvosta. Selvityksellä on merkitystä sekä osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden että velkojiensuojan kannalta. Luonteva esikuva annettavalle selvitykselle löytyy apporttiomaisuutta koskevista säännöksistä.

Käytännössä saattaa olla perusteltua antaa muutakin päätöksentekoon liittyvää selvitystä. Esimerkiksi optio-oikeuksien ehdoissa saattaa olla hankkimiseen ja lunastamiseen liittyviä määräyksiä, joiden sisällöllä saattaa olla merkitystä yhtiökokouksen päätöksenteon kannalta.

6 §. *Suunnattu hankkiminen ja lunastaminen.* Pykälässä säädettäisiin suunnatusta omien osakkeiden hankkimisesta ja lunastamisesta. Suunnatusta hankkimisesta voidaan päättää määräenemmistöllä, mutta suunnattu lunastaminen vaatii kaikkien osakkeenomistajien suostumuksen. Suunnatussa hankkimisessa on keskeistä, että hankkimisen ehdot ovat yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia. Lähtökohtana on pidettävä, ettei osakkeita voida suunnatusti hankkia käypää hintaa korkeammalla hinnalla. Suunnattu hankkiminen saattaa olla yhden-

vertaisuuden kannalta ongelmallinen myös silloin, kun merkittävä osa yhtiön jakokelpoisista varoista käytetään hankkimisessa. Hankkimisen lähtökohtana tulisi myös aina olla osakkeenomistuksen suhteessa tapahtuva hankkiminen, erityisesti yksityisissä osakeyhtiöissä, joissa osakkeen käyvän hinnan määrittäminen on ongelmallista. Koska ehdotetun sääntelyn mukaan syy suunnattuun hankintaan täytyy perustella, voidaan mahdollisessa riitatilanteessa katsoa, että todistustaakka syyn asianmukaisuudesta ja usein myös hinnoittelustakin on hallituksella.

Arvopaperimarkkinoilta tehtävät hankinnat ovat aina suunnattuja hankintoja, mistä johtuu, että julkisissa osakeyhtiöissä hankkimisen toteuttaminen suunnattuna lienee pääsääntö. Osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta on tällöin keskeistä se, että osakkeenomistajilla on yhtäläiset mahdollisuudet myydä osakkeitaan yhtiölle. Arvopaperimarkkinoilla toimittaessa saattaa syntyä tilanteita, joissa osana hankinnan kokonaisjärjestelyä ammatilliselle välikädelle maksetaan markkinoilla valitsevan käytännön mukaisesti vähäinen ylihinta hankittavista osakkeista. Tällaiset liiketaloudellisesti perustellut ja siten yhtiön edun mukaiset järjestelyt ovat yleensä mahdollisia myös osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta arvioituina. Julkisissa osakeyhtiöissä omien osakkeiden suunnatulle hankinnalle muuten kuin arvopaperipörssin kautta on oltava painavat perusteet.

Pykälän 1 momentin mukaan kysymyksessä on suunnattu omien osakkeiden hankkiminen, jos yhtiö hankkii omia osakkeitaan muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Jos yhtiössä on erilajisia osakkeita, on hankkiminen tehtävä osakelajien suhteessa ja lisäksi siten, että tarjoudutaan hankkimaan kunkin

osakelajin osakkeita samassa suhteessa kuin osakkeenomistajilla ennestään oli kyseisen lajin osakkeita. Viimeksi mainitun katsotaan sisältyvän säännöksen tekstiin. Ehdotuksen 9 luvun 3 §:n 2 momentissa olevaa nimenomaista säännöstä ei tässä ole katsottu tarpeelliseksi. Osakeantia koskevassa sääntelyssä nimenomainen säännös on oikeustilan muuttumisen takia välttämätön.

Suunnattu hankkiminen edellyttää päätöksen tekemistä 5 luvun 27 §:ssä tarkoitetulla määräenemmistöllä tai mahdollisesti yhtiöjärjestykseen perustuvalla korkeammalla määräenemmistöllä. Julkisessa osakeyhtiössä, jossa on useita osakelajeja, suunnattu omien osakkeiden hankkiminen edellyttää 5 luvun 27 §:n 3 momentin mukaan kahden kolmasosan määräenemmistön saavuttamista kussakin kokouksessa edustetussa osakelajissa. Samaa enemmistövaatimusta sovelletaan silloin, kun hallitus valtuutetaan 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla päättämään hankinnasta, eikä hankinnan suuntaamista ole valtuutus päätöksessä kielletty.

Pykälän 2 momentissa säädetään yhtiön omien osakkeiden lunastamisesta muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Tällainen suunnattu lunastaminen on mahdollista vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Säännöksen käytännön merkitys lienee vähäinen. Momentissa on selvyiden vuoksi viittaus 11 §:ään, jossa säädetään lunastus- ja hankintaehdoista. Myös 10 §:n säännöksiä osakkeiden yhdistämisestä voidaan pitää poikkeuksena tässä pykälässä tarkoitettusta periaatteesta.

Pykälän 3 momentin mukaan hallituksen päätösehdotuksessa on 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen perustelujen ja selvitysten lisäksi esitettävä syyt sille, että hankkiminen tai lunastaminen toteutetaan suunnatusti. Toimen-

piteiden tulee luonnollisesti olla yhtiön tarkoituksen ja edun mukaisia. Arvopaperimarkkinoilta tehtävien hankintojen osalta syyksi riittää yleensä se, että hankinta on sekä osakkeenomistajien että yhtiön kannalta yksinkertaisimmin järjestettävissä silloin, kun osakkeet ostetaan suoraan tai välillisesti julkisesta kaupankäynnistä. Muissa tilanteissa suunnatun hankinnan syyt on perusteltava asianmukaisesti. Usein syyt ovat myös sillä tavoin läheisesti kytköksissä hankintahintaan, että myös tämän asianmukaisuuden perustelu on hallituksen tehtävänä.

7 §. *Hallituksen valtuuttaminen päättämään hankinnasta.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hankkimisvaltuutusta koskevasta päätöksestä. Valtuutus päätöksestä on käytävä ilmi hankittavien osakkeiden enimmäismäärä, valtuutuksen voimassaoloaika sekä vastikkeen vähimmäis- ja enimmäismäärä. Vaatimukset vastaavat pääomadirektiivin 19 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännöksiä. Valtuutus voi 6 §:n 1 momentista ilmenevällä tavalla koskea myös suunnattua hankintaa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtuutus voi olla voimassa enintään 18 kuukautta. Tämäkin säännös vastaa pääomadirektiivin 19 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. Momentissa todetaan myös se, että hallitus voi päättää ainoastaan hankkimisesta vapaata omaa pääomaa käyttäen. Tämä johtuu siitä, ettei hallituksella 14 luvun nojalla ole oikeutta päättää osakepääoman alentamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan hallituksen päätösehdotuksessa yhtiökokoukselle on oltava 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustelu vastikkeen suuruudesta sekä selvitys mahdollisesti muusta vastikkeesta kuin rahasta. Perustelu ja selvitys annetaan vain silloin, kun jo yhtiökokous tekee näihin kysymyksiin liittyvän päätöksen. Yleensä valtuutus tehtäen siten, että

mainitut asiat jäävät hallituksen ratkaistaviksi. Hallituksen päätösehdotuksessa on myös tarvittaessa esitettävä syyt sille, miksi hankinta tehdään suunnattuna. Jos tästäkään asiasta ei tehdä päätöstä yhtiökokouksessa, ei syitä luonnollisestikaan tarvitse esittää.

8 §. *Kokouskutsu ja kokousasiakirjat.* Pykälän 1 momentin mukaan hankkimis- ja lunastamispäätöksen tekevää yhtiökokousta koskevaan kokouskutsuun sekä kokousasiakirjoihin sovelletaan 5 luvun 18-22 §:n määräyksiä. Jos hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle suunnattua hankkimista tai lunastamista taikka sellaisen hankkimisvaltuutuksen antamista hallitukselle, jossa ei ole suljettu pois oikeutta päättää suunnatusta hankkimisesta, on asiasta mainittava kokouskutsussa.

Pykälän 2 momentissa on julkisia osakeyhtiöitä koskeva erityinen säännös, jonka mukaan kokouskutsussa on mainittava lunastamisen tarkoitus ja osakepääoman alentamistapa silloin kun hallitus ehdottaa sellaista lunastamista, joka johtaa osakepääoman alenemiseen. Säännös perustuu pääomadirektiivin 30 artiklan 2 kohtaan. Direktiivissä ei määritellä tarkemmin, minkälainen lunastustarkoitus on hyväksyttävä. Asia jää siten yhtiön harkintavaltaan.

9 §. *Hankkimis- ja lunastamispäätöksen sisältö.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yhtiökokouksen hankkimis- ja lunastamispäätöksen pakottavasta sisällöstä. Päätökseen voidaan ottaa muitakin seikkoja. Säännös koskee sekä yhtiökokouksen että hallituksen päätöksentekoa. Jos yhtiökokouksen päätöksellä annetaan hallitukselle itsenäistä harkintavaltaa pykälässä mainitussa seikassa, on kysymyksessä valtuutus.

Pykälän 1 kohdan mukaan päätöksestä on käytävä ilmi, onko kysymys hankkimisesta vai lunastamisesta.

Pykälän 2 kohdan mukaan päätöksessä on todettava päätöksen tarkoit-

tamien osakkeiden määrä. Tämä sijasta voidaan ilmoittaa hankittavien tai lunastettavien osakkeiden vähimmäis- ja enimmäismäärä. Osakkeiden lukumäärä on tarvittaessa ilmoitettava osakelajeittain.

Pykälän 3 kohdan mukaan päätöksessä on todettava, keneltä osakkeita hankitaan tai lunastetaan. Mikäli päätöksen luonne sitä vaatii, on päätöksessä myös määrättävä, missä järjestyksessä osakkeita hankintaan tai lunastetaan. Järjestyksellä tarkoitetaan sitä, miten hankkiminen tai lunastaminen toteutetaan tilanteessa, jossa käytettävissä olevat varat eivät riitä kaikkien päätöksen tarkoittamien osakkeiden hankkimiseen tai lunastamiseen. Saattaa esimerkiksi olla, että yhtiön hankkimistarjoukseen tulee enemmän vastauksia kuin on käytettävissä olevia varoja. Lunastamisen osalta järjestyksen määrittäminen ei ilmeisesti tule kysymykseen muutoin kuin toteutettaessa suunnattu lunastus.

Pykälän 4 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava hankkimisessa ja lunastamisessa noudatettavasta menettelystä. Tämä tarkoittaa sitä menettelyä, jolla hankittavat tai lunastettavat osakkeet tulevat yhtiölle. Menettelyä olisi se, miten hankintatarjous tai lunastusvaatimus osakkeenomistajille tehdään ja miten osakkeenomistajien on meneteltävä osakkeiden luovutuksessa ja saadakseen vastikkeen. Päätöksessä voitaisiin määrätä esimerkiksi siitä, että osakekirjat on luovutettava tietyssä paikassa asianmukaisin siirtomerkinnöin varustettuna ja maksua vastaan. Päätöksessä voidaan myös määrätä luovutusajankohdasta.

Pykälän 5 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeista maksettava vastike tai vastikkeen määrittelyperuste sekä vastikkeen maksuajankohta. Osakkeista maksettava vastike voi olla rahaa, mutta se voi olla myös muuta omaisuutta. On myös mahdollista, ettei osakkeista makseta

lainkaan vastiketta. Vastikkeen määrittelyperuste voi tarkoittaa esimerkiksi, että vastikkeena on hankintaa välittömästi edeltävä yhtiön osakkeen pörssikurssi. Yhtiökokouksen tekemässä hankkimis- tai lunastamispäätöksessä hankintahinta ei voi jäädä vapaasti hallituksen päätettäväksi.

Pykälän 6 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava, miten päätös vaikuttaa yhtiön omaan pääomaan. Päätöksessä on siten otettava kantaa siihen, käytetäänkö osakepääomaa vai vapaata omaa pääomaa.

10 §. *Osakkeiden yhdistäminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menettelystä, jolla osakkeita voidaan yhdistää ja siten yhden osakkeen markkina-arvoa korottaa. Menettely ehdotetaan toteutettavaksi teknisesti lunastamista koskevia periaatteita noudattaen. Säännös merkitsee vähäistä poikkeusta 6 §:n mukaiseen lähtökohtaan, jonka mukaan osakkeiden lunastaminen tapahtuu osakkeenomistajien omistuksen suhteessa.

Pykälän 1 momentissa todetaan, että osakkeita voidaan yhdistää tässä pykälässä tarkoitetussa lunastamismenettelyssä. Säännös ei sulje pois muita menettelyjä. Muita osakeyhtiölaissa säänneltyjä tapoja ratkaista osakkeiden murto-osiiin liittyvät ongelmat ei kuitenkaan ole. Osakkeen murto-osia syntyisi käytännössä aina laajan omistajakunnan yhtiössä, jos päätettäisiin lunastaa kaikilta osakkeenomistajilta tietty osuus osakkeista. Pykälässä tarkoitetussa menettelyssä noudatetaan tämän luvun lunastamista koskevia säännöksiä sikäli kun 2 ja 3 momentista ei muuta johdu.

Pykälän 2 momentissa sallitaan osakkeiden lunastaminen tiettyinä osuutena kaikkien osakkeenomistajien osakkeista, vaikka lunastus ilman pykälässä tarkoitettua menettelyä johtaisi lunastusehtojen mukaan murtoosaisten osakkeiden syntymiseen. Edellytyksenä päätöksenteolle on, että

murto-osien syntyminen estetään momentissa tarkoitetulla tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että osakkeiden lunastussuhde on määrättävä siten, että lunastussuhde kerrottuna osakkeiden kokonaismäärällä antaa tulokseksi kokonaisluvun. Yhtiössä, jossa on 1000 osaketta, ei voida määrittellä lunastussuhteeksi $\frac{2}{3}$ osakkeista, koska tällöin tulisi lunastettavaksi $666 \frac{2}{3}$ osaketta. Sitä vastoin lunastussuhde voisi olla 0,667, koska $0,667 \times 1000 = 667$.

Menettely ehdotetaan sallittavaksi ainoastaan julkisissa yhtiöissä, joihin tarve menettelyyn yleensä liittyy ja joissa osakkeilla yleensä on ylimääräisten osakkeiden myynnin näkökulmasta riittävän tehokkaat jälkimarkkinat.

Momentin 1 kohdan mukaan kultaakin osakkeenomistajalta lunastettavien osakkeiden määrä on pyöristettävä ylöspäin lähimpään tasalukuun, mikäli murto-osia olisi syntymässä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos lunastuspäätöksessä määriteltäisiin lunastettavaksi neljä viidestä osakkeesta ja osakkeenomistajalla olisi esimerkiksi kolme osaketta, tulisi tarkalla laskutoimituksella lunastettavaksi $\frac{4}{5} \times 3 = 2 \frac{2}{5}$ osaketta. Koska murto-osia ei saa syntyä, tulos pyöristetään ylöspäin ja tällaiselta osakkaalta lunastetaan kaikki 3 osaketta. Jos osakkeita olisi 12 kappaletta, antaisi laskutoimitus $\frac{4}{5} \times 12 = 9 \frac{3}{5}$ lunastettavaa osaketta. Pyöristyssäännön mukaan lunastettavaksi tulee kuitenkin 10 osaketta 12:sta.

Momentin 2 kohdan mukaan yhtiön tulee myydä 1 kohdassa tarkoitettua pyöristyksen johdosta lunastetut ylimääräiset osakkeet niiden osakkeenomistajien lukuun, joihin pyöristys on kohdistunut. Ylimääräisillä osakkeilla tarkoitetaan erotusta joka saadaan vähentämällä lunastettujen osakkeiden määrästä se määrä joka olisi tullut lunastettavaksi ilman 1 kohdan mukaista pyöristämistä. Edellä 1 kohdan yhtey-

dessä esitettyjen esimerkkien valossa ylimääräiset osakkeet muodostuvat kolmen osakkeen omistajan osalta laskutoimituksesta $3 - 2 \frac{2}{5} = \frac{3}{5}$ osaketta ja 12 osakkeen omistajan osalta laskutoimituksesta $10 - 9 \frac{3}{5} = \frac{2}{5}$ osaketta. Näiltä kahdelta osakkeenomistajalta on siten lunastettu yhteensä yksi ylimääräinen osake, joka on myytävä kohdassa tarkoitettulla tavalla yhdessä muiden niin sanottujen ylimääräisten osakkeiden kanssa.

Jos lunastettavat osakkeet ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, ylimääräiset osakkeet on myytävä julkisessa kaupankäynnissä. Julkisen huu- tokaupan käyttö on mahdollista vain, jos osake ei ole julkisen kaupankäynnin kohteena tai muussa poikkeustapauksessa. Myynnin on tapahduttava viivytyksettä. Yhtiön tulee osakkeiden myynnissä pyrkiä parhaan mahdollisen vastikkeen saamiseen. Yhtiö ei saa vähentää myynnistä aiheutuneita kuluja osakkeenomistajille tilitettävästä määrästä. Koska myynti tapahtuu osakkeenomistajien lukuun, yhtiön tulee välttää tarpeetonta riskinottoa. Myynnin tulee tästä syystä tapahtua mahdollisimman pian lunastuksen jälkeen. Yhtiö voinee johdannaisinstrumenttien avulla poistaa osakkeenomistajille lunastuksen ja myynnin eriaikaisuudesta aiheutuvan riskin kokonaan.

Vaikka ylimääräiset osakkeet 2 momentissa käytetyn ilmauksen mukaan onkin lunastettu, ne eivät tule yhtiön omistukseen. Tämä käy ilmi myös jäljempänä 3 momentissa säädetystä.

Momentin 3 kohdan mukaan osakkeiden myynnistä saadut tulot tulee tilittää osakkeenomistajille. Osakkeenomistajille tilitettävä määrä määräytyy pyöritysten johdosta lunastettavaksi tulleiden ylimääräisten murto-osien suhteessa. Edellisen esimerkin mukaisessa tilanteessa kolmen osakkeen omistajalle tilitettäisiin $\frac{3}{5}$ osaketta ja 12 osakkeen omistajalle tilitettäisiin

$\frac{2}{5}$ osaketta vastaava rahakorvaus kaikkien ylimääräisesti lunastettujen osakkeiden myyntitulosta. Jos ylimääräisesti lunastettuja osakkeita olisi yhtiössä yhteensä esimerkiksi 400 kappaletta, olisi aikaisemman esimerkin kolmen osakkeen omistajan osuus $\frac{3}{5} / 400$ ja 12 osakkeen omistajan osuus $\frac{2}{5} / 400$ koko 400:n osakkeen myyntitulosta.

Pykälän 3 momentin mukaan myynnissä saatavat varat on tilitettävä osakkeenomistajille viivytyksettä.

Yhtiön on maksettava myyntihinnalle korkolain 12 §:n mukaista vuotuista viitekorkoa osakkeiden lunastuspäätöksen mukaisesta lunastushetkestä lukien. Koronmaksuvelvollisuuden tarkoituksena on korvata osakkeenomistajille aiheutuva menetys osakkeiden myynnin ja myyntihinnan maksun mahdollisesta viivästymisestä. Korko on maksettava, vaikka osakkeen myyntihinta ylittäisi lunastushetken mukaisen osakkeen arvon.

Myynnistä saadut varat on ennen tilitystä osakkeenomistajille pidettävä erillään yhtiön muista varoista yhtiön kirjanpidossa ja talletettava näitä varten avatulle erilliselle pankkitilille. Tällä pyritään varmistamaan se, etteivät varat kuuluisi yhtiön konkurssipesään eikä niitä voitaisi ulosmitata yhtiön velasta. Koska varat eivät ole yhtiön varoja, niiden tilittämiseen osakkeenomistajille ei sovelleta varojenjako koskevia määräyksiä. Jakokelpoisten varojen puute tai maksukyvyn vaarantuminen ei siten estä varojen tilittämistä.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettua menettelyä ei voida noudattaa, jos pyöritys johtaisi kaikkien osakkeiden lunastamiseen useammalta kuin joka sadannelta osakkeenomistajalta. Kaikki osakkeenomistajat voivat tosin 6 §:n 2 momentin mukaisesti suostua menettelyyn. Säännöksen tarkoituksena on estää menet-

telyn väärinkäyttö yhtiön osakkeenomistajien määrän vähentämiseksi.

Menettelyssä on kiinnitettävä erityistä huomiota yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamiseen. Lunastettavien osakkeiden määrä on asetettava lunastuksen tarkoitus huomioiden siten, että pyöristykseen johdosta lunastettavaksi tulevien ylimääräisten osakkeiden määrä jää mahdollisimman pieneksi. Jos yhtiön osakkeiden pörsrierä on esimerkiksi 200 osaketta tai tämä muuten on tyypillinen pienosakkaan omistamien osakkeiden määrä, lunastettavien osakkeiden osuus on asetettava siten, että tällaisen osakemäärän omistavan osakkeenomistajan kohdalla pyöristämistä ei tarvitse suorittaa. Esimerkiksi päätös lunastaa 100 jokaisesta 101 osakkeesta olisi todennäköisesti yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaava vaikkei johtaisikaan 200 osaketta omistavan osakkeenomistajan kaikkien osakkeiden lunastamiseen. Asiaa arvioitaessa on otettava huomioon, että lähes sama lopputulos saataisiin lunastamalla 99 jokaisesta sadasta osakkeesta, eikä pyöristysmenettelyä esimerkin tarkoittamassa yleisimmässä tapauksessa tarvittaisi.

11 §. *Hankkimis- ja lunastamisehdot.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sellaisista yhtiöjärjestyksen määräyksistä, joiden sisältönä on yhtiön velvollisuus tai oikeus hankkia tai lunastaa yhtiön osakkeita. Oikeus tai velvollisuus joko lunastaa tai hankkia osakkeita voitaisiin voimassa olevan lain tapaan liittää vapaasti erilaisten yhtiöjärjestyksessä määriteltujen ehtojen toteutumiseen.

Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan yhtiöjärjestyksessä voitaisiin lunastuksen ohella myös oikeuttaa tai velvoittaa yhtiön osakkeiden hankkimiseen. Käytännössä hankkimisvelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta tehdä ostotarjous tietyistä tai kaikista yhtiön osakkeista. Muilta osin ehdotus

vastaa pääasiassa voimassa olevan lain 6 luvun 9 §:n säännöksiä.

Yleisistä periaatteista johtuu, että niissä tilanteissa, joissa lunastaminen tai hankkiminen johtaisi osakepääoman alenemiseen, noudatetaan 14 luvussa tarkoitettua velkojen suojaamenettelyä. Vastaavasti yleisistä periaatteista johtuu, ettei osakepääomaa voida tämän pykälän tarkoittamassa menettelyssä alentaa alle lain tarkoittaman vähimmäisosakepääoman. Periaatteet vastaavat voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 1 momentissa säädetään niistä seikoista, jotka hankinta- tai lunastusehdosta olisi otettava yhtiöjärjestykseen. Momentin 1 kohdan nojalla määräyksestä olisi käytävä ilmi, onko kysymyksessä hankkimis- vai lunastamisehto. Momentin 2 kohdan mukaan määräyksestä olisi käytävä ilmi, onko kysymyksessä oikeus vai velvollisuus hankkia tai lunastaa osakkeita.

Momentin 3 kohdassa edellytetään, että yhtiöjärjestyksessä määrättäisiin, mitä osakkeita määräys koskee. Kohdan mukaan on siten yksilöitävä, mitkä osakkeet voidaan lunastaa tai mille osakkeille tehdään hankintatarjous. Saman kohdan mukaan olisi tarvittaessa määrättävä, missä järjestyksessä osakkeita hankintaan tai lunastetaan. Lunastusjärjestyksestä on käsitelty 9 §:n perusteluissa.

Momentin 4 kohdassa edellytetään määrättäväksi noudatettavasta hankkimis- tai lunastamismenettelystä. Menettelyä olisi se, miten hankkimistarjous tai lunastamisvaatimus tehdään ja miten osakkeenomistajien on meneteltävä osakkeiden luovutuksessa ja saadakseen vastikkeen. Määräyksessä voitaisiin määrätä esimerkiksi sitä, että osakekirjat on luovutettava asianmukaisin siirtomerkinnöin varustettuna ja maksua vastaan. Määräyksessä voidaan myös määrätä luovutusajankohdasta.

Momentin 5 kohdan mukaan yhtiöjärjestyksessä on ilmoitettava hankkimisessa ja lunastamisessa maksettava vastike tai sen määrittelyperuste. Vastikkeen määrittelyperusteena voi pörssiyhtiössä olla esimerkiksi tietyllä tavalla määräytyvä pörssikurssi tai yksityisessä osakeyhtiössä tuottoarvo tai vastaava arvonnäytystapa.

Momentin 6 kohdan mukaan yhtiöjärjestyksessä on ilmoitettava, mitä varoja vastikkeen maksuun voidaan käyttää. Esimerkiksi voidaan määrätä, että hankkiminen tai lunastaminen voi tapahtua vain voitonjakokelpoisilla varoilla.

Pykälän 2 momentin mukaan lunastamiseksi voi kohdistua ennen ehdon yhtiöjärjestykseen ottamista annettuihin osakkeisiin vain näiden osakkeiden omistajien suostumuksella.

Voimassa olevan lain tapaan 3 momentissa säädetään, että julkisessa osakeyhtiössä lunastamis- ja hankkimisoikeuden käyttämisestä päättää yhtiökokous. Voimassa olevan lain tapaan niissä tilanteissa, joissa päätöksenteko tapahtuu yhtiökokouksessa, noudatetaan tämän luvun säännöksiä. Jos julkisella osakeyhtiöllä on lunastamis- tai hankkimisvelvollisuus, tekee päätöksen yhtiön hallitus. Yksityisessä osakeyhtiössä lunastamisoikeuden ja -velvollisuuden samoin kuin hankkimisoikeuden ja -velvollisuudenkin toteuttamisesta päättää yhtiön hallitus. Julkisia osakeyhtiöitä koskeva säännös vastaa lunastamisen osalta pääomadirektiivin 36 artiklan 1 kohdan b alakohtaa.

Julkisessa osakeyhtiössä hallitus voidaan valtuuttaa päättämään lunastamisesta tai hankkimisesta. Myös valtuutuspäätös tehdään, johdonmukaisesti momentin 1 virkkeen kanssa, yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Valtuutus voi olla voimassa korkeintaan viisi vuotta sen antamisesta ja se on rekisteröitävä kaupparekisteriin. Hallitus ei saa tehdä päätöstä lunastus-

oikeuden käyttämisestä ennen päätöksen rekisteröimistä. Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että valtuutuspäätöksessä hallitukselle voidaan antaa laaja harkintavalta lunastamisen tai hankkimisen toteuttamisesta.

12 §. *Hankkimis-, lunastamis ja pantiksiottamisrajoitus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, ettei julkinen osakeyhtiö tai sen tytäryhteisö saisi hankkia, lunastaa tai ottaa pantiksi yhtiön omia osakkeita siten, että yhtiöllä ja sen tytäryhteisöillä olevien omien osakkeiden yhteenlaskettu osuus yhtiön kaikista osakkeista olisi enemmän kuin yksi kymmenesosa. Säännös perustuu pääomadirektiivin 19 artiklan 1 kohdan b alakohtaan ja 24 artiklaan. Säännös poikkeaa voimassa olevan lain 7 luvun 6 §:stä siten, että siinä ei viitata rinnakkaisena ehtona osakkeiden tuottamaan äänimäärään ja siten, että hallussa olevien osakkeiden määrä on viiden prosentin sijasta yksi kymmenesosa kaikista osakkeista. Ehdotuksen käsite ”yksi kymmenesosa kaikista osakkeista” vastaa asiallisesti pääomadirektiivin käsitettä ”kymmenen prosenttia merkitystä pääomasta”.

Välitön seuraamus säännöksen vastaisesta menettelystä on 13 §:ssä, jonka mukaan yhtiö on velvollinen luovuttamaan lain vastaisesti saamansa osakkeet välittömästi ja joka tapauksessa viimeistään vuoden kuluttua hankinnasta tai lunastuksesta.

Pykälän 2 momentissa kielletään voimassa olevan lain 7 luvun 6 §:n tapaan yksityistä osakeyhtiötä hankkimasta kaikkia omia osakkeitaan.

13 §. *Osakkeiden mitätöiminen ja luovuttaminen eräissä tilanteissa.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hallituksen oikeudesta mitätöidä yhtiön hallussa olevat yhtiön omat osakkeet. Asiasta ei tarvitse päättää yhtiökokouksessa, koska päätöksellä ei ole vaikutusta osakepääoman suuruuteen eikä

osakkeenomistajien suhteelliseen asemaan. Osakkeiden mitätöinti on ilmoitettava rekisteröitäväksi viivytyksettä. Osakkeet katsottaisiin mitätöidyiksi, kun ilmoitus on rekisteröity.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään, että vastoin tämän lain säännöksiä hankitut ja lunastetut omat osakkeet on luovutettava ilman aiheetonta viivytystä. Luovutushetken valinnassa voidaan kiinnittää huomiota siihen, mitä taloudellisia vaikutuksia luovutuksella on. Luovutuksen tulee kuitenkin kaikissa tapauksissa tapahtua vuoden kulluttua hankinnasta. Vastoin lakia tapahtuneet omien osakkeiden hankinnat saattavat johtaa korvausvastuuseen hankinnasta päättäneille. Korvausvelvollisuus kattaa myös mahdolliset luovuttamisesta aiheutuvat tappiot. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 luvun 8 §:n 3 momenttia muuten, mutta luovuttamisen määräaika on pidentetty yhteen vuoteen.

Momentin 2 virkkeessä asetetaan julkiselle osakeyhtiölle velvollisuus luovuttaa myös 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla yhtiölle tulleet omat osakkeet niiltä osin, kuin yhtiöllä olevien omien osakkeiden yhteenlaskettu määrä ylittää edellä 12 §:ssä tarkoitetun yhden kymmenesosan rajan. Edellytyksenä on, että rajan ylittäminen on johtunut nimenomaan 2 §:ssä tarkoitettua hankinnasta. Mainittuun yhden kymmenesosan määrään luetaan mukaan myös yhtiön tytäryhteisöjen hallussa olevat yhtiön osakkeet. Säännöksessä yhtiölle annetaan kolme vuotta aikaa luopua osakkeistaan. Säännös vastaa voimassa olevan lain 7 luvun 8 §:n 1 momenttia sillä erotuksella, että säännöksessä tarkoitettu osakkeiden määrä on korotettu yhteen kymmenesosaan kaikista osakkeista. Säännös vastaa pääomadirektiivin 20 artiklan 3 kohdan ja 24 a artiklan säännöksiä.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään velvollisuudesta mitätöidä osakkeet, joita ei ole luovutettu edellä 2 mo-

mentissa tarkoitetuissa määräajoissa. Osakkeiden mitätöinti ei edellytä osakepääoman alentamista vastaavalla määrällä. Tällaista vaatimusta ei ole myöskään yhtiössä, jonka yhtiöjärjestyksessä 3 luvun 5 §:n nojalla määrätään osakkeen nimellisarvosta. Säännös vastaa muuten voimassa olevaa lakia.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jonka mukaan emoyhtiön hallussa olevat omat osakkeet mitätöidään ennen tytäryhteisön hallussa olevia emoyhtiön osakkeita. Säännöksellä pyritään suojelemaan tytäryhteisön osakkeenomistajia ja velkojia. Jos tytäryhteisön hallussa olevia emoyhtiön osakkeita joudutaan mitätöimään, tästä saattaa aiheutua korvausvastuu sekä tytäryhteisön että emoyhtiön johdolle.

Omien osakkeiden pantiksi ottaminen ja merkitseminen

14 §. *Omat osakkeet panttina.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että sekä yksityinen että julkinen osakeyhtiö saa ottaa omia osakkeitaan pantiksi. Yksityisen osakeyhtiön osalta laissa ei ole erityisiä säännöksiä siitä, miten päätös tehdään. Julkisessa osakeyhtiössä päätös on pääomadirektiivin 24 artiklan mukaisesti tehtävä yhtiökokouksessa samalla tavalla kuin päätös omien osakkeiden hankkimisesta ja lunastamisesta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan panttina olevien omien osakkeiden myymiseen sovelletaan kauppakaaren 10 luvun säännösten lisäksi, mitä 9 luvussa säädetään omien osakkeiden luovuttamisesta. Säännös tarkoittaa sitä, ettei yhtiö voi vapaasti sopia pantiksi otettujen omien osakkeiden myymisestä. Tällaiset osakkeet on luovutettava siten kuin yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovuttamisesta säädetään.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettut säännökset eivät koske pantiksi otettuja omia

osakkeita. Myöskään pääomadirektiivissä ei ilmeisesti edellytetä, että nämä säännökset tulisivat sovellettaviksi panttina oleviin omiin osakkeisiin. Edellä 12 §:n 1 momentissa olevan rajoituksen vastaisen omien osakkeiden pantiksi ottamisen seurauksena on siten vahingonkorvaus, edellyttäen, että menettelystä on aiheutunut vahinkoa.

15 §. *Omien ja emoyhtiön osakkeiden merkintä.* Pykälässä ehdotetaan voimassa olevan lain 7 luvun 2 §:n mukaisesti kiellettäväksi omien osakkeiden merkitseminen. Voimassa olevan lain mukaisesti kiellettäisiin edelleen myös emoyhtiön osakkeiden merkitseminen. Säännöksessä merkitsemisellä tarkoitetaan vastiketta vastaan tapahtuvaa osakkeiden ottamista. Edellä 9 luvussa säädetään yhtiön mahdollisuudesta osallistua maksutomaan osakeantiin.

V OSA. **Yhtiörakenteen muuttaminen ja purkaminen**

16 luku. **Sulautuminen**

Luvussa säädetään osakeyhtiöiden sulautumisesta. Voimassa olevassa laissa sulautumislukuun sijoitettu vähemmistöosakkeenomistajien lunastusmenettely on siirretty 18 lukuun. Luku ei sisällä säännöksiä osakeyhtiöiden sulautumisesta ulkomaiseen yhtiöön tai muuhun yhteisöön kuin osakeyhtiöön. Luvussa ei myöskään ole erityisiä säännöksiä, jotka rajoittaisivat julkisen osakeyhtiön sulautumista yksityiseen osakeyhtiöön. Tällaisia säännöksiä ei ole myöskään yritysmuodon muutoksia koskevassa ehdotetussa 19 luvussa.

Sulautumista koskeva voimassa oleva sääntely perustuu sulautumisdirektiiviin. Sulautumisdirektiivi mahdollistaa kuitenkin useilta osin nykyisestä poikkeavan sääntelyn ja sulautumismenettelyä on direktiivin mah-

dollistamissa puitteissa pyritty muuttamaan nykyistä joustavammaksi ja nopeammaksi.

Ehdotuksen mukaan sulautuminen voidaan, kuten voimassa olevan lain mukaan, toteuttaa joko absorptiosulautumisena tai kombinaatiosulautumisena. Tytäryhtiösulautumisella tarkoitettaisiin edelleen absorptiosulautumisen yksinkertaistettua muotoa, jossa vastaanottava yhtiö omistaa kokonaan sulautuvan yhtiön. Toinen absorptiosulautumisen erityismuoto on ehdotuksen mukaan kolmikan sulautuminen, jossa sulautumisvastikkeen antaa kokonaisuudessaan tai osittain muu taho kuin vastaanottava yhtiö.

Ehdotettu sulautumisluku ei sisällä viittaussäännöksiä osakeantia, osakepääoman korotusta eikä yhtiön purkamista koskeviin säännöksiin ja ainoastaan yhden viittauksen optio-oikeuksien antamista koskeviin säännöksiin. Näistä säännöksistä ilmeneviä periaatteita voidaan kuitenkin usein soveltaa sulautumisessa.

Voimassa olevasta laista poiketen rekisteriviranomainen voi sulautuvan yhtiön hakemuksesta antaa välittömästi sulautumissuunnitelman rekisteröinnin jälkeen yhtiön velkojille kuulutuksen, joka koskee näiden oikeutta vastustaa sulautumista. Lisäksi ehdotetaan, että rekisteriviranomainen antaa samassa yhteydessä yhtiön osakkeenomistajien ja optio-oikeuksien haltijoille kuulutuksen oikeudesta vaatia osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastusta. Sulautumismenettely nopeutuu olennaisesti, koska kuulutus voidaan antaa velkojille jo sulautumissuunnitelman rekisteröinnin yhteydessä eikä vasta sulautumispäätöksen jälkeen.

Kuten nykyisinkin, rekisteriviranomainen antaa kuulutuksen myös vastaanottavan yhtiön velkojille, jos sulautuminen voi riippumattoman asi-

antuntijan lausunnon mukaan vaarantaa yhtiön velkojen maksun.

Ehdotuksen mukaan yhtiökokous on pidettävä tai hallituksen sulautumispäätös tehtävä neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröinnistä. Voimassa olevassa laissa ei säädetä määräajasta. Määräajan asettamista puoltaa se, että sulautumissuunnitelmassa esitetyt tiedot olisivat vielä yhtiökokouspäivänä ajantasaiset. Määräaika mahdollistaa velkojen kuulutusmenettelyn toteuttamisen ennen sulautumispäätöstä. Määräajalla varmistetaan, että yhtiökokous ehdittää kutsua koolle, vaikka kokouksussuussa olisi noudatettava pisintä lain sallimaa kokouksutsuaikaa.

Yhtiökokouksen on hyväksyttävä sulautumissuunnitelma sellaisenaan tai se raukeaa. Voimassa olevan lain mukaista yhtiökokouksen mahdollisuutta muuttaa ehtoa vastikkeen jakautumisesta ei sallittaisi, koska tällainen mahdollisuus aiheuttaisi ongelmia ennen yhtiökokousta osuutensa lunastusta vaatineiden osakkeenomistajien tai optio-oikeuksien haltijoiden kannalta.

Osakkeenomistajilla ja optio-oikeuksien haltijoilla on oikeus vaatia osakkeidensa tai optio-oikeuksiensa lunastamista. Optio-oikeuksien osalta lunastusoikeutta voidaan rajoittaa, mutta myös parantaa optio-oikeuksien ehdoissa. Lunastusvaatimus voidaan tehdä paitsi voimassa olevan lain tapaan yhtiökokouksessa, myös kirjallisesti ennen yhtiökokousta. Osakkeenomistajan näkökulmasta muutokset yksinkertaistavat lunastuksen vaatimista, mutta samalla turvaavat yhtiön mahdollisuuden saada riittävän ajoissa tieto esitetyistä lunastusvaatimuksista. Lunastettavaksi vaaditut osakkeet on ilmoitettava osakeluetteloon ennen yhtiökokousta tai mahdollista viimeistä ilmoittautumispäivää tai määräpäivää.

Sulautuminen voidaan rekisteriviranomaisen suostumuksella panna täytäntöön velkojen kuulutusajan kuluessa ja viimeistään neljän kuukauden kuluessa sulautumispäätöksistä. Neljän kuukauden määräaika mahdollistaa myös velkojille tehtävän kuulutuksen antamisen vasta sulautumispäätöksen jälkeen, jolloin menettely tältä osin vastaisi voimassa olevaa oikeutta.

Täytäntöönpanoilmoituksen rekisteröinnin edellytyksenä on, ettei yksikään velkoja ole vastustanut sulautumista taikka että tuomioistuin on todennut velkojan saaneen maksun tai turvaavan vakuuden saatavastaan. Voimassa olevasta laista poiketen tuomioistuimen tuomiolta ei edellytetä lainvoimaisuutta.

Voimassa olevasta laista poiketen erillistä sulautumislupahakemusta ja täytäntöönpanoilmoitusta ei vaadita, vaan edellä mainittu täytäntöönpanoilmoitus korvaa nämä molemmat.

Sulautumisen määritelmä ja edellytykset

1 §. *Sulautuminen.* Pykälä sisältää sulautumisen määritelmän sekä olet-taman siitä, että sulautumisessa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajista tulee vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajia. Kuitenkaan muun kuin osakevastikkeen käyttöä ei ole rajoitettu. Säännös vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 1 §:n 1 momenttia.

Vaikka vastike olisi pääosin osakkeita, saattaa osittainen rahavastike kuitenkin olla tarpeen murto-osaisen osakevastikkeen sijasta. Yhdenvertaisuusperiaate on korostetusti otettava huomioon aina annettaessa vastikkeenä muuta kuin osakkeita. Lähtökohtana on edelleen, että sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat jatkaa vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajina. Jäljempänä 2 §:ssä tarkoitettussa kolmikantasulautumisessa vastike on lähtökohtaisesti vastaanottavan yhtiön

emoyhtiön osakkeita. Järjestely, jossa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille tarjotaan mahdollisuutta jatkaa vastaanottavan yhtiön emoyhtiön osakkeenomistajina, ei lähtökohtaisesti ole ongelmallinen yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Osakkeiden vaihtosuhdetta ei keinoitekoisesti saa asettaa sellaiseksi, että sulautumisessa pienosakkeenomistajat saisivat pelkän rahavastikkeen suurempien osakkeenomistajien saadessa pääosin osakevastikkeen. Yhdenvertaisuusperiaatteen ei voida tavallisesti katsoa edellyttävän vastaanottavan yhtiön osakkeiden jakamista ennen sulautumista, jotta pienosakkeenomistajien oikeudet turvattaisiin. Rahavastikkeen antaminen murto-osaisen osakevastikkeen sijasta vastaa pitkälti ehdotettua 15 luvun 10 §:n mukaista lunastusmenettelyä osakkeiden yhdistämiseksi.

Voimassa olevan lain maininta osakkeenomistajien oikeudesta saada muun kuin vastaanottavan yhtiön osakkeiden sijasta aina rahakorvaus, on poistettu. Osakkeenomistajan oikeus vaatia osakkeiden lunastamista turvaa kaikissa tilanteissa sulautumisdirektiivin edellyttämän osakkeenomistajan oikeuden saada sulautumisvastikkeena osakkeita tai käteistä rahaa. Voimassa olevan lain mahdollistama rahavastikkeen vaatimisoikeus, joka koskee myös sulautumista yhtiökokouksessa puoltaneita osakkeenomistajia, häittäisi huomattavasti myös sellaisten sulautumisten toteuttamista, joissa sulautumista kannattaneiden osakkeenomistajien suostumuksella annetaan muu kuin osake- tai rahavastike. Rahakorvauksen vaatimisoikeus hankaloittaisi myös jäljempänä kuvatun kolmikantasulautumisen toteuttamista, koska kolmikantasulautumisessa annettava mahdollinen osakevastike ei ole vastaanottavan, vaan muun yhtiön antama.

2 §. *Sulautumisen toteuttamistavat.* Pykälässä säädetään sulautumisen toteuttamistavoista, joita ovat absorptio-, kombinaatio- ja tytäryhtiösulautuminen. Pykälässä on lisäksi uutuutena määritelty kolmikantasulautuminen, jossa sulautumisvastikkeen tai osan siitä antaa muu kuin vastaanottava yhtiö. Sulautumisvastikkeen antava taho on yleensä vastaanottavan yhtiön emoyhtiö, mutta se voi olla myös muu taho. Samassa sulautumisessa vastiketta voi antaa sekä vastaanottava yhtiö että muu taho, esimerkiksi siten, että vastaanottava yhtiö antaa rahavastikkeen ja sen emoyhtiö osakevastikkeen. Osapuolten kannalta saattaa olla toivottavaa antaa vastikkeena esimerkiksi emoyhtiön osakkeita, jos ne ovat julkisen kaupankäynnin kohteena. Lisäksi tytäryhtiö saatetaan haluta pitää kokonaan emoyhtiön omistuksessa. Osakkeiden tai optio-oikeuksien antamisessa kolmikantasulautumisessa on sulautumisvastiketta antavan tahon päätöksentekomenettelyn osalta kyse tavallisesta osakeanti- tai optio-oikeuksien antamispäätöksestä. Jos sulautumisvastiketta antava osakeyhtiö saa osakeannissa vastiketta esimerkiksi vastaanottavan yhtiön arvonkorotuksen muodossa, on noudatettava apporttia koskevia säännöksiä. Sulautumisvastikkeen lisäksi ulkopuolinen taho voi sitoutua myös maksamaan mahdollisen osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastushinnan. Vastaanottava yhtiö on tästä riippumatta aina vastuussa lunastushinnan maksamisesta.

Sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden käsite sisältää vastaanottavan ja sulautuvan yhtiön. Mahdollinen ulkopuolinen sulautumisvastikkeen antaja ei kuulu määritelmään, jolloin sitä koskevat vain säännökset, jotka nimenomaan mainitaan sitä velvoittaviksi.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 1 §:n 2 momenttia edellä mainituin muutoksin.

Sulautumissuunnitelma ja riippumattoman asiantuntijan lausunto

3 §. *Sulautumissuunnitelma.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sulautumissuunnitelman vähimmäissisällöstä.

Uusia sisältövaatimuksia ovat selvitys optio-oikeuden haltijan oikeuksista sulautumisessa, selvitys sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden oikeudesta päättää osakeannista, optio-oikeuksien antamisesta, sulautumisesta, jakautumisesta ja varojenjaosta sulautumismenettelyn aikana, selvitys sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden omistamien sulautuvan yhtiön osakkeiden lukumäärästä sekä selvitys sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden yritysikiinnityksistä. Säännökset vastikkeesta ja vastikkeen suorittamiseksi tarvittavasta uusmerkinnästä tai perustettavan yhtiön osakepääomasta, jotka ovat voimassa olevan lain 14 luvun 4 § 1 momentin 3 ja 6 kohdissa, on siirretty osake- ja muuta vastiketta koskeviin 2 momentin 3, 4 ja 5 kohtiin ja optio-oikeuksien haltijoiden oikeuksien osalta lisäksi 6 kohtaan.

Vaikka pykälässä säädetään sulautumissuunnitelman vähimmäissisällöstä, voidaan sulautumissuunnitelmasta jättää pois sellaiset kohdat, jotka eivät tule esille kyseessä olevassa sulautumisessa. Tällainen seikka saattaa esimerkiksi olla 2 momentin 2 kohdan mukainen maininta hallintoneuvoston tai toimitusjohtajan valinnasta, jos yhtiöllä ei yhtiöjärjestyksen mukaan ole tällaisia toimielimiä ja selvitys pääomalainoista, jos yhtiöllä ei ole pääomalainoja.

Sulautumissuunnitelma on hallituksen päätösehdotus tilanteissa, joissa sulautumisesta päätetään yhtiökokouksessa. Sulautumissuunnitelma toimii

myös tiedonantovälineenä, jonka avulla velkojat ja osakkeenomistajat voivat arvioida sulautumisen vaikutusta omaan asemaansa.

Sulautumissuunnitelmaan otetaan usein myös muita ehtoja kuin voimassa olevan lain 14 luvun 4 §:ssä ja ehdotetussa 3 §:ssä mainitut. Tällaisia ovat muun muassa määräykset työntekijöiden asemasta sulautumisessa taikka määräykset vastaanottavan yhtiön liiketoiminnan luonteesta ja toiminnan harjoittamisesta sulautumismenettelyn aikana. Sulautumisen täytäntöönpanon ehdoksi voidaan myös asettaa jokin muu seikka, kuten tiettyjen kannattavuustavoitteiden saavuttaminen. Näiltä osin sulautumissuunnitelma on yhtiöiden välinen sopimus ja määräyksiä tulee arvioida sopimusoikeudellisista lähtökohdista edellyttäen, etteivät ylimääräiset määräykset ole osakeyhtiölain vastaisia. Ylimääräiset määräykset voivat myös olla hallituksen ehdotuksia yhtiökokoukselle päättää sulautumisen hyväksymisen ohella jostain muusta yhtiökokouksen päätösvaltaan kuuluvasta seikasta kuin mitä sulautumista koskevassa luvussa säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan sulautuvien yhtiöiden hallitusten on voimassa olevan lain tapaan laadittava ja allekirjoitettava sulautumissuunnitelma. Momenttiin on lisätty maininta kolmikantasulautumiseen osallistuvan ulkopuolisen tahon velvollisuudesta allekirjoittaa sulautumissuunnitelma. Tällaisen ulkopuolisen tahon osalta sulautumissuunnitelma on lähtökohtaisesti velvoittava samalla tavalla kuin mikä tahansa muukin sopimus. Kolmikantasulautumista koskeva suunnitelma voidaan laatia siten, että ehtona on sulautumisvastikkeen antamista, esimerkiksi osakeantia, koskevien päätösten tekeminen ennen sen täytäntöönpanoa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on mainittava sulautumiseen osallistuvien

yhtiöiden toiminimet ja kotipaikat. Kolmikantasulautumisessa on lisäksi mainittava vastiketta antavan ulkopuolisen tahon vastaavat tiedot.

Momentin 2 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava ehdotus sulautumiseen liittyvistä vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestyksen muutoksista, jos kyseessä on absorptiosulautuminen. Näin sulautumissuunnitelman hyväksyminen merkitsee myös tarvittavien yhtiöjärjestysmuutosten hyväksymistä, eikä niistä enää päätetä erikseen. Kombinaatiosulautumista koskevassa sulautumissuunnitelmassa on taas oltava ehdotus perustettavan yhtiön yhtiöjärjestyksestä. Ehdotetun 13 §:n mukaan kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelma korvaa perustamissopimuksen.

Kombinaatiosulautumista koskevassa sulautumissuunnitelmassa on oltava ehdotus siitä, miten perustettavan yhtiön hallitus, hallintoneuvosto ja tilintarkastajat valitaan. Sulautumissuunnitelmassa voidaan hallituksen, hallintoneuvoston ja tilintarkastajien valinnan lisäksi määrätä myös hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtajan sekä toimitusjohtajan valinnasta. Jos kombinaatiosulautumista koskevassa sulautumissuunnitelmassa ei ole määräyksiä hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtajasta tai toimitusjohtajista, perustettavan yhtiön toimielimet voivat lain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti valita kyseiset henkilöt ennen sulautumisen täytäntöönpanoa. Näin perustettavan yhtiön kaikki toimielimet voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi täytäntöönpanoilmoituksen yhteydessä.

Absorptiosulautumista koskevaan sulautumissuunnitelmaan voidaan kombinaatiosulautumisen tapaan ottaa määräyksiä yhtiön johdon ja tilintarkastajien valinnasta vaikkei laissa tätä vaaditakaan.

Momentin 3 kohdan mukaan absorptiosulautumista koskevassa su-

lautumissuunnitelmassa on oltava ehdotus vastikkeena annettavien osakkeiden lukumäärästä ja mahdollisesta osakepääoman korotuksesta. Sulautumisvastikkeena voidaan antaa sekä uusia osakkeita että vastaanottavan yhtiön omia osakkeita. Säännös vastaa tältä osin 9 luvun 1 §:n osakeantia koskevaa sääntelyä. Kombinaatiosulautumisessa on esitettävä ehdotus vastaanottavan yhtiön osakepääomasta ja osakkeiden lukumäärästä. Jos vastaanottavassa yhtiössä on useampia osakelajeja, osakkeet on ilmoitettava osakelajeittain. Määräys vastikkeena annettavien osakkeiden tai perustettavan yhtiön kaikkien osakkeiden lukumäärästä voidaan, ja yleensä tulee antaa, enimmäismääränä tai enimmäis- ja vähim-

mäismääränä. Osakkeiden määrä voidaan määritellä myös ainoastaan vaihtosuhteena suhteessa vastaanottavan yhtiön osakkeisiin. Vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti oleva määräys osakkeiden enimmäismäärästä rajoittaa myös annettavien vastikeosakkeiden määrää. Absorptiosulautumisessa voidaan olla antamatta lainkaan osakevastiketta tai muutenkaan vastiketta. Kombinaatiosulautumisessa vastikkeena on annettava vähintään yksi osake.

Ehdotuksessa ei säännellä sitä, miten sulautuminen vaikuttaa vastaanottavan yhtiön omaan pääomaan. Ehdotuksessa ei esimerkiksi vaadita, että vastaanottavan yhtiön sidotun oman pääoman tulisi vastata sulautuvien yhtiöiden omien pääomien summaa. Koska sulautumiseen liittyy osakepääoman alentamista vastaava velkojen suojaamenettely, osakepääoma voi absorptiosulautumisessa pysyä muuttumattomana ja kombinaatiosulautumisessa alentua lain ja yhtiöjärjestyksen mukaiseen vähimmäismäärään.

Kirjanpitosäännökset vaikuttavat siihen miten vastaanottavaan yhtiöön

tulleita varoja ja velkoja kirjataan sen kirjanpitoon. Kirjanpitolainsäädäntö määrittää viime kädessä, miten sulautumisessa yhtiöön tulleet varat ja velat arvostetaan ja miten vastaanottavan yhtiön oma pääoma sulautumisessa muodostuu. Tästä syystä ja koska sulautumisen täytäntöönpano tapahtuu vasta usean kuukauden kuluttua sulautumissuunnitelman laatimisesta, sulautumissuunnitelmassa ei yleensä voida tarkkaan määrittää vastaanottavan yhtiön lopullista oman pääoman lisäystä. Tällöin sulautumissuunnitelmassa on selostettava miten sulautuminen vaikuttaa vastaanottavan yhtiön omaan pääomaan selostamalla menetelmä, esimerkiksi hankintameno- tai yhdistelmämenetelmä, jonka mukaan sulautuminen toteutetaan kirjanpidossa, sekä esittämällä käytettävät arvostusperiaatteet. Osakepääoman korotuksen määräytymistä ei voida suunnitelmassa jättää hallitusten vapaassa harkinnassa päätettäväksi. Jos sulautuminen esimerkiksi kirjanpitosääntelystä johtuvien liikearvoerien syntymisen tai muun syyn johdosta johtaa siihen, että vastaanottavan yhtiön oman pääoman lisäys on suurempi kuin sulautuvan yhtiön oma pääoma, sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi, mihin oman pääoman lisäys perustuu.

Annettavien osakkeiden määrän tulee yhdessä olemassa olevien osakkeiden sekä mahdollisesti aiemmin annettujen ja sulautumisen yhteydessä annettavien optio-oikeuksien nojalla merkittävien osakkeiden kanssa olla enintään yhtiöjärjestykseen mahdollisesti sisältyvän osakkeiden enimmäismäärän suuruinen. Myöskään mahdollinen osakepääoman enimmäismäärä ei saa ylittyä.

Momentin 4 kohdan mukainen muu mahdollinen vastike sisältää käteisvastikkeen ohella muun muassa optio-oikeuksien haltijoille vastikkeena tarjottavien vastaanottavan yhtiön optio-oikeuksien ehdot, jotka pääsääntöisesti

tulee liittää sulautumissuunnitelmaan ehdotetun 9 luvun mukaisessa muodossa. Kaikki vastikelajit ovat käytävissä kaikissa sulautumismuodoissa paitsi tytäryhtiösulautumisessa. Nykyään on epäselvää, voidaanko kombinaatiosulautumisen yhteydessä antaa uusia optio-oikeuksia, koska sulautumisen ulkopuolella optio-oikeuksia ei voida antaa ennen kuin yhtiö on rekisteröity. Koska ehdotettuun 10 lukuun ei sisälly voimassa olevaa lakia vastaavaa kieltoa antaa optio-oikeuksia ennen yhtiön rekisteröintiä, ei ehdotus sisällä esteitä antaa optio-oikeuksia vastikkeena kombinaatiosulautumisessa. Kombinaatiosulautumista koskeva sulautumissuunnitelma ei kuitenkaan voi sisältää valtuutusta hallitukselle vapaasti päättää perustettavan yhtiön optio-oikeuksien antamisesta ennen rekisteröintiä. Sulautumisvastikkeen jakaminen kokonaan muuna kuin osakkeina estyy, kun emoyhtiö sulautuu kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön.

Momentin 5 kohta koskee 4 kohdan mukaisen osake- tai muun vastikkeen jakamista, ajankohtaa ja muita ehtoja ja sisältää mahdollisen määräyksen siitä miten osakevastike jaetaan eri lajisten osakkeiden kesken.

Sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi, miten ja milloin sulautuvan yhtiön osakekirjojen ja optiotodistusten vaihto vastikkeeseen tapahtuu. Jos yhtiöiden osakkeet on liitetty arvosuusjärjestelmään, sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille on annettava ohjeet mahdollisesti tarvittavien kirjaustoimenpiteiden toteuttamisesta. Jos osakekirjoja ei ole, riittää, että välittömästi sulautumisen täytäntöönpanon ja vastikkeena annettujen osakkeiden rekisteröinnin jälkeen vastikeosakkeet kirjataan osakeluetteloon. Ehdotetun 17 §:n 2 momentin mukaan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille syntyy oikeus vastikkeeseen, kun sulautuminen

rekisteröidään ja sulautuva yhtiö samalla purkautuu.

Momentin 6 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava selvitys optio-oikeuksien haltijan oikeuksista. Vaikka tämä ei voimassa olevan lain eikä ehdotetun 9 luvun säännösten perusteella ole välttämätöntä, useimmissa nykyisissä optio-oikeuksien ehdoissa on määräyksiä sulautumistilanteista. Jos optio-oikeuksien ehdoissa ei ole määräyksiä, eikä toisin ole muuten sovittu, optio-oikeuksien haltijoilla on oikeus vaatia lunastusta 6 ja 14 §:n nojalla. Lunastusoikeutta rajoittavaksi määräykseksi on yleensä katsottava määräys, jonka mukaan optio-oikeuden haltijalla on oikeus saada sulautumisen yhteydessä vastaanottavan yhtiön uusia optio-oikeuksia tai muu käypä vastike tai oikeus käyttää optio-oikeutensa kohtuullisessa ajassa ennen sulautumisen täytäntöönpanoa. Asia saattaa kuitenkin olla syytä selvittää optio-oikeuksien ehdoissa.

Riippumatta siitä, mitä optio-oikeuksien ehdoissa on sovittu, ei lähtökohtaisesti ole estettä tarjota sulautumissuunnitelmassa optio-oikeuksien haltijoille muita oikeuksia, jollei sovittua parempien oikeuksien antaminen ole nimenomaisesti kielletty. Vaikka optio-oikeuksien ehdoissa todettaisiin, että optio-oikeuksien haltijoilla on ennen sulautumisen täytäntöönpanoa oikeus käyttää optiot osakkeiden merkintään, sulautumissuunnitelmassa voidaan tarjota optio-oikeuksien haltijoille sulautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön optio-oikeuksia. Sulautumissuunnitelmassa ei kuitenkaan voida rajoittaa optio-oikeuksien haltijoiden oikeuksia ilman optio-oikeuksien haltijoiden suostumusta. Jos optio-oikeuksien haltijoille annetaan sulautumissuunnitelman mukaan sulautumisvastiketta, vastikkeen vastaanottamiseen soveltuu ehdotettu 13 §, jonka mukaan vastikkeena saata-

via uusia optio-oikeuksia ei esimerkiksi tarvitse merkitä.

Koska tytäryhtiösulautumisen määritelmä ei sisällä viittauksia optio-oikeuksiin, on periaatteessa mahdollista, että sulautuvalla tytäryhtiöllä on muita optio-oikeuksien haltijoita kuin vastaanottava emoyhtiö. Koska tytäryhtiösulautumisen keskeinen ero muuhun sulautumiseen on vastikkeen puuttuminen, uusien optio-oikeuksien antaminen sulautumisvastikkeena tytäryhtiösulautumisessa ei ole mahdollista. Kokonaan omistettu tytäryhtiö, joka on antanut optio-oikeuksia kolmansille tahoille, tulisivin sulauttaa emoyhtiöön käyttäen tavallista absorptiosulautumismenettelyä. Tytäryhtiösulautumismenettely tällaisessa tilanteessa saattaa synnyttää korvausvastuun optio-oikeuksien haltijoita kohtaan.

Momentin 7 kohdaksi ehdotetaan selvitystä sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden oikeudesta päättää osakeantista, optio-oikeuksien antamisesta, sulautumisesta, jakautumisesta ja varojenjaosta sulautumismenettelyn aikana. Ehto ei koske ennen sulautumissuunnitelman allekirjoittamista tehtyjen päätösten täytäntöönpanoa, mikä sisältää aiemmin annettujen optio-oikeuksien nojalla tehtävät osakemerkinnät. Yhtiöiden sulautuminen ja jakautuminen ovat vaikutuksiltaan osakeanteihin ja voitonjakoon rinnastettavia menettelyjä. Yleisperusteluissa on käsitelty ongelmia, joita saattaa aiheutua usean samanaikaisen sulautumis- ja jakautumismenettelyn vireilläolosta. On huomattava, että muun muassa varojen jako sulautuvassa yhtiössä saattaa estää sulautumisen täytäntöönpanon, jos vastaanottavalle yhtiölle tulevan omaisuuden arvo ei enää riitä kattamaan sen osakepääomaan kirjattavaa määrää. Vastaavasti osakeanti sulautuvassa yhtiössä saattaa johtaa siihen, että sulautumisvastikkeen antaminen sulautumissuunnitelman

mukaisessa suhteessa edellyttäisi useamman osakkeen antamista kuin mitä sulautumissuunnitelmassa tai vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestyksessä sallitaan.

Ehdossa voidaan myös esimerkiksi todeta, että mainitut toimenpiteet edellyttävät kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten suostumusta.

Myös pääomalainan velkojalla on oikeus sulautumisessa tarjottavaan velkojiensuojaan, jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu. Sulautumissuunnitelmassa on *8 kohdan* mukaan oltava selvitys pääomalainoista, joiden velkojilla on oikeus vastustaa sulautumista ja vaatia saatavansa suorittamista.

Momentin *9 kohdan* mukaan sulautumissuunnitelmassa on mainittava sulautuvan yhtiön ja sen tytäryhteisön omistamien osakkeiden lukumäärä vastaanottavassa yhtiössä ja tämän emoyhtiössä. Sulautuminen vastaa näiden osakkeiden osalta vaikutuksiltaan omien osakkeiden hankintaa. Momenttiin on lisätty selvitys sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön omistamien osakkeiden lukumäärästä sulautuvassa yhtiössä. Näille osakkeille ei ehdotetun 17 §:n mukaan makseta vastiketta, mikä saattaa vaikuttaa sulautumisen jälkeiseen suhteelliseen omistukseen yhtiössä. Tästä syystä osakkeiden määrän kertominen sulautumissuunnitelmassa parantaa osakkeenomistajien mahdollisuuksia arvioida sulautumisen vaikutuksia.

Momentin *10 kohdaksi* ehdotetaan lisättäväksi selvitys sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden yritysikiinnityksistä. Myös voimassa olevassa laissa edellytetään, että ennen sulautumisen täytäntöönpanoa mahdollisten useampien yritysikiinnitysten keskinäinen etuoikeus järjestetään. Kohdalla on täten lähinnä tiedonsaantia turvaava merkitys. Sulautumissuunnitelmassa saattaa olla tarpeen rajoittaa osapuol-

ten oikeuksia ottaa uusia yritysikiinnityksiä sulautumissuunnitelman allekirjoittamisen jälkeen.

Momentin *11 kohdan* mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava selvitys säännöksessä luetelluille henkilöille sulautumisen yhteydessä annettavista erityisistä oikeuksista ja eduista. Säännöksen tavoitteena on parantaa osakkeenomistajien mahdollisuuksia arvioida sulautumishankkeen syitä sekä sulautumissuunnitelmassa ja sen liitteenä annettavia tietoja ja lausuntoja.

Momentin *12 kohdan* mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava selvitys sulautumisen syystä sekä vastikkeen määrittelyperusteista ja niihin liittyvistä olennaisista arvostusongelmista. Voimassa olevassa laissa oleva säännös, jonka mukaan selvitys voidaan jättää pois kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, on poistettu ehdotuksesta. Selvitys turvaa osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Tästä syystä sulautumissuunnitelmassa on ilman eri säännöstä mahdollista todeta osakkeenomistajien suostuneen siihen, ettei yksityiskohtaista selvitystä anneta.

Sulautumissuunnitelmasta ja osakkeenomistajien nähtävänä 12 §:n mukaisesti pidettävistä asiakirjoista osakkeenomistajat saavat selvityksen sekä oman yhtiön että muiden sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden arvonmäärittelyyn ja vastikkeen jakoperusteeseen vaikuttavista seikoista sekä sulautumisen syystä. Näin sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan käytettävissä on kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden johdon perusteltu arvio yhtiöiden arvosta. Lisäksi 12 kohdassa tarkoitettu selvityksestä on käytävä ilmi, millä perusteilla suoritettava vastike jaetaan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien kesken. Jos sulautuvassa tai vastaanottavassa yhtiössä on useita osakelajeja, selvityksessä on esitettävä myös perusteet, joita

on käytetty eri osakelajien keskinäisessä arvonnäärityksessä. Taloudellisten seikkojen lisäksi selvityksessä on mainittava myös oikeudelliset perusteet, jotka vaikuttavat sulautumisen ja sulautumisvastikkeen arviointiin.

Momentin 13 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on annettava sulautuvan yhtiön omaisuudesta vastaavat tiedot kuin 2 luvun 7 §:n ja 9 luvun 10 §:n mukaisesta apportiomaisuudesta. Kohdassa annettujen tietojen pääasiallinen tarkoitus on antaa oman pääoman korotuksen maksuksi tulevan omaisuuden arvioinnissa tarpeelliset tiedot. Osakkeenomistajien oikeus saada tietoja sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden taloudellisesta asemasta turvataan ensisijaisesti 12 §:n säännöksillä sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden taloudellista asemaa kuvaavien tietojen nähtävänä pitämisestä.

Lukuun ehdotetussa 4 §:ssä tarkoitettu riippumattoman asiantuntijan lausunto kohdistuu suurelta osin 12 ja 13 kohdissa tarkoitettuun hallitusten selvitykseen. Kohdat vastaavat voimassa olevan lain 14 luvun 4 §:n 2 momentin 9 kohtaa kuitenkin niin, että ehdotuksessa hallituksen velvollisuutta selvittää vaihtosuhteen ja vastaanottavalle yhtiölle tulevan omaisuuden arvon määrittämistä korostetaan aiempaa enemmän. Riippumattoman asiantuntijan ja yhtiöiden tilintarkastajien velvollisuutena on 4 §:n ja 15 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan vahvistaa, että hallitus antaa oikeat ja riittävät tiedot mainituista seikoista.

Momentin 14 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava ehdotus sulautumisen täytäntöönpanon suunnitelluksi rekisteröintiajankohdaksi. Arviota sulautumisen voimaantuloajankohdasta tarvitsevat sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden lisäksi niiden osakkeenomistajat, velkojat ja muut sidosryhmät. Sulautumisen viivästyminen arvioidusta aikataulusta ei ole

rekisteröinnin este eikä sulautumista voi viivästyttämisen perusteella purkaa tai todeta pätemättömäksi. Sulautumissuunnitelman osapuolet voivat kuitenkin vedota siihen keskinäisissä suhteissaan yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Sulautumisen täytäntöönpanon suunnitellun rekisteröintiajankohdan lisäksi sulautumissuunnitelmassa voidaan voimassa olevan käytännön mukaisesti määrätä ajankohdasta, josta lähtien yhtiöt toimivat yhteiseen lukuun. Tällaisilla määräyksillä pyritään varmistamaan se, etteivät yhtiöt ryhdy sulautumismenettelyn aikana liiketoimiin, jotka saattavat olennaisesti vaikuttaa sulautumissuunnitelman lähtökohtiin. Yhtiöiden kirjanpidot on kuitenkin pidettävä erillään, kunnes sulautuminen on pantu täytäntöön.

Pykälän 2 momentin mukaan tytäryhtiösulautumiseen ei sovelleta kohtia, jotka koskevat vastiketta osakkeenomistajille, selvitystä sulautumisen syistä ja vastikkeen määrittelyperusteita sekä apportiomaisuutta koskevaa selvitystä. Tytäryhtiösulautumista koskevassa suunnitelmassa ei tarvita apportiomaisuutta koskevia 12 kohdan määräyksiä edes tilanteissa, joissa sulautumisessa syntyy omaa pääomaa kasvattavaa niin kutsuttua fuusiovoittoa. Jos fuusiovoitto halutaan tytäryhtiösulautumisessa kirjata osakepääoman lisäykseksi, on kuitenkin sovellettava myös 11 luvun osakepääoman korotusta koskevia säännöksiä. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, ettei selvitystä sulautumisen syistä tarvitse antaa. Usein tytäryhtiösulautumisessa sulautumisen syiden perusteleminen on tarpeen vain, jos vastaanottavan yhtiön osakkeenomistaja vaatii sulautumisen käsittelyä yhtiökokouksessa. Koska näin tapahtuu käytännössä vain harvoin, ja koska sulautumissuunnitelman muuttaminen tällaisen vaatimuksen jälkeen edellyttäisi käytännössä koko menettelyn

aloittamista uudelleen alusta, vaatimuksesta on luovuttu. Mikäli tytäryhtiösulautumisesta päätetään yhtiökokouksessa, hallituksen on kuitenkin kysyttäessä perusteltava sulautumisen syyt. Koska tytäryhtiösulautumisen yhteydessä ei voida antaa osakkeita eikä korotaa osakepääomaa, 13 kohdan tietoja apportiomaisuudesta ei tarvitse antaa. Mikäli tytäryhtiösulautumisesta päätetään yhtiökokouksessa, hallituksen on kuitenkin kysyttäessä annettava selvitys sulautuvan yhtiön varojen ja velkojen vaikutuksesta vastaanottavan yhtiön taseeseen.

4 §. *Riippumattoman asiantuntijan lausunto.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lausunnosta, jonka riippumaton asiantuntija antaa sulautumiseen osallistuville yhtiöille sulautumisvastikkeesta sekä vastaanottavassa yhtiössä velkojen maksun mahdollisesta vaarantumisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan riippumattoman asiantuntijan on annettava sulautumissuunnitelmasta lausunto kullekin sulautumiseen osallistuvalla yhtiöllä. Lähtökohtaisesti yksi asiantuntija antaa lausunnon kaikille yhtiöille, mutta asiantuntijoita voi olla myös useampia. Esimerkiksi kullakin sulautumiseen osallistuvalla yhtiöllä voi olla oma asiantuntija. Asiantuntijoiden tulee kuitenkin olla kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten hyväksymiä. Jokaisen asiantuntijan on arvioitava sulautumista kokonaisuutena sen yhtiön näkökulmasta, jolle lausunto annetaan. Kolmikan sulautumisessa lausuntoa ei anneta sulautumisvastiketta antavalle taholle.

Riippumattoman asiantuntijan lausunnolla on useita toisistaan eroavia tarkoituksia. Lausunnon ensisijainen tarkoitus on varmentaa sulautumissuunnitelmassa osakkeenomistajalle annettujen tietojen oikeellisuus ja riittävyys. Tässä mielessä riippumattoman asiantuntijan toiminta vastaa yh-

tiön tilintarkastajan toimintaa. Sulautumissuunnitelmassa annettavien tietojen on oltava sellaiset, että sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajat voivat niiden perusteella arvioida, onko sulautuminen ja osakkeiden vaihtosuhte tai muu vastikkeen määräytyminen kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajien kannalta oikeudenmukainen. Koska suunnitelmassa ei määrätä osakkeiden merkintähinnasta, vaan sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden arvosta, lausunnossa korostuu näiden arvojen määrittäminen. Lausunnossa on ilmoitettava ne menetelmät, joita sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden arvojen tai osakkeiden vaihtosuhteen määrittämiseen on käytetty sekä lausuttava näiden menetelmien tarkoituksenmukaisuudesta. Sulautuvan yhtiön arvonmäärittämisessä korostuu taseen ulkopuolisten vastuiden vaikutus sulautumisen yleisseuraantoluonteeseen. Myös muut erityiset arvostusongelmat ja poikkeamat eri arvonmäärittämenetelmien välillä on selostettava lausunnossa.

Mikäli riippumaton asiantuntija katsoo sulautumisen vaarantavan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun, kuulusmenettely on ulotettava myös näihin tahoihin. Vastaanottavan yhtiön velkojen maksu saattaa vaarantua esimerkiksi sulautuvan yhtiön tappiollisuuden, sen suurten taseen ulkopuolisten vastuiden, suuren rahavastikkeen tai korkean lunastushinnan vuoksi.

Voimassa olevassa laissa riippumattoman asiantuntijan lausuntoon liittyy myös vastaanottavalle yhtiölle siirtyvän omaisuuden arviointi. Tältä osin lausunnolla on sama tarkoitus kuin apportiomaisuudella maksettavan osakeannin yhteydessä annettavalla hallituksen selvityksellä. Osakeantia koskevassa 9 luvussa omaksutulla tavalla oman pääoman lisäykseksi tulevan omaisuuden arvon vahvistaminen on siirretty sulautumisen rekiste-

röinnin yhteydessä annettavan tilintarkastajan lausunnon yhteyteen (15 §:n 2 momentin 3 kohta).

Koska lausunto on liitettävä sulautumissuunnitelmaan jo sulautumissuunnitelman rekisteröinnin yhteydessä, se ei välttämättä vastaa yhtiön tilaa sulautumispäätöksiä tehtäessä. Jos riippumaton asiantuntija sulautumismenettelyn aikana havaitsee, ettei lausunto enää vastaa sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden asemaa, tällä saattaa hyvän tilintarkastustavan tai toimекsiantosopimuksen perusteella olla velvollisuus ilmoittaa mahdollisista olennaisista muutoksista sen yhtiön hallitukselle, jolle on antanut lausunnon.

Pykälän 2 momentin mukaan asiantuntija voi, kuten nykyisinkin, olla jonkin sulautumiseen osallistuvan yhtiön tilintarkastaja tai muu hyväksytty tilintarkastaja. Erityisesti ulkomailla pörssilistattujen yhtiöiden tilintarkastajat voivat olla estyneitä antamaan riippumattoman asiantuntijan lausuntoja. Tilintarkastuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tilintarkastuslakia sovelletaan myös muuhun toimintaan, joka laissa tai asetuksessa säädetään tilintarkastajan tehtäväksi kirjanpitovelvollisessa yhteisössä. Tilintarkastajan vastuusta säädetään tilintarkastuslain 44 §:ssä.

Lausunto voidaan 3 momentin mukaan antaa tytäryhtiösulautumisessa ja myös muissa sulautumisissa osallistuvien yhtiöiden kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella ainoastaan velkojien asemasta.

Ehdotus vastaa edellä kuvatuin muutoksin voimassa olevan lain 14 luvun 6 §:ää.

Sulautumissuunnitelman rekisteröinti sekä kuulutukset osakkeenomistajille, optio-oikeuksien haltijoille ja velkojille

5 §. *Sulautumissuunnitelman rekisteröinti.* Ehdotuksen mukaan sulautu-

miseen osallistuvien yhtiöiden on ilmoitettava sulautumissuunnitelma rekisteröitäväksi kuukauden kuluessa suunnitelman allekirjoittamisesta. Jos ilmoitusta ei tehdä määräajassa tai rekisteröinti evätään, sulautuminen raukeaa.

Ehdotus eroaa voimassa olevasta 14 luvun 5 §:stä siten, että sulautumissuunnitelmaan on rekisteröinnin yhteydessä liitettävä ainoastaan riippumattoman asiantuntijan lausunto. Muut voimassa olevan lain mukaiset sulautumissuunnitelman liitteet on 11 ja 12 §:n mukaisesti pidettävä osakkeenomistajien nähtävänä ennen sulautumisesta päättämistä. Riippumattoman asiantuntijan lausunto, jolla on merkitystä velkojainsuojan kannalta, on kuitenkin rekisteröitävä sulautumissuunnitelman rekisteröinnin yhteydessä velkojainsuojan aikaistamisesta johtuen.

Rekisteriviranomainen tarkastaa rekisteröinnin yhteydessä sulautumissuunnitelman lainmukaisuuden. Toiminimilain 12 §:n mukaan rekisteriviranomainen tarkastaa myös sulautumissuunnitelmassa ehdotettavien uusien toiminimien rekisteröinnin edellytykset. Sulautumissuunnitelmaa koskevan rekisteri-ilmoituksen tekemisen jälkeen sivullinen ei voi saada rekisteröinnin perusteella yksinoikeutta sulautumissuunnitelmassa mainittuun vastaanottavan yhtiön toiminimeen tai aputoiminimeen. Sulautumissuunnitelma rekisteröidään kaupparekisteriasetuksen 5 §:n mukaan kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden kohdalle kaupparekisteriin.

Ehdotuksessa on selkeyssyistä liitetty sulautumissuunnitelman julkistamisen oikeusvaikutukset suunnitelman rekisteröintiin. Ehdotetun samamuodon käyttäminen edellyttää kaupparekisterilainsäädännön muuttamista siten, että suunnitelman rekisteröinti ja kuuluttaminen tapahtuvat samanaikaisesti.

6 §. *Kuulutus osakkeenomistajille ja optio-oikeuden haltijoille.* Pykäläehdotuksen mukaan rekisteriviranomainen antaa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille ja optio-oikeuksien haltijoille kuulutuksen, joka koskee näiden oikeutta vaatia osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastamista käyvästä hinnasta. Lunastusmenettelystä ja lunastushinnasta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin 14 §:ssä. Erillisen kuulutuksen antaminen on tarpeen, koska lunastusmenettelyn helpottamiseksi osakkeenomistajilla on mahdollisuus vaatia lunastusta jo ennen yhtiökokousta ja koska yhtiökokouksua ei lähetetä optio-oikeuksien haltijoille. Pelkkä kutsu yhtiökokoukseen ei turvaa osakkeenomistajan oikeuksia ilman nimenomaista mainintaa lunastusoikeudesta. Optio-oikeuden haltijat eivät voi osallistua yhtiökokoukseen, joten näiden osalta lunastusvaatimus on esitettävä muualla kuin yhtiökokouksessa. Muutoksen perusteena on yhtäältä pyrkimys yksinkertaistaa nykyistä liian monimutkaiseksi havaittua lunastusvaatimuksen tekemistä, toisaalta pyrkimys yhdenmukaistaa osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastamista. Optio-oikeuksien haltijoiden lunastusoikeutta voidaan rajoittaa tai laajentaa optio-oikeuksien ehdoissa olevalla määräyksellä.

Ehdotettu pykälä korvaa yhdessä 14 §:n kanssa nykyisen 14 luvun 12 §:n ja 14 luvun 13 §:n 2 momentin mukaisen osakkeiden ja erityisten oikeuksien lunastusmenettelyn.

7 §. *Velkojien suojaaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi täytäntöönpanon edellytysten selvittämiseksi sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden velkojille annettavasta kuulutuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriviranomaisen on annettava kuulutus kaikkien sulautuvien yhtiöiden velkojille, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröintiä. Voimassa olevasta laista

poiketen velkojien suojaamennettelyä ei enää ehdoteta sovellettavaksi saataviin, jotka syntyvät sulautumissuunnitelman kuuluttamisen jälkeen. Kaupparekisterin ajantasaisen käytön helpottuminen ja yritystietotoiminnan kehittyminen huomioon ottaen ei enää ole välttämätöntä ulottaa velkojien suojausta myös uusiin velkoihin. Sopimusoikeuden yleisistä periaatteista voi seurata, että sulautuvan yhtiön on kerrottava myös uusien velka- ja sopimussuhteiden vastapuolille sulautumishankkeesta.

Kuulutuksessa on 2 momentin mukaan mainittava velkojan oikeudesta vastustaa sulautumista. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Kuulutuksessa on myös mainittava miten ja missä ajassa velkojan on ilmoitettava vastustuksesta. Kuulutusmenettely vastaa osakepääoman alentamisen yhteydessä käytettävää menettelyä. Kuulutus on 3 momentin mukaan annettava myös vastaanottavan yhtiön velkojille, jos sulautuminen voi 4 §:ssä tarkoitetun riippumattoman asiantuntijan lausunnon mukaan vaarantaa yhtiön velkojen maksun. Vastaanottavan yhtiön velkojilla on oikeus vastustaa sulautumista ja vaatia saataviensa maksua tai vakuutta sulautumisen perusteella vain, jos kuulutus koskee myös näitä tai saatavan ehdoissa on niin määrätty. Sopimuksella voidaan luonnollisesti rajoittaa tai laajentaa velkojan oikeutta vastustaa sulautumista.

Velkojien kuulutusaikaa on lyhennetty nykyisestä neljästä kuukaudesta kolmeen, mutta koska voimassa olevassa laissa edellytetään, että velkojat ilmoittavat vastustuksestaan viimeistään kuukautta ennen kuulutuksen mukaista määräpäivää, muutos ei käytännössä vaikuta velkojien oikeuksiin. Julkisesta haasteesta annetussa laissa säädettyä kolmen kuukauden kuulutusaikaa ehdotetaan käytettäväksi kaikissa tässä laissa säännellyissä velkojien suojaamennettelyissä.

Rekisteriviranomaisen on ehdotetun *4 momentin* mukaan ilmoitettava vastustuksista yhtiölle määräpäivän jälkeen. Momentti vastaa voimassa olevaa lakia ja ehdotettua 14 luvun 4 §:n 3 momenttia.

Pykälä vastaa muilta osin voimassa olevan lain 14 luvun 14 §:än 1 momenttia.

8 §. *Yhtiön kirjallinen ilmoitus velkojille.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sulautuvan yhtiön velvollisuudesta ilmoittaa 7 §:ssä tarkoitetusta kuulutuksesta kirjallisesti sulautumissuunnitelman rekisteröintihetkellä tunnetuille velkojilleen. Jos velkojien suojaamenettelyä on sovellettava myös vastaanottavassa yhtiössä, pykälä soveltuu 7 §:n viittaussäännöksen nojalla myös vastaanottavaan yhtiöön. Koska 7 §:ssä suojatut velkojat on rajattu niihin, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman kuuluttamista, sulautumissuunnitelman kuulutuspäivän tilanne ratkaisee, kenelle ilmoitus lähetetään.

Koska vähemmistöosakkeenomistajien osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastaminen merkitsee yhtiön varojen jakamista, velkojilla voidaan katsoa olevan intressi tietää lunastusmenettelystä. Tämän johdosta pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiön on ilmoituksessa mainittava lunastettavaksi vaadittujen osakkeiden määrä, jos tämä on tiedossa. Jos sulautumispäätöksen ja määräpäivän ero on huomattavasti yli kuukausi, saattaa velkojien kannalta olla asianmukaista, että yhtiö lykkää ilmoituksen sulautumispäätöksen jälkeiseen aikaan. Yhtiön velvollisuudesta antaa rekisteriviranomaiselle vakuutus ilmoitusten lähettamisestä säädetään 16 §:ssä.

Pykälä vastaa ehdotetun 14 luvun 14 §:n 2 momenttia ja korvaa voimassa olevan lain 6 luvun 6 §:n 2 momentin, johon viitataan voimassa olevassa 14 luvun 14 §:n 1 momentissa.

9 §. *Yrityssaneeraus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettun saneerausmenettelyn vaikutuksesta sulautumismenettelyyn. Ehdotuksen mukaan saneerausmenettelyssä vahvistettava saneerausohjelma korvaa tietyin edellytyksin 7 §:ssä tarkoitetun velkojien suojaamenettelyn. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 15 §:ää.

Sulautumisesta päättäminen

10 §. *Toimivaltainen elin.* Pykälän *1 momentin* mukaan sulautuvassa yhtiössä sulautumisesta päättää yhtiökokous. Tytäryhtiösulautumisessa sulautumisesta voi kuitenkin päättää sulautuvan yhtiön hallitus, koska vastaanottava yhtiö omistaa kaikki sulautuvan yhtiön osakkeet.

Pykälän *2 momentin* mukaan vastaanottavassa yhtiössä sulautumisesta päättää hallitus, jolleivät osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kahdeskymmenesosa yhtiön osakkeista, vaadi sulautumissuunnitelman käsittelyä yhtiökokouksessa. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotetun 3 luvun säännösten mukaisesti äänivallattomat osakkeet lasketaan mukaan kyseistä rajaa määritettäessä. Toimivaltaista päätöksentekoa koskevat keskeiset säännökset vastaavat voimassa olevaa lakia.

Vastaanottavassa yhtiössä asia on käsiteltävä yhtiökokouksessa siinäkin tapauksessa, että sulautumisen täytäntöönpano edellyttää toimia, joihin hallituksen toimivalta ei riitä, kuten yhtiöjärjestyksen muutosta, muutosta hallituksen koostumuksessa tai osakeantia yli hallituksen voimassa olevan osakeantivaltuutuksen.

Pykälän *3 momentissa* on viittaus yhtiökokouksen määräenemmistöä koskeviin 5 luvun 27 §:n säännöksiin. Viimeksi mainitun pykälän 3 momentista johtuu, että päätös on yhtiössä,

jossa on useita osakelajeja, tehtävä osakelajikohtaisella äänestyksellä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 10 §:ää.

Pykälän 4 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että vastaanottavassa yhtiössä hallituksen on joko kutsuttava koolle yhtiökokous päättämään sulautumisesta tai ilmoitettava sulautumissuunnitelmasta yhtiön osakkeenomistajille. Ilmoitus annetaan noudattaen, mitä 5 luvun 20 §:n 1 *momentissa* tai yhtiöjärjestyksessä yhtiökokoukuksesta määrätään.

Osakkeenomistajien, jotka tahtovat yhtiökokouksen käsittelevän sulautumista, on toimitettava sitä koskeva kirjallinen vaatimus yhtiölle kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Määräaika lasketaan ilmoituksen toimittamisesta. Luvun 11 §:n 2 *momentin* ja 5 luvun 20 §:n 2 *momentin* vaatimus toimittaa kirjallinen kutsu ei koske tässä tarkoitettua ilmoitusta, mutta kylläkin mahdollista yhtiökokoukuskutsua. Jäljempänä 12 §:ssä tarkoitettut sulautumisasikirjat on pidettävä osakkeenomistajien nähtävillä ilmoituksen lähettämisestä lukien.

Pykälä vastaa nykyistä 14 luvun 8 §:ää ja 14 luvun 9 §:n 3 *momenttia*. Vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajille lähetettävä kuulutus perustuu julkisten osakeyhtiöiden osalta sulautumisdirektiivin 8 artiklaan. Artiklan nojalla kuulutusmenettelyä on käytettävä myös niissä tytäryhtiösulautumisissa, joissa emoyhtiö on julkinen osakeyhtiö. Velvoite on johdonmukaisuussyistä ulotettu kaikkiin tytäryhtiösulautumisiin. Suppeaomisteisissa emoyhtiöissä velvoitteesta voidaan aina poiketa kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.

11§. *Sulautumispäätöksen ajankohta ja kokoukutsu.* Pykälässä säädetään sulautumissuunnitelman hyväksymistä varten kutsuttavan yhtiökokouksen ajankohdasta ja koollekutsumi-

sesta. Voimassa olevan lain vastaavat määräykset ovat 14 luvun 9 §:ssä.

Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan, että yhtiökokous on pidettävä neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä. Määräaika on asetettu sen turvaamiseksi, että sulautumissuunnitelmassa annetut tiedot ovat riittävän tuoreita sulautumisesta päätettäessä. Määräaika mahdollistaa kuitenkin sulautumispäätöksen tekemisen velkojien suojaamenettelyn päättymisen jälkeen.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään sulautumisesta päättävän yhtiökokouksen koolle kutsumisesta. Yhtiökokouksen koollekutsumisen vähimmäisaika on yksi kuukausi. Vaatimus tavallista yhtiökokousta pidemmästä kutsuajasta vastaa voimassa olevaa lakia. Vaatimus perustuu sulautumisdirektiiviin sekä siihen, että osakkeenomistajilla olisi riittävästi aikaa tutustua sulautumista koskeviin asiakirjoihin ja muodostaa perusteltu mielipide sulautumisesta. Muilta osin *momentin* sisältö vastaa 5 lukuun ehdotettuja säännöksiä.

Sulautumisen merkityksen johdosta kokoukutsu on aina lähetettävä kirjallisena. Vaikka kutsu voidaan lähettää vasta sulautumissuunnitelman kuuluttamisen jälkeen, yksimieliset osakkeenomistajat voivat tässäkin tapauksessa pitää yhtiökokouksen ilman kokoukuskutsua, jolloin yhtiökokous voidaan pitää jopa ennen sulautumissuunnitelman kuuluttamista. Tällöin sulautumissuunnitelman rekisteröinti ja sulautumispäätös voitaisiin suppeaomisteisessa yhtiössä tehdä samanaikaisesti.

Ehdotuksen 3 *momentin* mukaan kokoukutsuun on liitettävä osakkeenomistajille ja optio-oikeuksien haltijoille annettu kuulutus. Näin varmistetaan osakkeenomistajien tiedonsaanti lunastusoikeudesta vastaavalla tavoin kuin 9 §:n mukaisesti velkojille ilmoitetaan vastustusoikeudesta. Yhtiön on

kokouskutsun lisäksi lähetettävä ilmoitus lunastusoikeudesta niille optio-oikeuksien haltijoille, jotka eivät ole osakkeenomistajia ja joiden osoite on yhtiön tiedossa.

Yhtiökokouksen koollekutsumisai-ka voi olla 2 momentissa säädettyä lyhyempi, jos yhtiökokous kutsutaan koolle osakkeenomistajan vaatimuksesta. Jos vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat vaativat sulautumisen käsittelemistä yhtiökokouksessa, vastaanottavan yhtiön yhtiökokous voidaan kutsua koolle viikon kutsuajalla ennen yhtiökokousta, viimeistä ilmoittautumispäivää tai määräpäivää, jos yhtiökokouksen ja 2 momentissa tarkoitetun kuulutuksen välinen aika on vähintään kuukausi. Jos yhtiöjärjestyksessä on määrätty kuukautta pidemmästä vähimmäiskutsuajasta, yhtiökokous voidaan pitää vasta tämän vähimmäiskutsuajan kuluttua yhtiön ilmoituksesta. Jos yhtiöjärjestyksessä esimerkiksi määrätään, että kokouskutsu on lähetettävä kuukautta ennen yhtiökokouksen viimeistä ilmoittautumispäivää ja ilmoittautumispäivä on kymmenen päivää ennen yhtiökokousta, yhtiökokous voidaan pitää kuukauden ja kymmenen päivän kuluttua ilmoituksesta. Kokouskutsu voidaan tällöin yhtiöjärjestyksensä määräyksestä huolimatta lähettää viimeistään viikkoa ennen viimeistä ilmoittautumispäivää. Kokouskutsu on 2 momentin ja 5 luvun 20 §:n 2 momentin mukaisesti aina lähetettävä kirjallisesti sen lisäksi mitä yhtiöjärjestyksessä määrätään.

Yllä kuvattu, voimassa olevaa lakia vastaava sääntely tekee mahdolliseksi sen, että sulautumissuunnitelman hyväksyminen vastaanottavassa yhtiössä ei viivästy, vaikka asiasta päätetään yhtiökokouksessa vasta osakkeenomistajan vaatimuksesta.

12 §. *Osakkeenomistajien nähtävillä pidettävät asiakirjat.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sulautumisasiakirjojen pitämisestä osakkeen-

omistajien nähtävänä kaikissa sulautumiseen osallistuvissa yhtiöissä sekä niiden lähettämisestä osakkeenomistajalle ja esittämisestä yhtiökokouksessa. Ehdotetun 1 momentin alkuosan sanamuoto perustuu 5 luvun 21 §:ään. Voimassa olevassa laissa nähtävänä pidosta säädetään 14 luvun 9 §:ssä. Nähtävänä pidettävät asiakirjat vastaavat osin voimassa olevan lain 14 luvun 7 §:n mukaisia sulautumissuunnitelman liitteitä.

Kaikki pykälässä mainitut asiakirjat on pidettävä kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajien nähtävillä. Voimassa olevan lain 14 luvun 7 §:stä poiketen pykälässä tarkoitettuja asiakirjoja ei riippumattoman asiantuntijan lausuntoa lukuun ottamatta tarvitse liittää sulautumissuunnitelmaan. Niitä ei tarvitse myöskään liittää rekisteri-ilmoitukseen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan nähtävänä on aina pidettävä sulautumissuunnitelma.

Momentin 2 kohdan mukaan nähtävänä on pidettävä kolmen viimeisen tilikauden tilinpäätökset. Jos tilinpäätöstä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta ei ole vielä vahvistettu, sulautumissuunnitelmaan on liitettävä tällainen tilinpäätös ja kaksi sitä edeltävää vahvistettua tilinpäätöstä. Säännös koskee nimenomaisesti tilikausilta laadittuja tilinpäätöksiä, ei esimerkiksi varojenjakoa silmälläpitäen laadittua tilinpäätöstä muulta ajanjaksolta kuin tilikaudelta. Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaisesti tilinpäätös sisältää myös mahdollisen konsernitiilinpäätöksen.

Momentin 3 kohdan mukaan nähtävänä on pidettävä myös julkisen osakeyhtiön tilinpäätös viimeksi päättyneen tilikauden jälkeiseltä ajalta, jos tilikauden päättymisestä on sulautumissuunnitelman päivämäärään mennessä kulunut yli kuusi kuukautta. Kohdassa tarkoitettu tilinpäätöskausi saa päättyä aikaisintaan kolme kuu-

kautta ennen sulautumissuunnitelman päivämäärää. Voimassa olevassa laissa välitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus on kytketty sulautumisesta päättävän yhtiökokouksen päivämäärään ja koskee kaikkia osakeyhtiömuotoja. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotuksessa ei enää puhuta välitilinpäätöksestä vaan tilinpäätöksestä. Muutos korostaa sitä, että kohdassa tarkoitettu tilinpäätös on laadittava noudattaen tilinpäätöksen laadintaperiaatteita. Kohdan ehdotettu sisältö vastaa sulautumisdirektiivin 11 artiklan c kohdan vähimmäisvaatimuksia välitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta.

Momentin 4 kohdan mukaan nähtävänä on pidettävä mahdolliset varojenjakopäätökset, jotka eivät ilmene viimeksi päätyneeltä tilikaudelta laaditusta tilinpäätöksestä. Päätökset on pidettävä nähtävänä, vaikka varojenjakko ilmeni 3 kohdassa tarkoitettusta tilinpäätöksestä, 5 kohdassa tarkoitettusta osavuositarkastuksesta tai 6 kohdassa tarkoitettusta hallituksen selostuksesta.

Momentin 5 kohdan mukaan suunnitelmaan on liitettävä jäljennökset sulautumiseen osallistuvan julkisen osakeyhtiön viimeisen tilikauden jälkeen laadituista osavuositarkastuksista. Osavuositarkastusta ei tarvitse erikseen liittää suunnitelmaan, jos katsauskausi sisältyy 3 kohdassa tarkoitettuun tilinpäätökseen.

Momentin 6 kohdan mukaan suunnitelmaan on myös liitettävä hallituksen selostus viimeisen tilikauden päättymisen jälkeen sattuneista olennaisista tapahtumista, siltä osin kuin ne eivät ilmene tilinpäätöksestä tai osavuositarkastuksesta. Jos olennaisia muutoksia tapahtuu asiakirjojen nähtäväksi asettamisen jälkeen, hallituksen saattaa olla tarpeen ilmoittaa muutoksista yhtiökokoukselle ja muille sulautumiseen osallistuville yhtiöille sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden

turvaamiseksi ja hallituksen huolellisuusvelvollisuuden toteuttamiseksi. Sulautumissuunnitelmaan voidaan myös ottaa tiedottamista koskevia määräyksiä.

Momentin 7 kohdan mukaan nähtävänä on pidettävä myös 4 §:ssä tarkoitettu riippumattoman asiantuntijan lausunto sulautumissuunnitelmasta.

Voimassa olevan lain säännökset tilintarkastajien ja hallintoneuvoston lausunnoista välitilinpäätöksestä, osavuositarkastuksesta ja hallituksen selostuksesta on poistettu. Muutos vastaa 5 luvussa omaksuttua käytäntöä.

Kolmikantasulautumisessa kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajien nähtävänä on ehdotetun 2 momentin mukaan pidettävä myös sulautumisvastiketta antavaa tahoa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien arvioidessa tarjotun sulautumisvastikkeen, erityisesti osakkeiden, arvoa. Jos sulautumisvastikkeen jakamisesta päätetään sulautumisvastiketta antavan tahon varsinaisessa yhtiökokouksessa, suunnitelmaan on liitettävä tässä kokouksessa vahvistettava tilinpäätös. Jos sulautumisvastiketta antava taho ei ole kirjanpitovelvollinen, selvitystä tuloksesta ei voida antaa ja selvitys taloudellisesta asemasta jäänee suppeaksi.

13 §. *Sulautumispäätöksen oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi määräys siitä, että sulautuvan yhtiön sulautumispäätös korvaa tietyt sulautumisvastikkeen vastaanottamiseksi muuten edellytettävät toimet. Toteutuvassa sulautumisessa kaikki sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat pääsääntöisesti osakkeidensa tilalle sulautumisvastiketta riippumatta siitä, ovatko he osallistuneet yhtiökokoukseen tai muuten hyväksyneet menettelyn. Jotta osakkeenomistajien passiivisuus ei vaikeuttaisi sulautumisen täytäntöönpanoa ja tarpeettomasti vaarantaisi näiden

oikeuksia, sulautumispäätös ja sen rekisteröinti korvaa toimet, jotka muuten tarvittaisiin, jotta vastaava oikeus muuten syntyisi. Sulautumisessa vastikkeena annettavia osakkeita tai optio-oikeuksia ei siten tarvitse merkitä. Oikeus sulautumisvastikkeeseen menetetään 17 §:ssä säädettyssä kymmenen vuoden ajassa. Pykälässä ehdotetaan myös voimassa olevaa lakia vastaavasti säädettäväksi, että kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelma korvaa vastaanottavan yhtiön perustamissopimuksen.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään sulautumissuunnitelman muuttamisesta. Ehdotuksen lähtökohta on, että sulautumissuunnitelma on hyväksyttävä muuttamattomana. Muussa tapauksessa sulautuminen raukeaa. Voimassa olevassa laissa kielletään sulautumissuunnitelman muuttaminen yhtiökokouksessa muutoin kuin vastikkeen jakautumisen osalta. Koska ehdotuksessa velkojiensuoja alkaa jo ennen yhtiökokouskäsittelyä, velkojien tulee voimassa olevan lain mukaista tilannetta enemmän voida luottaa siihen, että sulautuminen toteutuu suunnitelman mukaisesti tai raukeaa. Vastikkeen jakosuhteen muuttaminen vaarantaisi ennen yhtiökokousta lunastusta vaatineen tai passiiviseksi jättäytyneen osakkeenomistajan aseman. Käytännössä voimassa olevan lain mukaista mahdollisuutta muuttaa vastiketta ei ole käytetty.

Pykälän 3 *momentin* mukaan sulautumisen hylkäävä yhtiökokouksen päätös on viipymättä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Pykälä vastaa edellä kuvatuin muutoksin voimassa olevan lain 14 luvun 10 §:n 2 ja 3 momenttien vastaavia osia.

Osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastaminen

14 §. *Osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastaminen.* Pykälässä ehdotetaan

säädettäväksi sulautumispäätöstä vastustavan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan sekä optio-oikeuden haltijan oikeudesta vaatia lunastamista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että osakkeenomistaja ja optio-oikeuksien haltija voivat ennen yhtiökokousta kirjallisesti vaatia osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastusta. Kirjallinen vaatimus on esitettävä ennen yhtiökokouksen mahdollista viimeistä ilmoittautumispäivää. Rajoitus parantaa olennaisesti yhtiön mahdollisuuksia selvittää jo yhtiökokouksessa, kuinka monen osakkeen osalta lunastusvaatimus on esitetty. Osakkeenomistajien päätöksenteon kannalta on olennaista, että lunastettavien osakkeiden enimmäismäärä on tiedossa jo kokouksen aikana. Vaatimusta lunastusvaatimuksen esittämisestä kirjallisesti on tulkittava siten, että lunastusvaatimus tulee esittää tavalla, joka varmistaa, että lunastusvaatimus tulee sulautumisesta päättävän yhtiökokouksen tietoon.

Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi, että oikeus vaatia lunastusta koskee vain sellaisia sulautumista vastustavan osakkeenomistajan osakkeita, jotka on ilmoitettu merkittäviksi osakeluetteloon ennen sulautumisesta päättävää yhtiökokousta koskevaa viimeistä ilmoittautumispäivää. Jos sulautuva yhtiö kuuluu arvo-osuusjärjestelmään, aika lasketaan yhtiökokoukseen osallistumisoikeuden määrittävästä täsmäytyspäivästä. Näin voidaan estää yhtäältä lunastusoikeuden varaamista koskevien säännösten kiertäminen esittämällä lunastusvaatimuksia vasta tulevaisuudessa hankittavien osakkeiden osalta ja toisaalta sulautumisesta päättävä yhtiökokous voi arvioida, miten lunastusvaatimukset tulevat vaikuttamaan sulautumisen toteuttamisedellytyksiin. Osakkeenomistaja voi esittää vaatimuksen myös yhtiökokouksessa. Suullinen lunastus-

vaatimus on pätevä vain yhtiökokouksessa esitettynä.

Osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastaminen on toteutettava välimiesmenettelyssä samaan tapaan kuin ehdotetun 18 luvun mukainen vähemmistöosakkeiden lunastaminen. Lunastushinta on osakkeen tai optio-oikeuden käypä hinta ilman sulautumisen vaikutusta. Lunastushinnalle maksettava korko alkaa kertyä heti sulautumispäätöksen jälkeen poikkeuksena vähemmistöosakkeiden lunastusta koskevaan sääntelyyn.

Jos sulautumismenettely raukeaa ennen sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiä, myös ehdotettuun lukuun perustuva osakkeiden tai optio-oikeuksien lunastusmenettely raukeaa. Raukeamismahdollisuuden johdosta lunastushinnan maksaminen ennen sulautumisen täytäntöönpanoa on kielletty. Lunastushinnan maksuun ennen täytäntöönpanoa voidaan soveltaa 13 luvun 7 §:n säännöksiä laittomasta varojenjaosta. Jos lunastushinta maksetaan sulautumisen täytäntöönpanon jälkeen välimiesmenettelyssä annetun tuomion perusteella, maksun on tapahduttava kuukauden kuluessa tuomiosta.

Sulautumisen täytäntöönpano ja oikeusvaikutukset

15 §. *Sulautumisen täytäntöönpano.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sulautumisen täytäntöönpanon ilmoittamisesta rekisteröitäväksi, josta voimassa olevassa laissa säädetään 14 luvun 16 §:n 1, 2 ja 4 momenteissa. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiöiden on tehtävä rekisteriviranomaiselle ilmoitus sulautumissuunnitelman täytäntöönpanosta neljän kuukauden kuluessa sulautumispäätösten tekemisestä, tai sulautuminen raukeaa. Jos sulautumisesta on sulautumiseen osallistuvissa yhtiöissä päätetty eri aikana, määräaika lasketaan viimeisestä päätöksestä. Tytäryhtiösulautumisessa

ilmoituksen tekeminen kuuluu emoyhtiölle. Ehdotettu neljän kuukauden aikaraja koskee ainoastaan täytäntöönpanoilmoitusta. Ehdotonta sulautumisen täytäntöönpanon takarajaa ei ehdoteta, koska täytäntöönpanon rekisteröinti saattaa viivästyä 16 §:n mukaisen velkojan vastustuksesta johtuvan lykkäyksen vuoksi.

Koska ilmoituksen tekevät sulautumiseen osallistuvat yhtiöt yhdessä, yksikin sulautumiseen osallistuva yhtiö voi tahallaan tai laiminlyönnistä estää täytäntöönpanoilmoituksen tekemisen. Yhtiökokousten tai hallitusten hyväksymän sulautumisen raukeaminen saattaa johtaa 22 luvun mukaiseen vahingonkorvausvelvollisuuteen, mikäli korvauksen edellytykset muuten täyttyvät. Sulautumissuunnitelmissa on käytännössä määrätty tarkemmin hallitusten oikeudesta irtisanoa yhtiökokouksen hyväksymä sulautumissuunnitelma sekä vahingonkorvauksesta ja muista raukeamisen seurauksista.

Vaikka voimassa olevan lain määräys asiasta on ehdotuksessa poistettu, sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinnissä on otettava huomioon sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta, jollei siihen ole estettä, eikä ajankohta ole myöhemmin kuin neljän kuukauden kuluttua sulautumispäätöksistä. Rekisterikäytännössä on pyritty ottamaan huomioon hakijoiden toivomukset.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitukseen on liitettävä sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden kaikkien hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että osakkeita, optio-oikeuksia tai muuta sulautumisvastiketta annettaessa sekä osakepääomaa korottaessa on noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä, sekä tilintarkastajan todistus siitä, että määräyksiä oman pääoman maksusta on noudatettu. Hallituksen ja toimitusjohtajan vakuutukset on annettava myös siitä, että

osakkeita ja optio-oikeuksia annettaessa on noudatettu osakeyhtiölain määräyksiä. Vakuutukset ja todistus vastaavat osakeantiluvussa esitettyä. Lisäksi ilmoitukseen on liitettävä todistus 8 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten lähettämisestä. Todistuksen ilmoituksen lähettämisestä antavat vain ne yhtiöt, joilla on 8 §:ssä säädetty velvollisuus, eli yleensä ainoastaan sulautuva yhtiö. Riittää, että todistuksen antaa yksi kunkin todistuksen antamiseen velvollisen yhtiön hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja.

Sulautumissuunnitelmaan perustuvaa osakeantia, optio-oikeuksien antamista, muuta osakepääoman korotusta, yhtiöjärjestyksen muuttamista ja vastaanottavan yhtiön perustamista ei tarvitse erikseen ilmoittaa rekisteröitäväksi sen vuoksi, että täytäntöönpantavaksi ilmoitettava sulautumissuunnitelma sisältää mainitut päätökset.

16 §. *Rekisteröinnin edellytyksiä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi 15 §:ssä tarkoitettun täytäntöönpanoilmoituksen rekisteröinnin edellytyksistä, jotka rekisteriviranomainen tarkastaa ennen rekisteröintiä.

Voimassa olevasta laista poiketen ehdotuksen mukaan velkojan vastustessa sulautumista rekisteröinnin edellytykseksi riittää tuomioistuimen tuomio, jonka mukaan velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavasta.

Velkojan vastustaessa sulautumista yhtiö voi kuukauden kuluessa määräpäivästä panna vireille kanteen asian vahvistamiseksi, elleivät yhtiö ja velkoja yhdessä pyydä rekisteriviranomaiselta lykkäystä asian sopimiseksi.

Velkojan vastustus ei estä sulautumisen täytäntöönpanoa, vaikka vastustuksen johdosta täytäntöönpano siirtyisi yli neljän kuukauden päähän sulautuspäätöksistä. Jos yhtiöt ovat ilmoittaneet sulautumisen täytäntöönpantavaksi 15 §:n mukaisesti, mutta velkojan vastustuksen vuoksi täytän-

töönpano lykkäytyy siten, ettei sulautumisen täytäntöönpano enää ole perusteltua, sulautumiseen osallistuvat yhtiöt voivat yhdessä peruuttaa täytäntöönpanoilmoituksen. Peruuttamisen seuraukset ovat tällöin samat kuin 15 §:n mukaisen täytäntöönpanoilmoituksen tekemättä jättämisen.

Rekisteröinnin edellytykset vastaavat 14 luvun mukaisen osakepääoman alentamisen osalta esitettyä.

17 §. *Sulautumisen oikeusvaikutukset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sulautumisen täytäntöönpanon oikeusvaikutuksista. Pykälän 1 momentin mukaan sulautuva yhtiö purkautuu ja sen varat ja velat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle yhtiölle, kun sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity.

Siirtymisen ilman selvitysmenettelyä katsotaan vakiintuneesti merkitsevän niin kutsuttua yleisseuraantoa. Selvitysmenettelyn puuttuminen tarkoittaa, ettei yhtiön varoja ja velkoja tarvitse luovutusta varten erikseen yksilöidä eikä tuntemattomia varoja edes pyrkiä saamaan tietoon yhtiön tavanomaisen kirjanpitovelvollisuuden edellyttämää huolellisuutta ylittäen. Velkojen siirto ei edellytä niiden selvittämistä, mutta velkojiensuoja edellyttää yhtiöltä kirjallista ilmoitusta tunnetuille velkojilleen ehdotetun 8 §:n mukaisesti. Kaikki varat ja velat siirtyvät yhtenä kokonaisuutena vastaanottavalle yhtiölle. Yleisseuraanto merkitsee myös sitä, että varojen ja velkojen luovutukseen ei tarvita sulautumisen täytäntöönpanon lisäksi muita luovutustoimia, kuten maakaaren mukaista kiinteistön luovutuskirjaa.

Yleisseuraannosta huolimatta varojen ja velkojen siirtymisellä voi olla vaikutuksia sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön oikeussuhteisiin. Sulautumisen johdosta tapahtuva sulautuvan yhtiön omistamien osakkeiden luovutus vastaanottavalle yhtiölle saattaa

muun muassa johtaa siirtyviä osakkeita koskevan lunastuslausekkeen soveltumiseen. Yleisseuraanto ei myöskään sinällään tarkoita, että sulautuvan yhtiön osakkeet tai optio-oikeudet muuttuisivat yksilöimättä ja ilman luovutustoimia vastaanottavan yhtiön osakkeiksi tai optio-oikeuksiksi. Osakkeisiin ja optio-oikeuksiin kohdistuu sulautumispäätökseen perustuva pakollinen vaihto sulautumisvastikkeeseen. Oikeutta sulautumisvastikkeeseen koskeva 13 § kuitenkin mahdollistaa sulautumisvastikkeen luovutuksen ilman osakkeiden merkintää tai muita luovutustoimia.

Yleisseuraanto ei myöskään merkitse yhtiön identiteetin jatkumista. Laisa todetaan suoraan, että sulautumisessa sulautuva yhtiö purkautuu, eli lakkaa olemasta. Seikalla saattaa olla merkitystä myös sellaisten sopimusten osalta, joissa on yhtiön purkautumista koskevia määräyksiä. Sulautuminen saattaa yksittäisen sopimuksen tulkinnasta riippuen laukaista tällaiset sopimusmääräykset, vaikka sopimus sinällään siirtyykin sulautumisessa vastaanottavalle yhtiölle.

Julkisten osakeyhtiöiden osalta varojen ja velkojen siirtyminen sekä sulautuvan yhtiön samanaikainen purkautuminen perustuvat sulautumisdirektiivin 19 artiklan 1 kohdan a ja c alakohtaan. Varojen siirtymisen yleisseuraantoluonne vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan sulautuvan yhtiön purkautuessa sen osakkeenomistajille syntyy heti oikeus vastikkeeseen sulautumissuunnitelman mukaisesti. Voimassa olevan lain määräys, jonka mukaan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajasta tulee samalla vastaanottavan yhtiön osakkeenomistaja, on korvattu maininnalla, että rekisteröityjen vastikeosakkeiden antamat osakkeenomistajan oikeudet syntyvät heti rekisteröintihetkellä, ellei sulautumissuunnitelmassa toisin mää-

rätä. Yhdenvertaisuusperiaatteesta johtuen osakkeenomistajan oikeuksien syntymisen lykkääminen voi tulla kyseeseen vain poikkeustapauksissa. Myös voimassa olevan lain määräys oikeudesta lunastushintaan on poistettu. Oikeus lunastushintaan määräytyy ehdotetun 14 §:n mukaisesti.

Lisäksi ehdotetaan, että vastaanottavan tai sulautuvan yhtiön omistamat sulautuvan yhtiön osakkeet eivät tuota oikeutta vastikkeeseen. Tällaiset osakkeet mitätöityvät samalla, kun niitä vastaava osuus sulautuvan yhtiön netto-omaisuudesta siirtyy sulautumisen rekisteröinnillä vastaanottavalle yhtiölle. Vastaanottava yhtiö ei siten voi "vaihtaa" hallussaan olevia sulautuvan yhtiön osakkeita omiin osakkeisiin. Ehdotus on samansuuntainen kuin 15 luvun 15 §:ssä säänneltäväksi ehdotettu omien osakkeiden merkintäkielto ja vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 3 *momenttiin* ehdotetaan otettavaksi maksutonta osakeantia koskevaa 9 luvun 19 §:ää vastaava säännös sulautumisvastikkeen vanhenemisestä. Menetetty vastike lankeaa vastaanottavalle yhtiölle, joka esimerkiksi voi luovuttaa tai mitätöidä vastikkeena annetut osakkeet omia osakkeita koskevien säännösten mukaisesti. Koska sulautumisvastikkeen vastaanottaminen ei aina edellytä saajalta minkäänlaista aktiivisuutta, vanhenemisseuraus voi syntyä ainoastaan tilanteissa, joissa sulautumisvastikkeen vastaanottaminen edellyttää saajan erityisiä toimenpiteitä.

18 §. *Lopputilitys*. Ehdotetun pykälän mukaan sulautuvan yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan on annettava sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien kokouksessa lopputilitys. Siinä on esitettävä tilinpäätös sisältäen mahdollisen konsernitilinpäätöksen ajalta, jolta tilinpäätöstä ei vielä ole esitetty yhtiökokouksessa. Voimassa olevasta laista poiketen lopputilityksen yhtey-

dessä ei ole esitettävä selvitystä sulautumisvastikkeen jaosta, koska vastikkeen antamisesta vastaa vastaanottava yhtiö. Lopputilitys on aina tilintarkastettava, vaikkei sulautuvalla yhtiöllä olisi ollut tilintarkastajaa. Lopputilitys on vahvistettava yhtiökokouksessa ja rekisteröitävä kuten tilinpäätös.

Ehdotus vastaa voimassa olevan 14 luvun 17 §:n säännöksiä.

19 §. *Sulautumispäätöksen peruuntuminen.* Ehdotetun pykälän mukaan sulautuminen peruuntuu rekisteröinnistä huolimatta, jos sulautumispäätös julistetaan tuomioistuimen päätöksellä pätemättömäksi. Tällöin sulautuva yhtiö ja vastaanottava yhtiö vastaavat yhteisvastuullisesti sellaisesta vastaanottavan yhtiön velvoitteesta, joka on syntynyt sulautumisen rekisteröinnin ja tuomion rekisteröinnin välisenä aikana. Sulautumispäätöksen moittimiselle 21 luvussa asetetun lyhyen määräajan ja ilmoitusvelvollisuuden vuoksi sulautumisen peruuntumisen ei rekisteröinnin jälkeen pitäisi olla käytännössä mahdollista selkeitä olemattomuustilanteita lukuun ottamatta.

17 luku. Jakautuminen

Jakautumista koskeva sääntely on ehdotuksessa pyritty saattamaan muodoltaan mahdollisimman paljon sulautumissääntelyn kaltaiseksi. Sääntely ei voimassa olevan lain tapaan perustu viittauksiin sulautumissääntelyyn, vaan muodostaa itsenäisen kokonaisuuden.

Sisällöllisesti jakautumissääntelyä on uudistettu sulautumista vastaavasti. Tämä pitää sisällään menettelyn nopeuttamisen ja yksinkertaistamisen. Lisäksi jakautumissääntelyn soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi muun muassa sallimalla jakautuminen toimivaan, eli aiemmin perustettuun yhtiöön, jolloin kyseessä on itse asias-

sa jakautumisen ja absorptiosulautumisen yhdistelmä. Tällaiseen jakautumiseen ei kuitenkaan edes vastaanottavassa yhtiössä sovelleta sulautumista koskevia säännöksiä, vaan ehdotettu jakautumissääntely sisältää myös vastaanottavaa yhtiötä koskevat säännökset.

Koska jakautumiseen toimivaan yhtiöön voi osallistua muita yhtiöitä ja näiden osakkeenomistajia, jakautuminen voi nykyistä selvemmin vaikuttaa osakkeenomistajien asemaan yhtiössä. Jakautumisessa toimivaan yhtiöön jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat eivät juuri koskaan saa samaa omistusosuutta vastaanottavasta yhtiöstä kuin mikä heillä oli jakautuvassa yhtiössä. Tämän johdosta ehdotus sisältää näissä tilanteissa sulautumismenettelyä vastaavan lunastusmenettelyn. Koska jakautumisissa perustettavaan yhtiöön lunastushinnan maksaminen tosiasiasa tapahtuisi jakautuvan yhtiön varoilla ja koska ehdotuksen mukaan lopullinen jakautumispäätös ja osakkeiden lunastaminen voidaan toteuttaa velkojien suojausmenettelyn loputtua, lunastamisen salliminen mahdollistaisi omien osakkeiden hankkimista koskevan sääntelyn kiertämisen. Tästä syystä lunastusmenettelyä ei sovelleta perustettavaan yhtiöön tapahtuvassa jakautumisessa. Lunastusoikeutta ei ole tarpeen ulottaa jakautumisiin, joissa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastaanottavassa yhtiössä saman omistusosuuden ja samat oikeudet kuin jakautuvassa yhtiössä. Muunlaiset jakautumiset perustettavaan yhtiöön edellyttävät kaikkien osakkeenomistajien suostumusta.

Menettelyn ja sääntelyn kirjoitustavan yhtenevyyden johdosta jakautumismenettelyyn voidaan usein soveltaa sulautumiseen sovellettavia periaatteita lähes sellaisinaan. Siltä osin kuin säännöksen perustelutekstissä ei toisin mainita tai asiayhteydestä toisin ilmene, sulautumista koskevan vastaavan

säännöksen perustelut soveltuvat suurelta osin myös vastaavaan jakautumista koskevaan säännökseen.

Ehdotus ei sisällä voimassa olevaa lakia vastaavia rajoituksia julkisen osakeyhtiön jakautumiselle yksityiseksi osakeyhtiöksi. Ehdotus ei myöskään sisällä säännöksiä osakeyhtiön jakautumisesta ulkomaiseen yhtiöön tai muuhun yhteisöön kuin osakeyhtiöön.

Jakautumisen määritelmä ja edellytykset

1 §. *Jakautuminen.* Pykälä sisältää jakautumisen määritelmän sekä oletettaman siitä, että jakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajista tulee vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajia. Muun kuin osakevastikkeen käyttöä ei kuitenkaan ole rajoitettu. Määritelmä vastaa muotoilultaan 16 luvun 1 §:n mukaista sulautumisen määritelmää. Jakautumisen määritelmä poikkeaa kuitenkin sulautumisesta siten, että jakautuva yhtiö voi siirtää varansa paitsi kokonaan, myös osittain vastaanottavalle yhtiölle. Vastaanottavia yhtiöitä on yleensä vähintään kaksi, mutta osittaisjakautumisessa vastaanottavia yhtiöitä voi olla yksikin.

Sulautumista vastaavalla tavalla myös jakautumisessa rahavastikkeen antaminen on mahdollista. Jakautumisessa toimivaan yhtiöön rahavastikkeen käyttö on pääsääntöisesti mahdollista samoin edellytyksin kuin sulautumisessa. Jäljempänä 2 §:ssä säädettyssä jakautumisessa perustettavaan yhtiöön, jossa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat kaikki perustettavan yhtiön osakkeet, vastaanottava yhtiö voi yleensä antaa osakkeitaan jakautumisvastikkeena samassa suhteessa kuin osakkeenomistajilla on osakkeita jakautuvassa yhtiössä. Murtosaista osakevastiketta ei tällöin lainkaan synny eikä sen sijaan tulevan rahavastikkeen maksamisen tarvetta ole. Osakkeenomistajilla ei tällaisessa

jakautumisessa ole oikeutta vaatia osakkeidensa lunastamista, mutta muun kuin osakkeenomistajan omistusta jakautuvassa yhtiössä vastaavan vastikkeen antaminen voi tapahtua vain osakkeenomistajan suostumuksella. Vaikka jakautumista ei voida toteuttaa tytäryhtiösulautumista vastaavassa yksinkertaistetussa menettelyssä, jakautumisessa toimivaan yhtiöön voidaan absorptiosulautumista vastaavalla tavalla olla antamatta jakautumisvastiketta. Jakautumisvastikkeen antamatta jättäminen on yhdenvertaisuusperiaatteen johdosta mahdollista vain vastiketta vaille jääneen suostumuksella.

Pykälä vastaa esitetyin muutoksin voimassa olevan lain 14 a luvun 1 §:ää.

2 §. *Jakautumisen toteuttamistavat.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä eri tavoista, joilla jakautuminen voidaan toteuttaa. Pykälän 1 momentissa säädetään eri toteuttamistavoista jakautuvan yhtiön kannalta. Jakautuvan yhtiön varat voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti siirtää vastaanottaville yhtiöille joko kokonaan tai osittain. Kokonaisjakautumisessa vastaanottavia yhtiöitä on oltava vähintään kaksi. Osittaisjakautumisessa varat voidaan siirtää myös yhdelle vastaanottavalle yhtiölle, koska osa varoista jää tällöin jakautuvaan yhtiöön.

Pykälän 2 momentissa laajennetaan jakautumisen toteuttamistapoja voimassa olevaan lakiin verrattuna. Momentissa ehdotetaan sallittavaksi menettely, jossa jakautuvan yhtiön varoja siirretään aiemmin perustettuun yhtiöön, jolla voi olla jo ennen jakautumista hankittuja varoja ja liiketoimintaa. Aiemmin perustettu yhtiö voi olla myös niin kutsuttu pöytälaatikkoyhtiö, jolla ei ole omaa liiketoimintaa ennen jakautumista. Tällaisen yhtiön käyttäminen 10 §:ssä säädetyn osakkeenomistajan suostumusedellytyksen

kiertämiseen on kuitenkin yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Toimimattoman yhtiön käyttäminen vain lunastusoikeuden synnyttämiseksi saattaa johtaa järjestelyn katsomiseksi laittomaksi varojenjaoksi. Momentin mukaan samaan jakautumiseen voi osallistua vastaanottavia yhtiöitä, joista osa perustetaan jakautumisessa ja osa on jo aiemmin perustettuja. Jakautuva yhtiö voi esimerkiksi jakautua osittaisjakautumisessa yhteen perustettavaan ja yhteen toimivaan yhtiöön. Tällöin jakautumisen jälkeen jakautuneen yhtiön varoja on kolmessa eri yhtiössä, vanhassa jakautuneessa yhtiössä, toisessa aiemmin perustetussa yhtiössä tämän yhtiön aiempien varojen lisäksi sekä kokonaan uudessa yhtiössä. Perustettavaan yhtiöön tapahtuvan jakautumisen sääntely muistuttaa pitkälti kombinaatiosulautumisen sääntelyä kun taas toimivaan yhtiöön tapahtuva jakautuminen on vastaanottavan yhtiön kannalta lähes täysin absorptiosulautumista vastaava tapahtuma.

Ehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, millä edellytyksillä jakautumismenettely voidaan toteuttaa samanaikaisesti jakautuvaa tai vastaanottavaa yhtiötä koskevan sulautumismenettelyn kanssa. Esimerkiksi jakautuminen perustettavaan yhtiöön siten, että perustettava yhtiö perustetaan kombinaatiosulautumisessa muun yhtiön kanssa on ongelmallinen, koska tällaisessa jakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat eivät saa vastaanottavassa yhtiössä samaa omistussuutta kuin heillä oli jakautuvassa yhtiössä.

Pykälän 3 momentissa määritellään jakautumiseen osallistuvat yhtiöt.

Jakautumissuunnitelma ja riippumattoman asiantuntijan lausunto

3 §. *Jakautumissuunnitelma.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakau-

tumissuunnitelman vähimmäissisällöstä.

Jakautumissuunnitelman sisältö on suurelta osin samankaltainen sulautumissuunnitelman sisällön kanssa. Jakautumisessa perustettavaan yhtiöön suunnitelma muistuttaa kombinaatiosulautumisen yhteydessä laadittavaa suunnitelmaa, muun muassa perustettavan yhtiön yhtiöjärjestystä, toimielinten valintaa, osakepääomaa ja osakkeiden määrää koskevilta osin. Jakautumisessa toimivaan yhtiöön suunnitelma sisältää absorptiosulautumista vastaavat ehdotukset mahdollisesti vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestyksen muutoksesta, annettavista osakkeista ja osakepääoman korotuksesta. Edellä kerrotulla tavalla samassa jakautumissuunnitelmassa voidaan määrätä jakautumisesta sekä perustettavaan että toimivaan yhtiöön.

Jakautumissuunnitelman sisältö poikkeaa kuitenkin sulautumissuunnitelmasta eräiltä osin. Ehdotus ei monimutkaisuuden välttämiseksi sisällä säännöstä jakautumisvastiketta antavasta ulkopuolisesta tahosta. Vaikka vastikkeen tosiasiallisesti antaisi ulkopuolinen taho, vastaanottava yhtiö vastaa aina jakautumisvastikkeen antamisesta jakautuvan yhtiön osakkeenomistajille. Lisäksi jakautumissuunnitelmassa on voimassa olevan lain tapaan määriteltävä ne perusteet, joiden mukaan jakautuvan yhtiön omaisuus siirretään vastaanottaville yhtiöille tai jätetään osittaisjakautumisessa jakautuvalle yhtiölle. Tällaisen niin sanotun kolmikantajakautumisen sääntelyn puuttuminen saattaa vaikeuttaa etenkin vastaanottavan yhtiön emoyhtiön osakkeiden antamista jakautumisvastikkeena. Jakautumissääntely ei myöskään sisällä tytäryhtiösulautumista vastaavaa yksinkertaistettua jakautumismenettelyä.

Sulautumista vastaavalla tavalla myös jakautumisessa jakautuvan yhtiön optio-oikeuksien haltijoille voidaan

antaa vastaanottavan yhtiön optio-oikeuksia jakautumisvastikkeena. Optio-oikeuksien antaminen on mahdollista myös osittaisjakautumisessa. Tällöin jakautuvan yhtiön optio-oikeuksien haltija saattaa säilyttää myös aiemmat optio-oikeutensa jakautuvassa saamiensa vastaanottavan yhtiön optio-oikeuksien lisäksi.

Koska osittaisjakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu, mutta mahdollisesti huomattavakin osa sen varoista siirretään vastaanottaville yhtiöille, jakautumisen yhteydessä saattaa olla tarpeen alentaa jakautuvan yhtiön osakepääomaa. Tästä syystä jakautumissuunnitelmassa voidaan ehdottaa osakepääoman alentamista varojen jakamiseksi vastaanottavalle yhtiölle. Osakepääomaa voidaan kaikissa jakautumistilanteissa alentaa myös 14 luvussa säädetyissä tarkoituksissa. Jakautumissuunnitelmassa olevassa osakepääoman alentamisehdotuksessa varojen jakamiseksi vastaanottavalle yhtiölle on mainittava alentamisen tarkoitus, alentamismäärä tai sen määräytymisperuste. Koska jakautumiseen liittyy sama velkojain suojausmenettely kuin osakepääoman alentamiseen, erillistä osakepääoman alentamismenettelyä ei tarvita.

Jos osittaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakepääomaa ei alenneta yhtiöstä pois siirtyvän omaisuuden nettoarvolla, yhtiön nettovarallisuuden väheneminen vähentää yhtiön vapaan oman pääoman määrää. Ilman osakepääoman alentamismenettelyä tämä saattaa johtaa siihen, että yhtiön oma pääoma jakautumisen jälkeen on pienempi kuin sen osakepääoma. Tällainen tilanne ei sinällään estä jakautumisen täytäntöönpanoa, mutta saattaa johtaa siihen, että jakautuvan yhtiön hallituksen on jakautumisen täytäntöönpanon jälkeen kutsuttava koolle yhtiökokous päättämään toimenpiteistä yhtiön taloudellisen aseman tervehdyttämiseksi ja mahdollisesti lisäksi

tehtävä oman pääoman menettämistä koskeva rekisteri-ilmoitus. Vastaanottavalle yhtiölle siirtyvien varojen arvon aleneminen tai vastuiden määrän kasvu siten, että varojen nettoarvo ei vastaa osakepääomaan merkittävää määrää, saattaa kuitenkin estää jakautumisen toimeenpanon.

Pykälä vastaa esitetyin muutoksin voimassa olevan lain 14 a luvun 2 §:ää.

4 §. *Riippumattoman asiantuntijan lausunto.* Pykälä vastaa sisällöltään sulautumisesta annettavaa lausuntoa koskevaa ehdotettua 16 luvun 4 §:ää. Jakautumissääntely ei sisällä tytäryhtiösulautumista vastaavaa yksinkertaistettua menettelyä. Ainostaan velkojien suojaa koskeva lausunto voidaan tästä syystä antaa vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.

Jakautumissuunnitelman rekisteröinti sekä kuulutukset osakkeenomistajille, optio-oikeuksien haltijoille ja velkojille

5 §. *Jakautumissuunnitelman rekisteröinti.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakautumissuunnitelman rekisteröinnistä sulautumista koskevaa ehdotettua 16 luvun 5 §:ää vastaavalla tavalla.

6 §. *Kuulutus osakkeenomistajille ja optio-oikeuden haltijoille.* Pykälässä säädetään kuulutuksesta, joka annetaan osakkeenomistajien ja optio-oikeuksien haltijoiden oikeudesta vaatia lunastusta. Pykälä poikkeaa olennaisesti sulautumista koskevasta ehdotetusta 16 luvun 6 §:stä. Ehdotuksen mukaan vain optio-oikeuden haltijalla on aina sulautumista vastaava oikeus vaatia lunastusta, ellei oikeutta ole suljettu pois optio-oikeuksien ehdoissa.

Osakkeenomistajalla on lunastusoikeus ainoastaan jakautumisessa toimivaan yhtiöön. Tällöinkin lunastusoikeus koskee vain osakkeenomistajan saamaa vastiketta tässä jakautumisen osassa. Lunastusoikeus ei koske ja-

kautumista perustettavaan yhtiöön eikä osittaisjakautumisessa osakkeenomistajalle jäävää jakautuvan yhtiön osaketta. Esimerkiksi jakautumisessa, jossa yhtiö jakautuu yhteen perustettavaan ja yhteen toimivaan yhtiöön, osakkeenomistajalla on oikeus vaatia toimivalta yhtiöltä saamansa vastikkeen lunastamista, muttei oikeutta vaatia perustettavalta yhtiöltä saamansa vastikkeen lunastamista.

Lunastusoikeuden rajoittaminen perustuu siihen, että jakautumisessa perustettavaan yhtiöön lunastushinta maksetaan aina tosiasiallisesti jakautuvan yhtiön varoilla. Jos lunastusoikeutta ei rajoitettaisi, sitä voitaisiin käyttää omien osakkeiden hankkimista ja osakepääoman suojaa koskevien säännösten kiertämiseen. Lunastusoikeuden rajoittamisen vastapainona osakkeenomistajalla on perustettavaan yhtiöön tapahtuvassa jakautumisessa 10 §:ssä säädetty oikeus edellyttää samaa omistusosuutta ja vastaavia oikeuksia vastaanottavassa perustettavassa yhtiössä kuin hänellä oli jakautuvassa yhtiössä.

Optio-oikeuksien rajoittamaton lunastusoikeus perustuu varojenjaon osalta omaksuttuun kantaan, jonka mukaan optio-oikeuksien hankkiminen on sallittua, jos sille on liiketaloudellinen peruste. Optio-oikeuksien lunastamisen käyvästä hinnasta jakautumisen yhteydessä voidaan katsoa olevan tällainen hyväksyttävä peruste.

7 §. *Velkojien suoja menettely.* Jakautumiseen liittyvä velkojainsuojamenettely vastaa sulautumiseen liittyvää menettelyä, josta ehdotetaan säädettäväksi 16 luvun 7 §:ssä.

8 §. *Yhtiön kirjallinen ilmoitus velkojille.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakautuvan yhtiön velvollisuudesta ilmoittaa 7 §:ssä tarkoitettua kuulutuksesta kirjallisesti jakautumissuunnitelman kuulutushetkellä tunnetuille velkojilleen. Pykälä vastaa ehdotettua 16 luvun 8 §:ää.

9 §. *Yrityssaneeraus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettua saneerausmenettelyn vaikutuksesta jakautumismenettelyyn. Pykälä vastaa sisällöltään sulautumista koskevaa ehdotettua 16 luvun 9 §:ää.

Jakautumisesta päättäminen

10 §. *Toimivaltainen elin.* Pykälässä ehdotetaan sulautumista koskevaa ehdotettua 16 luvun 10 §:ää vastaavasti säädettäväksi jakautumisesta päättävistä elimistä jakautumiseen osallistuvissa yhtiöissä. Pykälän vastaanottavaa yhtiötä koskeva sääntely tulee sovellettavaksi vain jakautumisessa toimivaan yhtiöön. Yhtiökokouksen päätös jakautumisesta on 3 momentissa viitatus 5 luvun 27 §:n mukaisesti tehtävä kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Viimeksi mainitun pykälän 3 momentista johtuu, että päätös on yhtiössä, jossa on useita osakelajeja, tehtävä osakelajikohtaisella äänestyksellä. Koska jakautumisessa perustettavaan yhtiöön osakkeenomistajalla ei ole oikeutta vaatia lunastusta, päätökselle vaaditaan lisäksi sellaisen osakkeenomistajan suostumus, joka ei jakautumisessa perustettavassa vastaanottavassa yhtiössä saa samaa omistusosuutta ja vastaavia oikeuksia kuin jakautuvassa yhtiössä. Vastaavilla oikeuksilla säännöksessä tarkoitetaan muun muassa erilajisten osakkeiden tuottamia oikeuksia sekä yhtiöjärjestyksen määräyksiä. Esimerkiksi lunastuslausekkeen ottaminen vastaanottavan yhtiön yhtiöjärjestykseen edellyttää osakkeenomistajien suostumusta, jos jakautuvan yhtiön yhtiöjärjestyksessä ei ole vastaavaa lauseketta. Säännös merkitsee lievää tiukennusta jakautumisen päätöksentekoa edellytyksissä. Koska jakautuminen, jossa osakkeenomistajille annetaan poikkeava vastike, on yhdenvertai-

suusperiaatteen kannalta nykyäänkin ongelmallinen, sääntelyn kiristymisen on osittain näennäistä.

Säännös vastaa esitetyin muutoksin voimassa olevan lain 14 a luvun 3 §:ää.

11 §. *Jakautumispäätöksen ajankohta ja kokouskutsu.* Pykälässä säädetään jakautumissuunnitelman hyväksymistä varten koolle kutsuttavan yhtiökokouksen ajankohdasta ja koollekutsumisesta 16 luvun 11 §:ää vastaavalla tavalla. Pykälässä tarkoitettu osakkeenomistajille ja optio-oikeuksien haltijoille annettu kuulutus tulee liittää kokouskutsuun vain, jos kuulutus on 6 §:ssä säädetyllä tavalla tullut antaa.

12 §. *Osakkeenomistajien nähtävänä pidettävät asiakirjat.* Pykälä vastaa sisällöltään nähtävänä pidettävistä ja osakkeenomistajille vaatimuksesta lähetettävistä asiakirjoista 16 luvun 12 §:ssä ehdotettua.

13 §. *Jakautumispäätöksen oikeusvaikutukset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakautumispäätöksen oikeusvaikutuksista sulautumista koskevaa 16 luvun 13 §:ää vastaavasti. Pykäläehdotuksessa ilmenee jakautumisen perustettavaan yhtiöön ja kombinaatiosulautumisen välinen samankaltaisuus.

Optio-oikeuksien ja jakautumisvastikkeen lunastaminen

14 §. *Osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastaminen.* Pykälä vastaa sulautumista koskevassa 16 luvun 14 §:ssä ehdotettua osakkeiden ja optio-oikeuksien lunastussäännöstä kuitenkin edellä 6 §:ssä kuvatulla muutoksella, jonka mukaan osakkeenomistajalla on oikeus vaatia ainoastaan toimivalta vastaanottavalta yhtiöltä saamansa vastikkeen lunastamista.

Optio-oikeuden lunastushinta määräytyy samalla tavoin kuin sulautumisessa. Jakautumisvastikkeen lunastus-

hintana on sen käypä arvo ilman jakautumisen vaikutusta. Lunastushinnan arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen osaan jakautuvan yhtiön arvosta, joka vastaa jakautuvan yhtiön omaisuudesta vastaanottavalle yhtiölle siirtyneen omaisuuden osuutta jakautuvan yhtiön koko omaisuuden arvosta. Jos jakautuminen tapahtuu kokonaisuudessaan toimiviin yhtiöihin, vastikkeen lunastushinta on käytännössä sama kuin sulautumista koskevan 16 luvun 14 §:n mukainen osakkeen käypä hinta.

Säännöksen 5 momentissa todetaan selvyiden vuoksi, ettei jakautumisvastikkeen lunastaminen poista lunastamista vaatineelta osakkeenomistajalta oikeutta saada vastikkeena annettavia perustettavan yhtiön osakkeita eikä oikeutta pitää osittaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeita.

Jakautumisen täytäntöönpano ja oikeusvaikutukset

15 §. *Jakautumisen täytäntöönpano.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakautumisen täytäntöönpanon ilmoittamisesta rekisteröitäväksi sulautumista koskevaa 16 luvun 15 §:ää vastaavasti. Edellä 3 §:n kohdalla esitetyllä tavoin jakautumisen täytäntöönpano saattaa estyä, jos vastaanottavalle yhtiölle tulevan omaisuuden nettoarvo ei ilmoituksen tekohetkellä vastaa osakepääomaksi jakautumisessa perustettavaan yhtiöön tai sen korotukseksi jakautumisessa toimivaan yhtiöön merkittävää määrää.

16 §. *Rekisteröinnin edellytyksiä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi 15 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanoilmoituksen rekisteröinnin edellytyksistä. Pykälä vastaa sisällöltään sulautumista koskevaa 16 luvun 16 §:ää.

17 §. *Jakautumisen oikeusvaikutukset.* Pykälässä ehdotetaan sulautumista koskevaa 16 luvun 17 §:ää vastaavalla

tavalla säädettäväksi jakautumisen täytäntöönpanon oikeusvaikutuksista.

Sulautumisen tavoin jakautumista pidetään lähtökohtaisesti yleisseuraantona. Jakautumisen, erityisesti osittaisjakautumisen yleisseuraantoluonne ei kuitenkaan ole yhtä selvä kuin sulautumisen.

Kokonaisjakautumisessa varat, joiden jakamisesta tai jakamisen perusteista ei ole määrätty jakautumissuunnitelmassa tai joiden jakautumista ei muuten voida päätellä jakautumissuunnitelmaa tulkitsemalla, siirtyvät *4 momentin* mukaisesti vastaanottaville yhtiöille samassa suhteessa kuin jakautuvan yhtiön netto-omaisuus on jakautumissuunnitelmassa jaettu. Varojen jakamisen perusteena oleva netto-omaisuuksien jakosuhte lienee yleensä laskettava jakautumissuunnitelmassa esitettyjen kirjanpitoarvojen perusteella. Myös edellä kuvatun jakosuhteen mukaisen jaon lienee perustuttava varojen kirjanpitoarvoihin. Tuntemattomat varat lienee arvostettava niiden käypiin arvoihin. Jakautumissuunnitelmassa voidaan määrätä omaisuuden jakoperusteista *4 momentista* poiketen, esimerkiksi määräämällä, että kaikki tuntemattomat varat siirtyvät tietylle vastaanottavalle yhtiölle. Tällainen määräys voi olla myös osittaisjakautumista koskevassa suunnitelmassa. Momentissa säädetään myös yhtiöiden vastuusta jakautumisvastikkeen ja optio-oikeuksien lunastushinnan maksamisesta. Jakautumissuunnitelmassa voidaan määrätä tarkemmin optio-oikeuksien lunastushinnan jakamisesta jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden välillä.

Vaikka jakautumissuunnitelmassa voidaan määrätä sekä tunnettujen että tuntemattomien velkojen siirtymisestä vastaanottaville yhtiöille, siirtymistä rajoittaa voimassa olevaa lakia vastaava *5 momentin* säännös. Momentin mukaan jakautuva ja vastaanottavat

yhtiöt vastaavat yhteisvastuullisesti jakautuvan yhtiön velasta, joka on syntynyt ennen jakautumisen täytäntöönpanoa.

Pykälä vastaa esitetyin muutoksin voimassa olevan lain 14 a luvun 5 ja 6 §:iä.

18 §. *Lopputilitys.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jakautumisen seurauksena annettavasta lopputilityksestä. Lopputilitys on annettava ainoastaan kokonaisjakautumisessa, jonka seurauksena jakautuva yhtiö purkautuu. Lopputilityksen sisältö vastaa sulautumisen yhteydessä 16 luvun 18 §:ssä ehdotettua.

19 §. *Jakautumisen peruuntuminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi jo rekisteröidyn jakautumisen peruuntumisesta. Ehdotettu sääntely vastaa sulautumisen peruuntumista koskevaa ehdotettua 16 luvun 19 §:ää. Jakautumispäätöksen moittimisesta säädetään 21 luvussa.

18 luku. Vähemmistöosakkeiden lunastaminen

Luvun säännökset vähemmistöosakkeiden lunastamisesta korvaavat voimassa olevan lain 14 luvun 19–21 §:n säännökset. Luku rakentuu voimassa olevan sääntelyn periaatteiden pohjalle. Luku sisältää kuitenkin useita uudistuksia ja täsmennyksiä voimassa olevaan lakiin verrattuna. Keskeiset ehdotukset ovat seuraavat: Lunastushinnan määräysajankohdasta ehdotetaan säädettäväksi laissa. Myös korkokysymykset säänneltäisiin laissa nykyistä kattavammin. Jos lunastamista on edeltänyt arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n mukainen ostotarjous, lunastushintana pidetään lähtökohtaisesti arvopaperimarkkinalain 6 luvun 7 §:n mukaista hintaa.

Lunastusmenettelyä kevennettäisiin siten, että lunastajan lunastusvaatimuksesta ei enää tarvitse ilmoittaa yhtiölle, vaan varsinaisen lunastusme-

nettelyn käynnistäminen tapahtuu välimiesmenettelyn aloittamisella. Tätä ennen on tietenkin mahdollista pyrkiä järjestämään asia erilaisin vapaaehtoisin keinoin, esimerkiksi ostotarjouksella. Toisaalta edellä yleisperusteluissa on käsitelty ehdotetusta arvopaperimarkkinalain muuttamiseksi siten, että arvopaperimarkkinalain mukaista pakollista ostotarjousta ei tarvitsisi tehdä, jos sen edellytysten täytyessä myös osakeyhtiölain mukaisen vähemmistöosakkeiden lunastamisen edellytykset täyttyvät ja ryhdytään suoraan osakeyhtiölain mukaiseen menettelyyn.

Uskotun miehen asemaa ehdotetaan täsmennettäväksi. Uskottu mies on ehdotuksen mukaan välimiesmenettelyssä kaikkien vähemmistöosakkaiden etujen valvoja, jonka asema pääsääntöisesti rinnastuu niin sanottuun sivuväliintulijaan oikeudenkäynnissä.

Myös oikeudenkäyntimenettelyä välimiesoikeudessa koskevia säännöksiä, ennen kaikkea välimiesmenettelyssä toimitettavia tiedoksiantoja ja muutoksenhakua koskevaa sääntelyä, ehdotetaan kevennettäväksi nykyisestä. Tätä koskevat säännökset ovat ehdotuksen 24 luvussa.

Yleisiä säännöksiä

1 §. *Lunastusoikeus- ja velvollisuus.* Pykälä sisältää luvun mukaisen lunastusoikeuden- ja velvollisuuden syntyedellytyksiä koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentti, jonka mukaan oikeus ja velvollisuus käyvästä hinnasta lunastaa vähemmistöosakkeet syntyy yli yhdeksän kymmenesosan osakeomistus- ja ääniosuuden perusteella, vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 19 §:n 1 momenttia. Sanamuodossa on kuitenkin nykyisestä laista poiketen otettu huomioon se, että lunastaja ei 2 momentin säännökset huomioon ottaen itse välttämättä muodollisesti ole yhtiössä osakkeenomis-

tajan asemassa. Siten esimerkiksi emoyhtiö, jolla tytäryhtiöidensä osakeomistuksen johdosta on yli yhdeksän kymmenesosaa yhtiön osakkeista ja äänistä, on lunastamiseen oikeutettu ja velvollinen, vaikka ei itse omistaisikaan osakkeita yhtiössä.

Lunastusoikeutta ja -velvollisuutta koskevista säännöksistä ei voida yhtiöjärjestyksessä poiketa siltä osin kuin säännösten tarkoituksena on suojata vähemmistöosakkeenomistajia. Niinpä yhtiöjärjestyksessä ei esimerkiksi voida määrätä lunastusvelvollisuuden aikaansaavaa osake- ja ääntenenemmistöä korkeammaksi kuin laissa säädetään. Vastaavasti yhtiöjärjestyksessä ei voida alentaa lunastusoikeuden tuottavaa osake- ja ääntenenemmistöä laissa säädetystä.

Pykälän 2 momentin säännökset siitä, mitkä osakkeet ja äänet 1 momenttia sovellettaessa katsotaan lunastajalle kuuluviksi, ja 3 momentin säännökset äänestysrajoituksista sekä äänistä, joita ei oteta huomioon ääniosuutta laskettaessa, vastaavat asiallisesti voimassa olevan lain 14 luvun 19 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan selvyyden vuoksi uutta säännöstä, jonka mukaan useista 1–3 momentin mukaisista lunastajista lunastajana pidetään sitä, jolla välittömimmin on yhtiössä edellä tarkoitettu osakkeiden ja äänten enemmistö. Esimerkiksi jos osakeyhtiön osakkeista ja äänistä yh-

deksän kymmenesosaa on toisella osakeyhtiöllä, viimeksi mainittua pidetään lunastajana, vaikka tämä olisikin puolestaan kolmannen henkilön määräysvallassa.

2 §. *Lunastusoikeudesta ja -velvollisuudesta ilmoittaminen.* Pykälän 1 momentin säännös lunastajan velvollisuudesta ilmoittaa lunastusoikeuden ja -velvollisuuden syntymisestä ja lakkaamisesta sekä 2 momentin säännös yhtiön velvollisuudesta rekisteri-

ilmoituksen tekemiseen vastaavat asiallisesti paljolti voimassa olevan lain 14 luvun 19 §:n 4 momentin säännöksiä. Ehdotuksen sanamuotoa on voimassa olevaan lakiin verrattuna hie-man muutettu sen korostamiseksi, että yhtiön saadessa asiasta tiedon muulta kuin lunastajalta tiedon luotettavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jo voimassa olevaa lakia on tulkittu tällä tavalla. Lisäksi säännöksessä on otettu vastaavasti huomioon tilanteet, joissa lunastaja saa tiedon muulla tavoin kuin tietyltä henkilöltä.

Lunastajan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on nykyiseen tapaan kriminalisoitu osakeyhtiörikkomuksena ehdotuksen 25 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Lunastusriitojen käsittely

3 §. *Välimiesmenettely.* Pykälän 1 momentin mukaan lunastusta vaativan on, samoin kuin voimassa olevan lain 14 luvun 19 §:n 5 momentin ja 16 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan, saatettava lunastusoikeutta ja lunastushinnan määrää koskevat erimielisyydet käsiteltäväksi erityisessä lakisääteisessä välimiesmenettelyssä, jollei toisin sovita. Kyseisestä välimiesmenettelystä, jota noudatetaan myös ehdotuksen 16 luvun 14 §:n ja 17 luvun 14 §:n mukaisessa lunastamisessa, säädetään ehdotuksen 24 luvun 4–8 §:ssä.

Ehdotuksen mukaan välimiesmenettelyä ei edeltäisi mitään lain edellyttämiä välivaiheita, kuten voimassa olevan lain 14 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentin tarkoittamaa lunastusvaatimuksen esittämistä yhtiölle ja sen tiedoksiantamista yhtiön osakkeenomistajille. Lunastusmenettely lakimääräisenä menettelynä rajoittuisi toisin sanoen oikeudenkäyntiin välimiesoikeudessa. Tätä voi luonnollisesti edeltää esimerkiksi lunastajan vapaaehtoisesti tekemä arvopaperi-

markkinalain 6 luvun mukainen julkinen ostotarjous.

Pykälän 2 momentin mukaan välimiesmenettelyn aikana tapahtuneet muutokset 1 §:n tarkoittamissa olosuhteissa eivät aiheuta lunastusoikeuden tai -velvollisuuden raukeamista. Tässä mielessä ratkaiseva ajankohta on välimiesmenettelyn vireille tulon ajankohta, josta säädetään lähemmin ehdotuksen 24 luvun 5 §:n 1 momentissa. Jo voimassa olevaa lakia on tulkittu siten, että lunastaja ei voi tehdä lunastusvelvollisuuttaan tyhjäksi esimerkiksi luovuttamalla osakkeita lunastusmenettelyn aikana. Selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi ehdotuksessa on omaksuttu vastaava sääntö myös lunastusoikeuden osalta. Esimerkiksi optio-oikeuden käyttämisellä osakkeen merkintään ei siten ole vaikutusta vireillä olevaan välimiesmenettelyyn. Optio-oikeuksia sinänsä ei oteta huomioon lunastamisen edellytyksiä 1 §:n mukaan arvioitaessa.

4 §. *Uskottu mies.* Pykälä sisältää säännökset vähemmistöosakkeenomistajien etuja lunastusmenettelyssä valvovasta uskotusta miehestä. Nykyiset uskottua miestä koskevat säännökset ovat voimassa olevan lain 14 luvun 20 §:n 3 ja 4 momentissa. Ehdotus sisältää kuitenkin useita muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna. Ehdotuksessa on päädytty yhä käyttämään edunvalvojasta nimitystä ”uskottu mies”, koska tämä eroaa holhoustoimesta annetun lain (442/1999) tarkoittamasta edunvalvojasta useassa suhteessa.

Pykälän 1 momentin mukaan keskuskauppakamarin on haettava tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan välimiesmenettelyssä vähemmistöosakkaiden etua, jolleivät kaikki asianosaiset ole ilmoittaneet pitävänsä sitä tarpeettomana. Voimassa olevan lain 14 luvun 20 §:n 3 momentista poiketen hakemuksen tekisi siis keskuskauppakamari

eikä yhtiö. Uskotun miehen määräämistä lunastajan määräysvallassa olevan yhtiön hakemuksesta on pidetty ongelmallisena uskotun miehen riippumattomuuden kannalta.

Edelleen voimassa olevasta laista poiketen uskotun miehen tehtävät rajoittuvat vähemmistöosakkeenomistajien etujen valvomiseen välimiesmenettelyssä. Uskotun miehen toiminnalla ei käytännössä ole ollut merkitystä välimiesmenettelyn ulkopuolella. Muutos on myös johdonmukainen siihen nähden, että lakimääräinen lunastusmenettely ehdotuksen mukaan rajoittuu välimiesmenettelyyn. Toisaalta uskottu mies edustaisi välimiesmenettelyssä kaikkia asianosaisina olevia eikä ainoastaan poissaolevia vähemmistöosakkeenomistajia. Tämä liittyy uskotun miehen tehtävien lähempään määrittelyyn pykälän 2 ja 3 momentissa.

Uskottua miestä ei momentin mukaan tarvitse määrätä, jos kaikki asianosaiset ilmoittavat pitävänsä sitä tarpeettomana. Säännös ei velvoita keskuskauppakamaria oma-aloitteisesti selvittämään asianosaisten kantaa asiaan. Käytännössä lunastaja, joka haluaa välttää uskotusta miehestä aiheutuvat kustannukset, voi liittää välimiesmenettelyn vireille panoa tarkoittavaan hakemukseen muidenkin asianosaisten kirjalliset ilmoitukset siitä, ettei uskotun miehen määrääminen ole tarpeen, jos on sellaiset onnistunut hankimaan. Kun vähemmistöosakkeenomistajia on paljon, ilmoitusten saaminen ei ole käytännössä mahdollista eikä asianosaisten kannan selvittäminen siten ylipäättään ole mielekäästä. Jos kaikkien asianosaisten ilmoitusta uskotun miehen määräämisen tarpeettomuudesta ei ole, keskuskauppakamari tekee uskotun miehen määräämistä koskevan hakemuksen toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. Hakemus on yleensä tehtävä viipymättä välimiesmenettelyä koskevan hakemuksen saavuttua.

Momentin mukaan uskotun miehen määräys merkitään kaupparekisteriin. Tuomioistuin tekee kaupparekisteri-ilmoituksen ehdotuksen 24 luvun 10 §:n nojalla viran puolesta. Tämä poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka 14 luvun 20 §:n 3 momentin mukaan kaupparekisteri-ilmoituksen tekee yhtiö.

Pykälän 2 momentissa säädetään lähemmin uskotun miehen tehtävien sisällöstä. Uskottu mies voi ensinnäkin ottaa vastaan välimiesmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tiedoksiannon vähemmistöosakkaiden puolesta. Tällöin ilmoitus hakemuksen pääasiallisesta sisällöstä ja uskotun miehen yhteystiedoista on toimitettava osakkeenomistajille siten kuin kutsu yhtiökokoukseen toimitetaan sekä lisäksi aina lähetettävä jokaiselle vastaajalle, jonka nimi ja osoite on yhtiön tiedossa sekä vielä julkaistava virallisessa lehdessä. Menettely tekee mahdolliseksi hakemuksen tiedoksiannon silloin, kun kaikkia asianosaisia ei tavoiteta tai kun osa heistä on tuntemattomia. Tässä mielessä menettely vastaa asiallisesti paljolti oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 ja 10 §:n säännöksiä kuuluttamalla tapahtuvasta tiedoksiannosta. Jos taas kaikki asianosaiset ovat tiedossa ja tavoitettavissa, momentissa tarkoitetun menettelyn noudattaminen ei välttämättä ole mielekäästä. Tällöin hakemus voidaan antaa tiedoksi asianosaisille normaaliin tapaan, jolloin esimerkiksi ilmoittaminen virallisessa lehdessä ei ole tarpeen. Momenttia vastaavia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa, vaikka voimassa olevan lain 14 luvun 20 §:n 2 momentissa onkin osittain samankaltaisia säännöksiä lunastajan lunastusvaatimuksen tiedoksiannosta.

Pykälän 3 momentin mukaan uskottulla miehellä on muuten välimiesmenettelyssä vastaava asema kuin väliintulijalla oikeudenkäynnissä oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 10 §:n 1

momentin mukaan. Uskottu mies ei siten ole asianosainen asiassa, vaan hän ainoastaan tukee oikeudenkäynnissä asianosaisena olevia vähemmistöosakkeenomistajia. Hänellä on kuitenkin pääsääntöisesti oikeus toimia oikeudenkäynnissä asianosaisen tavoin, esimerkiksi esittää siinä näyttöä. Uskotulla miehellä on vähemmistöosakkeenomistajien etujen valvojana myös velvollisuus tuoda asiassa esille näiden asiaa tukevia seikkoja. Sen sijaan hänellä ei ole itsenäistä oikeutta suorittaa näitä sitovia prosessitoimia, esimerkiksi myöntää lunastajan kannetta oikeaksi. Käytännössä uskotun miehen keskeisenä tehtävänä on lausua käsityksensä ja tarvittaessa esittää näyttöä siitä, mikä on osakkeen oikea lunastushinta. Koska uskotun miehen tehtävä rajoittuu välimiesmenettelyyn, se ei ulotu ehdotuksen 24 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun muutoksenhakuun hovi-oikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa.

Ehdotuksen mukainen uskotun miehen tehtävä poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan uskottu mies voi tietyin edellytyksin muun muassa sopia lunastamisesta poissa olevan vähemmistöosakkeenomistajan puolesta. Sopimismahdollisuudella ei ole ollut käytännössä merkitystä, mikä lisäksi sitä voidaan pitää poissaolevan osakkeenomistajan kannalta periaatteellisesti ongelmallisena. Ehdotuksessa on myös pyritty uskotun miehen tehtävän mahdollisimman selkeään määrittelyyn, kun taas uskotun miehen tehtävä voimassa olevan lain mukaan on monelta osin epäselvä.

Koska uskottu mies ei ole asianosaisen asemassa, momentissa on tarpeen säätää myös siitä, että tiedoksiannot on aina toimitettava ja kappale välitystuomiota annettava uskotulle miehelle. Uskotun miehen edunvalvontatehtävä käsittää sen, että välimiesmenettelyssä passiivisina pysytteleillä vähemmistöosakkeenomista-

jilla on oikeus uskotun miehen kautta tutustua jutun asiakirjoihin ja omalla kustannuksellaan tehdä niistä jäljennöksiä.

Edelleen momentin mukaan uskotun miehen velvollisuuksista ja valvonnasta on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetun lain 5 ja 6 luvussa säädetään edunvalvojasta. Mainitun lain 6 luvussa tarkoitettu lopputilitys on lisäksi momentin mukaan rekisteröitävä kaupparekisteriin, mikä vastaa voimassa olevan lain 14 luvun 20 §:n 4 momentissa olevaa säännöstä. Lopputilityksen katsotaan kuulutuksella tulevan kolmannen henkilön, muun muassa vähemmistöosakkeenomistajan, tietoon kaupparekisterilain 26 §:ssä säädetyllä tavalla. Selvyyden vuoksi momentissa todettaisiin myös, että uskotun miehen palkkioon ja kulujen korvaukseen sovelletaan välimiesmenettelyn kustannuksia koskevia ehdotuksen 24 luvun 6 § säännöksiä.

Lunastushinnan määrittäminen ja lunastamisen täytäntöönpano

5 §. *Lunastushinnan määrittäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan osakkeen lunastushinta on määritettävä välimiesmenettelyn vireille tuloa edeltävän ajankohdan käyvän hinnan mukaan. Voimassa olevassa laissa ei säädetä hinnanmäärityksen ajankohdasta. Oikeuskirjallisuudessa ja välimieskäytännössä on kuitenkin katsottu, että lunastushinta on määritettävä lunastusvaatimuksen esittämistä edeltävän käyvän hinnan perusteella. Tämä on myös johdonmukaista sen kanssa, että sulautumisen tai jakautumisen yhteydessä tapahtuvassa lunastamisessa ei oteta huomioon sulautumisen tai jakautumisen vaikutusta osakkeen hintaan.

Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 2 momentin kaltaista

nimenomaista säännöstä siitä, että välimiesten on hinnanmäärityksessä otettava huomioon kaikki kussakin yksittäistapauksessa asiaan vaikuttavat seikat. Tarkoitus ei kuitenkaan ole muuttaa käyvän hinnan määrityksessä noudatettavia oikeuskäytännössä ja – kirjallisuudessa muodostuneita periaatteita. Siten lähtökohtana käyvän hinnan määrittelylle on osakkeen markkinahinta. Näin on erityisesti julkisen kaupankäynnin kohteena olevissa yhtiössä, mutta myös muissa yhtiössä, jos markkinahinnan voidaan luotettavasti katsoa muodostuneen (KKO 1993:31). Vaikka markkinahintaa onkin pidettävä arvonmäärityksen lähtökohtana, toisaalta myös muilla arvostusmenetelmillä (osakkeen tuotto- ja substanssiarvo) voi olla merkitystä käypää hintaa määritettäessä.

Momentin mukaan lunastushinnalle on maksettava korkoa välimiesmenettelyn vireille tulon ja lunastushinnan maksamisen väliseltä ajalta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Tällainen koronmaksuvelvollisuus on johdonmukainen siihen nähden, että lunastushinta edellä esitetyn mukaisesti määritetään välimiesmenettelyn vireille tuloa edeltävän käyvän hinnan mukaisesti. Korkokanta määräytyy korkolain 12 §:ssä tarkoitetun viitekoron mukaisesti. Säännös ei rajoita lunastajan korkolain mukaista velvollisuutta maksaa tätä korkeampaa viivästyskorkoa, jos lunastushintaa ei makseta oikeana aikana.

Pykälän 2 momentti sisältää erityissäännöksen lunastushinnan määrittämisestä silloin, kun lunastamista on edeltänyt arvopaperimarkkinalain 6 luvun 6 §:n mukainen pakollinen ostotarjous. Tällöin käypänä hintana myös osakeyhtiölain mukaisessa lunastusmenettelyssä pidetään lähtökohtaisesti arvopaperimarkkinalain 6 luvun 7 §:n mukaista hintaa. Ehdotettu säännös, jota vastaavaa ei ole voimassa olevassa laissa, yhdenmukaistaa hinnanmääri-

tystä näissä usein toisiaan seuraavissa lunastusmenettelyissä. Arvopaperimarkkinalain 6 luvun 7 §:n mukainen hinta on tällöin pääsääntö, josta kuitenkin voidaan erityisestä syystä poiketa. Erityisen syyn olemassa oloa arvioitaessa on ennen kaikkea kiinnitettävä huomiota arvopaperimarkkinalain mukaisen ostotarjouksen ja osakeyhtiölain mukaisen lunastusmenettelyn väliseen aikaan. Mitä pidempi aika näiden välillä on kulunut, sitä vähemmän merkitystä arvopaperimarkkinalain mukaisella lunastushinnalla on osoituksena osakeyhtiölain mukaisessa lunastusmenettelyssä noudatettavasta käyvästä hinnasta. Asiaa arvioitaessa voidaan huomiota kiinnittää myös siihen, kuinka suuri osa tarjouksen kohteena olevista osakkeenomistajista on hyväksynyt arvopaperimarkkinalain mukaisen ostotarjouksen. Mitä suurempi osa osakkeenomistajista on pitänyt arvopaperimarkkinalain mukaista hintaa hyväksyttävänä, sitä suurempi painoarvo tällä hinnalla on myös osoituksena osakeyhtiölain mukaisesta käyvästä hinnasta.

6 §. *Lunastushinnan suorittaminen ja oikeuksien siirtyminen.* Pykälän säännökset lunastushinnan suorittamisesta ja oikeuksien siirtymisestä vastaavat pääperiaatteiltaan voimassa olevan lain 14 luvun 21 §:n säännöksiä. Säännökset sisältävät kuitenkin erinäisiä muutoksia ja täsmennyksiä voimassa olevaan lakiin verrattuna.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin selvyiden vuoksi nimenomaisesti, että lunastamista koskevan tuomion tultua lainvoimaiseksi osake siirtyy lunastajalle, kun tämä maksaa lunastushinnan. Voimassa olevassa laissa asiasta on säädetty ainoastaan tallettamalla tahtuvan maksun osalta.

Lunastushinta on momentin mukaan maksettava viimeistään kuukauden kuluttua tuomion lainvoimaiseksi tulemisesta. Jos tämä laiminlyödään,

lunastushinnalle on maksettava viivästyskorkoa siten kuin korkolaissa säädetään.

Kun osakkeesta on annettu osakekirja, lunastaja ei ole velvollinen suorittamaan lunastushintaa, ellei osakekirjaa siirretä lunastajalle eli luovuteta tämän hallintaan asianmukaisin siirto-merkinnöin varustettuna. Pykälän 2 momentin mukaan vähemmistöosakkeenomistajan on tällaisessa tapauksessa tarjouduttava siirtämään osakekirja lunastajalle lunastushinnan maksua vastaan. Jos vähemmistöosakkeenomistaja ei menettele sanotulla tavalla pykälän 1 momentissa säädetyn kuukauden määräajan kuluessa, lunastaja voi turvautua niin sanotun maksutalletuslain (281/1931) mukaiseen talletusmenettelyyn. Momentin erityissääntely liittyy siihen, että yhtiöllä ei tällöin tyypillisesti edes ole varmaa tietoa niistä osakkeenomistajista, joilla on oikeus lunastushintaan. Toisaalta suuren osan näistä voidaan olettaa kääntyvän yhtiön puoleen siihen varatussa kuukauden määräajassa. Lunastaja ei luonnollisesti ole velvollinen suorittamaan lunastushinnalle viivästyskorkoa niin kauan kuin osakekirjaa ei ole tarjottu lunastajalle, koska maksuviivästys tällöin johtuu velkojasta. Toisaalta vähemmistöosakkeenomistajalla ei luonnollisesti ole velvollisuutta osakekirjan siirtämiseen muuten kuin lunastushinnan suorittamista vastaan.

Jos osake kuuluu arvo-osuusjärjestelmään, momentin säännöksiä ei sovelleta. Lunastajalla on tällaisessa tapauksessa lunastushinnan maksettuaan käsillä olevan pykälän 1 momentin ja arvo-osuuksia koskevan lainsäädännön perusteella oikeus vaatia, että hänet kirjataan kysymyksessä olevien arvo-osuuksien omistajaksi. Tähän ei tarvita kysymyksessä olevan vähemmistöosakkeenomistajan myötävaikutusta. Jos tiedossa ei ole, kenelle lunastushinta tulisi maksaa, lunastushinta voi-

daan kuitenkin tällöinkin tallettaa maksutalletuslain 1 §:n mukaisilla edellytyksillä. Sanottu saattaa olla tarpeen ehdotuksen 4 luvun 11 §:ssä tarkoitettulle yhteistilille kirjattujen osakkeiden osalta. Momentin säännöksiä ei sovelleta myöskään silloin, kun osakkeesta muuten ei ole annettu osakekirjaa. Tällöinkin tallettaminen voi kuitenkin tulla kysymykseen maksutalletuslain 1 §:ssä säädettyillä yleisillä edellytyksillä.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetun tallettamisen jälkeen osakekirjan hallinta tuottaa ainoastaan oikeuden saada lunastushinta korkoineen osakekirjan asianmukaista siirtoa vastaan. Säännös, joka asiallisesti vastaa voimassa olevaa lakia, rajoittaa muun muassa osakekirjan luovutuksen- tai pantinsaajan oikeutta, vaikka tämä ei osakekirjan saadessaan olisikaan ollut tietoinen osakkeeseen kohdistuvasta lunastuksesta. Momentti sisältää myös uuden osakekirjan antamista koskevat säännökset, jotka vastaavat voimassa olevan lain säännöksiä muuten, mutta ehdotuksessa ei ole katsottu aiheelliseksi edellyttää, että uusi osakekirja voitaisiin antaa vasta vuoden kuluttua tallettamisesta.

7 §. *Oikeuksien siirtyminen vakuutta vastaan.* Pykälä sisältää vakuuden asettamisesta säännökset, jotka pääosin vastaavat voimassa olevan lain 14 luvun 21 §:ssä olevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan kun lunastusoikeus ei välimiesten käsityksen mukaan ole perustellusti riitainen tai kun sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman, mutta lunastushinnasta ei ole sovittu tai määrätty, lunastajaa pidetään heti osakkeen omistajana, jos lunastaja asettaa lunastushinnan maksamisesta välimiesten hyväksymän vakuuden. Tämä vastaa pitkälti voimassa olevan lain 14 luvun 21 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä. Ehdotuksen sanamuotoa on kuitenkin

hieman muutettu voimassa olevaan lakiin verrattuna, millä pyritään korostamaan, että välimiehillä on vakiintuneen välimieskäytännön mukaisesti tietty harkintavalta sen arvioimisessa, onko lunastusoikeus sillä tavoin riittävä, että vakuuden asettaminen ei tule kysymykseen. Jos lunastusoikeus tosin on riitautettu, mutta riitautusta ei ole lainkaan perusteltu tai perustelut ovat oikeudellisesti mahdottomat, riitautus ei estä momentin mukaista menettelyä. Jos lunastusoikeus sen sijaan on perustellusti riitautettu, momentin mukainen menettely ei tule kysymykseen ennen kuin kysymys lunastusoikeudesta on ratkaistu esimerkiksi välimiesmenettelystä annetun lain 35 §:n mukaisella välituomiolla, joka on saanut lainvoiman.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi säännös, jonka mukaan uskottu mies, jos sellainen on määrätty, säilyttää vakuutta tarvittaessa lunastushintaan oikeutettujen lukuun. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Koska vakuuden säilyttäminen eräiden asianosaisten puolesta soveltuu huonosti esimerkiksi välimiesoikeuden puheenjohtajalle, välimieskäytännössä on jo nykyään toisinaan osoitettu vakuuden säilyttäminen uskotun miehen tehtäväksi.

Koska lunastajaa vakuuden asettamisen jälkeen pidetään osakkeenomistajana, hänellä on tämän jälkeen oikeus saada osakekirja siirretyksi itselleen taikka tulla kirjatuksi arvosuuden omistajaksi. Pykälän 2 momentin mukaan osakekirjaan sovelletaan vakuuden asettamisen jälkeen, mitä 6 §:n 3 momentin mukaan sovelletaan lunastushinnan tallettamisen jälkeen. Asiallisesti vastaava säännös on voimassa olevan lain 14 luvun 21 §:n 2 momentissa.

19 luku. Yritysmuodon muuttaminen

Luku sisältää säännökset yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta julkiseksi osakeyhtiöksi, julkisen osakeyhtiön muuttamisesta yksityiseksi sekä yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta osuuskunnaksi tai henkilöyhtiöksi ja toiminnan jatkamisesta yksityisenä elinkeinonharjoittajana.

Yksityisen osakeyhtiön julkiseksi osakeyhtiöksi muuttamista koskeva sääntely säilyy voimassa olevaa lakia vastaavana.

Julkisen osakeyhtiön yksityiseksi osakeyhtiöksi muuttamista ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Ehdotuksen mukaan muutoksen edellytyksenä on ainoastaan, että muutoksen jälkeen yhtiön yhtiöjärjestys ja toiminimi täyttävät yksityiselle yhtiölle asetetut vaatimukset. Voimassa olevan lain mukainen kielto muuttaa julkinen yhtiö yksityiseksi, sulauttaa julkinen yhtiö yksityiseen tai jakautua yksityiseksi yhtiöksi yhtiön osakkeen ollessa julkisen kaupankäynnin kohteena johtaa sattumanvaraisiin lopputuloksiin. Yhtiön julkisen kaupankäynnin kohteena oleviin arvopapereihin sijoittaneiden osakkeenomistajien ja velkojen oikeudet turvataan paremmin arvopaperimarkkinalainsäädännön ja markkinapaikkojen sääntöjen määräyksillä, jotka koskevat julkisesta kaupankäynnistä poistamisen edellytyksiä kuin osakeyhtiölain säännöksillä.

Voimassa olevassa 17 luvun 2 §:n 4 momentissa edellytetään julkisen yhtiön yksityiseksi muuttamiselle sellaisten muiden kuin oman pääoman ehtoisten arvopapereiden haltijoiden suostumus, joiden arvopaperi voi olla julkisen kaupankäynnin kohteena, vaikka arvopaperi ei muutoshetkellä varsinaisesti olisikaan tällainen. Tämä vaatimus ehdotetaan poistettavaksi. Ennen lain muutosta annettujen arvopapereiden osalta tarvittaneen siirtymäsäännös.

Voimassa olevan lain 17 luvun 2 §:n 2 momentin säännös lajikohtai-

sesta äänestyksestä muutettaessa julkinen yhtiö yksityiseksi on katsottu tarpeettomaksi. Voimassa olevan lain säännökset osakelajikohtaisesta äänestyksestä päätettäessä julkisen yhtiön sulautumisesta tai jakautumisesta yksityiseen osakeyhtiöön ehdotetaan poistettavaksi samasta syystä.

Myös voimassa olevan lain määräykset julkisen yhtiön yksityiseksi muuttamista vastustavan osakkeenomistajan oikeudesta lunastukseen ovat tarpeettoman monimutkaisia. Erillistä lunastusta yksityiseksi yhtiöksi muuttamisen yhteydessä ei tarvita. Jos julkisesta kaupankäynnistä poistaminen liittyy esimerkiksi siihen, että yhtiö ei täytä julkiselle kaupankäynnille täytettyjä vaatimuksia, ja yksityiseksi osakeyhtiöksi muuttaminen on tarpeen esimerkiksi yhtiön toiminnan tervehdyttämiseksi, vähemmistön lunastusoikeus saattaa olennaisesti hankaloittaa tällaisia tervehdyttämistoimia. Yksittäistapauksissa yhdenvertaisuusperiaate saattaa estää yksityiseksi osakeyhtiöksi muuttamista koskevan päätöksen tekemisen.

Ehdotuksen mukaan osakeyhtiömuodon muuttaminen muuhun yritysmuotoon voidaan tehdä vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Ehdotuksen mukaan muu yritysmuodon muutos olisi mahdollinen vain yksityiselle osakeyhtiölle. Muutos on kaikissa tilanteissa osakkeenomistajan aseman kannalta niin huomattava, että ketään osakkeenomistajaa ei voida pakottaa hyväksymään muutosta. Sulautumista vastaavan lunastusmenettelyn soveltamista määräenemmistö-päätöksen ohella ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon säännöksen kohteena olevien yhtiöiden pieni koko. Lunastusmenettelyn kustannukset saattaisivat usein moninkertaisesti ylittää yhtiön koko varallisuuden. Koska ehdotuksen kattamien yritysmuotojen pääoman pysyvyyttä koskevat säännökset ovat osakeyhtiölakia

lievemmat, muutokseen ehdotetaan sisällytettäväksi pakollinen velkojainsuojamenettely, joka vastaa muun muassa sulautumisen ja osakepääoman alentamisen yhteydessä käytettävää menettelyä.

Tällaisen yritysmuodon muutoksen lisäedellytyksenä olisi, että osakeyhtiön osakkeenomistajat täyttävät kunkin yritysmuodon omistajille asetetut vaatimukset. Esimerkiksi osuuskunnaksi muuttuminen edellyttäisi, että osakeyhtiössä on vähintään kolme osakkeenomistajaa, koska osuuskunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä. Osuuskunnaksi, avoimeksi tai kommandiittiyhtiöksi muuttaminen ei edellytä, että osakkeenomistajat, tai osa näistä, olisi luonnollisia henkilöitä.

Toisin kuin muutettaessa osakeyhtiömuotoa julkisesta yksityiseksi tai päinvastoin, muun yritysmuodon muutoksen katsotaan ehdotuksessa johtavan sulautumista vastaavalla tavalla yhtiön purkautumiseen. Muutos on kuitenkin sulautumista vastaavalla tavalla yleisseuraanto.

Ehdotuksessa ei suoraan oteta kantaa siihen, vaikuttaako osakeyhtiömuodossa harjoitetun toiminnan laatu yhtiön mahdollisuuteen muuttaa yritysmuotoaan. Osakeyhtiölaki ei rajoita osakeyhtiömuodossa harjoitettavaa toimintaa, vaan osakeyhtiö voi hyvin harjoittaa yleishyödyllistä toimintaa tai toimia passiivisena omistusyhtiönä. Tällaisen yhtiön muuttaminen muuhun yritysmuotoon riippuu ainoastaan siitä, voidaanko toimintaa jatkaa muuttuneessa yritysmuodossa sitä koskevien säännösten mukaisesti.

Ehdotus ei sisällä säännöksiä osakeyhtiön muuttamisesta ulkomaisen emoyhtiön sivuliikkeeksi. Tällainen muutos selvitysmenettelyttä vastaisi rajat ylittävää tytäryhtiösulautumista. Sääntelyä on harkittava muiden rajat ylittävien yritysjärjestelyjen sääntelyn yhteydessä.

Osakeyhtiömuodon muuttaminen

1 §. *Yksityisen osakeyhtiön muuttaminen julkiseksi osakeyhtiöksi.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta julkiseksi osakeyhtiöksi voimassa olevan lain 17 luvun 1 §:ää vastaavalla tavalla.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettuja julkisen osakeyhtiön yhtiöjärjestykselle säädettyjä vaatimuksia ovat 1 luvun 3 §:n mukainen 80 000 euron vähimmäisosakepääoma ja toiminimilain 7 §:n 4 kohdan vaatimus siitä, että julkisen osakeyhtiön toiminimessä on oltava sanat "julkinen osakeyhtiö" tai niitä vastaava lyhennys "oyj". Jos yhtiön osakepääoma ennen muutosta on alle 80 000 euroa, osakepääoman korotus on ilmoitettava rekisteröitäväksi samalla yhtiömuodon muutoksen kanssa. Jos yhtiöjärjestyksessä on määrätty osakepääoman vähimmäismäärästä erikseen, myös tätä koskevaa määräystä tulee muuttaa, jos vähimmäisosakepääoma yhtiöjärjestyksen mukaan voisi olla vähemmän kuin 80 000 euroa.

Pykälän 3 momentissa on yksinkertaistettu voimassa olevan lain vaatimusta yhtiön sidotun oman pääoman katteen varmentamisesta poistamalla erillisen riippumattoman asiantuntijan käyttöä koskeva säännös. Riippumattoman asiantuntijan lausunto on yhtiön perustamista ja osakepääoman korotusta koskevia säännöksiä vastaavalla tavalla korvattu tilintarkastajan todistuksella, joka liitetään rekisteri-ilmoitukseen. Todistusta ei tarvitse esittää yhtiökokoukselle. Muun muassa sen johdosta, että ulkomainen lainsäädäntö saattaa rajoittaa yhtiön oman tilintarkastajan mahdollisuuksia arvioida yhtiön varallisuusasemaa tilintarkastuksesta erillään, ehdotuksessa sallitaan myös muun kuin yhtiön oman tilintarkastajan antama lausunto oman pääoman katteesta. Toisin kuin voi-

massa olevan lain mukainen lausunto, todistus kohdistuu rekisteri-ilmoituksen tekohetkeen, eikä asiasta päättävän yhtiökokouksen ajankohtaan. Tällöin lausunnossa voidaan, ja tilanteissa, joissa 2 momentin mukaan osakepääomaa on korotettava ennen muutosta, myös tulee huomioida muutoksen yhteydessä toteutettu osakepääoman korotus. Korotuksesta yhtiölle tuleva määrä on oltava maksettuna rekisteri-ilmoitusta tehtäessä. Täydellä katteella momentissa tarkoitetaan sitä, että yhtiön varojen ja velkojen erotuksen on sekä yhtiön taseen perusteella että käypiin arvoihin arvostettuna oltava vähintään osakepääoman suuruinen.

Momentissa asetetaan rekisteröinnille yhden kuukauden määräaika. Määräaika vastaa ehdotuksessa muutosten rekisteröinnin osalta omaksuttua linjaa.

Muutos yksityisestä osakeyhtiöstä julkiseksi osakeyhtiöksi tapahtuu 4 momentin mukaan muutoksen rekisteröimisellä.

2 §. *Julkiseksi osakeyhtiöksi muuttamisen jälkeen tehdyt merkittävät hankinnat.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 17 luvun 1 §:n 4 momenttia vastaavalla tavalla perustamisen yhteydessä sovellettavan niin kutsutun jälkiapporttimenettelyn soveltamisesta myös muutettaessa yhtiö julkiseksi osakeyhtiöksi.

3 §. *Julkisen osakeyhtiön muuttaminen yksityiseksi osakeyhtiöksi.* Ehdotuksella yksinkertaistetaan voimassa olevan lain 17 luvun 2 §:n julkisen osakeyhtiön yksityiseksi osakeyhtiöksi muuttamista koskevaa sääntelyä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan yksityiseksi osakeyhtiöksi muuttamista koskeva päätös on tehtävä kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Voimassa olevassa laissa

olevaa osakelajikohtaista äänestystä ei edellytetä.

Ehdotettua 1 §:ää vastaavasti yhtiön yhtiöjärjestyksen tulee *2 momentin* mukaan täyttää muutoksen jälkeen yksityiselle osakeyhtiölle asetetut vaatimukset. Koska yksityisen osakeyhtiön osakepääomalle ei ole asetettu ylärajaa, säännös merkitsee käytännössä sitä, että yhtiön yhtiöjärjestyksestä ilmenevässä toiminimessä on oltava sana "osakeyhtiö" tai sitä tarkoittava lyhenne "oy". Vaikka momentissa ei kielletäkään yhtiön, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena, muuttamista yksityiseksi yhtiöksi, tällainen toimenpide saattaa johtaa yhdenvertaisuuden loukkaukseen tai järjestelyn toteuttamiseen osallistuneiden korvausvastuuseen, vaikka järjestely tehtäisiin noudattaen arvopaperimarkkinalainsäädäntöä ja markkinapaikan sääntöjä.

Pykälän *3 momenttiin* ehdotetaan 1 §:ää vastaavasti määräaika päätöksen rekisteröinnille ja *4 momenttiin* säännös päätöksen raukeamisesta ja muutoksen voimaantulosta.

Pykälän *5 momenttiin* on otettu viittaus sulautumista ja jakautumista koskeviin 16 ja 17 luvun säännöksiin. Sulautumis- ja jakautumistilanteissa ei sovelleta tämän pykälän 1-4 momenttien määräyksiä, mutta sulautumisessa tai jakautumisessa perustettavan yhtiön yhtiöjärjestyksen on täytettävä yhtiön yhtiömuodolle laissa asetetut vaatimukset.

Yksityisen osakeyhtiön toiminnan jatkaminen muussa kuin osakeyhtiömuodossa

4 §. *Yksityisen osakeyhtiön muuttaminen osuuskunnaksi tai henkilöyhtiöksi.* Pykälässä ehdotetaan säädettä-

väksi edellytyksistä, joilla yksityinen osakeyhtiö voidaan muuttaa osuuskunnaksi, avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi taikka joilla osakeyhtiön toimintaa voidaan jatkaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Erotuksena 1–3 §:ssä säännelystä yhtiömuodon muutosmenettelystä, jossa osakeyhtiö muuttuu toiseen osakeyhtiömuotoon, 4–9 §:ssä säännelystä menettelystä käytetään nimitystä "yritysmuodon muutos".

Pykälän *1 momentin* mukaan osuuskunnaksi muutettavassa osakeyhtiössä tulee olla vähintään kolme osakkeenomistajaa, joista kaikista on tultava osuuskunnan jäseniä. Säännös perustuu osuuskuntalain 3 luvun 1 §:ään, jonka mukaan osuuskunnassa tulee olla vähintään kolme jäsentä.

Pykälän *2 momentin* mukaan avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi muutettavassa osakeyhtiössä tulee olla vähintään kaksi osakkeenomistajaa, joista tulee avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiömiehiä. Osasta osakkeenomistajista voi yhtiösopimuksessa määrättävällä tavalla tulla kommandiittiyhtiön äänettömiä yhtiömiehiä. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 1 luvun 1 §:n mukaan yhtiössä on oltava vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies.

Liiketoimintakieltoon määrätystä osakkeenomistajasta ei voi tulla vastuunalaista yhtiömiestä vaan ainoas-

taan kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies.

Pykälän *3 momentin* mukaan myös yhdenmiehenyhtiö voi lopettaa osakeyhtiön toiminnan selvitysmenettelyttä ja jatkaa toimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Edellytyksenä tällöin on, että yhtiön ainoa osakkeenomistaja

on Euroopan talousalueella asuva luonnollinen henkilö. Ainoalle osakkeenomistajalle määrätty liiketoimintakielto estää toiminnan jatkamisen yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Vaikka verolainsäädännössä sallitaan kuolinpesän harjoittavan yksityisen elinkeinonharjoittajan toimintaa tietyn ajan ilman, että kuolinpesää pidettäisiin avointa yhtiötä vastaavana yhtymänä, tällainen tilanne on yksityisoikeudellisesti niin epäselvä, ettei kuolinpesän omistaman yhtiön muuttaminen yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi ole sallittua.

Pykälän 4 *momentin* mukaan yhtiön asettaminen selvitystilaan ei estä yritysmuodon muutosta niin kauan kun yhtiön varojen jakoa osakkeenomistajille ei ole aloitettu. Momentti vastaa ehdotetussa 16 luvun 16 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä selvitystilän vaikutuksesta sulautumiseen. Vaikka yritystoiminnan jatkaminen yksityisenä elinkeinonharjoittajana johtaakin lopulta varojen jakamiseen ainoalle osakkeenomistajalle, säännös ei estä tällaista muutosta selvitystilaan asettamisen jälkeen edellyttäen, että varojen jakaminen tapahtuu vasta yritysmuodon muutoksen rekisteröinnin jälkeen.

Koska ehdotuksen mukaan vain yhtiön osakkeenomistajista voi yritysmuodon muutoksessa tulla osuuskunnan jäseniä, optio-oikeuksien haltijoiden on käytettävä optio-oikeutensa osakemerkintään, jos heistä on tarkoitus tulla jäseniä. Yhtiön muuttuessa osuuskunnaksi voidaan myös sopia, että osuuskunta antaa optio-oikeuksien haltijoille osuuskunnan optio-oikeuksia yritysmuodon muutoksen rekisteröinnin jälkeen. Tällaisesta optio-oikeuksien antamisesta on kuitenkin osuuskunnassa päätettävä erikseen. Optio-oikeuksien ehdoissa voidaan määrätä, mitkä oikeudet optio-oikeuksien haltijoilla on yritysmuodon muutoksessa. Yhtiö voi optio-oikeuksien

haltijoiden suostumuksella tai optio-oikeuksien ehdoissa määrättyllä tavalla maksaa optio-oikeuksien haltijoille korvausta optio-oikeudesta luopumisesta, jos korvauksen maksamiselle on 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettu liiketaloudellinen peruste.

5 §. *Päätöksenteko.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muuhun kuin toiseen osakeyhtiömuotoon muuttamista koskevan päätöksen tekotavasta ja sisällöstä. Ehdotetun 1 *momentin* mukaan päätös on tehtävä kaikkien osakkeenomistajien yksimielisenä päätöksenä yhtiökokouksessa tai 5 luvun 1 §:n 2 *momentin* mukaisesti yhtiökokousta pitämättä. Koska yritysmuodon muutos vaikuttaa olennaisesti myös yhtiön mahdollisten optio-oikeuksien haltijoiden asemaan, eikä optio-oikeuksien haltijoille voida turvata oikeutta lunastukseen tai muuhun rahakorvaukseen, päätökselle vaaditaan poikkeuksellisesti myös kaikkien optio-oikeuksien haltijoiden suostumus. Koska suostumus voidaan antaa ennakkollisesti, asiasta voidaan määrätä myös optio-oikeuksien ehdoissa.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään osuuskunnaksi muuttamista koskevan päätöksen sisällöstä. Tällaisen päätöksen on *momentin 1 kohdan* mukaan otettava osuuskunnan säännöt osuuskuntalaissa säädetyssä muodossa, sekä selvitettävä, minkälaiset osuudet osuuskunnassa kukin osakkeenomistaja saa.

Momentin 2 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osakkeenomistajien ottamien osuuksien lukumäärät. Osuuskuntalain 9 luvun 1 §:ssä edellytetään, että jokainen jäsen ottaa vähintään yhden osuuden.

Momentin 3 kohdan mukaan päätöksessä on mainittava osuuskunnan ensimmäisten tilintarkastajien ja hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenten nimet. Koska osakeyhtiön muuttaminen osuuskunnaksi merkitsee yhtiön purkautumista, osakeyhtiön olemassa

oleva johto ja tilintarkastajat eivät ilman nimenomaista mainintaa jatka osuuskunnan vastaavina eliminä.

Momentti vastaa yksinkertaistettuna osuuskuntalain 2 luvun 2 §:n säännöstä osuuskunnan perustamiskirjan sisällöstä. Yritysmuodon muutosta koskevassa päätöksessä ei kuitenkaan ole tarpeen mainita osakkeenomistajien henkilötietoja, osuuskunnan perustamiskuluja ja niiden korvaamista eikä osuuskunnan myöntämiä muita erityisiä etuja. Ehdotuksessa osakeyhtiön muuttaminen osuuskunnaksi on rinnastettu osuuskunnan perustamiseen, mutta osakeyhtiön osakkeenomistajia ei ole rinnastettu osuuskunnan perustajiin.

Ehdotetun 3 *momentin* mukaan päätös osakeyhtiön muuttamisesta osuuskunnaksi korvaa osuuskunnan perustamiskirjan. Momentti vastaa periaatteiltaan kombinaatiosulautumisesta 16 luvun 13 §:ssä ehdotettua.

Koska yritysmuodon muutokseen liittyy osakepääoman alentamista vastaava velkojien suojaamenettely, osuuskunnan osuuspääoma voidaan määrätä osakeyhtiön osakepääomaa pienemmäksi.

Pykälän 4 *momentin* mukaan päätöksessä, joka koskee osakeyhtiön muuttamista avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi, on oltava avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimus.

Päätöksessä, joka koskee osakeyhtiön toiminnan jatkamista yksityisenä elinkeinonharjoittajana, on oltava elinkeinonharjoittajan toiminimi.

Yhtiön tai elinkeinonharjoittajan toiminimen tulee täyttää toiminimilaisa asetetut edellytykset.

6 §. *Päätöksen rekisteröiminen.* Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan asetettavaksi kuukauden määräaika yritysmuodon muutosta koskevan päätöksen rekisteröinnille. Määräaika vastaa yhtiömuodon muutokselle ja useille muille yhtiön asemaan olennaisesti

vaikuttaville toimille ehdotuksessa asetettua määräaika. Samalla rekisteri-ilmoituksen yhteydessä yhtiön on 2 *momentin* mukaan haettava myös kuulutuksen antamista velkojille yhtiön muuttuessa muuksi kuin osakeyhtiöksi.

7 §. *Kuulutus velkojille.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yritysmuodon muutokseen liittyvästä velkojien suojaamenettelystä osakepääoman alentamiseen liittyvää 14 luvun 4 §:n mukaisesta menettelyä vastaavasti.

8 §. *Rekisteröinnin edellytykset.* Pykälässä ehdotetaan osakepääoman alentamisesta 14 luvun 5 §:ssä ehdotettua vastaavasti säädettäväksi rekisteröinnin edellytyksistä. Edellytykset liittyvät 7 §:n mukaiseen kuulutusmenettelyyn.

Pykälän 3 *momentin* mukaan yritysmuoto muuttuu vasta muutosta koskevan päätöksen tultua rekisteröidyksi. Ellei avoimen tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksessa toisin määrätä, yhtiösopimus astuu voimaan vasta rekisteröinnin yhteydessä. Ennen yritysmuodon muutoksen rekisteröintiä liiketoiminnan harjoittaminen tapahtuu yritysmuotoa muuttavan osakeyhtiön lukuun. Muuttuva osakeyhtiö purkautuu vasta yritysmuodon muutoksen rekisteröinnin yhteydessä.

Osuuskunnan osuuspääoman ei edellytetä olevan täysin maksettu yritysmuodon muutoksen jälkeen. Osakeyhtiöltä osuuskunnalle siirtyneestä varallisuudesta on kuitenkin annettava

osuuskuntalain 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettu apportselvitys. Koska täyttää osuuspääoman maksua ei edellytetä, osakeyhtiö voi muuttua osuuskunnaksi, vaikka sen oma pääoma olisi tappioiden johdosta osakepääomaa pienempi.

9 §. *Yritysmuodon muutoksen oikeusvaikutukset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yritysmuodon muutok-

sen oikeusvaikutuksista yhtiön muutuksessa muuksi kuin osakeyhtiöksi. Oikeusvaikutuksiltaan muutos vastaa kombinaatiosulautumisessa tapahtuvaa yleisseuraantoa.

Sulautumista vastaavalla tavalla purkautuneen osakeyhtiön johdon on laadittava lopputilitys, joka on tilintarkastettava, vahvistettava ja rekisteröitävä kuten tilinpäätös. Jos yhtiöllä on tilintarkastaja, tämä pääsääntöisesti tarkastaa lopputilityksen. Yhtiöissä joissa ei ole tilintarkastajaa sekä poikkeustapauksissa muuten lopputilityksen tarkastaa muu hyväksytty tilintarkastaja.

20 luku. Yhtiön purkaminen

Luvussa säädetään voimassa olevan lain 13 luvun tapaan yhtiön selvitystilasta, purkamisesta, konkurssista ja saneerauksesta. Luvun otsikkoa on kuitenkin käytännöllisistä syistä lyhennetty.

Voimassa olevan lain 13 luku on olennaisilta osiltaan uudistettu lailla 1094/2000, joka tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2001 (HE 69/2000 vp.). Lukuun ehdotetaan tästä syystä vain harvoja aineellisia muutoksia. Merkittävin muutos on pääoman vähentymiseen perustuvan, voimassa olevan lain 13 luvun 2 §:ssä säännellyn pakkoselvitystilasääntelyn korvaaminen uusilla pääoman vähentymiseen liittyvillä säännöksillä. Ehdotuksen mukaan hallituksella olisi voimassa olevan lain tapaan velvollisuus kutsua yhtiökokous koolle, kun yhtiö huomaa oman pääoman alentuneen alle puoleen osakepääomasta. Voimassa olevaa lakia vastaavaa saneerausvelvollisuutta ei olisi. Yhtiön olisi välittömästi rekisteröitävä kaupparekisteriin tieto siitä, että osakepääoma on kokonaan menetetty.

Ehdotuksessa ei enää jaettaisi selvitystilapäätöksiä pakkoselvitystilaan ja vapaaehtoiseen selvitystilaan. Lu-

kuun ei ole otettu säännöksiä voimassa olevan lain 13 luvun 4 a §:ssä tarkoitetuista tilanteista, joissa ratkaisu selvitystilaan asettamisesta tehdään tuomioistuimen toimesta. Selvitystilapäätökset tehtäisiin vastaisuudessa yhtiökokouksessa määränemmistöllä. Jos yhtiön rekisteritiedoissa on puutteellisuuksia tai yhtiön konkurssi on rauennut varojen puutteeseen, rekisteriviranomainen voi kuitenkin määrätä yhtiön selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi. Nykyään harvinaiseen yhtiöjärjestysmääräykseen perustuva selvitystilaan määrääminen toteutetaan tarvittaessa yhtiökokouksen moitekanteen avulla. Tilanteista, joissa tuomioistuin voi määrätä yhtiön selvitystilaan osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäytön perusteella, säädetään ehdotuksen 23 luvussa.

Luvun säännökset on osin ryhmitelty uudelleen lukemisen helpottamiseksi.

1 §. *Yhtiön purkaminen.* Pykälässä luetaan tavat, joilla yhtiö voi purkautua. Pykälän 1 momentissa todetaan luvun systematiikan selkeyttämiseksi se, että yhtiön purkaminen tapahtuu noudattaen selvitysmenettelyä annettuja säännöksiä. Purkamista edeltää siis selvitysmenettely. Pykälän 2 momentissa todetaan voimassa olevan lain 13 luvun 19 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla, että konkurssiin asetettu yhtiö katsotaan purkautuneeksi, jos omaisuutta ei konkurssin jälkeen enää ole jäljellä. Säännöksessä otetaan kuitenkin huomioon se, että konkurssissa lopputilitys voidaan hyväksyä, vaikka kaikkia konkurssipesän varoja ei vielä ole jaettu velkojille. Pykälän 3 momentissa todetaan muut menettelyt, jotka voivat johtaa yhtiön purkautumiseen.

2 §. *Rekisteristä poistaminen.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 5 b §:ää vastaavasti siitä, että yhtiö, jonka varat eivät riitä selvitysmenettelyn läpikäymiseen, tai jonka

varojen määrästä ei saada tietoa, voidaan selvitystilaan asettamisen sijasta poistaa rekisteristä. Yhtiötä ei kuitenkaan poisteta rekisteristä, jos osakkeenomistaja tai muu taho ottaa vastatakseen selvitysmenettelyn kuluista. Yhtiö, jonka varojen määrästä ei saada tietoa, on tyypillisesti sellainen, jolla ei ole lainkaan edustajia. Yhtiön varallisuuden riittävyys voidaan yleensä päätellä siitä, onko tarjolla tehtävään suostuvia selvitysmiehiä. Sitoumus ottaa menettelyn kuluista vastattavaksi vastaisi periaatteiltaan tilannetta, jossa velkoja tai velkojat ottavat vastatakseen konkurssimenettelyn kustannuksista. Säännöstä on perusteltu hallituksen esityksessä 69/2000 vp.

Rekisteristä poistetun yhtiön oikeusasemaa säännellään 22-24 §:ssä.

Selvitystilaan asettaminen ja rekisteristä poistaminen

3 §. *Selvitystila.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että selvitystilaan asettaminen tapahtuu yhtiökokouksen päätöksellä ja edellyttää 5 luvun 27 §:ssä tarkoitettua määräenemmistöä. Viimeksi mainitun pykälän 3 momentista johtuu, että päätös on yhtiössä, jossa on useita osakelajeja, tehtävä osakelajikohtaisella äänestyksellä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 1 a §:n vapaaehtoista selvitystilaa koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa on erityisiä säännöksiä kokouskutsusta. Säännökset vastaavat asiallisesti voimassa olevan lain 13 luvun 1 a §:n 3 momenttia ja 9 luvun 9 §:n 2 momenttia sekä sanamuodoltaan ehdotettavaa sulautumista koskevan 16 luvun 11 §:ää. Säännöksessä edellytetään, että kokouskutsu toimitetaan viimeistään kuukautta ennen yhtiökokousta, ilmoittautumisen määräpäivää tai arvosuusjärjestelmässä olevia yhtiöitä koskevaa määräpäivää, jollei yhtiöjär-

jestyksestä johdu pidempää aikaa. Kutsu on lisäksi lähetettävä kirjallisena jokaiselle osakkeenomistajalle, jonka osoite on yhtiön tiedossa. Jos yhtiön kokouskutsut on muutoinkin toimitettava kirjallisina, ei luonnollisesti toista kutsua tarvitse lähettää.

4 §. *Selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määrääminen.* Pykälässä säädetään niistä tilanteista, joissa rekisteriviranomaisen on määrättävä yhtiö joko selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi. Jälkimmäinen vaihtoehto tulee 2 §:n mukaan kysymykseen silloin, kun yhtiöllä ei ole varoja selvityskulujen maksamiseen tai yhtiön varojen määrästä ei ole saatavissa tietoa, eikä kukaan myöskään ota vastatakseen selvityskustannuksista. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 4 §:ää, jota on tarkemmin perusteltu hallituksen esityksessä 69/2000 vp. Ainoana poikkeuksena on, että ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan pykälän 5 kohtaa, jossa säädetään vähimmäisosakepääoman alittavasta osakepääomasta. Tällaista tilannetta ei ehdotuksen mukaan tulisi voida syntyä.

Momentissa luetellut rekisteriviranomaisen ratkaistavat asiat liittyvät rekisteritietojen oikeellisuuteen ja niitä koskeva selvitys on saatavissa asiakirjoista. Ainoastaan 6 kohdassa tarkoitettu rauennut konkurssi ei välittömästi liity kaupparekisteritietoihin, mutta myös kysymys siitä, onko yhtiön konkurssi rauennut varojen puutteeseen, on ratkaistavissa asiakirjanäytön perusteella.

Pykälän 2 momentissa on voimassa olevan lain 13 luvun 5 a §:ää vastaava säännös, jonka mukaan määräys on annettava, jollei ennen asian ratkaisemista näytetä, ettei siihen ole enää perustetta. Yhtiö voi siten päätösten tekohetkeen asti korjata rekisteritietoihin liittyvän puutteen.

5 §. *Korjauskehotus.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 luvun

5 §:ää vastaavalla tavalla rekisteriviranomaisen velvollisuudesta kehottaa yhtiötä korjaamaan 4 §:n 1-4 kohdissa tarkoitetuissa rekisteritiedoissa olevat puutteet. Yhtiö, jonka konkurssi on rauennut varojen puutteen takia, voidaan asettaa selvitystilaan tai poistaa rekisteristä ilman kehoitus- ja kuultusmenettelyä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan kehoitus on ensi vaiheessa toimitettava viranomaisen tilanteessa sopivaksi katsomalla tavalla. Mikäli ensimmäinen yhteydenotto ei tuota tulosta, kehoitus on toimitettava kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi, että yhtiö voidaan viime kädessä asettaa selvitystilaan tai poistaa rekisteristä, mikäli tietoja ei määräpäivään mennessä korjata. Tämä toinen kehoitus on julkaistava virallisessa lehdessä aikaisintaan kolme kuukautta ennen määräpäivää. Samalla yhtiön osakkeenomistajia ja velkojia kehoitetaan tekemään haluamansa huomautukset kirjallisina määräpäivään mennessä. Huomautukset voivat koskea esimerkiksi sitä, että yhtiön toimielimet on asianmukaisesti valittu mutta rekisteröinti on laiminlyöty. Tällöin viranomainen voi lykätä menettelyä antaakseen yhtiölle mahdollisuuden korjata tilanne. Kuultus tekee mahdolliseksi myös käytännössä sen, että velkoja tai osakkeenomistaja ottaa vastatakseen menettelyn kuluista.

Viranomaisen on määräpäivää asettaessaan otettava huomioon, että yhtiö voi joutua kutsumaan yhtiökokouksen koolle voidakseen korjata puutteet. Lisäksi viranomaisen on hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti muillakin tavoilla pyrittävä tiedottamaan menettelystä, varsinkin silloin kun menettely kohdistuu suureen joukkoon yhtiöitä. Viranomaisen olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä esimerkiksi selvittämään osoitetietojen oikeellisuutta.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään, että virallisessa lehdessä julkaistavasta

kehotuksesta on myös viran puolesta tehtävä merkintä rekisteriin.

6 §. *Vireillepano-oikeus.* Pykälässä säädetään siitä, kuka voi rekisteriviranomaisessa saattaa vireille 4 §:ssä tarkoitetun selvitystilaan määrittämistä tai rekisteristä poistamista koskevan asian. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 13 luvun 4 b §:ää siten muutettuna, ettei säännöksessä viitata siihen tilanteeseen, että luvussa säädettäisiin asiasta toisin. Voimassa olevan lain viittaus liittyy voimassa olevan 13 luvun 2 §:n 2 momentin säännökseen, joka on muiden pakkoselvitystilaa koskevien säännösten tapaan poistettu.

Selvitysmenettely

7 §. *Selvitysmenettelyn tarkoitus.* Pykälän tarkoituksena on selventää sitä, missä tarkoituksessa yhtiön asioita hoidetaan selvitystilan aikana. Tämä yhtäältä helpottaa selvitysmiesten tehtäviä ja toisaalta helpottaa selvitysmiesten tehtävän asianmukaisen hoitamisen arvioimista vahingonkorvausta koskevassa asiassa. Säännöksellä korostetaan myös sitä, että selvitysmenettely on tarkoitettu vain tilanteisiin, joissa yhtiön varat ylittävät sen velat myös realisaatioarvoilla laskettuna. Säännös vastaa selvitysmenettelyn tarkoituksesta oikeuskirjallisuudessa esitettyä.

Selvitysmenettelyn tarkoituksena on 1 *momentin* mukaan yhtiön varallisuusaseman selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän suorittaminen tyypillisesti osakkeenomistajille mutta mahdollisesti heidän asemestaan tai ohellaan muulle taholle, mikäli yhtiöjärjestyksessä on tätä koskeva määräys. Selvitysmenettelyn tarkoituksena ei ole esimerkiksi yhtiön olemassaolon pitkittäminen tai muu sellainen toiminta. Toisaalta, mikäli parhaan likvidaatiotuloksen saaminen

edellyttää yhtiön liiketoiminnan jatkamista, tämä on mahdollista.

Momentissa todetaan selvyiden vuoksi, että yhtiökokous voi tehdä päätöksen selvitystilan lopettamisesta ja toiminnan jatkamisesta sekä tähän liittyviä tarpeellisia päätöksiä. Tällainen päätös voi olla esimerkiksi sulautuminen toiseen yhtiöön, osakepääoman korottaminen tai osakkeiden antaminen merkittäväksi.

Pykälän 2 momentissa on voimassa olevan lain 13 luvun 11 a §:ää vastaava säännös siitä, että yhtiön velkojen ylittäessä varat yhtiö on asetettava konkurssiin. Varojen ja velkojen suhdetta on tässä tilanteessa arvioitava realisaatioarvojen perusteella. Arvioinnissa pääomalainoja pidetään velkana.

8 §. *Selvitystilan alkaminen.* Pykälässä säädetäisiin selvitystilan alkamisesta. Pykälän 2 virkkeessä todetaan, että yhtiökokous voi lykätä selvitystilan alkamisen tiettyyn myöhempään päivään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 1 a §:n 2 momenttia.

9 §. *Selvitysmiesten valinta, määrääminen ja tehtävät.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain 13 luvun 6 §:ää vastaavalla tavalla selvitysmiesten asettamisesta ja tehtävistä. Pykälän 1 virkkeen mukaan yhtiökokouksen ja rekisteriviranomaisen, milloin viranomaisen määrää yhtiön selvitystilaan, on selvitystilapäätöksen yhteydessä valittava yksi tai useampi selvitysmies hallituksen sekä mahdollisten toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston tilalle.

Momentin 2 virkkeen mukaan selvitysmiehiin sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään hallituksen jäsenistä. Säännös koskee lähinnä selvitysmiesten tehtäviä ja vastuuta. Tehtävien osalta on kiinnitettävä huomiota 7 §:n erityiseen säännökseen selvitystilamennettelyn tarkoituksesta ja 2 momentissa olevaan selvitysmiesten tehtäviä koskevaan sääntelyyn. Momentissa ei

todeta, että yhtiöjärjestyksen hallitusta koskevia määräyksiä sovellettaisiin selvitysmiehiin. Selvitysmiehiin ei tämän vuoksi sovelleta yhtiöjärjestyksen hallituksen jäseniä koskevia mahdollisia kelpoisuusehtoja eikä myöskään toimikautta koskevia määräyksiä. Myöskään yhtiöjärjestyksen edustamista koskevia säännöksiä ei noudateta. Mikäli selvitysmiehiä asetetaan useita, päätöksentekoon ja edustamiseen sovelletaan, mitä hallituksen päätöksenteosta ja edustamisesta laissa säädetään. Selvitysmiehet muun muassa valitsevat tällöin keskuudestaan puheenjohtajan.

Momentin kolmannessa virkkeessä on voimassa olevaan lakiin nähden uusi säännös siitä, että selvitysmiehen toimikausi on toistaiseksi jatkuva. Säännös vastaa oikeuskirjallisuudessa asiasta esitettyjä kantoja.

Momentissa säädetään myös, että selvitystilaan asettamispäätöksellä peruutetaan 6 luvun 29 §:ssä tarkoitetut muulle nimetylle henkilölle annetut edustamisoikeudet, jollei päätöksestä muuta ilmene. Säännöksellä tarkoitetaan hallituksen nimetyille henkilöille antamia, kaupparekisteriin merkittyjä edustamisoikeuksia. Säännös on katsottu johdonmukaiseksi, koska kaikki muutkin yhtiön osakeyhtiölaissa tarkoitetut edustajat korvautuvat selvitysmiehillä. Säännös on johdonmukainen myös sen vuoksi, ettei yhtiöjärjestyksen määräyksiä hallituksen jäsenen edustamisoikeudesta sovelleta. Säännös on voimassa olevaan lakiin nähden uusi.

Pykälän 2 momentissa säädetään täydentävästi selvitysmiesten tehtävistä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 10 §:ää.

Pykälän 3 momentissa säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla siitä, miten selvitysmies määrätään tilanteessa, jossa toimikelpoinen rekisteriin merkitty selvitysmies puuttuu. Yhtiö-

kokouksen päätökseen perustuvassa selvitystilassa on luonnollisesti yhtiökokouksen tehtävä ensisijaisesti valita uusi selvitysmies, mutta jos tätä ei tehdä, rekisteriviranomainen voi määrätä selvitysmiehen. Säännös tulee sovellettavaksi myös, kun tuomioistuin on määrännyt yhtiön selvitystilaan 23 luvun säännösten mukaisesti.

10 §. *Selvitystilän ja –miesten rekisteröinti.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 9 §:n säännöstä. Kun päätöksen tekee rekisteriviranomainen, rekisterimerkinnot tehdään viran puolesta.

11 §. *Tilinpäätös selvitystilaa edeltävältä ajalta.* Pykälän mukaan selvitysmies tai yhtiökokous voivat velvoittaa yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan viivytyksettä laatimaan tilinpäätöksen siltä selvitystilaa edeltävältä ajalta, jolta tilinpäätöstä ei ole vielä esitetty yhtiökokouksessa. Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös sisältää tarvittavan konsernitilinpäätöksen. Lähtökohtana on siten se, ettei tilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta ole. Voimassa olevan lain 13 luvun 8 §:n 1 momentissa oletuksena on, että tilinpäätös laaditaan, jollei erikseen päätetä olla laatimatta sitä.

Vaikka säännöksessä ei viitatakaan voimassa olevan lain tapaan tilinpäätöstä koskeviin säännöksiin ja tilintarkastukseen, on selvää, että näitä säännöksiä noudatetaan. Tilintarkastuksen osalta tähän viitataan 13 §:ssä.

12 §. *Yhtiökokous selvitystilan aikana.* Säännöksessä todetaan, että yhtiökokoukseen sovelletaan selvitystilan aikana pääasiallisesti yhtiökokousta koskevia säännöksiä. Joitakin muutoksia aiheutuu muun muassa siitä, että päätösehdotukset tulevat selvitysmiehiltä eivätkä hallitukselta. Edellä 7 §:ssä on todettu, että yhtiökokous voi, jos tarkoituksena on lopettaa selvitystila ja jatkaa toimintaa, tehdä tarvittavia päätöksiä.

Voimassa olevan lain esitöissä on todettu, ettei yhtiö voi jakaa voittoa selvitystilan aikana. Toisaalta laissa säädetään nykyään ja myös ehdotuksen mukaan mahdollisuudesta antaa vakuutta vastaan ennakkoa jako-osuudesta. Jos yhtiö haluaa jakaa voittoa selvitystilan aikana, tälle ei ole yhtiöoikeudellista estettä, mikäli varojen saaja asettaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun vakuuden.

13 §. *Tilintarkastus ja erityinen tarkastus.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 7 a §:ää. Säännöksessä on selvyuden vuoksi viitattu myös erityiseen tarkastukseen.

Yhtiö, joka 7 luvun 2 §:ssä tarkoitettua yhtiöjärjestysmääräyksen nojalla ei valitse itselleen tilintarkastajaa, ei luonnollisesti selvitystilassakaan valitse itselleen tilintarkastajaa. Vastaavasti osakkeenomistajien vähemmistöllä on selvitystilassakin oikeus vaatia, että yhtiöön valitaan tilintarkastaja.

14 §. *Tilinpäätös selvitystilan aikana.* Pykälä vastaa pitkälti voimassa olevan lain 13 luvun 11 §:ää. Yhdenmukaisesti 13 luvun säännösten kanssa pykälässä ei viitata tappiota koskeviin toimenpiteisiin. Tällainen viittaus on katsottu tarpeettomaksi.

Säännöksiin ei ole katsottu välttämättömäksi tehdä muutoksia, vaikka ne sanonnaltaan ovatkin vanhahtavia. Säännösten lähtökohtana on tilinpäätöksen laatiminen niin sanotun realisaatioperiaatteen mukaisesti. Tilinpäätöksen avulla pyritään siten antamaan kuva siitä, ylittävätkö yhtiön varat yhtiön velat myös realisaatiotilanteessa ja kuinka paljon jako-osuutta osakkeenomistajat tai muut edunsaajat tulevat tosiasiallisesti saamaan. Joitakin muutoksia johtuu nimellisarvottoon järjestelmään siirtymisestä.

Saattaa olla, että sellaisissa tilanteissa, joissa yhtiön liiketoimintaa jatketaan, myös tavanomaisilla tilinpäätösperiaatteilla laaditun tilinpäätöksen

tekeminen on perusteltua. Pykälässä tällaista ei kielletä.

15 §. *Julkinen haaste velkojille.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 9 a §:ää vastaavalla tavalla julkisen haasteen hakemisesta velkojille. Säännös poikkeaa kuitenkin voimassa olevasta laista, koska siinä voidaan viitata julkisesta haasteesta annettuun lakiin. Yleisen julkisia haasteita koskevan sääntelyn uudistuttua voimassa olevan lain 13 luvun 9 §:n 2 momentin säännöstä on voitu olennaisesti lyhentää. Pykälässä on tarpeen viitata ainoastaan siihen, että haasteen antaa rekisteriviranomainen tuomioistuimen sijasta. Mitä julkisesta haasteesta annetussa laissa säädetään tuomioistuimesta, koskee siten rekisteriviranomaista.

Julkisesta haasteesta annetussa laissa velkoja kehoitetaan ilmoittamaan saatavansa määräpäivään mennessä uhalla, että tuntemattomiksi jääneet velat lakkaavat. Kuulutus haasteesta julkistetaan virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Rekisteriviranomaisen, tai mainitun lain 5 §:n nojalla selvitysmiesten, on viimeistään kuukautta ennen määräpäivää toimitettava tieto kuulutuksesta mainitun lain 3 §:ssä tarkoitetuille tahoille, pääasiassa tunnetuille velkojille.

Pykälässä todetaan, että rekisteriviranomainen merkitsee haasteen antamisen rekisteriin viran puolesta. Haasteen antaminen tullaan ilmeisesti merkitsemään myös julkisesta haasteesta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin.

16 §. *Velkojen maksaminen, omaisuuden jakaminen ja jaon moittiminen.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 12 §:ää vastaavalla tavalla siitä, miten yhtiön omaisuus realisoidaan selvitysmenettelyssä. Pykälän säännöksiä on kuitenkin järjestelty osittain uudelleen. Lisäksi sanontaa on täsmennetty siten, että osakkeenomis-

tajan sijasta viitataan osakkeenomistajaan tai muuhun jako-osuuteen oikeutettuun, koska yhtiöjärjestyksessä voi olla erityisiä määräyksiä siitä, miten yhtiön netto-omaisuus jaetaan yhtiötä purettaessa.

Pykälän 1 momentin mukaan selvitysmiesten on 15 §:ssä tarkoitetun julkisen haasteen jälkeen, jolloin velkojat ovat tiedossa, viimeistään maksettava kaikki yhtiön velat. Riittäisiä ja erääntymättömiä velkoja varten on varattava riittävästi varoja. Selvitysmiesten on luonnollisesti pyrittävä siihen, että selvitys saataisiin mahdollisimman nopeasti päättymään. Tämän jälkeen voidaan jakaa yhtiön omaisuus osakkeenomistajille tai muille, jotka mahdollisesti ovat yhtiöjärjestyksen nojalla saamassa yhtiöstä varoja. Jako voi tapahtua rahana, mutta myös muuna omaisuutena. Momenttiin on siirretty voimassa olevan lain 13 luvun 12 §:n 2 momentissa oleva säännös siitä, että osakkeenomistajalla on omistuksensa suhteessa oikeus netto-omaisuuteen, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.

Momentin viimeisen virkkeen mukaan varojen saantiin oikeutetulle, tyypillisesti osakkeenomistajalle, voidaan antaa turvaavaa vakuutta vastaan ennakkoa tämän jako-osuudesta. Tällainen tilanne on tyypillisesti käsillä silloin, kun täysin omistettua tytäryhtiötä puretaan ja liiketoiminta halutaan välittömästi selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen jälkeen siirtää emoyhtiölle.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 12 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla jaon moitteesta. Tältäkin osin sanamuotoa on muutettu niin, että on selvää, että myös muu yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla jako-osuuteen oikeutettu kuin osakkeenomistaja voi moittia jakoa.

Pykälän 3 momentissa säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 12 §:n 4

momenttia vastaavalla tavalla jakosuussaataavan vanhentumisesta ja selvitysmiesten oikeudesta jakaa tällainen jako-osuus muiden jakoon oikeutettujen kesken. Ehdotuksen mukaan selvitysmiehet voivat maksaa vähäisen jako-osuuden valtiolle ilman tuomioistuimen päätöstäkin. Jos osuus jaetaan muille jako-osuuteen oikeutetuille, selvitystilaa on 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla jatkettava.

17 §. *Lopputilitys.* Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 13 §:ää vastaavalla tavalla selvitysmiesten antamasta lopputilityksestä.

Yhtiössä, jossa 7 luvun 2 §:ssä tarkoitetun yhtiöjärjestyksensä määräyksen nojalla ei valita tilintarkastajaa ja jossa tilintarkastajaa ei ole valittava myöskään osakkeenomistajien vähemmistön vaatimuksesta, ei noudateta säännöksen määräyksiä selvitystilaa koskevan kertomuksen tilintarkastamisesta. Koska kertomus ja siitä annettava tilintarkastajan lausunto on tarkoitettu vain yhtiökokoukselle, ei tilintarkastuksen puuttumisella voida katsoa olevan vaikutusta velkojien asemaan.

18 §. *Purkautumishetki ja rekisteri-ilmoitus.* Pykälässä säädetään purkautumishetkestä ja rekisteröinnistä voimassa olevan lain 13 luvun 14 §:ää vastaavalla tavalla. Lakiin ei ehdoteta otettavaksi voimassa olevan lain 13 luvun 14 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä, joka koskee vähemmistön oikeutta ajaa kannetta yhtiön lukuun. Säännös ei ole tarpeen, koska ehdotettujen 22 luvun säännösten mukaan oikeus ajaa kannetta kuuluu jokaiselle osakkeenomistajalle.

19 §. *Puretun yhtiön oikeudellinen asema.* Pykälässä ehdotetaan selvyiden vuoksi erikseen säädettäväksi siitä, että purettuun yhtiöön sovelletaan lähtökohtaisesti samoja säännöksiä kuin 24 §:n 1 momentin mukaan sovelletaan rekisteristä poistettuun yhtiöön. Erotuksena on kuitenkin se, että puretun yhtiön osalta yhtiön edustajina

toimivat selvitysmiehet. Selvitystilän jatkamisesta on erityinen säännös 20 §:ssä.

20 §. *Selvitystilän jatkaminen.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain 13 luvun 16 §:ää vastaavalla tavalla selvitystilän jatkamisesta. Säännökseen on tehty muutamia sanamuotoon vaikuttavia muutoksia, minkä lisäksi mainitun pykälän 2 momentti on siirretty rekisteristä poistamista koskevan sääntelyn yhteyteen 24 §:ään.

Pykälän 1 momentin mukaan selvitystilaa jatketaan, jos yhtiölle purkamisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja, nostetaan kanne yhtiötä vastaan tai muuten tarvitaan selvitystoimia. Varsinkin uusien varojen ilmaantuminen on suhteellisen tavallista. Jos selvitystilaa jatketaan, on asiasta tehtävä rekisteri-ilmoitus ja pidettävä yhtiökokous. Kokouskutsu on toimitettava kirjallisena jokaiselle osakkeenomistajalle, jonka osoite on yhtiön tiedossa.

Pykälän 2 momentin mukaan selvitystilaa ei kuitenkaan jatketa, jos yhtiöllä ei ole varaa selvityskulujen suorittamiseen, eikä kukaan ota vastatakseen näistä kustannuksista.

21 §. *Selvitystilän lopettaminen ja toiminnan jatkaminen.* Päätös selvitystilän lopettamisesta ja toiminnan jatkamisesta tehdään 5 luvun 27 §:ssä tarkoitetulla määräenemmistöllä. Jos yhtiössä on useita osakelajeja, päätös on viimeksi mainitun pykälän 3 momentin nojalla tehtävä osakelajikohtaisella äänestyksellä. Jos selvitystilaan asettaminen perustuu yhtiöjärjestyksen määräykseen, jatkamispäätös edellyttää määräyksen muuttamista. Tässä tarkoitettu yhtiöjärjestyksen määräys voi olla sellainen aikaisemmin yleisempi määräys, jossa yhtiölle asetettiin tietty toimikausi. Säännös vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 17 §:n 1 momenttia kuitenkin siten, että säännöksestä on poistettu viittaukset laista johtuviin selvitystilamenettelyihin ja

pääoman vähenemiseen perustuvaan pakkoselvitystilaan. Lisäksi myös yhtiöjärjestyksen määräyksen perusteella selvitystilaan asetettu yhtiö voi jatkaa toimintaansa.

Päätös selvitystilan jatkamisesta voidaan tehdä vain silloin, kun itse selvitystilapäätös on yhtiökokouksen tekemä. Jos selvitystilaan asettamisesta on päättänyt rekisteriviranomainen, toiminnan jatkamista koskevaa päätöstä ei voida tehdä.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 17 §:n 2 momenttia. Pykälän 3 momentissa säädetään voimassa olevan lain 13 luvun 17 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla selvitystilan lopettamista koskevasta rekisteri-ilmoituksesta sekä siitä, että velkojille haettu julkinen haaste raukeaa selvitystilan lopettamisen jälkeen. Momenttiin on kuitenkin tehty ne muutokset, jotka johtuvat julkisesta haasteesta annetusta laista. Mainitun lain 7 §:n 2 momentissa asetetaan velvollisuus ilmoittaa haasteen raukeamisesta samalla tavalla kuin sen antamisestakin.

Rekisteristä poistaminen

22 §. *Rekisteristä poistamisen ajankohta.* Säännöksen mukaan rekisteristä poistaminen tulee voimaan asiaa koskevalla rekisteröinnillä.

23 §. *Rekisteristä poistetun yhtiön edustaminen.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 13 luvun 18 §:ää. Lähtökohtana on, että rekisteristä poistetulla yhtiöllä on edustaja vain, jos osakkeenomistajat erikseen sellaisen valitsevat. Valintaan sovelletaan tarpeen mukaan yhtiökokousta koskevia säännöksiä. Jos kokousta ei muuten saada vireille, voidaan menetellä 5 luvun 17 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Edustajat puolestaan rinnastuvat selvitysmiehiin, joskin edustajan kelpoisuus toimia yhtiön lukuun on 24 §:n mukaan voimakkaasti rajoittunut.

Tiedoksiantojen osalta 2 momentissa viitataan sijaistiedoksiantoja koskevaan 24 luvun 9 §:n 2 momenttiin.

24 §. *Rekisteristä poistetun yhtiön oikeudellinen asema.* Pykälässä säädetäisiin voimassa olevan lain 13 luvun 18 b §:ää vastaavalla tavalla rekisteristä poistetun yhtiön oikeusasemasta. Kuten hallituksen esityksessä 69/2000 vp. on todettu, rekisteristä poistamisen jälkeen kysymys olisi yhtiön sijasta jonkinlaisesta yhteensiittymästä, jolla voi olla varoja ja jonka oikeudellinen toimikelpoisuus on rajoitettu. Rekisteristä poistettu yhtiö menettää myös rekisteröintiin perustuvan toiminimisuojan. Yksinkertaisuuden vuoksi rekisteristä poistettuun yhtiöön viitataan tässä laissa yhtiönä.

Edellä 19 §:ssä on puretun yhtiön oikeudellisen aseman osalta viitattu tämän pykälän 1 momentin soveltamiseen. Tästä syystä pykälästä on poistettu viittaukset purettuun yhtiöön.

Pykälän 1 momentissa säädetään, ettei rekisteristä poistettu yhtiö voi poistamisen jälkeen hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Momentissa rekisteristä poistettua yhtiötä käsitellään oikeustoimikelpoisuuden osalta vastaavalla tavalla kuin rekisteröimättömä yhtiötä. Myös yhtiön puolesta toimivia käsitellään näissä tilanteissa yhdenmukaisesti. Rekisteristä poistettu yhtiö on puolestaan muissa tilanteissa eri asemassa kuin perustettava yhtiö. Rekisteristä poistettu yhtiö esimerkiksi omistaa sille kuuluvan omaisuuden kun taas perustamisvaiheessa yhtiön lukuun hankittu omaisuus tulee yhtiölle vasta rekisteröinnillä. Yhtiön voidaan katsoa säilyttävän oikeushenkilöllisyyden rekisteristä poistamisesta huolimatta.

Yhtiön edustajat voivat ryhtyä toimenpiteisiin selvitystoimien aloittamiseksi ja hakea yhtiön asettamista konkurssiin sekä ryhtyä 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ilman,

että heillä olisi vaaraa henkilökohtaisesta vastuusta.

Voimassa olevan lain tapaan rekisteristä poistetun yhtiön sopimuskumppani voi vetäytyä sopimuksesta, jos tämä ei tiennyt yhtiön olevan poistettu rekisteristä. Sopimuskumppanilla olisi velvollisuus reagoida verrattain nopeasti asiasta tiedon saatuaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään toimista, joihin yhtiön edustaja voi ryhtyä. Nämäkin säännökset vastaavat voimassa olevaa lakia. Momentissa tarkoitettuja välttämättömiä toimia yhtiön omaisuuden turvaamiseksi on tulkittava suppeasti, koska rekisteristä poistettu yhtiö on lähtökohtaisesti oikeustoimikelvoton.

Pykälän 3 momentin säännös vastaa periaatteiltaan voimassa olevaa lakia. Momenttia on kuitenkin muutettu siten, että siinä otetaan huomioon lisäksi muut tahot, joilla voi yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla olla oikeus yhtiön nettovarallisuuteen. Momentissa tarkoitettut varat olisi jaettava sen mukaan kuin osakkeenomistajat tai muut jakosuuteen oikeutetut ovat oikeutettuja saamaan varoja lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan. Varoja saaneet olisivat vastuussa yhtiön veloista saamallaan määrällä, jos myöhemmin käy ilmi, että yhtiöllä olikin velkoja.

Pykälän 4 momenttiin on otettu voimassa olevan lain 13 luvun 16 §:n 2 momenttia vastaava säännös.

Yhtiön varojen vähentyminen, saneeraus ja konkurssi

25 §. *Yhtiön varojen vähentyminen.* Pykälässä säädetään menettelystä silloin, kun yhtiön varat ovat vähentyneet pykälässä tarkoitettulla tavalla. Säännökset korvaavat voimassa olevan lain 13 luvun 2 §:n pääoman vähyyteen perustuvat pakkoselvitystiläsäännökset. Ehdotettavat säännökset eivät poikkea muusta osakeyhtiölain sääntelystä esimerkiksi yhtiön johdon va-

hingonkorvausvastuun ankaruuden kannalta. Säännösten vastaisen menettelyn korvattavuus ratkaistaan tämän lain vahingonkorvausta koskevien periaatteiden mukaan. Vahingonkorvauksen edellytyksenä on luonnollisesti vahingon aiheutuminen sekä lisäksi syy-yhteyden osoittaminen johdon lainvastaisen menettelyn ja aiheutuneen vahingon välillä.

Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön hallituksen on, mikäli se havaitsee oman pääoman laskeneen alle puoleen osakepääomasta, laadittava tilinpäätös yhtiön taloudellisen tilan selvittämiseksi. Hallitus voi havaita tämän seikan joko tilinpäätöstä laatiessaan tai yhtiön toiminnan aikana esimerkiksi tavanomaisesta talousraportoinnista. Säännös vastaa käytännössä voimassa olevan lain 13 luvun 2 §:n 1 momenttia. Laadittavaa tilinpäätöstä ei kuitenkaan tarvitsisi tarkastaa.

Jos oma pääoma on alle puolet osakepääomasta, hallituksen on kutsuttava yhtiökokous viipymättä päättämään toimenpiteistä yhtiön taloudellisen aseman parantamiseksi. Säännös vastaa pääomadirektiivin 17 artiklaa. Mainittu yhtiökokous on pidettävä kolmen kuukauden kuluessa edellä tarkoitetun taseen laatimisesta. Taseen nähtävänä pitämiseen sovelletaan 5 luvun 21 §:n säännöksiä. Määräaika on pidennetty vastaamaan pisintä yhtiökokouksen kutsuaikaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään menettelystä silloin, kun osakepääoma on kokonaan menetetty. Säännöksessä tämä ilmaistaan vertaamalla tappiota oman pääoman määrään. Omaan pääomaan luetaan osakepääoma ja vapaa oma pääoma sekä momentin viimeisen virkkeen nojalla myös pääomalaina. Hallituksen on momentissa tarkoitettussa tilanteessa viipymättä tehtävä asiaa koskeva rekisteri-ilmoitus. Ilmoituksen tarkoitus on julkistaa erityisesti yhtiön sidosryhmille yhtiön taloudellinen tilanne. Tiedon julkistami-

sella ei ole pidemmälle meneviä yhtiö-oikeudellisia vaikutuksia.

Edellä esitetyn mukaan pääomalaina voidaan osakepääoman menettämistä arvioitaessa laskennallisesti lisätä oman pääoman määrään. Pääomalainalla on siten tässä tilanteessa pitkälti samanlainen merkitys kuin voimassa olevan lain tarkoittamassa pakkoselvitystilaan asettamisessa. Säännös muun muassa vähentää tarvetta erityisten pääoman menettämistilanteisiin liittyvien siirtymäsäännösten laatimiseen.

Rekisterimerkintä voidaan poistaa, mikäli yhtiön oma pääoma on tilintarkastetun tilinpäätöksen mukaan yli puolet osakepääomasta. Myös tässä laskelmassa pääomalaina luetaan omaan pääomaan. Vaatimus tilintarkastamisesta koskee niitäkin yhtiöitä, joilla ei muuten ole tilintarkastusvelvollisuutta.

26 §. *Saneeraus*. Säännös vastaa vähäisin kirjoitusasua koskevin poikkeuksin voimassa olevan lain 13 luvun 18 a §:ää. Saneerausta koskevaa voimassa olevan lain 2 a §:ää vastaavaa säännöstä ei sisälly esitykseen, koska voimassa olevan lain 2 §:ää vastaava pakkoselvitystilasääntelystä on luovuttu.

27 §. *Konkurssi*. Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 13 luvun 19 §:ää. Pykälää on kuitenkin tarkistettu eräiltä osin. Konkurssissa lopputilitys voidaan hyväksyä, vaikka kaikkia konkurssipesän varoja ei vielä ole jaettu velkojille. Siitä, miten varat jaetaan, päätetään velkojainkokouksessa, jossa lopputilitys hyväksytään. Tämä on otettu huomioon 2 ja 3 momentissa.

Konkurssin päätyttyä yhtiölle voi ilmaantua uusia varoja. Varat jaetaan yleensä konkurssin jälkiselvityksessä konkurssivelkojille. Pykälän 4 momentissa on säännös sen varalta, että näin ei meneteltäisi.

VI OSA. Seuraamukset ja oikeussuoja

21 luku. Päätöksen pätemättömyys

Luvun säännökset päätöksen pätemättömyydestä vastaavat paljolti voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n säännöksiä. Säännökset on kuitenkin pyritty kirjoittamaan helppolukuisempaan ja selkeämpään muotoon. Lisäksi ehdotetaan eräitä materiaalisia muutoksia.

Mitättömän ja muuten pätemättömän päätöksen välistä rajanvetoa ehdotetaan osittain muutettavaksi. Voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan mitättömiä ovat muun muassa päätökset, jotka on tehty ilman lain tai yhtiöjärjestyksen edellyttämää osakkeenomistajan suostumusta. Tällä on tarkoitettu lähinnä osakeyhtiölain 9 luvun 15 §:ssä mainittuja tilanteita, joissa on nimenomaisesti edellytetty osakkeenomistajan suostumusta tietyille päätöksille. Muun muassa oikeuskäytännössä on katsottu, että tätä vastoin osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:n yleislausekkeen tai yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen ilman loukatun osakkeenomistajan suostumusta ei sellaisenaan aiheuta mitättömyyttä. Ehdotuksen mukaan edellä mainittu voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdan säännös korvattaisiin yleisluontoisemmalla säännöksellä, jonka mukaan kaikkein selvimmät yhdenvertaisuuden loukkaukset yleisesti johtavat päätöksen mitättömyyteen. Päätös olisi aina mitätön, jos se on 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettun yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen ja loukkaa selvästi sellaisen osakkeenomistajan oikeutta, jonka suostumusta ei ole saatu. Toiselta puolen suostumuksen puuttuminen ehdo-

tuksen 5 luvun 29 §:ssä tarkoitetuissa suostumustilanteissa ei automaattisesti johtaisi mitättömyyteen, vaan tällöinkin arvioitaisiin, onko kysymyksessä 1 luvun 7 §:n vastainen päätös, joka loukkaa selvästi osakkeenomistajan oikeutta.

Laissa säädettäisiin myös hallituksen päätöksen moittimisesta silloin, kun yhtiökokous on valtuuttanut hallituksen päättämään yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta. Ehdotuksen tarkoituksena on tältä osin lähinnä tehostaa osakkeenomistajien oikeussuojaa nykyisestä. Edellä yleisperusteluisa mainituista syistä ehdotuksessa on kuitenkin päädytty kompromissiin, jonka mukaan moittia voidaan vain sellaisia hallituksen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla tekemiä päätöksiä, jotka kaikkein voimakaimmin loukkaavat osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Tällaisiksi on katsottu edellä mainitut mitättömyystapaukset eli sellaiset 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettun yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset, jotka selvästi loukkaavat osakkeenomistajan oikeutta.

Luvussa ehdotetaan säänneltäväksi myös päätöksen täytäntöönpanon kieltäminen, josta nykyään säädetään voimassa olevan lain 16 luvun 3 §:ssä. Täytäntöönpanokieltä koskeva sääntely yhdenmukaistettaisiin pääosin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun yleisen turvaamistoimia koskevan sääntelyn kanssa. Kiellon voimaan tulon edellytykseksi ehdotetaan, että hakija asettaa vakuuden kiellosta aiheutuvan vahingon varalle.

Luvun säännökset koskevat ainoastaan sellaista pätemättömyyden voimaansaattamista, joka toteutetaan luvussa säännellyllä kaikkia osakkeenomistajia sitovalla kanteella eli moitekanteella. Tämän ohella yleisistä kane-oikeutta koskevista säännöistä voi johtua esimerkiksi, että osakkeen-

omistajalla, jonka oikeutta päätös loukkaa, on oikeus omalta kohdaltaan muullakin tavoin vedota päätöksen pätemättömyyteen.

1 §. *Yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyys.* Pykälän 1 momentissa säädetään perusteista, joiden johdosta yhtiökokouksen päätös on pätemätön.

Momentin 1 kohdan mukaan päätös on pätemätön, jos se ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä. Vastaavasta pätemättömyysperusteesta säädetään voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 1 momentissa. Ehdotuksessa kuitenkin tuotaisiin lisäksi nimenomaisesti esiin se voimassa olevan oikeuden vakiintunut tulkinta, että menettelyvirhe on moiteperuste vain, jos sillä on voinut olla asiallista merkitystä. Jos virheen osoitetaan tapahtuneen, moiteoikeudenkäynnissä yleensä yhtiöllä on velvollisuus osoittaa virheen merkityksettömyys. Tätä arvioitaessa on kohdan mukaan otettava huomioon paitsi virheen mahdollinen vaikutus yhtiökokouksen päätöksen lopputulokseen myös osakkeenomistajan oikeuteen muuten. Esimerkkinä viimeksi mainitusta on tilanne, jossa osakkeenomistaja kokouskutsua koskevan virheen vuoksi menettää mahdollisuutensa vaatia sulautumisesta osakkeidensa lunastamista ehdotuksen 16 luvun 14 §:ssä säädettyllä tavalla.

Momentin 2 kohdan mukaan yhtiökokouksen päätös on pätemätön, jos se on muuten osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Kohta vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 1 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentin säännökset yhtiötä vastaan nostettavasta moitekanteesta ja kanteen ajamiseen oikeutetuista vastaavat nekin voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 1 momentin säännöksiä. Moitekanteen vaikutuksista säädetään luvun 5 §:ssä. Kysymys siitä, milloin esimerkiksi osakkeenomistaja on hyväksynyt päätöksen sillä tavoin, että hänen katsotaan ne-

nettäneen moiteoikeutensa, on arvioitava yleisten sääntöjen mukaisesti.

Pykälän 3 momentin säännökset pääsääntöisestä kolmen kuukauden ja poikkeuksellisesta yhden vuoden kaneajasta vastaavat puolestaan voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 2 momentin säännöksiä. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien virheellisten johtopäätösten välttämiseksi ehdotukseen ei ole otettu voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen säännöstä päätöksen pätevytyimisestä moiteajan jälkeen. Kysymys päätöksen täytäntöönpanosta ennen moiteajan päättymistä tai moitekanteen vireillä ollessa on ratkaistava tapauskohtaisesti. Momenttiin sisältyy lisäksi sulautumisdirektiivin 22 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja jakautumisdirektiivin 19 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen säännös siitä, että sulautumis- tai jakautumispäätöstä koskevaa moitekannetta ei kuitenkaan voida nostaa enää, kun kuusi kuukautta on kulunut sulautumisen tai jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisestä. Osittain vastaavat säännökset, joiden mukaan määräaika kuitenkin lasketaan sulautumis- tai jakautumispäätöksestä, on voimassa olevan lain 14 luvun 18 §:n 1 momentissa ja 14 a luvun 3 §:n 4 momentissa.

2 §. *Yhtiökokouksen päätöksen mitättömyys.* Pykälä koskee päätöksen mitättömyyttä, joka on luvun 1 §:ssä tarkoitetun pätemättömyyden erityistapaus. Kysymyksessä ovat siten päätökset, jotka 1 §:n 1 momentin mukaan ovat pätemättömiä ja joiden virheellisyys lisäksi on käsillä olevan pykälän mukaista erityisen vakavaa laatua.

Pykälän 1 momentissa säädetään mitättömyysperusteista. Momentin 1 kohdan säännös päätöksestä, jota lain mukaan ei voida tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, vastaa voimassa olevan lain 19 luvun 17 §:n 3 momentin 1 kohtaa.

Momentin 2 kohdan mukaan mitätön on myös päätös, joka on ehdotuk-

sen 1 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen ja loukkaa selvästi sellaisen osakkeenomistajan oikeutta, jonka suostumusta ei ole saatu. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Tapauskohtaisesti on arvioitava, onko loukkaus sillä tavoin selvä, ettei sellaiseen kohetuudella voida edellyttää reagoitavan määrääjassa. Säännöksen rationa on, että muullakin kuin yhtiön asioita aktiivisesti seuraavalla osakkeenomistajalla on tietty oikeus luottaa siihen, ettei yhtiökokouksessa tehdä hänen intressiensä vastaisia yhdenvertaisuutta loukkaavia päätöksiä. Selvytydellä ei viitata saadun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrään vaan siihen, että oikeudenloukkaus olisi tullut havaita päätöstä tehtäessä.

Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohtaa vastaavaa säännöstä päätöksestä, joka olisi edellyttänyt osakkeenomistajan suostumuksen. Siten myös esimerkiksi tilannetta, jossa päätös olisi ehdotuksen 5 luvun 29 §:n 1 tai 2 momentin mukaan edellyttänyt osakkeenomistajan suostumuksen, mutta sellaista ei ole saatu, on arvioitava käsillä olevan kohdan valossa. Käytännössä tällaiset päätökset ovat usein mitättömiä. Tapauskohtaisesti on kuitenkin aina arvioitava, loukkaako 1 luvun 7 §:n vastainen päätös selvästi osakkeenomistajan oikeutta.

Momentin 3 kohdan säännös kokouksun toimittamatta jättämistä tai muusta kokouksutsua koskevasta olennaisesta virheestä vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 3 momentin kohtaa. Luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdasta seuraa, ettei virhe johda mitättömyyteen tai muuhunkaan pätemättömyyteen, jos virhe ei ole voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön tai muuten osakkeenomistajan oikeuteen.

Kohdassa tarkoitettujen virheiden osalta viimeksi mainittu tosin lienee poik-

keuksellista.

Pykälän 2 *momentin* säännös siitä, että mitättömyyteen ei ole vedottava erityisessä kanneajassa, vastaa voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 3 momentista ilmenevää säännöstä. Lisäksi momenttiin sisältyy sulautumisdirektiivin 22 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja jakautumisdirektiivin 19 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen säännös siitä, että sulautumistai jakautumispäätöstä koskevaa kannetta ei kuitenkaan voida nostaa enää, kun kuusi kuukautta on kulunut sulautumisen tai jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisestä. Osittain vastaavat säännökset, joiden mukaan määräaika kuitenkin lasketaan sulautumistai jakautumispäätöksestä, on voimassa olevan lain 14 luvun 18 §:n 1 momentissa ja 14 a luvun 3 §:n 4 momentissa.

3 §. *Yhtiökokouksen päätöksen rinnastuvan hallituksen päätöksen mitättömyys.* Pykälässä säädetään edellä esitetyllä tavalla eräiden hallituksen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla tekemien päätösten mitättömyydestä. Ehdotuksen mukaan yhtiökokouksen hallitukselle antama valtuutus voi koskea päätöstä uudelle omistajalle siirtyneen osakkeen lunastamisesta yhtiölle (3 luvun 7 §:n 5 momentti), osakeannista (9 luvun 2 §:n 2 momentti), optio-oikeuksien antamisesta (10 luvun 2 §:n 2 momentti), osakepääoman korottamisesta rahastokorotuksena (11 luvun 2 §:n 2 momentti), vapaan oman pääoman jakamisesta (13 luvun 7 §:n 2 momentti), omien osakkeiden hankkimisesta (15 luvun 7 §) tai lunastus- ja hankkimisehtoisten osakkeiden lunastamisesta ja hankkimisesta (15 luvun 11 §:n 3 momentti).

Jos hallituksen tällaisen valtuutuksen nojalla tekemä päätös on sellainen kuin edellä 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, siihen sovelletaan yhtiökokouksen mitättöntä päätöstä koskevia säännöksiä. Kysymyksessä ovat siis päätökset, jotka ovat ehdotuksen 1 luvun 7 §:n tarkoittaman yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia ja loukkaavat selvästi sellaisen osakkeenomistajan oikeutta, jonka suostumusta ei ole saatu. Sen sijaan esimerkiksi hallituksen kokoukseen liittyvät muotovirheet eivät oikeuta hallituksen päätöksen moittimiseen.

Koska kysymys on mitättömyydestä, siihen voidaan pääsääntöisesti vedota määräajoista riippumatta, kuten edellä 2 §:n 3 momentissa säädetään. On kuitenkin huomattava, että vakiintuneiden käsitysten mukaan mitättömyyskin korjaantuu, jos siihen ei vedota kohtuullisen ajan kuluessa. Liiketoiminnan nopeatempoisuuden huomioon ottaen kohtuullinen aika ei välttämättä ole kovin pitkä. Arvioitaessa, onko kanne nostettu kohtuullisessa ajassa, on huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, milloin osakkeenomistaja tai muu kantaja on saanut tietää päätöksestä ja mitkä ovat olleet hänen mahdollisuutensa saada siitä tieto. Viimeksi mainitun suhteen on merkitystä muun muassa sillä, että hallituksen valtuutuksen nojalla tekemät päätökset yleensä selostetaan toimintakertomuksessa siten kuin 8 luvun 7 §:ssä säädetään. Toisaalta kohtuullisen ajan arvioinnissa vaikuttaa luonnollisesti myös se, kuinka voimakas yhdenvertaisuuden loukkaus on kysymyksessä. Viime kädessä kysymys mitättömän päätösten mahdollisesta pätevyitymisestä ajan kulumisen johdosta jää tuomioistuimen ratkaistavaksi kussakin yksittäistapauksessa.

4 §. *Täytäntöönpanokielto.* Voimassa olevan lain 16 luvun 3 §:n *suppeat* päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä koskevat säännökset ehdote-

taan korvattavaksi säännöksillä, jotka ovat pääosin yhdenmukaiset oikeudenkäymiskaaren 7 luvun yleisten turvaamistoimissäännösten kanssa.

Pykälän mukaan tuomioistuin voi sakon uhalla kieltää päätöksen täytäntöönpanon, jos hakija saattaa todennäköiseksi, että päätös on pätemätön, ja on olemassa vaara, että päätöksen täytäntöönpano estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä. Edellytykset vastaavat oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n mukaisen niin sanotun yleisen turvaamistoimen antamisen edellytyksiä. Näitä edellytyksiä on perusteltu hallituksen esityksessä 179/1990 vp. Säännös koskee sekä 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja yhtiökokouksen päätöksiä että 3 §:ssä tarkoitettuja hallituksen päätöksiä.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että kieltö tulee voimaan, kun hakija asettaa ulosottomiehelle pantin tai takauksen vahingosta, joka kiellosta voi syntyä yhtiölle. Yhtiölle voi aiheutua huomattavaa vahinkoa yhtiökokouksen tai hallituksen päätöksen täytäntöönpanon aiheuttomasta kieltämisestä, minkä vuoksi vakuuden edellyttäminen on perusteltua. Koska sakon uhalla annettu kieltö ei edellytä ulosottomieheltä erityisiä täytäntöönpanotoimia, ei ulosottolain 7 luvun 16 §:n säännös vakuuden asettamisesta tule suoraan sovellettavaksi, minkä vuoksi asiasta on tarpeen ottaa erityinen säännös käsillä olevaan pykälään.

Pykälän mukaan täytäntöönpanokieltöön sovelletaan muuten, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa turvaamistoimista säädetään. Sovellettavaksi tulevat näin ollen oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännökset muun muassa menettelystä asiaa käsiteltäessä, pääasian vireille panoa koskevasta vaatimuksesta, kiellon peruuttamisesta, kiellon voimassa pitämisestä pää-

asian ratkaisun yhteydessä, vahingonkorvauksesta ja muutoksenhausta.

5 §. *Tuomion sisältö ja vaikutukset.* Pykälän 1 momentti, jonka mukaan moitekanteen johdosta päätös voidaan julistaa pätemättömäksi tai tietyin edellytyksin muuttaa, sekä 2 momentti, jonka mukaan tuomion vaikutukset ulottuvat kantajan ohella kaikkiin osakkeenomistajiin, vastaavat voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:n 1 ja 4 momentissa olevia säännöksiä.

22 luku. Vahingonkorvaus

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi osakeyhtiöoikeudellisesta vahingonkorvausvastuusta.

Säännösten ei ole tarkoitettu sulkevan pois muuta vahingonkorvausvastuuta, kuten esimerkiksi sopimusperusteista vastuuta, arvopaperimarkkinain 9 luvun 2 §:n mukaista vastuuta tai vahingonkorvauslakiin perustuvaa vastuuta. Viimeksi mainittu voi tosin tulla yhtiösuhteissa vain harvoin kyseeseen, koska niin sanotun puhtaan taloudellisen vahingon korvaaminen on vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan poikkeuksellista.

Ehdotettu luku rakentuu voimassa olevan lain 15 luvun periaatteille, eikä ehdotuksilla yleisesti ottaen tavoitella korvausvastuun tiukentamista tai rajoittamista nykyisestä. Ehdotuksessa pyritään lähinnä korjaamaan eräitä epäkohtia ja lisäämään oikeusvarmuutta ottamalla lakiin vakiintuneita oikeuskäsityksiä. Keskeiset muutosehdotukset ovat seuraavat.

Luvussa säädettäisiin nimenomaisesti osakeyhtiölain säännöksen tai yhtiöjärjestyksen määräyksen rikkomisen aikaansaamasta sekä niin sanottuihin lähipiiritransaktioihin liittyvästä tuottamusolettamasta.

Osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuuden edellytyksenä ei olisi tahallisuus tai törkeä tuottamus, vaan riittävää on, että osakkeenomis-

taja on myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen säännösten rikkomiseen tuottamuksesta aiheuttanut vahingon. Myös yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus säänneltäisiin nimenomaisesti laissa.

Asioista, jotka koskevat yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen, päättäisi lähtökohtaisesti hallitus. Yhtiökokous voisi kuitenkin myös päättää asiasta.

Osakkeenomistajalla ei enää olisi oikeutta korvaukseen niin sanotusta välillisestä vahingosta eli sen johdosta, että yhtiölle on aiheutettu vahinkoa. Osakkeenomistajalla olisi kuitenkin oikeus ajaa omissa nimissään vahingonkorvauskannetta yhtiön hyväksi, jos on todennäköistä, ettei yhtiö huolehdi vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamisesta ja jos vahingonkorvauksen toteuttamatta jättäminen olisi omiaan tuottamaan yhtiön tai osakkeenomistajan kustannuksella toiselle osakkeenomistajalle tai muulle sellaista epäoikeutettua etua, jota tarkoitetaan ehdotuksen 1 luvun 7 §:ssä.

Vahingonkorvauskanne olisi kaikissa tapauksissa nostettava erityisessä viiden vuoden määräajassa.

Lisäksi laissa todettaisiin nimenomaisesti vahingonkorvaussäännösten pakottavuus. Johdon korvausvastuuta suhteessa yhtiöön voitaisiin kuitenkin yhtiöjärjestyksessä tietyin edellytyksin rajoittaa.

1 §. *Johdon vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 15 luvun 1 §:ää.

Johdolla pykälässä tarkoitetaan, kuten 6 luvussakin, hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä sekä toimitusjohtajaa. Kysymys siitä, ketä on pidettävä pykälässä tarkoitettuna johtoon kuuluvana henkilönä, ratkaistaan viime kädessä sen perusteella, kuka tosiasiassa on valittu hoitamaan kyseistä tehtävää, eikä asiaa koskevien muodollisten seikkojen perusteella. Esimerkiksi kaupparekisterimerkinnällä

on tässä suhteessa ainoastaan todisteluvaikutus. Koska perustajakäsitteestä ehdotetaan luovuttavaksi, pykälässä ei enää säädetä perustajan vahingonkorvausvastuusta. Selvitysmiehen korvausvastuusta on ehdotuksen 20 luvun 9 §:n 1 momentin viittaussäännöksen perusteella voimassa, mitä hallituksen jäsenen vastuusta säädetään.

Pykälän 1 *momentti* vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 15 luvun 1 §:n 1 virkettä. Hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava vahinko, jonka hän on toimessaan ehdotuksen 1 luvun 8 §:n vastaisesti tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhtiölle. Yhtiön ja johdon suhde voidaan rinnastaa paljolti päämiehen ja asiamiehen suhteeseen. Ehdotuksen 1 luvun 8 §:n mukaan johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua eli johtoon kuuluvalla henkilöllä on niin sanottu yleinen huolellisuusvelvollisuus yhtiötä kohtaan. Jos johtoon kuuluva henkilö rikkoo tätä velvollisuuttaan, hän on käsillä olevan pykälän mukaan velvollinen korvaamaan yhtiölle aiheuttamansa vahingon. Selvää toisaalta on, ettei korvausvastuun perustavasta tuottamuksellisesta menettelystä ole kysymys esimerkiksi tilanteissa, joissa yhtiön johdon tekemät olosuhteisiin nähden asianmukaiseen harkintaan ja selvitykseen perustuvat liiketoimintapäätökset jälkikäteen osoittautuvat yhtiön kannalta liiketaloudellisesti epäonnistuneiksi. Tapa, jolla johdon

tuottamusta vakiintuneesti arvioidaan, johtaa käytännössä paljolti vastaaviin lopputuloksiin kuin esimerkiksi anglo-amerikkalaisessa oikeudessa noudatettava niin sanottu business judgment –sääntö.

Pykälän 2 *momentti* vastaa puolestaan asiallisesti voimassa olevan lain 15 luvun 1 §:n 2 virkettä. Johtoon kuuluva henkilö on velvollinen kor-

vaamaan 1 momentissa tarkoitetun lisäksi myös vahingon, jonka hän on toimeensa muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttanut osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Johdon korvausvastuu muuta tahoa kuin yhtiötä kohtaan edellyttää siis, vastaavaan tapaan kuin nykyäänkin, että vahinko on aiheutettu rikkomalla muita osakeyhtiölain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä kuin pelkästään 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettua yleistä huolellisuusvelvoitetta. Lisäksi on huomattava, että vastuu seuraa ainoastaan osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisesta. Näin ollen esimerkiksi se, että yhtiön johto on myötävaikuttanut yhtiön ja muun henkilön välisen sopimuksen rikkomiseen, ei merkitse, että johto olisi osakeyhtiölaista johtuvan vahingonkorvausvastuun muodossa henkilökohtaisessa vastuussa sopimuksen täyttämisestä suhteessa yhtiön sopimuskumppaniin. Toisaalta osakeyhtiölain rikkomisesta on kysymys myös silloin, kun toimitaan sellaisen muun säädöksen vastaisesti, jota osakeyhtiölain mukaan on noudatettava, esimerkiksi kun tilinpäätöstä ei ole ehdotuksen 8 luvun 4 §:n edellyttämin tavoin laadittu kirjanpitolain säännösten mukaisesti.

Selvyyden vuoksi ehdotus on kirjoitettu siten, että momentissa mainitaan myös vastuu yhtiölle lakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla aiheutusta vahingosta, vaikka tämä itse asiassa sisältyy jo 1 momentin säännökseen. Selvyyden vuoksi säädettäisiin lisäksi nimenomaisesti, että vastuu edellyttää myös momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tahallisuutta tai tuottamusta.

Pykälän 3 momentissa säädetään tuottamusolettamasta. Tavallisesti sillä, joka väittää olevansa oikeutettu vahingonkorvaukseen, on velvollisuus osoittaa korvausvastuun yleiset edellytykset, kuten tuottamus. Tilannetta

on kuitenkin perusteltua arvioida toisin, jos vahinko on aiheutettu rikkomalla osakeyhtiölain yksityiskohtaista säännöstä tai yhtiöjärjestyksen määräystä. Tällöin lähtökohdaksi voidaan ottaa – hieman vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi sopimusrikkomuksen kysymyksessä ollessa – tuottamusolettama eli se, että johtoon kuuluvan henkilön, joka on osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla aiheuttanut vahinkoa, on korvausvastuun välttämiseen osoitettava menetelleensä huolellisesti. Tuottamusolettamasta ei ole säännöstä voimassa olevassa laissa, mutta ehdotus vastaa asiasta muun muassa oikeuskirjallisuudessa esitettyä. Ehdotettu säännös ei kuitenkaan koske 1 luvun yleisten periaatteiden rikkomista. Viimeksi mainittujen osalta tuottamusolettaman soveltaminen voisi olla yhtiön johdon kannalta kohtuuttoman ankaraa, koska voi olla vaikea ennustaa, milloin toimi on tietyn yleisen periaatteen, esimerkiksi 1 luvun 7 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen.

Myös silloin, kun vahinko on aiheutettu yhtiön läheisen kanssa tehdyllä oikeustoimella tai muulla siihen rinnastettavalla järjestelyllä, voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että toimen taustalla ovat asiaankuulumattomat vaikuttimet ja että kysymyksessä siten on vähintäänkin tuottamuksellinen menettely. Tällaiset tilanteet, joissa säännönmukaisesti on kysymys muun muassa ehdotuksen 1 luvun 7 ja 8 §:n vastaisesta toiminnasta, eroavat olennaisesti yhtiön tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvista päätöksentekotilanteista, joissa vahvana lähtökohtana on, ettei vahinko ole aiheutunut tuottamuksesta, vaikka päätös jälkikäteen arvioituna osoittautuukin yhtiön kannalta liiketaloudellisessa mielessä epäedulliseksi. Läheisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka suhde yhtiöön taikka sen osakkeenomistajiin tai johtoon vaikuttaa yhtiökokouksen tai johdon

edellytyksiin tehdä yhtiön edun mukaisia päätöksiä. Läheisyyden arvioinnissa voidaan saada johtoa muun muassa takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:stä.

2 §. *Osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 15 luvun 3 §:ää muuten, mutta korvausvastuun syntyminen ei ehdotuksen mukaan edellytä, että vahingon aiheuttaminen myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen on tapahtunut tahallisesti tai törkeästä tuottamuksesta, vaan pelkkä tuottamus on riittävä.

Voimassa olevan lain esitöissä (HE 27/1977 vp. s. 111) törkeän tuottamuksen vaatimusta on perusteltu muun muassa sillä, ettei osakkeenomistajilta voida vaatia erityistä perehtyneisyyttä yhtiön toimintaan liittyviin kysymyksiin. Se, millaista perehtyneisyyttä osakkeenomistajalta voidaan kulloinkin edellyttää, voidaan kuitenkin ottaa ja tuleekin ottaa tuottamusarvioinnissa aina huomioon: tuottamusta ja siten muun muassa velvollisuutta tuntea lain ja yhtiöjärjestyksen sisältö arvioidaan eri tavoin esimerkiksi konsernin emoyhtiön ja toisaalta pörssiyrityksen piensijoittaja-osakkeenomistajan kohdalla. Edelleen voimassa olevan lain esitöissä törkeän tuottamuksen vaatimusta on perusteltu sillä, että osakkeenomistajilla on oikeus pitää ensisijaisena tavoitteenaan omien etujensa edistämistä, sekä sillä, etteivät osakkeenomistajat vastaa yhtiön sitoumuksista. Tällaisia perusteluja ei voida pitää erityisen merkityksellisinä silloin, kun kysymys on lain tai yhtiöjärjestyksen vastaiseen menettelyyn perustuvasta vahingonkorvausvastuusta. Muitakaan perusteita osakkeenomistajan vastuun kyseisen kaltaiselle rajoittamiselle silloin, kun kyse on hänen osaltaan lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisesta, ei liene esitettävissä. Sen sijaan törkeän tuottamuksen

vaatimus on omiaan perusteettomasti rajoittamaan osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuuta sellaisissakin tilanteissa, joissa vahingonkorvausvastuun asettaminen osakkeenomistajalle, esimerkiksi vaikutusvaltaansa väärinkäyttävälle emoyhtiölle tai muulle määräysvallan käyttäjälle, on perusteltua. Vaikka osakkeenomistajan korvausvastuu ehdotuksen mukaan syntyykin jo pelkällä tuottamuksella, on toisaalta selvää, ettei vastuu juurikaan voi koskea esimerkiksi pörssiyrityksen yhtiökokoukseen osallistuvaa piensakkeenomistajaa, koska tältä ei voida edellyttää erityistä aktiivisuutta tai tietämystä yhtiön asioista. Ehdotuksella ei tarkoiteta tämän kaltaisten osakkeenomistajien vastuun ankaroittamista nykyisestä.

Myös yhtiön hallintoa koskevien säännösten tahdonvaltaisuuden korostuminen uudistuksessa – esimerkiksi se, että yhtiökokous voi eräin edellytyksin tehdä päätöksiä lähtökohtaisesti hallitukselle kuuluvissa asioissa – puoltaa sitä, että yhtiön asioiden hoitamiseen osallistuvien tahojen vastuu on mahdollisimman yhdenmukainen. Vastuuperusteen yhdenmukaistamisella saatetaan myös välttyä vaikeilta rajanvetotilanteilta esimerkiksi sen suhteen, onko osakkeenomistajan, joka muodollisesti ei ole ollut hallituksen jäsen, tietyssä tilanteessa katsottava tosiasiaa muodostaneen yhtiön hallituksen ja onko häneen siten sovellettava hallituksen jäsentä koskevia vahingonkorvaussäännöksiä. Tällaisesta on löydettävissä esimerkkitapauksia muun muassa pohjoismaisesta oikeuskäytännöstä, kuten NJA 1997 s. 418.

Kuten pykälän sanamuodosta ilmenee, osakkeenomistajan vastuu voi edelleen perustua myös siihen, että osakkeenomistaja muulla tavoin kuin toiminnallaan yhtiökokouksessa myötävaikuttaa osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen (ks. HE 27/1977 vp. s. 111). Tyypillisenä

esimerkkinä voidaan mainita emoyhtiö tai vastaava määräysvallan käyttäjä, joka saa hallituksen toimimaan lainvastaisesti, vaikkapa vastoin 1 luvun 7 §:stä ilmenevää yhdenvertaisuusperiaatetta.

Pykälän 2 momentissa on säännös tuottamusolettamasta silloin, kun osakkeenomistaja on aiheuttanut vahingon toimella, joka on tehty yhtiön läheisen hyväksi. Tällöin voidaan edellä esitetyn tavoin olettaa, että toimen taustalla ovat asiaankuulumatomat vaikuttimet ja että kyseessä siten on vähintäänkin tuottamuksellinen menettely. Sen sijaan pelkästään menettelyn osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisuus ei synnyttäisi olettaa osakkeenomistajan tuottamuksesta, toisin kuin luvun 1 §:n 3 momentin säännös johdon vastuuta arvioitaessa. Tämä johtuu siitä, että erilaisten osakkeenomistajien tuottamusta voi olla perusteltua arvioida hyvin eri tavoin: toisiinsa voidaan verrata esimerkiksi pörssi-yhtiön piensijoittajaosakkeenomistajaa ja toisaalta yksityisessä yhtiössä aktiivista määräysvaltaa käyttävää enemmistöosakkeenomistajaa kuten emoyhtiötä. Esimerkiksi kysymys siitä, voidaanko osakeyhtiölain vastaiseen yhtiökokouspäätökseen osallistumisen olettaa tapahtuneen tuottamuksesta, on näin ollen ratkaistava tapauskohtaisesti yleisten oikeudenkäyntimenettelyä koskevien periaatteiden nojalla ja ottaen huomioon muun muassa se, millaisessa asemassa oleva osakkeenomistaja on kysymyksessä.

3 §. *Yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaista säännöstä yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvastuusta. Voimassa olevan lain 15 luvun 3 §:n esitöiden (HE 27/1977 vp. s. 111) mukaan säännöstä voitaisiin soveltaa myös sellaiseen yhtiökokouksen puheenjohtajaan, joka ei ole osakkeen-

omistaja. Tälle ei ole saatavissa tukea lain sanamuodosta. Oikeuskirjallisuudessa yhtiökokouksen puheenjohtajan vastuun perusteista on esitetty eri mielipiteitä ja niitä on pidetty epäselvinä. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, että myös yhtiökokouksen puheenjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävässään osakeyhtiölain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä rikkomalla tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Tuottamusta on luonnollisesti arvioitava eri tavoin erilaisten puheenjohtajien kohdalla. Puheenjohtajan asema voi olla eri tilanteissa huomattavan erilainen, kun toisiinsa verrataan esimerkiksi tehtävän yhtiökokouksessa vastaanottavaa pienosakkeenomistajaa ja tehtävää toimeksiantosta suorittavaa asianajajaa. Säännös ei myöskään sulje pois sitä, etteikö yhtiökokouksen puheenjohtaja voi olla vahingonkorvausvastuussa muullakin perusteella, esimerkiksi hänen ja yhtiön välille syntyneen toimeksiantosopimuksen perusteella.

4 §. *Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös siitä, että tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta säädetään tilintarkastuslain 44 §:ssä.

5 §. *Sovittelu ja korvausvastuun jakaantuminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 15 luvun 4 §:ää vastaava viittaussään-

nös siitä, että vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakaantumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa on säädetty.

6 §. *Päätöksenteko yhtiössä.* Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että hallitus päättää yhtiössä lähtökohtaisesti myös käsillä olevaan lukuun tai tilintarkas-

tuslain 44 §:ään perustuvan vahingonkorvauskanteen nostamisesta, samoin kuin kaikista muistakin kysymyksistä, jotka koskevat yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen. Tämä poikkeaa voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 1 momentin 1 virkkeestä, jonka mukaan vahingonkorvauskanteen nostamisesta päätetään pääsääntöisesti yhtiökokouksessa.

Jo voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan hallitus päättää rangaistavaan tekoon perustuvan korvauskanteen nostamisesta. Muidenkaan korvauskanteiden osalta ei liene osoitettavissa riittäviä perusteita sille, että tällaiset asiat olisivat eri asemassa kuin esimerkiksi liiketoimintapäätökset, joilla usein voi olla yhtiön kannalta paljon merkittävämpiä ja kauaskantoisempia vaikutuksia (vrt. HE 27/1977 vp. s. 112). Kun sanottu merkitsee selvää muutosta nykyiseen oikeustilaan, käsillä olevan pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan selvyiden vuoksi otettavaksi asiasta nimenomainen säännös. Ilman tätäkin hallitus päättäisi asiasta ehdotuksen 6 luvun 2 §:n mukaisen yleistoimivaltansa nojalla. Yhtiöjärjestyksessä voidaan toisaalta säännöksestä poiketen määrätä, että päätös on hallituksen sijasta tehtävä yhtiökokouksessa.

Kysymys on kuitenkin asioista, joissa hallituksen ja osakkeenomistajien edut voivat usein olla vastakkaiset. Tämän vuoksi myös yhtiökokouksella on momentin 2 virkkeen mukaan aina oikeus päättää käsillä olevaan lukuun tai tilintarkastuslain 44 §:ään perustuvaa vahingonkorvausta koskevan kanteen nostamisesta. Ehdotuksen 5 luvun 2 §:n 2 momentti ei siten rajoita tällaisen asian käsittelemistä yhtiökokouksessa. Asiasta päätetään yhtiökokouksessa normaaliin tapaan, eli asia on muun muassa mainittava kokouksutussa. Ehdotuksen 5 luvun 5 §:ssä säädetään osakkeenomistajan oikeudesta saada asia käsiteltyksi yhtiökokouk-

sessä. Myös hallitus voi luonnollisesti saattaa asian yhtiökokouksen päätettäväksi. Tämä voi usein olla hallituksen oman edun mukaista.

On huomattava, että hallituksen jäsen on 6 luvun 5 §:n mukaan esteellinen päättämään omasta vahingonkorvausvelvollisuudestaan yhtiötä kohtaan. Hallituksen jäsen voi olla esteellinen päättämään myös muun johtoon kuuluvan henkilön vahingonkorvausvelvollisuudesta, jos samalla on kysymys esimerkiksi siitä, onko hallituksen jäsen laiminlyönyt velvollisuutensa valvoa kyseisen henkilön toimintaa. Lisäksi esteettömätkin hallituksen jäsenet altistavat myös itsensä vahingonkorvausvastuulle, jos heidän vahingonkorvausasiassa tekemänsä päätös on korvausvelvollista suosiva eikä siten yhtiön edun mukainen. Edelleen on huomattava, ettei hallituksen päätös vahingonkorvausasiassa – esimerkiksi päätös olla nostamatta korvauskannetta – itsessään ole sillä tavoin lopullinen, etteikö hallitus myöhemmin – käytännössä esimerkiksi sen jälkeen, kun hallituksen jäsenet on yhtiökokouksen päätöksellä vaihdettu – voisi uudelleen käsitellä asiaa ja tulla siinä toiseen lopputulokseen. Jos taas yhtiön edustajat ovat yhtiön puolesta sopineet vahingonkorvausasian korvausvelvollisen kanssa, sopimuksen sitovuutta on arvioitava ehdotuksen 6 luvun 31 §:n mukaisesti. Sopimukset, joilla on yksissä tuumin korvausvelvollisen kanssa pyritty tämän vastuusta vapauttamiseen ilman hyväksyttävää perustetta, ovat säännönmukaisesti yhtiötä sitomattomia. Lisäksi varsinkin vähemmistöosakkeenomistajia suojaa luvun 7 §:n mukainen itsenäinen oikeus ajaa kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle.

Käytännössä suuri osa yhtiöiden osakeyhtiölain mukaisista vahingonkorvausvaateista toteutetaan yhtiön ollessa konkurssissa, jolloin konkurssihallinto päättää kanteiden ajamisesta.

Näihin tilanteisiin ehdotetulla muutoksella ei ole vaikutusta.

Pykälän 2 momentti puolestaan vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 2 momenttia. Yleensä yhtiökokous voi lähtökohtaisesti peruuttaa tekemänsä päätöksen ja päättää asiasta toisin. Yhtiökokouksen päätös vastuuvapauden myöntämisestä on kuitenkin vakiintuneesti ymmärretty ratkaisuksi, jolla korvausvelvollinen yhtiötä sitovasti vapautetaan vastuusta. Vaikka varsinaisessa yhtiökokouksessa ei ehdotuksen mukaan enää ole lain nojalla pakko päättää vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen ja hallituneuvoston jäsenille sekä toimitusjohtajalle, saatetaan tämän kaltaisia päätöksiä jatkossakin tehdä. Käsillä olevan momentin mukaan tällainen päätös ei jatkossakaan sido yhtiötä ainakaan, jos yhtiökokoukselle ei ole annettu päätöksenteon kannalta kunnollisia tietoja vahingonkorvausvelvollisuuden perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä. Voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 2 momentissa käytetty ilmaisu ”täydellisiä tietoja” on korvattu säännöksen tarkoitusta paremmin vastaavalla ilmaisulla ”riittäviä tietoja”.

7 §. *Osakkeenomistajan oikeudet ja yhtiölle aiheutettu vahinko.* Osakkeenomistajalle voi aiheutua vahinkoa välittömästi eli ilman että yhtiölle aiheutuu vahinkoa. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa osakkeenomistaja yhtiön johdon virheen johdosta menettää mahdollisuutensa käyttää yhtiöjärjestykseen perustuvaa lunastusoikeutta.

Valtaosa osakkeenomistajille aiheutuvista vahingoista on kuitenkin niin sanottuja välillisiä vahinkoja. Tällöin kysymys on siitä, että yhtiölle aiheutuu vahinkoa, joka puolestaan heijastuu osakkeenomistajaan hänen osakkeensa arvon alentumisena. Kun yhtiölle on aiheutettu vahinkoa, lähtökohtana on, että yhtiön elimet päättä-

vät ja huolehtivat vahingonkorvauksen vaatimisesta yhtiölle, jolloin myös osakkeenomistajan välillinen vahinko tulee hyvitettyksi. Yhtiön elimet eivät kuitenkaan aina ole halukkaita toteuttamaan korvausvaatimusta, vaikka se olisikin selvästi yhtiön edun mukaista. Esimerkkinä tästä voi olla tilanne, jossa yhtiölle vahinkoa aiheuttanut toimi on hyödyttänyt yhtiön enemmistö-osakkeenomistajia tai jossa korvausvaatimus kohdistuisi enemmistöosakkeenomistajassa merkittävää vaikutusvaltaa käyttävään henkilöön.

Voimassa olevan lain 15 luvun 6 §:n mukaan yhtiökokouksen päätettyä vahingonkorvauskanteen nostamatta jättämisestä tai jätettyä päätöksen tietyssä ajassa tekemättä osakkeenomistajilla, joiden osuus yhtiön kaikista tai yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista on tietyn suuruinen, on oikeus ajaa kannetta yhtiön lukuun. Tätä oikeutta ei ole sellaisella yksittäisellä osakkeenomistajalla, jonka kohdalla kyseiset määrävähemmistövaatimukset eivät täyty, vaikka hän olisikin kärsinyt välillistä vahinkoa. Toisaalta yksittäisellä osakkeenomistajalla on oikeuskäytännössä omaksutun kannan mukaan voimassa olevan lain 15 luvun 1 §:n nojalla oikeus vaatia korvausta välillisestä vahingostaan suoraan itselleen, jos hänellä on siihen ”erityinen oikeussuojan tarve” (KKO 2000:89). Oikeustilaa voidaan pitää kaiken kaikkiaan sangen epä johdonmukaisena. Lisäksi osakkeenomistajan oikeuteen saada välillisestä vahingosta korvausta suoraan itselleen voi liittyä muun muassa riski saman vahingon korvaamisesta kahteen kertaan, toisaalta yhtiölle ja toisaalta osakkeenomistajalle. Edellä mainittua vaatimusta erityisen oikeussuojan tarpeesta voidaan myös pitää sangen epämääräisenä.

Näistä syistä ehdotetaan, että osakkeenomistajan oikeus saada hyvitys kärsimälleen välilliselle vahingolle

olisi aina toteutettava ajamalla kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle. Yhtiön saadessa korvauksen vahingostaan myös osakkeenomistajan välillinen vahinko tulee korvatuksi. Koska esimerkiksi johtoon kohdistettuja vahingonkorvausvaatimuksia esittämällä voidaan aiheuttaa vakavaa haittaa yhtiön toiminnalle, ei osakkeenomistajan oikeus tällaisten kanteiden ajamiseen voi olla yleinen. Yhtiön mahdollisten vahingonkorvausvaatavien toteuttamisesta päätetään ensisijaisesti hallituksessa tai yhtiökokouksessa enemmistön tahdon mukaisesti. Tästä on johdonmukaista poiketa silloin, kun kanteen ajamatta jättäminen loukkaisi yhtiön elinten päätöksentekoa yleensäkin rajoittavaa 1 luvun 7 §:n mukaista yhdenvertaisuusperiaatetta. Tällöin yksittäisellä osakkeenomistajalla on ehdotuksen mukaan oikeus ajaa omissa nimissään kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle. Kun korvaus tulee yhtiön kaikkien osakkeenomistajien ja velkojien hyväksi ja kun kannetta ajava osakkeenomistaja hävitessään on itse vastuussa oikeudenkäyntikuluista, ei ehdotus yllytä osakkeenomistajia tarpeettomien kanteiden ajamiseen.

Pykälän 1 momentissa todetaan edellä mainittu lähtökohta eli se, että osakkeenomistajalla itsellään ei ole oikeutta saada korvausta välillisestä vahingosta (vrt. KKO 2000:89). Säännös ei siis estä osakkeenomistajaa ajamasta luvun 1 §:n 2 momentin, 2 tai 3 §:n taikka tilintarkastuslain 44 §:n perusteella omaan lukuunsa kannetta sellaisen vahingon korvaamiseksi, jota ei ole aiheutettu yhtiölle vaan välittömästi osakkeenomistajalle. Välittömän ja välillisen vahingon rajanveto, joka usein on selkeä mutta voi eräissä tapauksissa olla tulkinnanvarainen, on, kuten voimassa olevan oikeudenkin mukaan, tehtävä viime kädessä yksittäistapauksessa sen nojalla, millaisiin

perusteisiin vahingonkorvauskanteessa on vedottu.

Pykälän 2 momentissa puolestaan säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä osakkeenomistajalla on oikeus nostaa omissa nimissään kanne vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle. Momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä on, että on todennäköistä, ettei yhtiö huolehdi vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamisesta. Tämän edellytyksen ei tavallisesti voida katsoa täyttyneen ainakaan ennen kuin yhtiö on saanut tiedon mahdollisesta oikeudestaan vahingonkorvaukseen. Jos asiaa on osakkeenomistajan pyynnöstä tai muuten käsitelty yhtiökokouksessa ja yhtiökokous on päättänyt, ettei vahingonkorvausta vaadita, on selvää, että edellytys täyttyy. Samoin edellytys yleensä täyttyy, jos hallituksessa on päätetty olla ryhtymättä toimenpiteisiin vahingonkorvauksen vaatimiseksi. Tilanteissa, joissa yhtiössä ei ainakaan toistaiseksi ole tehty asiassa päätöstä, on puolestaan arvioitava kunkin yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella, onko todennäköistä, että yhtiö tulee vaatimaan vahingonkorvausta. Poikkeuksellisesti käsillä oleva edellytys voi täytyä, vaikka yhtiössä olisi päätetty korvauksen vaatimisestakin, jos päätös todennäköisesti on ainoastaan näennäinen ja sen täytäntöönpano todennäköisesti vesitetään, tai jos on todennäköistä, että yhtiö ja vastaaja pyrkivät yhteistoiminnalla oikeudenkäynnissä välttämään korvausvastuun toteutumisen (ks. myös KKO 1995:213, jossa osakkeenomistajalle myönnettiin tämän kaltaisessa tilanteessa oikeus väliintuloon yhtiötä koskevassa oikeudenkäynnissä).

Osakkeenomistajan voi joskus olla vaikea saada yhtiöstä tietoa yhtiön suhtautumisesta vahingonkorvausasiaan, vaikka hän pyrkisikin esimerkiksi tiedustelemaan yhtiön hallituksen kantaa asiassa. Jos osakkeenomistaja

tällöin nostaa kanteen, joka sittemmin jätetään tutkimatta, voi oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuteen olla perusteita soveltaa esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:n 2 momentin säännöstä.

Momentin 2 kohdan mukaan osakkeenomistajan kanneoikeuden edellytyksenä on, että vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamatta jättäminen on vastoin 1 luvun 7 §:stä ilmenevää yhdenvertaisuusperiaatetta. Yhtiön elimillä on lähtökohtaisesti oikeus normaalin harkintavaltansa puitteissa päättää, onko vahingonkorvauksen vaatiminen yhtiön edun mukaista. Hallitus tai yhtiökokous voi esimerkiksi harkita, ettei kannetta kannata ajaa siihen liittyvän oikeudellisen epävarmuuden ja kulatorisken vuoksi. Hallitus tai yhtiökokous voi myös harkita, ettei selvästi oikeutettuakaan kannetta kannata ajaa, kun huomioon otetaan kulatorisken ja mahdollinen heikko todennäköisyys siitä, että vahingonkorvaus saadaan perityksi vastuuvolliselta. Samoin huomioon voidaan ottaa erinäiset yhtiön etuun vaikuttavat seikat, kuten vahingonkorvausasiaan liittyvä kielteinen julkisuus. Yhtiön elinten tulee kuitenkin tässäkin käyttää päätösvaltaansa 1 luvun 7 §:n osoittamissa rajoissa. Jos vahingonkorvauksen vaatimatta jättämisessä ei ole kysymys yhtiön etujen tavoittelemisesta, vaan menettely on pikemminkin omiaan tuottamaan jollekin, etupäässä tietenkin korvausvelvolliselle, 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua epäoikeutettua etua yhtiön tai osakkeenomistajan kustannuksella, itsenäisen kanneoikeuden myöntäminen osakkeenomistajalle on perusteltua. Vaikka yksittäistapauksissa voi olla vaikea arvioida, onko kanteen ajamatta jättäminen omiaan tuottamaan ”epäoikeutettua etua”, voidaan tätä edellytystä pitää täsmällisempänä ja osakeyhtiölain muuhun sääntelyyn nähden johdonmukaisempänä kuin esimerkiksi edellä mainittua oikeus-

käytännössä omaksuttua ”erityisen oikeussuojan tarpeen” vaatimusta. On kuitenkin syytä korostaa, että mikä tahansa etu ei välttämättä ole epäoikeutettu, vaan edun antaminen, esimerkiksi korvausvaatimuksesta luopuminen, voi tapauksesta riippuen kokonaisuutena arvioiden olla yhtiön edun mukaista.

Kanneoikeuden edellytyksiä on arvioitava kanteen vireillepanojankohdan tilanteen valossa. Jos osakkeenomistajalla on katsottava olleen kanneoikeus kannetta vireille pantaessa, kanneoikeutta ei poista esimerkiksi se, että yhtiö itsekin sittemmin ryhtyy toimenpiteisiin vahingonkorvauksen vaatimiseksi.

Osakkeenomistaja ajaa tässä pykälässä tarkoitettua kannetta omissa nimissään, mikä tarkoittaa, että hänellä on itsenäinen, yhtiön ja muiden osakkeenomistajien kanneoikeuteen nähden rinnakkainen kanneoikeus. Mahdollista siis on, että useampi osakkeenomistaja tai eräissä tapauksissa sekä yhtiö itse että yksi tai useampi osakkeenomistaja ajavat kannetta saman vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle. Rinnakkaisista kanteista johtuvat oikeudenkäyntimenettelyä koskevat ongelmat ratkaistaan yleisten sääntöjen mukaisesti. Esimerkiksi kanteen vireillä olo ei sinänsä estä toista kanteen ajamiseen oikeutettua saamasta omaa kannetta vireille, eikä yhteen kanteeseen annettu hylkäävä tuomio ole muihin kanteen ajamiseen oikeutettuihin nähden sitova. Sen sijaan kanteen hyväksyvä tuomio on oikeusvoimainen myös muihin kanteen ajamiseen oikeutettuihin nähden. Useissa tapauksissa rinnakkaisten kanteiden käsitteleminen samassa oikeudenkäynnissä on oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 2 §:n mukaisesti perusteltua.

Pykälän 3 momentin mukaan korvausvelvollisen vapauduttua vastuusta yhtiökokouksen päätöksellä osakkeen-

omistajan on nostettava kanne kolmen kuukauden kuluessa yhtiökokouksen päätöksestä tai, jos samassa kokouksessa on ehdotuksen 7 luvun 7 §:ssä säädetyin tavoin vaadittu ja kannatettu erityisen tarkastuksen toimittamista, siitä kun tarkastuksesta annettu lausunto on esitetty yhtiökokouksessa tai hakemus tarkastajan määräämiseksi hylätty. Tällöin on perusteltua saada nopeasti selvyys siitä, tullaanko kanteita ajamaan, jotta yhtiössä voidaan välttää avoimista kannemahdollisuuksista johtuva epävarmuus. Luvun 6 §:n 2 momentista seuraa, ettei käsillä olevassa momentissa tarkoitettu määräaika koske tilanteita, joissa yhtiökokoukselle ei ole annettu olennaisesti oikeita tietoja vahingonkorvausvelvollisuuden perustana olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä.

Pykälän 4 momentin mukaan yhtiölle on varattava tilaisuus tulla kuuluksi osakkeenomistajan kannetta käsiteltäessä. Tämä on perusteltua, kun otetaan huomioon kanteen ajamisesta yhtiölle mahdollisesti aiheutuva haitta ja asian merkitys yhtiölle muutenkin. Yhtiön kuuleminen on tärkeätä muun muassa päätettäessä, otetaanko osakkeenomistajan kanne edellä käsitellyillä perusteilla tutkittavaksi. Yhtiöllä voi muutenkin olla halua ja tarvetta tulla asiassa kuulluksi.

Pykälän 5 momentti vastaa voimassa olevan lain 15 luvun 6 §:n 4 momentin 1 ja 2 virkettä. Kun kannetta ajaa osakkeenomistaja, tämä – eikä yhtiö – on vastuussa oikeudenkäyntikulujen suorittamisesta. Osakkeenomistajalla on kuitenkin oikeus saada kuluilleen korvaus yhtiöltä siinä laajuudessa kuin yhtiölle oikeudenkäynnillä voitettut varat siihen riittävät. Jos osakkeenomistajan kanne hyväksytään, hänellä on tosin tavallisesti oikeus saada korvaus oikeudenkäyntikuluistaan suoraan vahingonkorvausvelvolliselta.

Ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 15 luvun 6 §:n 4 momentin 3 virkettä vastaavaa säännöstä siitä, että kantajan osakkeille tuleva osuus yhtiölle voitetuista varoista voitaisiin määrätä suoritettavaksi suoraan kantajille. Tällainen säännös johtaa edellä mainittuun kahdenkertaisen korvauksen ongelmaan. Esillä olevan pykälän mukainen välillistä vahinkoa kärsineen osakkeenomistajan oikeus ajaa kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi yhtiölle ei sellaisenaan takaa osakkeenomistajalle riittävää oikeus-suojaa tilanteessa, jossa yhtiössä harjoitetaan jatkuvaa vaikutusvallan väärinkäyttöä ja jossa varojen voittaminen yhtiölle ei siten todennäköisesti hyödytä osakkeenomistajaa. Esimerkiksi on mahdollista, ettei yhtiön hyväksi tuomittuja varoja edes tehokkaasti peritä korvausvelvolliselta. Näissä tilanteissa osakkeenomistajaa suojaa kuitenkin mahdollisuus saada lunastus osakkeistaan ehdotetun 22 luvun säännösten osoittamalla tavalla.

Esillä oleva pykälä ei koske muun henkilön kuin osakkeenomistajan oikeutta vaatia korvausta välillisestä vahingostaan. Esimerkiksi velkojalle voi aiheutua välillistä vahinkoa yhtiölle aiheutetun vahingon johdosta, jos hänen saatavansa jää sen takia maksamatta. Tällöin velkojalla voi periaatteessa olla 1 §:n 2 momentin, 2 tai 3 §:n taikka tilintarkastuslain 44 §:n nojalla oikeus ajaa kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi suoraan itselleen. Käytännössä velkojille kuitenkin aiheutuu vahinkoa lähinnä yhtiön joutuessa maksukyvyttömäksi, jolloin yhtiön vahingonkorvausvaatimukset tulevat tyypillisesti konkurssipesän toimesta toteutetuiksi. Velkojen kohdalla ei myöskään esiinny kahdenkertaisen korvauksen ongelmaa samassa muodossa kuin osakkeenomistajien kohdalla, koska velkojan saadessa korvauksen saatavansa maksamatta jäämisestä on tämä tavalla tai toisella

luettava velan suoritukseksi. Velkojen keskinäisestä tasa-arvosta puolestaan säädetään maksukyvyttömyyslainsäädännössä.

8 §. *Konkurssipesän ja yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitetun selvittäjän kanneoikeus.* Sen estämiseksi, että yhtiö luopumalla vähän ennen konkurssin alkamista oikeudestaan korvaukseen voisi riistää konkurssipesältä mahdollisuuden yhtiön kanneoikeuden käyttämiseen, ehdotetaan pykälässä voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 3 momenttia vastaavasti säädettäväksi, että konkurssipesä voi ajaa kannetta, jos konkurssihakemus on jätetty tuomioistuimelle kahden vuoden kuluessa siitä, kun yhtiö vapautti korvausvelvollisen vastuusta. Säämös koskee kaikkia tilanteita, joissa yhtiö on kyseisenä aikana itseään sitovasti vapauttanut korvausvelvollisen vastuusta. Vastaava sääntö koskee jatkossakin myös selvittäjää, jos edellä mainitun ajan kuluessa on aloitettu yhtiötä koskeva yrityssaneerausmenettely.

9 §. *Kanneoikeuden vanhentuminen.* Voimassa olevan lain 15 luvun 7 §:ssä on säädetty määräajoista, joissa yhtiön lukuun ajettava korvauskanne on nostettava. Määräajat, johtohenkilön ja tilintarkastajan osalta kolme vuotta sekä osakkeenomistajan osalta kaksi vuotta pykälässä mainituista ajankohdista laskettuna, ovat osoittautuneet käytännössä lyhyiksi ja saattaneet johtaa sattumanvaraisiin tuloksiin. Mahdollisten korvausvelvollisten näkökulmasta määräajat eivät myöskään ole tehokkaasti poistaneet vahingonkorvauskanteiden uhasta aiheutuvaa epävarmuutta, koska muita kuin yhtiön lukuun ajettavia kanteita – esimerkiksi osakkeenomistajien ja velkojen omaan lukuunsa ajamia kanteita – on koskenut ainoastaan yleinen kymmenen vuoden vanhentumisaika. Vanhentumislainsäädännön uudistus ei ratkaisevasti poistane tätä

epävarmuutta, koska sen mukainen yleinen kolmen vuoden vanhentumisaika on edelleen katkaistavissa vapaaehtoisesti ja se lasketaan muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvassa vahingonkorvauksessa alkavaksi vasta siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta ja siitä vastuussa olevasta.

Sanotuista syistä ehdotetaan, että kaikkia esillä olevassa luvussa säädetyjä kanteita koskee yhteinen viiden vuoden kanneaika. Syyt, joita edellä 3 §:n kohdalla on osakkeenomistajan tuottamusta käsiteltäessä esitetty, puoltavat sitä, että myös osakkeenomistajaa koskee muiden vastuusovelvollisten tavoin viiden vuoden kanneaika. Kanneajat lasketaan alkaviksi samoista ajankohdista kuin voimassa olevan lain 15 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan. Ehdotukseen ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa voimassa olevan lain 15 luvun 7 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan yhtiön konkurssipesällä olisi voimassa olevan lain 15 luvun 5 §:n 3 momentissa eli ehdotetun luvun 9 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa oikeus kanteen nostamiseen vielä senkin jälkeen, kun yhtiöllä itsellään ei tätä oikeutta enää olisi.

Käsillä olevassa pykälässä tarkoitettua yleistä kanneaikaa sovelletaan myös luvun 7 §:ssä tarkoitettuihin kanteisiin, joita tämän ohella voi koskea 7 §:n 3 momentissa säädetty erityinen kanneaika.

10 §. *Pakottavuus.* Vaikka osakkeenomistajien tulee voida laajasti yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön asioista, muun muassa yhtiön eri etutahojen selonottokustannuksia koskevat näkökohdat puoltavat sitä, että osakeyhtiölain oikeussuojajärjestelmän, muun muassa vahingonkorvaussäännösten, tietty ydinalue on siinä mielessä pakottavaa oikeutta, ettei yhtiöjärjestyksessä voida poiketa lain säännöksistä.

Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa säädetäisiin, ettei yhtiön käsillä olevassa luvussa tai tilintarkastuslain 44 §:ssä säädettyä oikeutta vahingonkorvaukseen eräissä tapauksissa voida yhtiöjärjestyksessä rajoittaa. Näin on momentin 1 kohdan mukaan silloin, kun vahinko on aiheutettu rikkomalla säännöksiä, joista ei voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Esimerkkinä voidaan mainita ehdotuksen 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu etupäässä vähemmistöosakkeenomistajia suojaava yhdenvertaisuusperiaate. Kun tästä ei voida poiketa yhtiöjärjestyksessä, ei myöskään yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomiseen perustuvaa yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen tule voida yhtiöjärjestyksessä rajoittaa. Muuten lain pakottavien aineellisten sääntöjen merkitys vesittyisi. Momentin 2 kohdan mukaan yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen ei voida yhtiöjärjestyksessä rajoittaa muutenkaan, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä tuottamuksesta. Tämä säännös on yhdenmukainen sopimusoikeudessa omaksuttujen periaatteiden kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan vahingonkorvausvastuuta sallitullakaan tavalla rajoittava yhtiöjärjestyksen määräys ei koske vahingonkorvausta, joka perustuu määräyksen rekisteröintiä edeltävään menettelyyn.

Pykälän 3 momentissa säädetään puolestaan, ettei yhtiöjärjestyksessä voida rajoittaa osakkeenomistajan tai muun henkilön, kuten velkojan, käsillä olevan luvun tai tilintarkastuslain mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen taikka kanteen ajamiseen. Viimeksi mainitusta on tosin huomattava, että jos yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen on yhtiöjärjestyksessä 1 momentin sallimin tavoin rajoitettu, kyseinen aineellinen vastuunrajoitus koskee myös osakkeenomistajien yhtiön hyväksi ajamia kanteita, vaikkei osakkeenomistajan 7 §:n mukaista kanne-

oikeutta sinänsä voida yhtiöjärjestyksessä rajoittaa.

Yhtiöjärjestyksen määräykset ovat tehottomia siltä osin kuin oikeutta vahingonkorvaukseen tai kanteen ajamiseen on niissä rajoitettu enemmän kuin käsillä olevassa pykälässä on sallittu.

23 luku. Vaikutusvallan väärinkäyttöön perustuva lunastusvelvollisuus ja yhtiön selvitystilaan määrittäminen

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäyttöön perustuvasta lunastusvelvollisuudesta ja yhtiön selvitystilastaan määrittämisestä. Osittain vastaavia säännöksiä on voimassa olevan osakeyhtiölain 13 luvussa, erityisesti sen 3 §:ssä.

Voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään yhtiön määrittämisestä selvitystilaan osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäytön perusteella. Yhtiön purkamisen voi eräissä väärinkäytöstilanteissa olla osakkeenomistajalle ainoa mielekäs keino turvata taloudelliset oikeutensa, minkä vuoksi sanottu mahdollisuus ehdotetaan säilytettäväksi laissa. Koska yhtiön purkamista voidaan yleensä pitää yhtiön etutahojen kannalta vähiten edullisena vaihtoehtona, ehdotuksen säännökset rakentuvat kuitenkin nykyisestä poiketen ajatukselle, jonka mukaan pakkoselvitystila on lunastukseen nähden selkeästi toissijainen oikeussuojakeino.

Voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään myös yhtiön lunastusvelvollisuudesta.

Yhtiön lunastusvelvollisuus voi olla ongelmallinen sekä osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden että yhtiön velkojen suojan kannalta. Voimassa olevassa laissa ei osakkeenomistajien yhdenvertaisuuteen ole tältä osin kiinnitetty huomiota. Sama koskee velko-

jien suojaa sikäli kuin lunastukseen voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan voidaan käyttää yhtiön muitakin kuin voitonjakokelpoisia varoja.

Ehdotuksen mukaan lunastusvelvollisuus voitaisiin asettaa vaikutusvaltaansa väärinkäyttäneelle osakkeenomistajalle, mihin ei liity vastavia osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja yhtiön velkojen suojaa koskevia ongelmia kuin yhtiön lunastusvelvollisuuteen. Ottaen huomioon mainitut ongelmat ja se, että yhtiön lunastusvelvollisuus ei osakkeenomistajan lunastusvelvollisuuden ohella ilmeisesti olennaisesti tehostaisi loukatun osakkeenomistajan oikeussuojaa, ehdotukseen ei ole otettu säännöstä yhtiön lunastusvelvollisuudesta. Vaikka yhtiötä ei enää voida velvoittaa lunastukseen, selvitystilaan määräämisen edellytykset on toisaalta ehdotuksessa muotoiltu niin, että yhtiö voi torjua pakkoselvitystilaa koskevan vaatimuksen ostamalla vapaaehtoisesti kantajan osakkeet, jos se on varojen jakamista ja omien osakkeiden hankkimista koskevien säännösten mukaan mahdollista, tai osoittamalla osakkeille muun ostajan.

1 §. *Osakkeenomistajan lunastusvelvollisuus.* Pykälä koskee osakkeenomistajan velvollisuutta lunastaa toisen osakkeenomistajan osakkeet vaikutusvallan väärinkäytön perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan osakkeenomistajan lunastusvelvollisuus syntyy kahden edellytyksen yhtäaikaaisesti täyttyessä. Momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä on, että osakkeenomistaja on tahallisesti väärinkäyttänyt vaikutusvaltaansa yhtiössä myötävaikuttamalla ehdotuksen 1 luvun 7 §:n vastaiseen päätökseen taikka muuhun osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:stä poiketen ehdotetaan siis nimenomaisesti säädettäväksi, että vaikutusvallan käytön tulee, ollakseen pykälässä tarkoitettua vaikutusvallan väärinkäyttämistä, ilmetä myötävaikuttamisena osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Esimerkkinä tästä mainitaan myötävaikuttaminen yhdenvertaisuutta koskevan 1 luvun 7 §:n vastaiseen päätökseen. Esimerkki kattaa paitsi osallistumisen yhdenvertaisuutta loukkaavaan yhtiökokouspäätökseen myös muun muassa tilanteet, joissa osakkeenomistaja hallituksen jäsenenä ekee yhdenvertaisuutta loukkaavan päätöksen taikka vaikutusvallallaan painostaa hallituksen tai sen jäsenen tällaiseen menettelyyn. Viimeksi mainitun kaltaiset tilanteet ovat kuuluneet myös voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n soveltamisalaan (ks. HE 27/1977 vp. s. 95). Ehdotuksen mukaisesta muusta osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesta kuin 1 luvun 7 §:n vastaisesta vaikutusvallan väärinkäytöstä voidaan puolestaan todeta, että esimerkiksi tilanteet, joissa osakkeenomistaja vaikutusvallallaan myötävaikuttaa siihen, ettei yhtiön kirjanpitoa laadita lain edellyttämällä tavalla, tai siihen, että yhtiö harjoittaa yhtiöjärjestykseen otetun erityisen toimialamääräyksen vastaista toimintaa, voivat olla pykälässä tarkoitettua vaikutusvallan väärinkäyttöä siinäkin tapauksessa, että kyseisten menettelyjen ei sinänsä voitaisikaan osoittaa kuuluvan 1 luvun 7 §:n soveltamisalaan. Toi-

saalta säännös ei tule sovellettavaksi esimerkiksi osakassopimuksen rikkomiseen.

Momentin 2 kohdan mukaan edellytyksenä lunastusvelvollisuuden syntymiselle on lisäksi, että osakkeenomistajan oikeussuoja edellyttää lunastusta, kun otetaan huomioon todennäköisyys edellä tarkoitetun menettelyn jatkumisesta, osakkeenomistajan tosiasialliset mahdollisuudet vastiketta vastaan luovuttaa osakkeensa sekä muut asiaan vaikuttavat seikat. Jatkumisvaaran osalta voidaan todeta, että jos vaikutusvallan väärinkäyttöä tarkoittava menettely on päättynyt eikä vaaraa sen jatkumisesta ole, ei menettely perusta osakkeenomistajalle tarvetta saada myöhempien väärinkäytösten välttämiseksi lunastus osakkeistaan, vaan tällöin muut reagointikeinot ovat osakkeenomistajan oikeussuojan kannalta riittäviä. Mitä puolestaan tulee osakkeenomistajan tosiasiallisiin mahdollisuuksiin vastiketta vastaan luovuttaa osakkeensa, tämän tulee tietenkin olla osakkeenomistajan pääsääntöinen keino realisoida osakkeen taloudellinen arvo. Erityisesti pienissä yhtiöissä voi tilanne kuitenkin olla sellainen, ettei vähemmistöosakkeille ole ostajia ja ettei osakkeiden myyminen – varsinkaan väärinkäytösten esiintyessä – ole mahdollista tai mielekäästä. Tällöin osakkeenomistajalla voi olla tarve saada lunastus osakkeistaan. Toisaalta sanottu merkitsee, että lunastusvelvollisuus voidaan aina torjua osoittamalla osakkeille ostaja, joka maksaa osakkeista 2 momentin mukaista potentiaalista lunastushintaa vastaavan hinnan, koska lunastusta haluavan osakkeenomistajan oikeussuoja ei tällöin edellytä lunastusta. Loppujen lopuksi sitä, edellyttääkö osakkeenomistajan oikeussuoja lunastusta, on arvioitava kokonaisarvioinnilla, jossa otetaan huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat. Ehdotus on tässä suhteessa saman suuntainen

kuin voimassa olevan lain 13 luvun 3 §, jonka soveltamisen edellytykseksi on osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäytön lisäksi säädetty erittäin painavat syyt. Lunastusvelvollisuuden edellytykset on kuitenkin ehdotuksessa pyritty määrittelemään täsmällisemmin ja lunastuksen poikkeuksellisuutta hieman vähemmän korostaen kuin voimassa olevassa laissa.

Tuomiossa, jolla osakkeenomistaja velvoitetaan lunastukseen, on asetettava lunastukselle määräaika, jonka pituus harkitaan erikseen kussakin yksittäistapauksessa käsillä olevien olosuhteiden perusteella. Tämä vastaa asiallisesti sitä, mitä voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n 2 momentissa on yhtiön lunastusvelvollisuuden osalta säädetty. Kun huomioon tulee ottaa muun muassa riski lunastusvelvollisen osakkeenomistajan maksukyvyystä sekä uhka väärinkäytön jatkumisesta, voi määräaika yksittäistapauksessa olla syytä asettaa hyvinkin lyhyeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan lunastushinnaksi on, kuten osakeyhtiölain mukaisissa lunastustilanteissa yleensäkin, määrättävä osakkeen käypä hinta. Lunastushintaa tässä tapauksessa määrättäessä on kuitenkin eliminointava se alentava vaikutus, joka vaikutusvallan väärinkäytöllä on osakkeen arvon kannalta. Uhka väärinkäytön jatkumisesta voi olennaisesti alentaa osakkeen arvoa. Käypää hintaa määrättäessä on myös otettava huomioon mahdollisuudet saada yhtiöön varoja esimerkiksi vahingonkorvauksen tai laittomasti jaettujen varojen palauttamisen muodossa. Vastaavia arviointeja voidaan joutua tekemään jo lunastuksen edellytyksiä harkittaessa. Jos nimittäin osoitetaan, että osakkeenomistajalla olisi mahdollisuus osakkeensa luovuttamalla saada käsillä olevassa momentissa määriteltyä potentiaalista lunastushintaa vastaava vastike, osakkeenomistajan oikeussuojan ei 1 momentin 2kohdan huo-

mioon ottaen voida katsoa edellyttävän lunastusta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitettua osakkeenomistajien välistä asiaa käsiteltäessä yhtiölle on pääsääntöisesti varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tarve yhtiön kuulemiseen perustuu siihen, että jutun ratkaisulla voi luvun 2 §:n mukaan olla vaikutusta yhtiön selvitystilaan määrittämisen kannalta. Yhtiöllä voi siten olla esimerkiksi tarve väliintuloon oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 8 – 10 §:n säännösten mukaisesti. Lähinnä silloin, kun joka tapauksessa on selvää, että kanne on perusteeton, voidaan yhtiön kuuleminen kuitenkin jättää toimittamatta ilmeisen tarpeettomana.

Voimassa olevan lain 13 luvun 3 §:n tavoin ehdotus ei sisällä erityisiä säännöksiä siitä, että lunastusta tai jäljempänä 2 §:ssä tarkoitettua selvitystilaan määrittämistä koskeva kanne olisi nostettava tietyssä määräajassa. Jos vaikutusvallan väärinkäyttöä tarkoittavan menettelyn päättymisestä on kulunut pitkä aika, ei yleensä kuitenkaan voida osoittaa sellaista todennäköisyyttä menettelyn jatkumisesta, että lunastukseen tai selvitystilaan määrittämiseen olisi edellytyksiä.

2 §. *Yhtiön selvitystilaan määrittäminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi osakkeenomistajan oikeudesta saada yhtiö määrättyksi selvitystilaan ja siten puretuksi toisen osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäytön perusteella. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan 13 luvun 3 §:stä tältä osin muun muassa siinä, että yhtiön selvitystilaan asettamisen edellytykset on määriteltävä nykyistä täsmällisemmin ja selvitystila on selkeästi toissijainen vaihtoehto lunastukseen verrattuna.

Pykälän 1 *momentin* 1 *kohdan* mukaan selvitystilaan määrittämisen edellytyksenä on ensinnäkin, että 1 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset kantajan osakkeiden lunastamiseen ovat olemassa. Yhtiö voi siten torjua

selvitystilaan määrittämistä koskevan vaatimuksen muun muassa osoittamalla osakkeille ostajan, joka maksaa osakkeista 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua hinnan. Ostajana voi olla myös yhtiö itse sikäli kuin se varojen jakamista ja omien osakkeiden hankkimista koskevien säännösten mukaan on mahdollista. Näissä tilanteissa osakkeenomistajan oikeussuoja ei, kun otetaan huomioon 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut osakkeenomistajan mahdollisuudet osakkeidensa luovuttamiseen, edellytä lunastusta, eikä myöskään yhtiön selvitystilaan määrittäminen siten tule kyseeseen.

Momentin 2 *kohdan* mukaan edellytyksenä on myös, että osakkeenomistaja ei täytä lunastusvelvollisuutta. Tämä tarkoittaa, että selvitystilaan määrittämistä voidaan vaatia ensinnäkin silloin, kun osakkeenomistaja on velvoitettu lunastukseen, mutta velvollisuutta ei ole 1 §:n 1 momentin nojalla asetetussa määräajassa täytetty. Lunastukseen oikeutettu voi kuitenkin myös suoraan vaatia yhtiön selvitystilaan määrittämistä, jos hän osoittaa, että osakkeenomistaja ei täyttäisi lunastusvelvollisuutta, jos hänelle sellainen määrättäisiin. Milloin näin voidaan katsoa olevan, on ratkaistava tapauskohtaisesti jutussa esitetyn näytön perusteella. Tällaisessa tapauksessa voidaan tyytyä ajamaan selvitystilakannetta yhtiötä vastaan, joskaan mikään ei estä hankkimasta myös lunastustuomiota osakkeenomistajaa vastaan.

Momentin 3 *kohdan* mukaan edellytyksenä on vielä, että yhtiön selvitystilaan määrittämiseen on erittäin painavia syitä, kun huomioon otetaan osakkeenomistajien edut. Yhtiön purkaminen on pitkälle menevä seuraamus, joka yhtiön toiminnan jatkamiseen verrattuna voi usein johtaa osakkeenomistajan kannalta taloudellisiin menetyksiin. Yhtiössä voi muun muassa olla kantajan lisäksi muita osakkeenomistajia, jotka eivät ole osallis-

tuneet vaikutusvallan väärinkäyttöön. Tilanteissa, joissa lunastukseen on edellytykset, mutta lunastus ei ole toteutettavissa, on siis vielä erikseen kokonaisharkinnalla arvioitava, onko yhtiön selvitystilaan määrittäminen perusteltua kaikkien osakkeenomistajien edun kannalta.

Pykälän 2 momentin mukaan kannetta käsiteltäessä voidaan kantajan ja yhtiön lisäksi muillekin osakkeenomistajille varata tilaisuus tulla kuuluksi, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Voimassa olevan lain 13 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla osakkeenomistajia ja velkojia selvitystilakannetta käsitellessään. Koska yhtiön selvitystilan, josta osakkeenomistajat voivat muutenkin päättää ilman velkojien myötävaikutusta, ei voida katsoa loukkaavan velkojien oikeuksia, ehdotukseen ei kuitenkaan ole sisällytetty säännöstä velkojien kuulemisesta. Tarpeelliset tiedoksiannot osakkeenomistajille voidaan tarvittaessa toimittaa kuuluttamalla siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 ja 10 §:ssä säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädetään yhtiön selvitystilaan määrittämisen merkitsemisestä kaupparekisteriin. Rekisteri-ilmoituksen tuomioistuimelta tai välimiesoikeudelta saatuaan rekisteriviranomaisen on määrättävä selvitysmiehet siten kuin 20 luvun 9 §:n 3 momentissa säädetään. Selvitysmenettelyssä noudatetaan muutenkin 20 luvun säännöksiä.

24 luku. Riitojen ratkaiseminen

Luku sisältää riitojen ratkaisemista koskevat menettelysäännökset. Nykyään vastaavat säännökset sijaitsevat pääasiallisesti voimassa olevan lain 16 luvun 1–5 §:ssä.

Keskeisenä uudistusehdotuksena luvussa on, että osakeyhtiölain soveltamista koskevat riita-asiat keskitettäi-

siin tiettyihin kärjäoikeuksiin. Ehdotuksessa omaksuttu siirtyminen kohti joustavampaa sääntelyä ja jättäytymisen nykyistä enemmän yleisten periaatteiden soveltamisen varaan asettaa aikaisempaa enemmän vaatimuksia tuomioistuinten ratkaisutoiminnalle. Osakeyhtiöoikeudellisten riita-asioiden määrä on tuomioistuinten käsittelemiin juttumääriin suhteutettuna hyvin vähäinen. Tämän vuoksi uudistuksen edellyttämää osakeyhtiöoikeudellisten asioiden erityisosaamista ei muodostu tuomioistuimissa ilman juttujen keskit-

tämistä. Toisaalta juttujen täydellinen keskittäminen esimerkiksi Helsingin kärjäoikeuteen voisi muun muassa olla omiaan olennaisesti lisäämään asianosaisten prosessikustannuksia. Näin ollen ehdotetaan, että osakeyhtiöoikeudelliset riita-asiat keskitettäisiin kuuteen kärjäoikeuteen, yhteen kussakin hovioikeuspiirissä. Tätä koskeva säännös olisi tahdonvaltainen, eli oikeuspaikasta voitaisiin sopia tai määrätä yhtiöjärjestyksessä toisin. Kuten edellä yleisperusteluissa on todettu, ehdotusta laadittaessa on keskusteltu myös siitä, voisiko markkinaoikeus tulla kysymykseen osakeyhtiöoikeudellisia riita-asioita käsittelevänä erityistuomioistuimena.

Tuomioistuinmenettelyn osalta ehdotetaan myös, että eräät osakeyhtiöoikeudelliset riita-asiat eli kanteet, joista velkojiensuojamenettelyn eteneminen on riippuvainen, samoin kuin pääsääntöisesti kanteet, joissa on kysymys yhtiökokouksen tai hallituksen päätöksen pätemättömyydestä, olisi käsiteltävä kiireellisinä.

Vähemmistöosakkeiden lunastusta sekä sulautumisen ja jakautumisen yhteydessä tapahtuvaa lunastusta koskevan välimiesmenettelyn osalta ehdotetaan myös muutoksia. Menettelyä muun muassa kevennettäisiin sikäli, että välimiesmenettelyn aikaiset tiedoksiannot ja kappale välitystuomiota

olisi nykyisestä poiketen toimitettava vain aktiivisille asianosaisille. Edelleen muutoksenhakuportaita vähennettäisiin siten, että välitystuomioon haettaisiin muutosta kanteella hovioikeudessa eikä nykyiseen tapaan kärjäoikeudessa. Nykyinen enimmillään neliportainen oikeudenkäyntimenettely on katsottu tarpeettoman raskaaksi ja aikaavieväksi.

Lukuun sisältyy myös vähäisempiä uudistuksia, joita käsitellään asianomaisten pykälien perusteluissa.

Oikeudenkäynti tuomioistuimessa

1 §. *Toimivaltaiset tuomioistuimet.* Osakeyhtiölain soveltamista koskeva riita-asia käsiteltäisiin lähtökohtaisesti jossain pykälän 1 momentissa mainitusta kuudesta hovioikeuspaikkakunnalla sijaitsevasta kärjäoikeudesta. Valinnan kärjäoikeuksien välillä ratkaisisi se, minkä hovioikeuden alueella yhtiöllä on kotipaikka. Säännös merkitsee huomattavaa muutosta verrattuna voimassa olevaan lakiin, jonka mukaan osakeyhtiöoikeudellisia asioita käsitellään kaikissa kärjäoikeuksissa siten kuin oikeudenkäymiskaaren yleisissä oikeuspaikkasäännöksissä ja osakeyhtiölain 16 luvun 1 §:ssä lähemmin säädetään.

Momentin mukainen oikeuspaikka olisi tahdonvaltainen eli asianosaiset voisivat sopia muusta oikeuspaikasta, esimerkiksi riidan käsittelystä muussa momentissa tarkoitettussa tai kokonaan muussa kärjäoikeudessa. Asiasta voitaisiin määrätä myös yhtiöjärjestyksessä. Sanottu merkitsee samalla, että vastaajan on tehtävä kysymyksessä olevaan momenttiin perustuva väite kanteen nostamisesta väärässä oikeuspaikassa oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 1 §:n mukaan viimeistään silloin, kun vastaaja ensimmäisen kerran käyttää asiassa puhevaltaa, tai oikeuspaikkaväitettä ei oteta tutkittavaksi.

Osakeyhtiölain soveltamista koskevalla riita-asialla tarkoitetaan kanteita, jotka oikeudellisessa suhteessa perustuvat osakeyhtiölain säännöksiin. Ratkaisevaa on siis se, että kantaja edellyttää asian ratkeavan osakeyhtiölain säännöksiä soveltamalla. Sanottu käsittää myös sellaiset muiden lakien säännökset, joita osakeyhtiölain säännösten mukaan sovelletaan osakeyhtiöön, kuten kaupparekisterilain, kirjanpitolain ja tilintarkastuslain säännökset.

Momentin säännös ei, kuten eivät oikeuspaikkasäännökset yleensäkaan, sääntele kysymystä suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta eli niin sanotusta yleistoimivallasta. Vaikka esimerkiksi vahingonkorvauskanne hallituksen jäsentä vastaan momentin mukaan käsitellään siinä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä yhtiöllä on kotipaikka, voi Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtua, ettei hallituksen jäsentä, jonka kotipaikka ei ole Suomessa, voida velvoittaa täällä vastaamaan vahingonkorvauskanteeseen.

Momentissa tarkoitettu tuomioistuimien käsittelee luonnollisesti myös osakeyhtiölain soveltamista koskevaan kanteeseen liittyvän turvaamistomiasian, vaikka oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4 §:ssä muodollisesti viitataan ainoastaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun oikeuspaikkasäännöksiin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan selvyiden vuoksi otettavaksi säännös siitä, että rikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan 1 momentin estämättä käsitellä syyteasian yhteydessä niin kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvussa säädetään. Tällöin asian luonnollisesti ratkaisee se tuomioistuin, joka on mainitun lain 4 luvun mukaan rikosasiassa toimivaltainen. Momentin säännös ei estä tällaisen vaatimuksen ajamista itsenäi-

senä riita-asiana, jolloin sovelletaan 1 momentin oikeuspaikkasäännöstä.

2 §. *Kiireellisinä käsiteltävät asiat.* Voimassa olevasta laista poiketen ehdotuksessa on katsottu aiheelliseksi säätää, että eräät osakeyhtiölaissa tarkoitettut asiat on tuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan tällaisia asioita ovat ensinnäkin ehdotuksen 14 luvun 5 §:n 2 momentissa, 16 luvun 16 §:n 2 momentissa, 17 luvun 16 §:n 2 momentissa ja 19 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettut asiat. Näissä on kysymys yhtiön ja sen velkojan välisistä asioista, jotka liittyvät osakepääoman alentamisessa, sulautumisessa, jakautumisessa ja yritysmuodon muuttamisessa noudatettavaan velkojien suojamenettelyyn ja joiden ratkaiseminen on kysymyksessä olevan menettelyn jatkamisen edellytys. Selvyyden vuoksi todettakoon, että näissä asioissa ei välttämättä tai edes tyypillisesti ole kysymys luvun 1 §:ssä tarkoitetuista osakeyhtiölain soveltamista koskevista asioista, vaan kysymys voi olla mistä tahansa velkasuhdetta koskevista asioista.

Pykälän 2 momentin mukaan kiireellisesti olisi yleensä käsiteltävä myös 21 luvun mukaiset päätöksen pätemättömyyttä koskevat asiat. Epäselvyys yhtiökokouksen tai hallituksen päätöksen pätevyyydestä ja sen täytäntöönpanokelpoisuudesta tai täytäntöönpanon pysyvyydestä voi monin tavoin haitata yhtiön toimintaa. Koska esimerkiksi mitättömyyskanne toisaalta voidaan kohdistaa hyvin vanhaankin päätökseen, joka on jo kauan aikaa sitten pantu peruuttamattomasti täytäntöön ja jonka osalta edellä mainittu kiirehtimisperuste ei enää ole ajankohtainen, momentissa ehdotetaan kuitenkin annettavaksi tuomioistuimelle oikeus erityisestä syystä päättää, ettei kiireellinen käsittely ole tarpeen.

Yhtiöjärjestykseen perustuva välimiesmenettely

3 §. *Yhtiöjärjestykseen otetun välityslausekkeen merkitys.* Pykälän mukaan yhtiöjärjestyksessä voitaisiin nykyiseen tapaan määrätä riita-asoiden käsittelemisestä välimiesmenettelyssä yhtiötä, osakkeenomistajia, yhtiön toimielimiä ja niiden jäseniä sekä tilintarkastajaa sitovasti. Sen sijaan yhtiöjärjestykseen otettu välityslauseke ei sido yhtiön ulkopuolisia tahoja, kuten yhtiön velkojia. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 4 §:ää ja 8 luvun 11 a §:n 3 momentin viittaussäännöstä muuten, mutta ehdotuksessa ei ole katsottu aiheelliseksi nykyiseen tapaan edellyttää, että riidan toisena osapuolena on aina oltava yhtiö. Siten välityslauseke voitaisiin ulottaa koskemaan esimerkiksi osakkeenomistajien ja hallituksen jäsenten välisiä asioita, kuten juttuja, joissa osakkeenomistaja vaatii vahingonkorvausta hallituksen jäseneltä tai toiselta osakkeenomistajalta. Näin ollen pykälä kattaisi myös osakkeenomistajien väliset lunastuslausekkeesta johtuvat erimielisyydet, minkä vuoksi ehdotukseen ei ole katsottu aiheelliseksi ottaa voimassa olevan lain 3 luvun 3 §:n 3 momenttia vastaavaa säännöstä.

Pykälässä ehdotetaan lisäksi nimenomaisesti säädettäväksi, että välityslausekkeen ottamisella yhtiöjärjestykseen ei kuitenkaan ole takautuvaa vaikutusta. Lauseke voi siis koskea vain kannetta, jonka peruste on määräyksen rekisteröimisen jälkeiseltä ajalta. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Eräitä lunastusriitoja koskeva erityinen välimiesmenettely

4 §. *Lakisääteinen välimiesmenettely.* Ehdotuksen 16 luvun 14 §:n 3 momentin, 17 luvun 14 §:n 3 momentin ja 18 luvun 3 §:n 1 mo-

mentin mukaan sulautumiseen tai jakautumiseen liittyvästä lunastuksesta tai vähemmistöosakkeiden lunastuksesta johtuvat riidat on käsiteltävä erityisessä lakisääteisessä välimiesmenettelyssä, jollei toisin sovita. Käsillä olevan pykälän mukaan sanottuun menettelyyn, joka nykyään on säännelty osakeyhtiölain 16 luvun 5 §:ssä, sovelletaan ensisijaisesti luvun 5–8 §:n säännöksiä. Täydentävästi menettelyssä sovelletaan välimiesmenettelystä annettua lakia (967/1992). Voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 5 momentti sisältää vastaavan viittaussäännöksen.

5 §. *Vireillepano ja menettely välimiesoikeudessa.* Pykälän 1 momentin mukaan keskuskauppakamari valitsee asianosaisen hakemuksesta tarpeellisen määrän välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asiantuntemus, ja määrää näiden puheenjohtajan. Keskuskauppakamarissa välimiesten asettamisesta huolehtii tätä varten asetettu erityinen lautakunta siten kuin kauppakamarilain (878/2002) 5 §:ssä säädetään. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 1 momenttia. Ehdotuksen 16 luvun 14 §:n 3 momentista ja 17 luvun 14 §:n 3 momentista kuitenkin johtuu, että hakijana sulautumiseen ja jakautumiseen liittyvissä lunastusmenettelyissä on ensisijaisesti lunastusvelvollinen yhtiö eikä lunastusta vaativa osakkeenomistaja, kuten voimassa olevan lain mukaan. Ehdotuksen 18 luvun mukaisessa lunastuksessa hakijana on sen sijaan nykyiseen tapaan lunastusta vaativa osakkeenomistaja, joko enemmistö- tai vähemmistöosakkeenomistaja.

Momentissa säädettäisiin myös, että hakemuksessa on yksilöitävä jutun kohde eli lunastusta koskeva vaatimus perusteineen. Välimiesmenettely tulee momentin mukaan vireille, kun hakemus tai sen jäljennös annetaan hakijan vastapuolelle tiedoksi. Vastaavia nimenomaisia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa. Asian vireille tuloa

koskeva säännös vastaa kuitenkin asiasta oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja.

Pykälän 2 momentti koskee välimiesmenettelyn aikaisia tiedoksiantoja ja välitystuomion kappaleen antamista. Vastaavia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa. Momentti koskee vain välimiesmenettelyn vireille tulon jälkeisiä toimia, ei sen sijaan välimiesmenettelyn vireille panoa. Pykälän 1 momentin mukaan hakemus on annettava tiedoksi kaikille vastapuolille, jotta välimiesmenettely tulisi vireille. Jos vähemmistöosakkeiden lunastusta koskevassa asiassa on määrätty uskottu mies, tällä on kuitenkin kelpoisuus ottaa tiedoksianto vastaan vähemmistöosakkeiden omistajien ja optio-oikeuksien haltijoiden puolesta siten kuin 18 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään.

Momentin mukaan riittävää yleensä on, että välimiesmenettelyn aikaiset tiedoksiannot toimitetaan vain sellaisille asianosaisille, jotka ovat välimiesmenettelyssä käyttäneet puhevaltaa tai muuten tätä varten ilmoittautuneet. Asiakirjojen tiedoksiantaminen ja välitystuomion kappaleen antaminen kaikille asianosaisille on osoittautunut käytännössä ongelmalliseksi silloin, kun asianosaisia on suuri määrä. Momentissa tarkoitettua puhevallan käyttöä on esimerkiksi hakemukseen vastaaminen tai muun lausuman antaminen sekä esiintyminen välimiesoikeuden suullisessa käsittelyssä. Asianosainen voi myös tyytyä ilmoittamaan välimiesoikeudelle, että hän haluaa saada asiassa toimitettavat tiedoksiannot ja kappaleen välitystuomiota.

Momentin mukaan lunastajalle eli 16 ja 17 luvun mukaisissa tilanteissa yhtiölle ja 18 luvun mukaisessa tilanteessa enemmistöosakkeenomistajalle on aina annettava kappale välitystuomiota. Näin on siis myös siinä käytännössä epätodennäköisessä tapauksessa, että lunastaja on passiivinen välimies-

menettelyssä. Säännös liittyy siihen, että lunastaja 7 §:n mukaan vastaa välitystuomion ilmoittamisesta rekisteröitäväksi. Ehdotuksen 18 luvun 4 §:n 3 momentista seuraa, että jos vähemmistöosakkeiden lunastusta koskevasa asiassa on määrätty uskottu mies, tiedoksiannot on toimitettava ja kappale välitystuomiota annettava myös uskotulle miehelle.

6 §. *Välimiesmenettelyn kustannukset.* Pykälän säännös välimiesmenettelyn kustannuksista vastaa pääperiaatteiltaan voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 3 momentin säännöksiä mutta on pyritty laatimaan niitä yleisemmäksi ja selkeämmäksi. Pykälän mukaan välimiesmenettelyn kustannuksista vastaa lunastaja, jolleivät välimiehet erityisistä syistä katso kohtuulliseksi määrätä niistä toisin. Lunastajalla tarkoitetaan tässäkin paitsi enemmistöosakkeenomistajaa 18 luvun mukaisessa lunastustilanteessa myös yhtiötä 16 ja 17 luvun mukaisissa lunastustilanteissa.

Välimiesoikeus voisi pykälän mukaan määrätä pääsäännöstä poikkeavasti sekä siitä, kuka vastaa kustannuksista suhteessa välimiesoikeuteen, että siitä, kuka vastaa kustannuksista asianosaisten keskinäisessä suhteessa. Vastuu näissä suhteissa voisi poiketa toisistaan. Esimerkiksi jos maksukyvyltään heikoksi epäilty vähemmistöosakkeenomistaja on aiheetta pitkittänyt asian käsittelyä, voitaisiin määrätä, että lunastaja ja vähemmistöosakkeenomistaja vastaavat välityskuluista suhteessa välimiehiin yhteisvastuullisesti, mutta asianosaisten keskinäisessä suhteessa vastuu on vähemmistöosakkeenomistajalla.

Ehdotuksen 18 luvun 4 §:n 3 momentista ilmenevällä tavalla pykälän säännöstä sovelletaan myös uskotun miehen palkkioon ja kulujen korvaukseen.

Pykälä ei, kuten ei myöskään voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n

3 momentti, koske asianosaisten omia oikeudenkäyntikuluja välimiesoikeudessa. Näistä asianosaiset vastaavat lähtökohtaisesti itse, mutta välitystuomiossa voidaan välimiesmenettelystä annetun lain 49 §:n mukaan määrätä tällaistenkin oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaassa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta säädetään. Toisaalta kysymyksessä olevaan prosessiin liittyy usein erityispiirteitä, jotka voivat johtaa esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n kohtuullistamissäännöksen soveltamiseen.

7 §. *Välitystuomion rekisteröiminen.* Pykälän mukaan lunastajan eli yhtiön tai enemmistöosakkeenomistajan on ilmoitettava välitystuomio rekisteröitäväksi kahden viikon kuluessa siitä, kun lunastaja sai kappaleen välitystuomiota. Säännös vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 4 momenttia muuten, mutta rekisteröitäväksi ilmoittamisesta huolehtisi lunastaja eivätkä välimiehet. Rekisteröintivelvollisuudelle on ehdotuksessa tehokkaana sanktiona se, ettei välitystuomio muuten tule lunastajan vastapuolia kohtaan lainvoimaiseksi, minkä lisäksi lunastajan laiminlyönti voi johtaa tämän vahingonkorvausvastuuseen ehdotuksen 22 luvun 2 §:n nojalla. Rekisteri-ilmoitukseen on pykälän mukaan liitettävä selvitys välitystuomion kappaleiden antamisesta muille asianosaisille. Käytännössä on ollut tavallista, että välimiesoikeus velvoittaa lunastajan huolehtimaan tuomion tiedoksiantamisesta.

8 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän säännökset välitystuomiota koskevasta muutoksenhausta poikkeavat jossain määrin voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 5 momentin säännöksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan välitystuomioon haettaisiin muutosta kanteella hovioikeudessa. Tämä poikkeaa voimassa olevasta lain 16 luvun 5 §:n

5 momentin säännöksestä, jonka mukaan kanne on nostettava käräjäoikeudessa. Toimivaltainen olisi lähtökohdaisesti se hovioikeus, jonka tuomiopiirissä yhtiöllä on kotipaikka. Toimivaltaisesta hovioikeudesta voitaisiin määrätä toisin yhtiöjärjestyksessä tai sopia. Tämä vastaa sitä, mitä luvun 1 §:ssä tarkoitetun oikeuspaikan osalta on säädetty.

Selvyyden vuoksi momentissa säädetäisiin, että haastehakemukseen on liitettävä kappale välitystuomiota tai

sen oikeaksi todistettu jäljennös. Muun muutoksenhakijan kuin lunastajan olisi toimitettava asiakirjat hovioikeuteen viimeistään kuudenkymmenen päivän kuluttua välitystuomion rekisteröimisestä, kun kanneaika voimassa olevan lain 16 luvun 5 §:n 5 momentin mukaan lasketaan kunkin asianosaisen osalta välitystuomion kappaleen saamisesta. Muutos tekee mahdolliseksi välitystuomion lainvoimaiseksi tulemisen ilman välitystuomion kappaleen toimittamista passiivisille asianosaisille, millä on merkitystä erityisesti silloin, kun asianosaisia on suuri määrä. Säännös ei estä kanteen nostamista jo ennen välitystuomion rekisteröimistä. Lunastajan osalta määräaika laskettaisiin yhä siitä, kun lunastaja sai kappaleen välitystuomiota. Tämä johtuu siitä, että välitystuomion rekisteröiminen on luvun 7 §:n mukaan lunastajan vastuulla.

Pykälän 2 momentin mukaan asian käsittelyssä hovioikeudessa noudetaan oikeudenkäymiskaaren 27 luvun säännöksiä. Tämä perustuu siihen, että hovioikeus yleisenä tuomioistuimena käsittelee asiaa ensimmäisenä oikeusasteena. Koska hovioikeudessa kuitenkin on asiallisesti kysymys muutoksenhausta, valittaminen edelleen korkeimpaan oikeuteen tapahtuisi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla eli valituslupaa pyytämällä.

Jos välitystuomioon ei haeta muutosta sanotuvin tavoin, se voitaisiin nykyiseen tapaan panna täytäntöön välimiesmenettelystä annetun lain 43–45 §:ssä ja ulosottolaissa säädetyllä tavalla. Tästä ei luvun 4 §:n 2 virke huomioon ottaen ole nykyisestä poiketen katsottu tarpeelliseksi ottaa ehdotukseen nimenomaista säännöstä.

Sen lisäksi, että välitystuomioon voidaan hakea muutosta pykälässä säädetyllä tavalla, välitystuomio saattaa olla välimiesmenettelystä annetun lain säännösten perusteella mitätön tai kanteella kumottavissa. Näistä ylimääräiseen muutoksenhakuun rinnastuvista tapauksista säädetään välimiesmenettelystä annetun lain 40–42 §:ssä.

Erinäisiä säännöksiä

9 §. *Tiedoksiannot yhtiölle.* Pykälä sisältää säännökset niin sanotusta passiivisesta edustamisesta eli yhtiön edustajien kelpoisuudesta ottaa vastaan yhtiölle osoitettuja tiedoksiantoja.

Pykälän 1 momentti vastaa ehdotuksen 6 luvun perusteluissa selostetuin terminologisin muutoksin voimassa olevan lain 16 luvun 2 §:n 1 momentin 1 virkettä.

Pykälän 2 momentti vastaa puolestaan pääsääntöisesti voimassa olevan lain 16 luvun 2 §:n 1 momentin 2 virkettä. Säännöksen sanamuotoa on kuitenkin hieman muutettu kattamaan selvemmin myös tilanteet, joissa kaupparekisterissä tosin on merkintä edustajasta, mutta kysymys ei oikeasti ole yhtiön edustajasta esimerkiksi siksi, että henkilö on eronnut tai erotettu kyseisestä tehtävästä taikka siksi, että merkintä on alusta alkaen ollut paikansa pitämätön. Lisäksi lain luettavuuden helpottamiseksi voimassa olevan lain viittaus oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ään on ehdotuksessa kirjoitettu osittain auki.

10 §. *Ratkaisusta ilmoittaminen.* Pykälä sisältää yleisen säännöksen

tuomioistuimen ja välimiesoikeuden velvollisuudesta ilmoittaa kaupparekisteriin merkittävää seikkaa koskevista ratkaisustaan rekisteriviranomaiselle. Nykyisen lain vastaavat säännökset ovat hajanaisia ja puutteellisia.

Tyypillisenä esimerkkinä pykälässä tarkoitetuista ratkaisuista voidaan mainita tuomio tai turvaamistoimipäätös 21 luvun mukaisessa moitekanneasiassa, joka kohdistuu kaupparekisteriin merkittävään päätökseen, kuten osakeantipäätökseen, toimielimen jäsenen valintaa koskevaan päätökseen tai yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevaan päätökseen. Myös esimerkiksi 18 luvun 4 §:n mukainen uskotun miehen määrääminen ja 23 luvun 2 §:n mukainen yhtiön selvitystilaan määrääminen ovat pykälässä tarkoitettuja ratkaisuja.

Pykälän mukaan tuomioistuimen on ilmoitettava rekisteriin merkittäväksi myös tieto ratkaisunsa lainvoimaisuudesta. Koska ratkaisusta on ilmoitettava viipymättä, on käytännössä usein syytä ensin ilmoittaa ratkaisusta maininnoin, että ratkaisu on vailla lainvoimaa, ja tämän jälkeen erikseen mahdollisesta lainvoimaisuudesta.

25 luku.

Rangaistusseuraamukset

Luvun säännökset osakeyhtiölain rikkomiseen perustuvista rangaistusseuraamuksista pohjautuvat voimassa olevan lain 16 luvun 8 ja 9 §:n säännöksiin. Ehdotusta valmisteltaessa on lähdetty siitä jo aikaisemmin osakeyhtiölain valmistelussa omaksutusta lähtökohdasta, että rangaistussäännöksiin ei osakeyhtiöoikeudessa tulisi turvautua ilman painavia syitä. Siten rangaistussäännökset tulevat kysymykseen vain vakavimpien lainvastaisuuksien osalta, ja näidenkin osalta vain silloin, kun siviilioikeudellisia sanktioita, ennen kaikkea vahingonkorvausta, ei voida pitää riittävän tehokkaina.

Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että kysymyksessä on tyypillisesti tilanne, jossa vahingon aiheutumisen ja määrän toteennäyttäminen on vaikeaa.

Ehdotusta valmisteltaessa ei ole noussut esiin erityistä tarvetta uusille osakeyhtiöoikeudellisille kriminalisoinneille. Sen sijaan ehdotetaan eräiden nykyään osakeyhtiörikkomuksena rangaistavien tekojen dekriminalisointia. Sanottu koskee ensinnäkin voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdan rangaistussäännöstä, joka koskee osakekirjan ja muun osakeyhtiölaissa tarkoitetun arvopaperin lainvastaista antamista tai lainvastaista menettelyä sellaista annettaessa. Jos arvopaperi kirjoitetaan tahallaan sisältöltään virheelliseksi tai puutteelliseksi siten, että tavoitellaan esimerkiksi jonkun henkilön erehdyttämistä, voidaan yleensä soveltaa rikoslain petosrikosta koskevia säännöksiä. Muussa tapauksessa kyseisiä laiminlyöntejä ei voida vakavuudeltaan pitää sellaisina, että rangaistusseuraamus olisi tarpeellinen. Ehdotukseen ei myöskään ole otettu voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 4–6 kohtia vastaavia rangaistussäännöksiä. Kyseiset säännökset koskevat yhtiön kirjeissä ja lomakkeissa esitettäviä tietoja, joista edellä esitetyin tavoin ehdotetaan jatkossa säädettäväksi yritys- ja yhteisötietolaissa, yhtiön ja sen ainoan osakkeenomistajan välisten sopimusten ja sitoumusten kirjaamista sekä osakeomistuksen ilmoittamista yhtiön luetteloihin merkittäväksi yhdenmiehenyhtiössä. Nämä velvollisuudet perustuvat EU:n yhtiöoikeudellisiin direktiiveihin. Myöskään näissä tapauksissa ei ole kysymys niin tärkeiden oikeushyvien suojaamisesta, että rangaistusseuraamus olisi välttämätön. Kun kyseisten velvollisuuksien rikkomisesta joka tapauksessa seuraa velvollisuus korvata täysimääräisesti aiheutunut vahinko, myöskään direktii-

vien tehokas täytäntöönpano ei edellytä rangaistusseuraamuksia.

Eräitä voimassa olevan lain rangaistussäännöksiä ei muiden ehdotettavien muutosten takia ehdoteta otettavaksi osakeyhtiölakiin. Koska ehdotukseen ei esimerkiksi ole otettu säännöksiä niin sanotuista lähipiirilainoista ja –vakuuksista, ehdotukseen ei ole tarpeen ottaa myöskään näitä koskevia rangaistussäännöksiä. Omien osakkeiden hankinnan rahoituksen kieltoa koskeva kriminalisointi taas olisi rikosoikeudellisesti ongelmallinen, koska kyseisen pääomadirektiiviin perustuvan kiellon materiaalin sisältö on tulkinnanvarainen. Jos omien osakkeiden hankintaa rahoitetaan sillä tavoin, että kysymys itse asiassa on yhtiön varojen jakamisesta, voidaan yleensä soveltaa laitonta varojenjakoja koskevaa rangaistussäännöstä. Näistä syistä ehdotukseen ei ole otettu voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 6 kohtaa vastaavaa säännöstä. Arvopapereiden tarjoamiseen liittyvistä velvollisuuksista puolestaan ehdotetaan jatkossa säädettäväksi arvopaperimarkkinalaissa. Myös ehdotuksen 1 luvun 1 §:n 2 momentin rikkomisen seuraamuksista on luontevaa säätää arvopaperimarkkinalaissa. Tämän vuoksi ehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 7 kohtaa ja 9 §:n 1 momentin 7 kohtaa vastaavia rangaistussäännöksiä.

Lukuun sisältyy myös muita etupäässä teknisiä ja vähäisemmässä määrin materiaalisia muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna. Näitä on käsitelty asianomaisten pykälien perusteluissa.

1 §. *Osakeyhtiörikos.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:ää rikosnimikkeen, rangaistusasteikon ja rangaistavuuden yleisten edellytysten osalta. Pykälässä tarkoitetut teot ovat siten rangaistavia vain tahallisina. Teko ei myöskään ole pykälän nojalla rangaistava, jos se on vähäinen tai siitä

on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Pykälän 1 kohdan laitonta varojenjakoja koskeva tunnusmerkistö vastaa pääasiallisesti voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 5 kohtaa. Voimassa olevaa oikeustilaa ehdotetaan kuitenkin selvennettäväksi siten, että jaon tulee tapahtua joko osakkeenomistajan tai velkojien suojaa loukaten, jotta teko olisi rangaistava. Kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella voidaan yleensä päättää yhtiön vapaan oman pääoman jakamisesta vapaasti osakkeenomistajien sopimalla tavalla edellyttäen, että yhtiö on maksukykyinen. Poikkeuksena tästä on tosin tilanne, jossa yhtiöjärjestyksessä on ehdotuksen 13 luvun 6 §:n 2 momentin ja 14 luvun 7 §:n mukaisella tavalla rajoitettu vapaan oman pääoman jakokelpoisuutta velkojien hyväksi.

Kohta koskee ehdotuksen 12 luvun 1 §:n 2 momentin huomioon ottaen myös pääomalainan lainvastaista pääoman palauttamista, koron maksamista ja vakuuden antamista, joista nykyään säädetään erikseen voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 4 kohdassa.

Pykälän 2 kohdan säännös eräiden lausuntojen laatimista koskevien säännösten rikkomisesta vastaa lähinnä voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 3 kohtaa. Kohdassa tarkoitetaan hyväksytyn tilintarkastajan lausuntoja, jotka ehdotuksen 2 luvun 17 §:n mukaan annetaan yhtiökokoukselle sekä 16 luvun 4 §:n ja 17 luvun 4 §:n mukaan sulautumiseen ja jakautumiseen osallistuville yhtiöille. Vaikka ehdotuksen 2 luvun 17 §:ssä, 16 luvun 5 §:ssä ja 17 luvun 5 §:ssä säädetään myös näiden lausuntojen ilmoittamisesta rekisteröitäväksi, ei tahallisesti virheellisen lausunnon antaneeseen kaikissa tapauksissa voida soveltaa rikoslain 16 luvun 7 §:ää (rekisterimerkintärikos) tai 8 §:ää (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle). Kohdan säännös ei toisaalta koske

muualla ehdotuksessa tarkoitettuja hyväksytyn tilintarkastajan todistuksia, jotka annetaan yksinomaan rekisteri-ilmoituksia varten ja joita siten aina voidaan arvioida mainittujen rikoslain säännösten valossa.

Pykälän 3 kohdan välikätenä toimimista koskeva säännös vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 8 §:n 2 kohtaa.

2 §. *Osakeyhtiörikkomus.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:ää rikosnimikkeen, rangaistusasteikon ja rangaistavuuden yleisten edellytysten osalta. Tässäkin pykälässä tarkoitettut teot ovat siten 2 momentista ilmenevää poikkeusta lukuun ottamatta rangaistavia vain tahallisina, eikä teko ole pykälän nojalla rangaistava, jos se on vähäinen tai siitä on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Pykälän 1 momentin 1 kohta, joka koskee ehdotuksen 5 luvun 23 §:n 4 momentin yhtiökokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä koskevan säännöksen rikkomista, vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Momentin 2 kohta, joka koskee osake- tai osakasluettelon pitämisen tai niiden nähtävänä pitämisen laiminlyöntiä, vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Momentin 3 kohta, joka koskee ehdotuksen 18 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisen lunastusoikeutta koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä, vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 8 kohtaa.

Momentin 4 kohta, joka koskee tilinpäätösten laatimista ja lopputilitysten antamista koskevien säännösten rikkomista, vastaa muusta ehdotuksesta johtuvien teknisin muutoksin voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 1 momentin 9 kohtaa.

Pykälän 2 momentti, jonka mukaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu teko on rangaistava myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä, vastaa voimassa olevan lain 16 luvun 9 §:n 2 momenttia.